

Ammatillinen kuntoutus

19.05.2023

Sisällysluettelo

1	Etuusohje	1
1.1	Asiakkaan kokonaistilanne	1
1.1.1	Kokonaistilanteen hahmottaminen 6§	2
1.1.1.1	Sairaus tai vamma	3
1.1.1.2	Työkyky	4
1.1.1.3	Opiskelukyky	5
1.1.1.4	Työnhakija	7
1.1.1.5	Elämänhallinta	8
1.1.2	Kokonaistilanteen hahmottaminen 7a§	8
1.1.2.1	Toimintakyky sekä kyky opiskella ja työllistyä	9
1.1.3	Muiden etuuksien huomioiminen	9
1.1.3.1	Kuntoutusraha	10
1.1.3.2	Sairauspäiväraha	10
1.1.3.2.1	Tärkeät päivämäärät sairauspäivärahan käsittelyprosessissa	11
1.1.3.3	Työkyvyttömyyseläke	13
1.1.3.4	16 vuotta täyttäneen vammaistuki	14
1.1.4	Työkykyasiakkaan haastattelu	14
1.1.4.1	Haastattelu	15
1.2	Tavoite	17
1.2.1	Ammatillisen kuntoutuksen tavoite 6§	18
1.2.1.1	Yksilöllisen tavoitteen asettaminen	18
1.2.2	Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tavoite 7 a§	19
1.2.2.1	Yksilöllisen tavoitteen asettaminen	19
1.3	Oikeus ja edellytykset	20
1.3.1	Vakuutetun oikeus	21
1.3.1.1	Suomessa asuvat ja heihin rinnastettavat	21
1.3.1.2	Suomessa työskentelevät ja yritystoimintaa harjoittavat	21
1.3.2	Myöntämisedellytykset 6§	22
1.3.2.1	Työ- tai opiskelukyvyn olennainen heikentyminen	23
1.3.2.2	Kokonaistilanteen arviointi	25
1.3.2.3	Myöntäminen vanhuuseläkkeellä olevalle	27
1.3.2.4	Tarkoituksenmukaisuus	27
1.3.3	Myöntämisedellytykset 7a§	28
1.3.3.1	Kohderyhmä	29
1.3.3.2	Toimintakyvyn heikentyminen	31
1.3.3.3	Kokonaistilanteen arviointi	32
1.3.3.4	Tarkoituksenmukaisuus	33
1.4	Suhde muuhun kuntoutukseen	34
1.4.1	Estävät kuntoutusetuudet	36
1.4.2	Ensisijaiset kuntoutusetuudet	37
1.4.3	Potilasvakuutuslaki	38
1.4.4	Asiakkaan ohjaaminen 6 §	40
1.4.4.1	Kuntoutustarpeen selvittäminen	40

1.4.4.1.1 Kuntoutuksen varmistaminen	40
1.4.4.1.2 Selvityksen toteuttaminen	41
1.4.4.2 Muut kuntoutuspalveluja järjestävät tahot	41
1.4.4.2.1 Työeläkelaitosten kuntoutus	41
1.4.4.2.2 Työhallinnon palvelut	44
1.4.4.2.3 Työtapaturma- ja ammattitautilain sekä liikennevakuutuslain mukainen kuntoutus	48
1.4.4.2.4 Päihdehuolto	49
1.4.5 Asiakkaan ohjaaminen 7a §	49
1.4.5.1 Yhteistyövelvoite	49
1.4.6 Ulkomailta saatava kuntoutus	51
1.5 Toimenpiteet	52
1.5.1 Ammatillinen kuntoutusselvitys	52
1.5.1.1 Edellytykset 6 §	53
1.5.1.2 Edellytykset 7a §	54
1.5.1.3 Tavoitteet, rakenne ja toteutus	54
1.5.2 Taito -kuntoutus	55
1.5.2.1 Edellytykset	56
1.5.2.2 Tavoitteet, sisältö ja toteutus	56
1.5.3 TEAK, Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus	59
1.5.3.1 Edellytykset 6§	59
1.5.3.2 Edellytykset 7a§	59
1.5.3.3 TEAK:in tavoitteet, sisältö ja toteutus	60
1.5.4 NUOTTI-valmennus	66
1.5.4.1 Edellytykset	66
1.5.4.2 Sisältö ja toteutus	66
1.5.5 Koulutuskokeilu	69
1.5.5.1 Edellytykset 6 §	69
1.5.5.2 Edellytykset 7 a§	69
1.5.5.3 Sisältö ja toteutus	69
1.5.6 Koulutus	70
1.5.6.1 Edellytykset	70
1.5.6.2 Sisältö ja toteutus	71
1.5.6.2.1 Peruskoulutus	71
1.5.6.2.2 Ammatillinen koulutus	73
1.5.6.2.3 Opiskelu ulkomailla	79
1.5.6.2.4 Koulutusaika	79
1.5.6.3 Hakeminen	81
1.5.6.4 Seuranta koulutuksen aikana ammatillisessa kuntoutuksessa	82
1.5.6.5 Seuranta opintojen aikana	84
1.5.7 Apuvälineet	87
1.5.7.1 Edellytykset	87
1.5.7.1.1 Lääketieteellinen peruste	87
1.5.7.1.2 Apuvälineiden kalleus ja vaativuus	88
1.5.7.1.3 Apuvälinetarve opiskelussa	90
1.5.7.1.4 Apuvälinetarve työssä	93
1.5.7.2 Apuvälineiden järjestäminen	94
1.5.7.2.1 Apuvälinetarpeen selvittäminen	94

1.5.7.2.2 Käytönopetus	95
1.5.7.2.3 Huolto, korjaus ja apuvälineen käytön seuranta	95
1.5.7.3 Apuvälineiden hankinta	96
1.5.7.3.1 Tarjousten pyytäminen	97
1.5.7.3.2 Tarjousten käsitteleminen	97
1.5.7.3.3 Tarjouksen valinnasta ilmoittaminen	98
1.5.7.3.4 Tarjousasiakirjojen julkisuus	98
1.5.7.4 Hakeminen	99
1.5.8 Elinkeinotuki	99
1.5.8.1 Edellytykset	100
1.5.8.2 Sisältö	100
1.5.8.2.1 Elinkeinotuen määrä	100
1.5.8.2.2 Avustus yrityksen perustamiseen ja muuttamiseen	101
1.5.8.2.3 Avustus toimivaan yritykseen	101
1.5.8.3 Hakeminen	102
1.5.8.3.1 Selvitys ammattitaidosta ja kyvystä toimia yrittäjänä	102
1.5.8.3.2 Toiminta- ja taloussuunnitelma	102
1.5.8.3.3 Arviot menestymisedellytyksistä	103
1.5.8.3.4 Lupa elinkeinon harjoittamiseen	103
1.5.8.3.5 Selvitys yritysmuodosta	103
1.5.8.3.6 Kustannusarvio	103
1.5.8.4 Laitteiden omistussuhteet	104
1.5.8.4.1 Sitoumus	104
1.5.8.5 Seuranta	104
1.5.9 Tutkimuslausunto	104
1.5.9.1 Edellytykset	105
1.5.9.2 Sisältö ja toteutus	105
1.5.10 KIILA-kuntoutus	105
1.5.10.1 Edellytykset yksilöpalvelu	105
1.5.10.2 Edellytykset kurssipalvelu	107
1.5.10.3 Sisältö ja toteutus yksilöpalvelu	108
1.5.10.4 Sisältö ja toteutus kurssipalvelu	110
1.5.10.5 Hakeminen yksilöpalvelu	112
1.5.10.6 Hakeminen kurssipalvelu	113
1.6 Kv-säännökset	113
1.6.1 Asetus 883/2004	114
1.6.1.1 Rajatyöntekijän oikeus kuntoutusetuuksiin	114
1.6.1.1.1 Eläkkeellä olevan rajatyöntekijän oikeus kuntoutusetuuksiin	115
1.6.1.2 Eläkkeenhakijan ja eläkkeensaajan siirtyminen palkkatyöhön	117
1.6.1.3 Eläkkeenhakijoiden ja eläkkeensaajien oikeus kuntoutusetuuksiin	117
1.6.1.3.1 Yhden tai useamman muun jäsenvaltion kuin asuinjäsenvaltion lainsäädäntöön perustuva eläke, kun oikeus luontoisetuuksiin on olemassa asuinjäsenvaltiossa (883/2004, art. 24)	118
1.6.1.3.2 Eläkkeensaajan tai hänen perheenjäsentensä oleskelu muussa jäsenvaltiossa kuin asuinjäsenvaltiossaan - oleskelu toimivaltaisessa jäsenvaltiossa - lupa välttämättömään hoitoon asuinjäsenvaltion ulkopuolella (883/04 art. 25)	119
1.6.1.4 Perheenjäsenen käsite ja ensisijaisuussääntö	119
1.6.1.4.1 Perheenjäsenten hoitoetuuksioikeudet eri tilanteissa	120

1.6.1.5	Rekisteröitymismenettely luontoisetuuksien saamiseksi	120
1.6.1.6	Laitosten väliset korvaukset	121
1.6.1.7	Kustannuksista vastaaminen	122
1.6.2	Kuntoutus ulkomailla (KKRL 16 §)	123
1.6.2.1	Maa, jossa kuntoutusta annetaan	123
1.6.2.1.1	Toinen EU/EY-valtio	124
1.6.2.1.2	Muu valtio	124
1.6.2.2	Kuntoutuksen hakeminen	124
1.6.2.3	Kustannusten korvaaminen	125
1.6.2.4	Matkakustannukset	125
1.6.3	Ammatillinen kuntoutus Pohjoismaissa	126
1.7	Hakeminen	126
1.7.1	Vireilletulo	128
1.7.1.1	Lähettäjän vastuu	129
1.7.1.2	Asiakirjan siirto	129
1.7.2	Kuka voi hakea etuutta?	130
1.7.2.1	Henkilö itse	130
1.7.2.2	Edunvalvoja	130
1.7.2.3	Edunvalvontavaltuutettu	131
1.7.2.4	Asiamies eli valtuutettu	132
1.7.2.5	Lähiomainen tai muu henkilö	132
1.7.2.6	Hyvinvointialue	132
1.7.3	Haku aika kuntoutusetuuksissa	133
1.7.4	Palveluntuottajan valinta	133
1.7.4.1	Asiakkaan valinta	133
1.7.5	Tiedonantovelvollisuus etuutta haettaessa	134
1.7.6	Ohjaus muuhun kuntoutukseen	135
1.7.6.1	Kelan ja työeläkelaitosten ammatillisen kuntoutuksen yhteistyö	135
1.7.7	Vieraan kielen tulkkauksen järjestäminen	141
1.7.8	Lisäselvitysten pyytäminen	142
1.8	Ratkaiseminen	144
1.8.1	Esteellisyydestä	145
1.8.1.1	Käsittely- ja ratkaisukielto	145
1.8.1.2	Esteellisyyden toteaminen	145
1.8.2	Haastattelu 6§	145
1.8.3	Haastattelu 7a§	146
1.8.4	Asiantuntijalääkärin arvion pyytäminen	147
1.8.5	Olennaisten tulojen arvioiminen kuntoutusasian käsittelyssä	147
1.8.6	Kuuleminen	149
1.8.6.1	Milloin asiakasta on kuultava?	150
1.8.6.2	Miten kuullaan?	150
1.8.7	Päätöksen antaminen	150
1.8.7.1	Kuntoutuspäätöksen antaminen	151
1.8.8	Päätöksensaajat	151
1.8.8.1	Päätöksestä tiedottaminen	153
1.8.9	Asiakasmuistio - Työ- ja toimintakyvyn arviointi	155
1.8.10	Asiakkaan ohjaaminen	156

1.9 Maksaminen	156
1.9.1 Kuntoutuskustannusten korvaaminen	156
1.9.1.1 Korvattavat kustannukset	156
1.9.1.1.1 Koulutuksen kustannukset	157
1.9.1.1.2 Apuvälinekustannukset	162
1.9.1.1.3 Matkakustannukset ja yöpymisraha	163
1.9.1.1.4 Lausuntopalkkiot	164
1.9.1.1.5 Äkillisen sairauspoissaolon korvaaminen avomuotoisessa kuntoutuspalvelussa	164
1.9.1.2 Kuntoutuskustannusten laskuttaminen	165
1.9.1.3 Laskutusaika	166
1.9.2 Maksunsaajat	167
1.9.2.1 Hyvinvointialue	167
1.9.2.2 Ulosotto	169
1.9.3 Maksuosoite	169
1.9.4 Ennakonpidätyksen yleiset periaatteet	169
1.9.4.1 Ennakonpidätyksen perusteet	170
1.9.4.2 Lähdevero	171
1.9.4.3 Työkorvausten saajien verotus	172
1.9.4.4 Tietojen saanti ja käyttöönotto	172
1.9.4.4.1 Suorasiirtotiedot	173
1.9.4.4.2 Tiedot maksunsaajalta	173
1.9.4.4.3 Ennakonpidätyksen tallennus	174
1.9.4.4.4 Kelan selvitettävä	174
1.9.4.5 Toimittaminen	174
1.9.4.5.1 Kuntoutusetuudet	175
1.9.4.6 Ennakonpidätyksen korjaus ja palautus	175
1.9.4.7 Takaisin maksetut etuudet	176
1.9.4.8 Regressisuoritukset	176
1.9.4.9 Vuosi-ilmoitukset	177
1.9.4.10 Kuukausivalvonta	177
1.10 Ilmoitusvelvollisuus	178
1.10.1 Olosuhteiden muutos	178
1.10.2 Osallistumisen peruuttaminen	178
1.11 Päätöksen oikaisu ja poistaminen	178
1.12 Tarkistaminen	178
1.13 Keskeyttäminen	179
1.14 Lakkauttaminen	179
1.15 Liikamaksu	181
1.15.1 Takaisinperintä	181
1.15.2 Regressi	181
1.16 Muutoksenhaku	181
1.17 Kuntoutuspalvelujen hankinta	182

1.17.1	Palveluntuottajien valinta	182
1.17.2	Luettelot palveluntuottajista	182
1.17.3	Laadunvalvonta	182
1.17.4	Avo- ja laitosmuotoisten kuntoutuspalvelujen hankinta	182
2	Asiakasmuistio - Työ- ja toimintakyvyn arviointi	183

1 Etuusoheje

Etuusoheje on toimintaohje, jota käytetään apuna etuuksien ratkaisutyössä. Ohje on ensisijaisesti tarkoitettu Kelan sisäiseen käyttöön. Ohjeen pdf-tiedosto muodostuu automaattisesti Kelan intranetissä olevan etuusohejen verkkosivuista.

Pdf-muotoisesta etuusohejeesta puuttuvat kaikille ohjeille sisällöltään samanlaiset ohjeet

- päätöksen oikaisu ja poistaminen
- takaisinperintä
- muutoksenhaku.

Näistä on tehty omat pdf-ohjeet.

1.1 Asiakkaan kokonaistilanne

Tarve selvittää asiakkaan kuntoutustarvetta tai hänen tilanteeseensa soveltuvia kuntoutusvaihtoehtoja voi tulla Kelassa esiin monen eri etuuden käsittelyn yhteydessä tai asiakaspalvelussa. Kun asiaa tarkastellaan tarpeen mukaisessa yhteistyössä asiakkaan, eri etuuden ratkaisutyön asiantuntijan ja/tai asiantuntijalääkärin kanssa, löytyy tilanteeseen usein vaihtoehtoisiaakin ratkaisumalleja.

Kuntoutustarpeen tunnistaminen edellyttää asiakkaan huolellista kokonaistilanteen selvittämistä. Vuorovaikutus asiakkaan kanssa on aina olennainen osa suunnittelua ja kuntoutusprosessin käynnistämistä. Asiakkaaseen ollaan kuntoutusasian selvittelyn aikana yhteydessä tarpeen mukaisesti.

Asiakas tarvitsee runsaasti tietoa eri kuntoutusvaihtoehtoista, jotta hän voi punnita omaa ratkaisuaan ja siihen sitoutumista. Mahdollisuuksia tarjoamalla, voidaan myös tukea hänen motivoitumistaan. On tärkeää arvioida, kuka on asiakkaaseen yhteydessä ja pyrkiä siihen, ettei henkilö tarpeettomasti vaihdu.

Kun osallistut kuntoutuksen ratkaisutyön asiantuntijana yhteistyöhön

- selvitä asiakkaasta Kelassa jo oleva tieto
- tarkastele kokonaistilannetta laaja-alaisesti
- arvioi lisätiedon tarve ja muista, että useimmiten saat tiedon asiakkaalta itseltään
- valmistaudu kuntoutushaastatteluun kokoamalla asiat, joita asiakkaan kanssa on syytä käydä yhdessä läpi
- huomioi mahdollinen oikeus muuhun etuuteen.

Tiedonkulun varmistamiseksi kirjaa aktiivisesti tarpeelliset tiedot työkykyarvioinnin muistiinpanoihin (T).

Jos havaitset kokonaistilanteen kartoittamisessa, että asiakkaalla on useita tai isoja ongelmia terveydessä, elämönhallinnassa tai toimeentulossa, hän voi hyötyä moniammatillisesta palvelusta. Lue lisää moniammatillisesta palvelusta.

Arvioi myös onko asiakkaan tilanteesta tarvetta ilmoittaa kuntaan.

1.1.1 Kokonaistilanteen hahmottaminen 6§

Asiakkaan kokonaistilanteen selvittäminen on välttämätöntä, kun mietitään kuntoutustarvetta ja kuntoutuksen oikea-aikaisuutta. Tutustu käytettävissä olevien selvitysten ja Oiwan tietojen pohjalta asiakkaan tilanteeseen. Pohdi asiakkaan toimintakykyä ja elämäntilannetta kokonaisuutena ICF-viitekehyksen mukaisesti. Kirjaa muistiin asioita, joista on vielä tarpeellista keskustella kuntoutushaastattelussa tai pyytää lisäselvitystä esim. hoitotalolta.

Hakemuksesta ja lääkärinlausunnosta saat tietoa siitä, minkälainen sairaus tai vamma aiheuttaa työ- ja toimintakykyyn rajoitteita. Kiinnitä huomiota sairauden tai vammaan lisäksi yksilö- ja ympäristötekijöihin, jotka voivat kuormittaa asiakasta hänen elämäntilanteessaan ja heikentää elämänhallintaa. Ne voivat olla vaikuttamassa työ- tai opiskelukykyyneen tai sen ennusteeseen. Etsi myös seikkoja, jotka toimivat voimavaroina asiakkaan elämässä.

Kun perehdyt tarkasti asiakkaan tietoihin ja niiden pohjalta haastattelet asiakasta, saat kokonaiskuvan asiakkaan elämäntilanteesta ja sairauden tai vamman vaikutuksista suoriutumiseen ja osallistumiseen elämän eri osa-alueilla ja erilaisissa toimintaympäristöissä.

Muista, että sairaustilanteen pitkittyessä kuntoutuksen tuloksellisuus usein heikkenee. Pidä lähtökohtana sitä, että kokonaistilanteen selvittelyssä mietit, miten asiakasta voitaisiin kuntoutuksen keinoin auttaa. Tee tarpeenmukaista yhteistyötä selvittelyn aikana.

Tietoa asiakkaan kokonaistilanteesta

Aloita asiakkaan kokonaistilanteen tarkastelu Kelassa jo olevien tietojen pohjalta.

Tutki

- kuntoutushakemus (mm. asiakkaan antamat tiedot työ- ja koulutustiedoista tai kuntoutuksen ja avuntarpeesta)
- uusimmat lääkärinlausunnot ja muut terveydentilaa kuvaavat selvitykset (mm. B-lausunnossa kohta Työkykyarvio, jossa tietoa asiakkaan työ- ja koulutushistoriasta, nykyisestä työstä ja työn fyysistä ja psyykkistä kuormittavuudesta)
- etuustilanne, huomioi erityisesti
- opintotuki; katso myös Opintotukeen liittyvät tiedot, Opiskelutiedot
- perustoimeentulotuki; huomioi myös jäsenyys toimeentulotukiperheessä
- työttömyysturva; katso myös Työttömyysturvan lausunnot ja Työttömyyskassan etuustiedot
- aiemmat kuntoutuspäätökset ja sairauspäiväraha-kaudet
- viimeisimmät yhteydenotot ja viestit
- palvelutiedot näyttö (a)
- työkykyarviointin muistiinpanot (T)
- aiemmat Asiantuntijalääkärin arviot ja Asiantuntijan lausunnot esim. vammaisetuksia, kuntoutusta, sairauspäivärahaa koskien
- uusimmat sairauspäivärahan, työkyvyttömyyseläkkeen ja kuntoutusasioiden kommentit
- työeläkelaitoksen kuntoutustoimenpiteet ja ennakkopäätökset (HEKY / Työeläkkeet ja korvaukset)
- työkykyneuvonnan ja henkilökohtaisen Kela-neuvonnan muistiinpanot

- mahdolliset kuntoutuspalautteet
- asiakkaan toimittamat lisäselvitykset

1.1.1.1 Sairaus tai vamma

Sairauden tai vamman vaikutusta asiakkaan toimintakykyyn (sisältää työ- ja opiskelukyvyn) tai kuntoutustarpeeseen ei voi tehdä irrallaan asiakkaan muusta kokonaistilanteesta (vrt. ICF). Sama sairaus voi vaikuttaa yksilöiden toimintakykyyn hyvin eri tavoin. Huomioi muun muassa, että sairauksilla on erilaisia ilmenemismuotoja, yksilöllillä erilaisia vahvuuksia, elämäkokemuksia ja toimintaympäristöjä. On myös tavallista, että asiakkailla on useita eri sairauksia, joiden yhteisvaikutus lisää huomattavasti yksilökohtaisia eroja, vaikkei yksilö- ja ympäristötekijöitä vielä huomioitaisikaan.

Kiinnitä huomiota

- **sairaushistoriaan**

Kuinka pitkältä ajalta terveystietoja on? Onko asiakkaalla ollut yksi, usea vai vaihtuva sairaus alentamassa toimintakykyä? Onko asiakkaalla vamma, joka yhdessä sairauden kanssa alentaa toimintakykyä? Onko asiakkaalle ollut yksi, usea vai vaihtuva hoitotaho?

Jos sairaushistoria on pitkä tai erityyppisiä sairauksia ja/tai hoitotahoja on paljon tarkastele tietoja huolellisesti suhteessa asiakkaan muuhun kokonaistilanteeseen. Älä kuitenkaan tee pitkälle meneviä johtopäätöksiä ilman, että keskustelet asiakkaan ja asiantuntijalääkärin kanssa.

- **diagnoosiin ja sairauden kulkuun**

Onko sairaus diagnosoitu? Onko asiakkaalla runsaasti erilaisia oireita, joita diagnoosi ei selitä? Mikä on sairauden ennakoitavissa oleva kulku?

Osassa sairauksissa tai vammoissa voimme yleisellä tasolla arvioida sairauden todennäköistä kulkua esimerkiksi jalan murtuman paranemisaikaa tai syöpäsairauden ennustetta. Useimmissa sairauksissa sairauden kulku on kuitenkin hyvin yksilöllistä, erityisesti, kun sairaustilanne on syystä tai toisesta pitkittynyt tai asiakkaalla on useita eri sairauksia. Myös erilaiset terveyteen vaikuttavat riskitekijät, kuten ylipaino, tupakointi, liikunnan puute tai päihteiden käyttö voivat olla vaikuttamassa ennusteeseen. Kun terveydentila on pitkäaikaisesti heikentynyt, on sillä usein vaikutuksia elämänhallinnan osa-alueelle ja kokonaistilanteella on siten vaikutuksia työkyvyn ennusteeseen.

Asiakkaalla voi myös olla erilaisia oireita tai vaikeuksia, jotka eivät selity tehdyn diagnoosin perusteella ja joita ei ole selvitetty hoitavalla taholla. On hyvä muistaa mm. nuorten kohdalla, että neuropsykiatrisista oireista, kognitiivisista vaikeuksista, mielenterveyteen tai oppimiskykyyn liittyvistä haasteista voi asiakirjoista tulla esiin vain osittaista tietoa. Tällöin tilannetta on syytä tarkentaa asiakashaastattelussa ja tarvittaessa pyytää lisäselvitystä hoitavalta taholta.

- **toteutuneeseen hoitoon ja kuntoutukseen**

Miten asiakasta on hoidettu? Minkälainen hoitovaihe on meneillään tai suunniteltuna? Onko asiakkaalla ollut kuntoutustoimenpiteitä? Onko asiakkaalla itsehoidon keinoja? Onko asiakkaan tilanteessa tapahtunut muutoksia kuntoutuksen avulla?

Kuntoutuksen oikea-aikaisuuden arviointia varten tarvittset tietoa siitä, miten vakiintunut asiakkaan sairauden tilanne on. Muista, että hoito ja kuntoutus voivat monessa tapauksessa olla käynnissä samanaikaisesti.

Tarvittavien toimenpiteiden suunnittelussa ja tarpeen arvioinnissa on tärkeää huomioida jo toteutuneesta kuntoutuksesta saatu tieto. Huomioi laaja-alaisesti asiakkaan kuntoutustarve. Kysymykseen voi tulla lääkinnällinen kuntoutus, mukaan lukien kuntoutuspsykoterapia sekä ammatillinen kuntoutus.

Huomaa, että erilaiset kuntoutustoimenpiteet voivat tarvittaessa toteutua samanaikaisesti. Esimerkiksi, kun työeläkelaitos järjestää asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen, voi Kela järjestää työkyvyn tueksi samanaikaisesti tarpeellisen lääkinnällisen kuntoutuksen. Kuntoutustoimenpiteet voivat toteutua myös niitä ketjuttaen. Ammatillisen kuntoutuksen palveluilla on erilaisia tavoitteita ja niitä voidaan toteuttaa kuntoutumisprosessin tukena tarvittaessa peräkkäin. Esimerkiksi ammatillista kuntoutusselvitystä voi seurata työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus. Se voi seurata myös ammatillisena kuntoutuksena myönnettyä ammatillista koulutusta.

Keskustele sairauspäivärahakäsittelijän ja asiantuntijalääkärin kanssa tarpeen mukaan työkyvyttömyydestä sekä kuntoutusmahdollisuuksista työkyvyttömyyden aikana.

Asiakkaan kokonaistilanteen huomioimiseksi katso lisäksi kohdat Työkyky, Opiskelukyky, Työnhakija, Elämänhallinta ja Haastattelu.

1.1.1.2 Työkyky

Työkyvyllä on runsaasti kytkentöjä lähes kaikkiin työelämään liittyviin tekijöihin. Työkyvyn moninaiset yhteydet eri tekijöiden välillä tekevät sen määrittelystä haastavaa ja edistämistä vaativaa. Työkyvyn käsite on muuttunut yhteiskunnallisen kehityksen ja työelämän muutoksen myötä. Lääketieteellisesti painottuvasta työkyvyn määrittelystä on siirrytty työn vaatimusten ja yksilön voimavarojen tasapainon tarkasteluun sekä edelleen moniulotteisempaan työkyvyn kuvaamiseen. Yksinkertaisesti ilmaistuna työkyky on toimintakykyä suhteutettuna työn vaatimukseen ja kykyä selviytyä oman tai vastaavan ammatin tehtävistä vallitsevalla normitasolla.

Työelämän vaatimukset ovat koventuneet ja mm. työtahti on kiristynyt. Työn henkinen kuormittavuus on lisääntynyt merkittävästi, mutta työn fyysinen rasittavuus ei kuitenkaan ole samassa suhteessa vähentynyt. Tästä syystä monella alalla työn kokonaisrasittavuus on aiempaa suurempaa.

Kun tarkastelet asiakkaasta Kelassa olevia työ- ja koulutustietoja, tutustu asiakkaan asiakirjoihin huomioiden erityisesti sairauspäiväraha, perustoimeentulotuki ja kuntoutus.

Kiinnitä huomiota

- **työssäkäyntiin**

Minkälainen työ asiakkaalla on? Miten pitkään hän on ollut kyseisessä työssä? Minkälaisia työtehtäviä työhön sisältyy? Minkälaiset työolosuhteet ja työajat asiakkaalla on?

Työt sisältävät eri tavoin kuormittavia tehtäviä. Joissakin töissä fyysiset rasitteet korostuvat ja esim. tuki- ja liikuntaelimestö rasittuu työssä. Toisissa töissä taas henkinen kuormitus on keskeistä. Sitä aiheuttaa mm. kiire, stressi, työn tauottamisen ongelmat, vuorotyö jne. Työyhteisöön liittyvät tekijät, kuten huono ilmapiiri ja ristiriidat aiheuttavat henkistä rasitusta. Usein työolosuhteet ovat sekä ruumiillisesti että henkisesti rasittavia.

Selvitä, mitkä tekijät kuormittavat asiakasta hänen työssään. Selvitä, onko työssä esim. paljon staattisia työasentoja tai paljon toistuvia liikkeitä. Sisältyykö työhön nostamista ja kantamista. Onko työ kiireistä ja kokeeko asiakas stressiä työssään?

Huomioi, että samalla ammattinimikkeellä työskentelevät henkilöt voivat todellisuudessa tehdä täysin erilaisia työtehtäviä, joten on tärkeää selvittää asiakkaan työnkuvaa oikean käsityksen saamiseksi työn vaatimuksista.

Selvittäessäsi työolosuhteita kiinnitä huomiota terveyttä uhkaaviin tekijöihin. Työolosuhteet voivat olla haitaksi terveydelle. Terveydelle haitallisia työolosuhteita ovat THL:n määritelmän mukaan esimerkiksi tapaturmavaara, kemiallisten aineiden käsittely, fyysisesti raskas työ, melu ja vuoro- ja yötyö. Myös kylmä- ja kuumaolosuhteet työssä voivat olla terveydelle haitaksi.

Työntekijällä voi olla työssään työolosuhteisiin liittyvää räsytystä ja altistusta, joka lisää sairauden oireilua tai hankaloittaa työssä selviytymistä vamman kanssa.

- **sairauden tai vamman ja työtehtävien suhteeseen**

Miten sairaus tai vamma vaikuttaa työkykyyn ja työssä suoriutumiseen? Minkälaiset työtehtävät onnistuvat ja mitkä eivät onnistu? Minkälaiset työtehtävät tuntuvat kuormittavilta? Onko sairaus tai vamma aiheuttanut työstä poissaoloja? Kuvataanko, että asiakas sinnittelee työssä oireistaan ja vaikeuksista huolimatta? Onko asiakkaan työtehtäviä muutettu, esim. työtehtäviä kevennetty tai työaikoja muutettu työkykyongelmien vuoksi?

Tarkastele erityisesti sitä, miten sairaus tai vamma ja muu kokonaistilanne vaikuttavat työssä selviytymiseen. Selvitä myös työkykyä suhteessa asiakkaan työmotivaatioon ja voimavaroihin. Ota huomioon, että asiakkaalla saattaa olla pelkoa työpaikan menetyksestä ja esim. tästä syystä sinnittelyä työssä sairauden tai vamman aiheuttamista rajoitteista huolimatta. Taloudelliset asiat saattavat myös olla työssä sinnittelyn taustalla.

Työpaikalla tehtävät toimenpiteet työssä selviytymisen tukemiseksi ovat ensisijaisia toimenpiteitä esimerkiksi kuntoutuksen keinoihin nähden. Aina ne eivät ole mahdollisia eikä niiden puuttuminen estä kuntoutuksen käynnistämistä. Selvitä, onko työntekijän työtehtävistä suoriutumisen vaikeuksien vuoksi tehty työpaikalla järjestelyjä esim. muokattu työnkuvaa terveydentilalle sopivammaksi. Voi myös olla, että asiakas on siirtynyt työpaikallaan uuteen työtehtävään.

- **Koulutukseen ja ammattitaitoon**

Mikä asiakkaan koulutustausta on? Miten koulutukset ovat sujuneet?

Tarkastele asiakkaan ammattitaitoa siitä näkökulmasta, onko se hankittu koulutuksella vai onko ammattipätevyys työskentelyn tulosta.

1.1.1.3 Opiskelukyky

Opiskelukyky kuvaa opiskelijan työkykyä. Opiskelijoiden tilanteet voivat vaihdella ja niihin vaikuttavat paitsi sairaus myös muu kokonaistilanne. Opiskelija voi olla fyysisesti tai psyykkisesti sairas tai vammautunut jo hakiessaan koulutuspaikkaa tai hän voi sairastua kesken opintojen. Myös opiskelijoiden elämänhallinnassa on kokonaistilanteesta johtuen usein suuria eroja.

Opiskelukyky ja sen edistäminen sekä ylläpitäminen vaikuttavat opiskelijan opintojen etenemiseen ja tutkinnon loppuun suorittamiseen. Keskeistä opiskelukyvyyssä on opiskelijan omien voimavarojen huomiointi.

Tutustu asiakkaan asiakirjoihin huomioiden opintotuki, sairauspäiväraha, perustoimeentulotuki ja kuntoutus.

Kiinnitä huomiota

- **opiskelukykyyn ja opiskeluun**

Onko asiakas opiskellut peruskoulun tai lukion jälkeen? Mitä ja missä asiakas opiskelee tai on opiskellut? Mikä on opintojen alkamisajankohta? Miten opinnot ovat edenneet mm. toteutuneet opintosuoritteet? Minkälainen asiakkaan opiskeluhistoria on?

Jos ammatillisten opintojen aloitus on siirtynyt tai opinnot ovat keskeytyneet tai viivästyneet, kiinnitä huomiota selvityksissä mahdollisesti todettuihin syihin. Sairaus voi olla selkeä perustelu sille, että opinnot ovat viivästyneet tai koulutusala on osoittautunut rajoitteiden vuoksi liian vaativaksi. Sairauden lisäksi on kuitenkin syytä aina huomioida asiakkaan muun kokonaistilanteen vaikutukset opiskelukyvyyneen.

Sairaus voi heikentää opiskelukykyä vain lyhytaikaisesti. Muista asiakkaan ohjauksessa, että asiakas voi opiskella tietyn määrän opintoja sairauspäivärahalla (Katso kohta Tietoa sairauspäivärahasta).

Syyä lisäksi myös opintojen keskeytymisen vaihe on olennainen tieto, kun arvioit, minkälaisia tukivaihtoehtoja on tarkoituksenmukaista lähteä miettimään.

Jos asiakkaan opinnoista tai opiskelukyvystä on tärkeä saada tietoa oppilaitoksesta, voit haastattelun yhteydessä kysyä luvan ottaa sinne yhteyttä. Pyydä myös esimerkiksi oppilaitoksen ryhmäohjaajan tai asiakkaan asioista tietävän muun työntekijän yhteystiedot. Tee yhteydenotosta huolelliset kirjaukset.

- **koulun tukitoimiin**

Onko opiskelija saanut opintojen aikana tukea oppilaitokselta? Millaista tukea; opiskelijaterveydenhuollosta tai muualta? Mitä vaikutusta tukitoimenpiteillä on ollut opiskeluun?

Selvitä, onko asiakkaan oppimisvaikeuksien vuoksi tehty peruskoulussa erityisjärjestelyjä? Huomioi, että toisen asteen koulutuksessa tukitoimia ei välttämättä järjestetä tai ne ovat vähäisiä. Tällaiset tilanteet voivat heikentää oppimistuloksia, aiheuttaa opintojen viivästymistä tai keskeytymisiä ja lisätä nuorten syrjäytymisriskiä.

- **asiakkaan vahvuuksiin**

Mikä opinnoissa on ollut mielenkiintoista tai helppoa (esim. matemaattiset tai kielelliset aineet)? Onko työssä harjoittelu helpompaa kuin kirjallinen työskentely tai päinvastoin? Onko asiakkaalla harrastus tai työkokemusta, joka tukee alan valintaa tai opiskelua?

Epäonnistumiset voivat heikentää itseluottamusta ja vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Myös opiskelun tavoitteita voi olla vaikea asettaa tai ne voivat jäädä liian vaatimattomiksi. Tästä syystä on tärkeää kiinnittää huomiota vahvuuksiin ja tukea haastattelussa asiakkaan uskoa omiin mahdollisuuksiin ja siten myös motivaatiota. Tärkeää on myös pohtia, tarvitseeko asiakas ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä soveltuvan koulutuksen ja ammattialan valinnassa.

- **taloudelliseen tilanteeseen**

Mikä on asiakkaan taloudellinen tilanne? Onko asiakas työskennellyt opintojen ohella?

Heikko taloudellinen tilanne voi olla vaikuttamassa opintojen viivästymiseen. Toisaalta työskentely opintojen ohella voi olla syy opintojen viivästymiseen, jos voimavarat eivät riitä sekä opiskeluun että työssäkäyntiin. Ohjaa asiakasta mahdollisista opiskeluun liittyvistä toimeentulon tuista (sairauspäiväraha, kuntoutusraha, nuoren kuntoutusraha tai opintotuki).

Katso myös kohdat Sairaus tai vamma ja Elämänhallinta. Muodosta asiakirjoista saadun tiedon perusteella alustava käsitys asiakkaan kokonaistilanteesta. Kokoa asiat, joista on tarpeen keskustella asiakkaan kanssa haastattelussa.

Keskustele sairauspäivärahan etuuskäsittelijän ja asiantuntijalääkärin kanssa opiskelukyvyyttömyydestä ja sen jatkumisesta. Varmista tarvittaessa mahdollisuus opiskella sairauspäivärahan aikana.

Mieti, voiko asiakasta tukea ammatillisella koulutuksella. Arvioi sairauden vaikeusastetta ja nykyistä opiskelukykyä. Voiko asiakas opiskella joustavasti kuntoutuksen keinoin ja saavuttaa tutkinnon tai ammatin, jonka turvin pääsee työelämään.

Varmista haastattelulla, tarvitseeko asiakas ennen opintojen aloittamista esimerkiksi koulutuskokeilua, ammatillista kuntoutusselvitystä, kuntoutuskurssia ja/tai työllistämistä edistävää ammatillista kuntoutuspalvelua, jotta hän saa varmistettua soveltuvan koulutusalan. Keskustele tarvittaessa alan soveltuvuudesta asiantuntijalääkärin kanssa.

1.1.1.4 Työnhakija

Työnhakija on asiakas, joka on pyytänyt työnhakijaksi rekisteröitymistä. Työttömällä tarkoitetaan työnhakijaa, joka ei ole työsuhteessa ja joka ei harjoita päätoimiseksi katsottavaa yritystoimintaa tai työllisty päätoimisesti ns. omassa työssään.

Työttömällä on työkyvyn heikentyminen voinut käynnistyä jo ennen työuraa tai sen aikana tai hän on voinut sairastua työttömyysaikana. Sairaudella on usein rajoittava vaikutus työpaikan saamiseen. Sairauden vuoksi työttömyys voi siten pitkittyä, mikä taas usein vaikuttaa elämänhallintaan. Näiden syiden takia sekä lääkinnällisen että ammatillisen kuntoutuksen keinot on huomioitava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa työkyvyn edistämässä, työn etsinnässä ja työhön siirtymisessä.

Työttömän asiakkuus TE-toimistossa jatkuu kuntoutuksen ajan, ellei työtön itse halua sitä katkaista. Työttömän kuntoutustarpeen arviointiin Kelassa liittyy verkostoyhteistyö TE-toimiston ja sosiaalitoimen tai muun työhön kuntoutusta harjoittavan paikan kanssa. Verkostossa tietoja vaihdetaan asiakkaan luvalla ja asiakkaan asian edistämiseksi, jotta päällekkäiseltä toiminnalta vältytään.

Tutustu asiakkaan asiakirjoihin huomioiden työttömyysturva, sairauspäiväraha, perustoimeentulotuki, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutus.

Kiinnitä huomiota

- **koulutus- ja työhistoriaan**

Mitä tutkintoja, ammatteja tai työsuhteita asiakkaalla on ollut? Mikä on työttömyyden kokonaiskesto? Onko asiakkaalla ollut välillä määräaikaista työsuhteita?

Tarkastele erityisesti sitä, miten sairaus tai vamma ja muu kokonaistilanne ovat olleet vaikuttamassa työsuhteen päättymiseen, työn saantiin ja miten ne vaikuttavat työn vastaanottamiseen. Selvittele myös työkykyä suhteessa asiakkaan koulutus- ja työhistoriaan (katso kohta Työkyky).

Huomioi myös asiakkaan vahvuudet, sillä työttömyys koetaan usein epäonnistumisena.

- **TE-toimiston palveluihin**

Minkälaisissa TE-toimiston palveluissa asiakas on ollut? Miten asiakas on hyötynyt niistä? Miten TE-toimisto tai sosiaalityö ovat huomioineet asiakkaan heikentyneen työkyvyn (esim. joustava kuntouttava työtoiminta, työkokeilu)

Tietoa TE-toimiston toteuttamista toimenpiteistä voit löytää työttömyysturvan lausunnoista. Kysy myös asiakashaastattelussa, voitko olla yhteydessä TE-asiantuntijaan tai hänen sosiaalityöntekijäänsä. Keskustele asiakkaan aiempien työllistymispalveluiden toteutumisista ja niiden tuloksista.

Huomioi, ettei TE-toimistot järjestä kuntoutuspalveluita, eivätkä palvelut siten anna riittävää kuntoutuksellista tukea sitä tarvitsevalle. Tästä syystä vastuu kuntoutuksen järjestämisestä on myöntöedellytysten täytyessä Kelalla. Kuntoutuksen suunnittelussa on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon jo toteutuneet tukitoimet ja niistä saatu hyöty.

Katso myös kohdat Sairaus ja vamma, Työkyky, Elämänhallinta. Muodosta kootun tiedon perusteella alustava käsitys asiakkaan kokonaistilanteesta. Tarkenna ja täydennä haastattelussa tarpeellisilta osin asiakirjoista jo saamasi tietoa. Ota asiakkaan luvalla matalalla kynnyksellä yhteys TE-asiantuntijaan.

1.1.1.5 Elämänhallinta

Elämänhallinta on käsite, joka sisältää kaikki ihmisen elämän osa-alueet: työn, sosiaalisen aseman, asumisen, perhetilanteen, terveyden, työkyvyn ja muut elämisen voimavarat. Elämänhallinta vaihtelee eri ihmisillä ja samallakin ihmisellä eri aikoina ja eri elämäalueilla. Elämänhallinta voi järkkyyä jo yhdellä elämän osa-alueella olevan kriisin seurauksena.

Kiinnitä huomiota asiakkaan sosiaaliseen toimintakykyyn; suhde perheeseen ja läheisiin, ystäviin ja mahdolliseen kumppaniin. Millä tavalla asiakas osallistuu sosiaaliseen kanssakäymiseen? Millaiset sosiaaliset taidot asiakkaalla on?

Elämänhallintaa voivat heikentää erilaiset päihderiippuvuudet tai peliriippuvuus. Myös erilaiset kriisit voivat vähentää voimavaroja ja heikentää tunnetta oman elämän hallinnasta. Parisuhteessa, perhesuhteissa ja muissa ihmissuhteissa voi olla haasteita, jotka aiheuttavat elämänhallinnan heikentymistä. Taloudelliset vaikeudet esim. heikko taloudellinen tilanne, pienituloisuus tai velkaantuminen heikentävät elämänlaatua ja tunnetta elämänhallinnasta.

1.1.2 Kokonaistilanteen hahmottaminen 7a§

Nuoren kokonaistilanteen selvittäminen on välttämätöntä, kun mietitään kuntoutustarvetta ja kuntoutuksen oikea-aikaisuutta. Pohdi nuoren toimintakykyä ja elämäntilannetta sekä hänen kykyään opiskella ja työllistyä kokonaisuutena ICF-viitekehyksen mukaisesti. Haastattelussa saat tietoa nuoren suoriutumisesta ja osallistumisesta elämän eri osa-alueilla sekä yksilö- ja ympäristötekijöistä. Etsi myös

seikkoja, jotka toimivat voimavaroina nuoren elämässä. Ennen nuoren haastattelua tutustu mahdollisesti käytettävissä olevien selvitysten ja Oiwan tietojen pohjalta nuoren tilanteeseen.

Pidä lähtökohtana sitä, että kokonaistilanteen selvittelyssä mietit, miten nuorta voitaisiin kuntoutuksen keinoin auttaa. Tee tarpeenmukaista yhteistyötä esimerkiksi nuoren kuntoutukseen ohjanneen tahon kanssa.

1.1.2.1 Toimintakyky sekä kyky opiskella ja työllistyä

[Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmän](#) mukaan: Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista siinä ympäristössä, jossa hän elää. Jokapäiväisen elämän toimintoja ovat esimerkiksi työ, opiskelu, vapaa-aika ja harrastukset sekä itsestä ja toisista huolehtiminen.

Kiinnitä huomiota:

- **Nuoren kykyyn opiskella- ja työllistyä**
  - Nuoren heikentynyt toimintakyky haittaa tai estää opintojen selvittelyä ja suunnittelua tai työllistymistä. Pohdi millaiset opiskelu- ja työllistymisvalmiudet nuorella on. Millainen päivärhythmi nuorella on ja osaako hän aikatauluttaa asioita? Pystyykö nuori nimeämään tulevaisuuden suunnitelmiaan? Millainen koulutus- ja työhistoria nuorella on? Onko hän opiskellut peruskoulun jälkeen? Onko taustalla keskeytyneitä opintoja ja mistä syystä ne ovat keskeytyneet?
- **Nuoren sosiaalsiin suhteisiin ja vapaa-ajan viettoon**
  - Työn ja opiskelun ulkopuolella olevilla nuorilla voi olla sosiaalsiin taitoihin ja suhteisiin liittyviä haasteita. Nuori saattaa tuntea itsensä yksinäiseksi ja ulkopuoliseksi, minkä vuoksi kotoa lähteminen voi olla haasteellista. Pohdi millä tavalla nuori osallistuu sosiaaliseen kanssakäymiseen. Tapaako nuori ystäviään vai onko kanssakäyminen vain verkon kautta toteutuvaa? Saako nuori riittävää tukea perheeltään? Millaiset sosiaaliset taidot nuorella on? Kuinka nuori viettää vapaa-aikaansa ja onko hän tyytyväinen tilanteeseensa?
- **Nuoren kykyyn huolehtia itsestä**
  - Nuorella, jonka toimintakyky on heikentynyt, voi olla hankaluuksia arjen hallinnassa sekä itsestä huolehtimisessa. Omaan talouteen ja rahankäyttöön liittyvät asiat voivat olla haasteellisia. Nuoren voi olla vaikeaa huolehtia kodistaan sekä yleisestä hyvinvoinnistaan. Nuoren heikentynyt kyky huolehtia itsestään voi näkyä myös siten, että nuori luovuttaa helposti eikä hänellä ole keinoja kohdata vaikeita asioita. Pohdi mikä on nuoren taloudellinen tilanne. Onko nuorella päihde- tai peliriippuvuutta? Uskooko nuori itseensä ja omaan osaamiseensa?

1.1.3 Muiden etuuksien huomioiminen

Kiinnitä kokonaistilanteen selvittelyn yhteydessä huomiota asiakkaan mahdolliseen oikeuteen saada jotain muuta etuutta. Muista, että hyvän hallinnon perusteella asiakkaalla on oikeus saada tietoa etuuksista, joita hänellä on sen hetkisessä elämäntilanteessaan mahdollisuus saada. Kelan toimihenkilöllä on tästä syystä neuvontavelvollisuus.

Asiakkaalle pitää antaa riittävää ja oikeaa tietoa. Tärkeää onkin tunnistaa tilanteet, joissa neuvonta on tarpeen. Jos osaamisesi ei riitä, selvitä asia tai vie tieto neuvonnan tarpeesta eteenpäin.

1.1.3.1 Kuntoutusraha

Kuntoutusrahaa maksetaan kuntoutukseen osallistumisen ajalta. Kuntoutusrahaa tai osakuntoutusrahaa voi saada kuntoutuspäivältä, joka kestää vähintään 4 tuntia matkoineen. Poikkeus on nuoren ammatillinen kuntoutus (7a§), jonka perusteella maksettavassa kuntoutusrahassa ei tutkita kuntoutuspäivän päiväkohtaista kesto.

Kuntoutuspäätös voi olla Kelasta, työterveyshuollosta, hyvinvointialueelta tai kuntayhtymältä tai vammais- tai potilasjärjestöstä. Kuntoutusrahaa voi hakea myös asiakkaan läheinen.

Vähimmäismääräisenä määräytyvän kuntoutusrahan lisäksi voi saada ylläpitokorvausta, jos kuntoutuksesta aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia. Ammatillisen kuntoutuksen päättyessä asiakas voi hakea harkinnanvaraista kuntoutusavustusta.

Alle 20-vuotias nuori

Jos 16–20 –vuotiaan asiakkaan työ- tai opiskelukyky on olennaisesti ja pitkäaikaisesti heikentynyt sairauden, vamman tai kokonaistilanteen vuoksi, Kela voi tukea hänen kuntoutumista nuoren kuntoutusrahalla. Yleisimmin nuoren kuntoutusrahaa maksetaan koulutuksen ajalta, mutta etuutta voi saada myös muun työelämään tähtäävän toiminnan, kuten työkokeilun tai työpajatoiminnan, osallistumisen ajalta.

Lue lisää nuoren kuntoutusrahasta.

1.1.3.2 Sairauspäiväraha

Sairauspäiväraha turvaa asiakkaan toimeentuloa lyhytaikaisen, työkyvyttömyydestä aiheutuneen ansionmenetyksen aikana. Osana sairauspäivärahakäsittelyä on olennaista selvittää asiakkaan kokonaistilanne ja kuntoutustarve ja ohjata häntä kuntoutusasiassa.

Sairauspäivärahaan on oikeus 16–67-vuotiaalla asiakkaalla, kun hän on sairauden vuoksi kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa.

Sairaus ja työkyvyttömyys ovat eri asioita. Sairauspäivärahan myöntäminen edellyttää työkyvyttömyyttä. Työkyvyttömyys arvioidaan työhön, josta asiakas on sairautensa vuoksi jäänyt pois. Jos hakijalla on useampia kuin yksi työ, tarvitaan tietoa kaikista töistä ja siitä, mitä työtä hän ei ole pystynyt tekemään. Huomaa, että toipumista ja työhön paluuta voi tukea myös [osasairauspäivärahalla](#).

Sairauspäivärahaa varten tarvitaan lääkärintodistus. A-lääkärintodistuksella voi saada sairauspäivärahaa yleensä enintään 60 arkipäivää. Sen jälkeen tarvitaan B-lääkärintodistus tai muu selvitys työkyvyttömyydestä. Lisäselvityksiä saatetaan pyytää jo aiemmin.

Suoritus aika

Sairauspäivärahaa maksetaan omavastuuajan jälkeen. Omavastuu aika on yleensä sairastumispäivä ja sitä seuraavat 9 arkipäivää. Sairauspäivärahaa maksetaan enintään 300 arkipäivältä eli noin vuoden ajan. Sairauspäivärahaa myönnetään enintään sen kuukauden loppuun, jota seuraavan kuukauden aikana 300 päivärahopäivää tulisi täyteen.

Enimmäisaikaan lasketaan mukaan edeltäneeltä 2 vuodelta kaikki päivät, joilta asiakkaalla on ollut oikeus sairauspäivärahaan. Mukaan lasketaan siis myös ne päivät, joina asiakas on ollut työkyvytön mutta joilta esim. vuositulojen vähyyden vuoksi ei ole maksettu sairauspäivärahaa.

Enimmäisajan täytyminen

Kun enimmäisaika on täyttynyt, sairauspäivärahaa voi saada saman sairauden vuoksi uudelleen vasta, kun asiakas on ollut työkykyinen vuoden ajan. Jos asiakas palaa sairauspäivärahan enimmäisajan jälkeen työhön ja työskentelee yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää, hän voi kuitenkin saada sairauspäivärahaa vielä 50 lisäpäivältä.

Jos asiakas sairastuu enimmäisajan täytyttyä kokonaan uuteen sairauteen eli sairauteen, joka ei ole aiheuttanut hänelle työkyvyttömyyttä edellisen sairauspäivärahaikauden aikana, voi asiakas taas saada sairauspäivärahaa.

Työnantajan oikeus sairauspäivärahaan

Päivärahaetuus maksetaan työnantajalle, jos työnantaja maksaa työsuhteen perusteella palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta (esim. luontaisetuus) työstä poissaolon ajalta. Lisäksi edellytetään, että työsuhteen ehtoissa on sovittu etuuden tai sen osan maksamisesta työntekijän sijasta työnantajalle.

Jos työntekijällä on oikeus saada palkkaa sairauspoissaolon, perhevapaan tai kuntoutuksen ajalta, hänellä ei ole oikeutta päivärahaetuuteen siltä osin kuin hän on saanut palkkaa.

Määrä

Sairauspäiväraha kuten muut päivärahaetudet lasketaan asiakkaan työtulojen tai edeltävän etuuden perusteella.

Katso vielä tietoa

- [yrittäjän sairauspäivärahasta](#)
- [työttömän sairauspäivärahasta](#)
- [opiskelijan sairauspäivärahasta](#).

1.1.3.2.1 Tärkeitä päivämäärät sairauspäivärahan käsittelyprosessissa

---

Jotta asiakkaan kuntoutustarve tunnustetaan, sairauspäivärahakäsittelijä tekee yhteistyötä kuntoutuskäsittelijän ja asiantuntijalääkärin kanssa.

Sairauspäivärahakäsittelijä soittaa asiakkaalle 60, 150 ja 230 päivän täytyessä, jolloin

myös yhteistyön tarve voi korostua. Usein on tarpeellista soittaa myös silloin, kun enimmäisaika on aikaisemmin täyttynyt ja uusi sairauspäiväraha-aika olisi alkamassa.

Kun 60 suorituspäivää täyttyy

Sairauspäivärahakäsittelijällä on velvollisuus selvittää asiakkaan kuntoutustarve viimeistään, kun asiakkaan sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan suorituspäivät yhteensä ylittävät 60 päivää. Käsittelijä soittaa asiakkaalle ja käy työkykykeskustelun. Samassa yhteydessä hän tekee tarpeen mukaisesti yhteistyötä mm. kuntoutuksen etuuskäsittelijän ja/tai asiantuntijalääkärin kanssa.

Päätöksen yhteydessä asiakas saa liitteen (SV11), jossa viitataan työkykykeskusteluun. Liitteen tarkoituksena on kannustaa edelleen asiakasta miettimään omaa kuntoutustarvettaan. Siinä myös opastetaan asiakasta kuntoutusasiassaan eteenpäin. Työsuhteessa olevalle asiakkaalle lähtee päätöksen mukana lisäksi Tiedote työterveyshuollon lausunnosta (SV 13).

Kun 90 suorituspäivää täyttyy

Työsuhteessa olevan asiakkaan työterveyshuollon tehtävänä on arvioida työntekijän jäljellä oleva työkyky, ja työnantaja, työntekijä ja työterveyshuolto yhdessä selvittävät työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä. Työterveyshuollon on toimitettava lausunto (A-todistus tai B-lausunto) työssä jatkamismahdollisuuksista viimeistään, kun sairauspäivärahaa on maksettu 90 arkipäivältä. Osasairauspäivärahan suorituspäiviä ei huomioida.

Kun 150 päivää täyttyy

Sairauspäivärahakäsittelijä soittaa aina asiakkaalle, kun 150 suorituspäivää täyttyy ja täydentää työkykykeskustelua. Käsittelijä mm. kysyy asiakkaalta mahdollisen kuntoutuksen etenemisestä.

150 päivän täytyttyä asiakkaalle lähtee eräajokirje, mistä asiakas saa enimmäisajan lähestymiseen liittyviä toimintaohjeita. Samassa yhteydessä Kela vahvistaa ja lähettää tiedon ensisijaisuusajan päättymisestä Eläketurvakeskukselle.

Kun 230 suorituspäivää täyttyy

Sairauspäivärahakäsittelijä soittaa asiakkaalle aina, kun 230 suorituspäivää täyttyy ja täydentää työkykykeskustelua. Yhteydenoton tarkoituksena on varmistaa asiakkaan mahdollisen kuntoutuksen toteutuminen ja toimeentulon jatkumisen turvaaminen. Käsittelijä antaa asiakkaalle tietoa enimmäisajasta ja ohjaa tarvittaessa hakemaan kuntoutustukea tai työkyvyttömyyseläkettä. Käsittelijä myös ohjaa asiakasta ilmoittautumaan TE-toimistoon ja hakemaan työttömyysetuutta, ettei toimeentulo katkeaisi, jos työkyvyttömyyseläkepääätös viipyy tai eläke hylätään. Lisäksi käsittelijä varmistaa, että asiakas on tietoinen lisäpäiväoikeudesta.

Kun 300 suorituspäivää täyttyy

Sairauspäivärahakäsittelijä soittaa tarvittaessa asiakkaalle, kun 300 suorituspäivää täyttyy ja varmistaa mahdollisen kuntoutuksen toteutumisen ja toimeentulon jatkumisen.

1.1.3.3 Työkyvyttömyyseläke

Jotta Kelasta voisi saada työkyvyttömyyseläkkeen, on oltava sairauden tai vamman takia työkyvytön eli kykenemätön ansaitsemaan toimeentuloa omalla työllä tai muulla kohtuullisen toimeentulon turvaavalla työllä (KEL 568/2007 12.2 §). Asiakkaan toimintakykyä verrataan näiden töiden vaatimuksiin. Toimintakyvyn arvioinnissa huomioidaan myös asiakkaan ikä.

- Alle 60-vuotiailla työkykyä arvioidaan myös muuhun sopivaan työhön kuin vain siihen työhön, jota asiakas on tehnyt ennen työkyvyttömyyden alkamista ja/tai johon hänellä on ammattitaito.
  - jos asiakkaan koulutustausta ja/tai työkokemus on vähäistä, työkykyä arvioidaan työhön, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän
- 60 vuotta täyttäneillä, joilla on pitkä työhistoria, työkykyä arvioidaan suhteessa omaan työhön (KEL 568/2007 12.3 §) Tästä lisää luvussa 60 vuotta täyttäneet.

Arvio toimintakyvystä perustuu ensisijaisesti lääkärintilauksissa esitettyihin objektiivisiin tutkimuslöydöksiin. Asiakkaan oma näkemys esim. kivusta tai muista ongelmista/haitoista otetaan sekin huomioon. Työkyvyttömyys aiheutuu usein monen sairauden yhteisvaikutuksesta. Työkyvyttömyyseläkeoikeutta ei ratkaista sairauden tai vamman haitta-asteen eikä invaliditeetti-prosentin perusteella. Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen ei edellytä täyttä työkyvyttömyyttä. Työkyvyn aleneminen riittää, jos asiakkaan ei voida arvioida pystyvän jäljellä olevalla työkyvyllään työhön, joka turvaa kohtuullisen toimeentulon.

Samanaasteinen sairaus tai vamma voi aiheuttaa hyvinkin eriasteista työkyvyn alenemista, koska työkykyyn vaikuttavat myös muut kuin lääketieteelliset seikat. Lääketieteellisten tekijöiden lisäksi työkyvyn arvioinnissa huomioidaan asiakkaan ikä, koulutus, ammattitaito sekä aiemmat työt. Näitä voidaan painottaa toimintakyvyn arvioinnissa enemmän, jos on kyse vanhemmasta asiakkaasta. Sairaus, joka ei aiheuta työkyvyttömyyttä nuoremmalle asiakkaalle, voi aiheuttaa työkyvyttömyyden vanhemmalle. Ainoastaan iänmukaiset muutokset terveydentilassa eivät kuitenkaan riitä työkyvyttömyyseläkkeen myöntämiseen.

Alle 20-vuotiailla nuoren kuntoutusraha on ensisijainen työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden (KEL 568/2007 16 §). Alle 20-vuotiaalle työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää, jos ammatillisen kuntoutumisen edellytyksiä ei ole tai jos ammatillinen kuntoutus on keskeytynyt tai päättynyt sairauden vuoksi.

Sokeat ja liikuntakyvyttömät

Pysyvästi sokea tai liikuntakyvytön on oikeutettu Kelan työkyvyttömyyseläkkeeseen, vaikka sokea tai liikuntakyvytön asiakas pystyisi ansaitsemaan työllään toimeentulon (KEL 568/2007 12 § 4 mom.) Mahdollinen työeläke kuitenkin vaikuttaa pienentävästi kansaneläkkeen määrään.

Sokeana pidetään asiakasta, jolta puuttuu suuntausnäkö ja joka ei siten voi liikkua näkönsä heikkouden johdosta kuin tutussa ympäristössä. Suuntausnäkö puuttuu yleensä, jos näkökyky on 0,04 tai vähemmän tai näkökenttä on supistunut joka puolelta alle 10 asteeseen tai näitä vastaavissa tilanteissa.

Jos keskeisen näön tai näkökenttien osalta on rajatapaus, keskeistä on, kykeneekö asiakas liikkumaan näkönsä turvin oudossa ympäristössä, käyttääkö hän sokeitten tekniikoita liikkumisessa (valkoinen keppi) ja onko kysymyksessä etenevä sairaus. Hämäränäköongelma voi olla hankala, mutta se ei yksin riitä. Jos kuitenkin muut

kriteerit ovat rajoilla (tauti etenevä, eri taudeissa etenemisnopeus voi tosin olla erilainen), kokonaisuus voi puoltaa sokean eläkkeen myöntämistä, jos asiakas ei pysty liikkumaan näkönsä turvin.

Liikuntakyvyttömänä pidetään asiakasta, joka ei voi käyttää alaraajojaan liikkumiseen.

Jotta työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää sokeuden tai liikuntakyvyttömyyden perusteella, on asiakkaan tilan oltava pysyvä.

Kansaneläke / Työeläke

Kansan- ja työeläkepäätökset voivat joissain tilanteissa olla erilaiset, mutta yleensä arvio työkyvyttömyyseläkeoikeudesta on samansuuntainen.

Työeläke (työntekijän eläkelaki 35 §)

Yksityisten alojen työeläkelaeissa alle 60-vuotiaiden ja 60 vuotta täyttäneiden työkykyä arvioidaan samaan tapaan kuin Kelassa.

Julkisten alojen työeläkelaeissa työkykyä arvioidaan omaan työhön, jos työkyvyttömyys alkaa palvelussuhteen aikana. Jos palvelussuhde on päättynyt, työkykyä arvioidaan samankaltaisesti kuin yksityisten alojen työeläkelaeissa ja Kelassa.

1.1.3.4 16 vuotta täyttäneen vammaistuki

Jos asiakkaalla on pitkäaikainen sairaus, huomioi mahdollisuus 16 vuotta täyttäneen vammaistukeen.

- Heikentääkö sairaus asiakkaan toimintakykyä, eli onko hänellä vaikeuksia selviytyä päivittäisistä toiminnoistaan kuten esim. peseytyminen, pukeutuminen, asiointi, kotitaloustyöt.
- Toimintakyvyn heikentymisen tulee kestää vähintään vuoden ajan. Lisäksi etuuden myöntö edellyttää joko vähintään olennaista haittaa (atI arvioi) tai avun tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta henkilökohtaisissa toiminnoissa (mm. peseytyminen, pukeutuminen, syöminen, kommunikointi toisten kanssa)

Vammaistuki voidaan myöntää 6 kk takautuen. Täten oikea aika ei välttämättä ole heti sairauden toteamisen alussa, jos toimintakyvyn heikentymisen pitkäaikaisuus ei ole vielä varmaa.

Jos pyydät kuntoutusasiaan atI-arvion, kysy samalla asiakkaan mahdollista oikeutta aikuisen vammaistukeen. Voit myös tarvittaessa konsultoida vammaistuen asiantuntijaa asiakkaan vammaistukioikeuteen liittyen.

Jos asiakkaalle on jo myönnetty vammaistuki ja huomaat asiakirjoista tilanteen muuttuneen oleellisesti, ota yhteyttä vammaistuen asiantuntijaan. Tilanteen muuttuessa vammaistukioikeus saattaa olla syytä tarkistaa.

1.1.4 Työkykyasiakkaan haastattelu

Onnistunut haastattelu edellyttää hyvää valmistautumista. Pohdi asiakkaan käytettävissä olevien selvitysten ja Oiwan tietojen pohjalta asiakkaan kuntoutustarvetta kokonaisvaltaisesti.

Keskustele tarvittaessa toisen asiantuntijan kanssa

Kun olet tutustunut asiakkaan tietoihin ja tilanne mietityttää sinua, ota rohkeasti yhteyttä ja keskustele esim. toisen kuntoutuskäsittelijän kanssa. Voit keskustella myös asiantuntijalääkärin kanssa ennen yhteydenottoa asiakkaaseen. Asiantuntijalääkäriltä saat kannanoton asiaan lääketieteellisestä näkökulmasta. Huomaa, että voit yhteydenoton jälkeen vielä tarvittaessa palata asiaan.

Keskustelussa toisen asiantuntijan kanssa myös oma näkemyksesi asiakkaan kuntoutustarpeesta voi vahvistua tai saat uutta näkökulmaa asiaan.

Mieti ohjauksen taso ja asiakkaan asian selvittämiseksi tarvittavat kysymykset

Ennen yhteyden ottamista asiakkaaseen sinulla pitää olla hänen kokonaistilanteestaan näkemys, joten mieti tarkemmin haastattelun laajuutta ja yhteydenoton sisältöä.

Kuinka syvää tai laajaa ohjausta asiakas tarvitsee? Millaisilla kysymyksillä kartoitat asiakkaan elämäntilannetta?

Kun olet tutustunut asiakkaan tietoihin huolellisesti ja mahdollisesti keskustellut myös toisen asiantuntijan kanssa, asiakkaan elämäntilanteen kartoittamisessa tarvittavat kysymykset on helpompi muotoilla.

1.1.4.1 Haastattelu

Kun perustat haastattelun Kelassa jo asiakkaasta oleviin tietoihin, asiakkaalle muodostuu näkemys siitä, että olet perehtynyt hänen tilanteeseensa ja olet aidosti kiinnostunut hänen kuntoutustarpeensa selvittämisestä. Tämä luo pohjaa hyvälle vuorovaikutukselle ja lisää asiakkaan luottamusta.

Mieti etukäteen, mistä asioista tarvitset vielä lisätietoa voidaksesi selvittää asiakkaan kuntoutustarvetta. Selvitä ennen haastattelua, mitä lisäselvityksiä asiakkaan tulee toimittaa työkykyetuksiensa ratkaisemista varten. Huomioi mm. kuntoutusrahaa, sairauspäivärahaa ja matkakorvauksia varten tarvittavat selvitykset.

Haastattelun tehtävänä on myös antaa asiakkaalle tietoa kuntoutuksesta. Haastatteluun valmistautuessa sinulle muodostuu alustava näkemys asiakkaalle tarpeellisesta kuntoutustoimenpiteestä tai vaihtoehtoisista toimenpiteistä. Valmistaudu kertomaan hänelle kuntoutuksen sisällöistä eli konkreettisesti siitä, mitä kuntoutuksessa tapahtuu (minkälaisia kuntoutuspäivät ovat, mitä ohjelmaa päiviin sisältyy, ketä kuntoutuja tapaa, mitä kuntoutus edellyttää asiakkaalta, miten asiakas voi jo etukäteen miettiä asioita, joihin tarvitsee tietoa tai tukea jne.).

Valmistaudu antamaan tietoa myös siitä, miten kuntoutusprosessi etenee. Kerro, että palveluntuottaja lähettää asiakkaalle kutsun ja ohjeet kuntoutusjaksolle saapumiseen. Asiakkaan on hyvä saada tieto siitä, että kuntoutuskustannukset korvataan Kelasta suoraan palveluntuottajalle. Kuntoutuspsykoterapian ja harkinnanvaraisen neuropsykologisen kuntoutuksen kohdalla ohjaa asiakasta kuntoutuskustannusten korvauksen hakemisessa.

Kannusta ja motivoi asiakasta hyödyntämään kuntoutuksen tarjoamaa mahdollisuutta työkyvyn ylläpitämiseen, parantamiseen ja mahdolliseen palauttamiseen kuntoutuksen keinoilla.

Kuuntele aktiivisesti, mitä asiakas kertoo tilanteestaan ja tarpeistaan. Kysy tarvittaessa täydentäviä kysymyksiä elämäntilanteesta, sairastumisesta ja työkyvyttömyydestä. Kysy sairauteen ja hoitoon liittyvistä asioista. Jos kyseessä on tapaturma tai ammattitauti, kysy myös muun lain mukaan järjestetystä tai haetusta kuntoutuksesta. Keskustele

asiakkaan kanssa hänen mahdollisesta aiemmasta kuntoutuksesta, sen hyödyistä ja palautteista.

Keskustele haastattelun aikana myös asiakkaan toimeentulosta ja ohjaa häntä tarvittaessa hakemaan muuta etuutta.

Kysy opiskelijalta

opiskelusta ja siinä selviytymisestä, mahdollisesta työn teosta, sairauden hoidosta ja opiskelemaan palaamisen suunnitelmista

- Minkä itse ajattelet olevan syynä /opintojen keskeytymiseen/opintojen viivästymiseen/ siihen, ettet ole aloittanut opintoja? Mitkä ovat asioita, joiden olet kokenut vaikuttavan opiskeluusi (sairaus/jokin muu asia)? Onko opinnoissa asioita, jotka tuntuvat hankalilta tai toisaalta ovat sinulle mieluisia tai helppoja? Mitkä ovat omat toiveesi opiskelujen suhteen? Miksi?
- Oletko keskustellut opiskeluun palaamisesta lääkärisi kanssa tai jonkun muun kanssa? Kenen kanssa? Millaisia suunnitelmia olette tehneet? Mikä omasta mielestäsi voisi auttaa sinua tässä tilanteessa? Voisiko (ehdotuksesi) tukea opiskeluasi?
- Olisiko opiskelu esimerkiksi vähäisessä määrin mahdollista?
- Käytkö työssä opintojen ohella? Oletko jatkanut työskentelyä sairautesi aikana?

Kysy työsuhteessa olevalta

Työstä ja työssä selviytymisestä, sairauden hoidosta ja työhön paluun suunnitelmista

- Minkälaista työtä teet? Onko sinulla useampia työsuhteita tai yritystoimintaa? Onko työ kokopäiväistä vai osa-aikaista, päivä tai yötyötä, vuorotyötä?
- Miten sairaus vaikuttaa työsi tekemiseen? Millaisista töistä et sairautesi takia selviydy? Millaisia töitä pystyisit tekemään? Oletko saanut tilanteesi vuoksi tukea työpaikallasi (työterveyshuollon toimet, työtehtävien keventäminen, työaikojen muutokset yms.)
- Onko sinulla aikaisempia työkyvyttömyysjaksoja? Liittyvätkö ne tähän sairauteen?
- Onko sinulla työterveyshuoltoa? Oletko keskustellut työhönpaluusta tai kuntoutuksesta työterveyslääkärin/muun lääkärin/työnantajasi kanssa/jonkun muun kanssa? Kenen? Millaisia suunnitelmia työhönpaluusta on tehty? Minkälaista muutosta/tukea mielestäsi tarvitaan, jotta voit palata töihin?
- Mitä työtä on tehnyt viimeksi? Mikä on ammattisi ja millaista työtä olet hakenut TE-toimistosta?
- Kuinka pitkään olet ollut työttömänä ennen sairastumistasi? Onko sairaus tai jokin muu asia mielestäsi vaikuttanut työn saantiin? Miten?
- Missä olet hoidossa? Onko sinulla aikaisempia työkyvyttömyysjaksoja? Liittyvätkö ne tähän sairauteen? Oletteko hoitotaholla tehneet toimenpiteitä/suunnitelmia työkykyä parantamiseksi, minkälaisia?
- Minkälaisia selvittelyjä ja minkälaista tukea olet saanut TE-toimistossa?
- Minkälaista muutosta/tukea mielestäsi tarvitaan, jotta voit palata töihin?

Mieti, missä vaiheessa asiakkaan kuntoutusprosessi on, ja sovelta ohjaustasi sen mukaisesti. Asiakkaan yksilöllisestä ja ajankohtaisesta tilanteesta riippuu, miten laajan keskustelun käynte. Hyvin keskeneräisessä hoidollisessa tilanteessa ei kannata tarjota asiakkaalle ylenpalttisesti tietoa, koska hän ei sitä luultavasti pysty vielä hyödyntämään.

Muista haastattelun jälkitoimet ja asianmukainen kirjaaminen. Muista myös kirjata tiedot työkykyarvioinnin muistiinpanot-toiminnolle.

Kysy työttömältä

Kysy työttömältä henkilöltä viimeisimmän työn sisällöstä, työhistoriasta, sairauden hoidosta ja työ/opiskelusuunnitelmista

- Mitä työtä on tehnyt viimeksi? Mikä on ammattisi ja millaista työtä olet hakenut TE-toimistosta?
- Kuinka pitkään olet ollut työttömänä ennen sairastumistasi? Onko sairaus tai jokin muu asia mielestäsi vaikuttanut työn saantiin? Miten?
- Missä olet hoidossa? Onko sinulla aikaisempia työkyvyttömyysjaksoja? Liittyvätkö ne tähän sairauteen? Oletteko hoitotaholla tehneet toimenpiteitä/suunnitelmia työkykysi parantamiseksi, minkälaisia?
- Minkälaisia selvittelyjä ja minkälaista tukea olet saanut TE-toimistossa?
- Minkälaista muutosta/tukea mielestäsi tarvitaan, jotta voit palata töihin?

Mieti, missä vaiheessa asiakkaan kuntoutusprosessi on, ja sovelta ohjaustasi sen mukaisesti. Asiakkaan yksilöllisestä ja ajankohtaisesta tilanteesta riippuu, miten laajan keskustelun käynte. Hyvin keskeneräisessä hoidollisessa tilanteessa ei kannata tarjota asiakkaalle ylenpalttisesti tietoa, koska hän ei sitä luultavasti pysty vielä hyödyntämään.

Muista haastattelun jälkitoimet ja asianmukainen kirjaaminen. Muista myös kirjata tiedot työkykyarvioinnin muistiinpanot-toiminnolle.

1.2 Tavoite

Kelalla on lakiin perustuva velvollisuus järjestää ja korvata ammatillista ja lääkinnällistä kuntoutusta sekä kuntoutuspsykoterapiaa. Ammatillista kuntoutusta järjestetään KKRL6§:n mukaan työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi. Lisäksi ammatillista kuntoutusta järjestetään nuoren ammatillisena kuntoutuksena (7a§) toimintakyvyn ja elämänhallinnan sekä opiskelu-/työllistymisvalmiuksien tukemiseksi tai edistämiseksi. Lääkinnällistä kuntoutusta järjestetään työ-, opiskelu- tai toimintakyvyn turvaamiseksi tai parantamiseksi henkilöille, joille on myönnetty vaativa lääkinnällinen kuntoutus. Kuntoutuspsykoterapiaa järjestetään työ- tai opiskelukyvyn tukemiseksi henkilöille, joiden työ- tai opiskelukykyä uhkaa mielenterveydenhäiriö.

Järjestämisvelvollisuuteen kuuluvan kuntoutuksen lisäksi Kela voi järjestää ja korvata harkinnanvaraista kuntoutusta eduskunnan vuosittain myöntämän rahamäärän puitteissa. Myös harkinnanvaraisen kuntoutuksen tavoitteena on työ- tai toimintakyvyn turvaaminen tai parantaminen.

Kuntoutuksen järjestämisen lisäksi Kela voi maksaa kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa, jonka tavoitteena on toimeentulon turvaaminen kuntoutuksen ajalta.

Kelan kuntoutus perustuu lakiin Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005). Tässä ohjeessa laista käytetään nimitystä Kelan kuntoutuslaki tai lyhennettä KKRL.

Kelalla on velvollisuus ohjata asiakasta muiden kuntoutuksen järjestäjien palveluihin ja tehdä yhteistyötä muiden kuntoutusta järjestävien tahojen kanssa.

Katso myös vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen etuusohje, kuntoutuspsykoterapian etuusohje, harkinnanvaraisen kuntoutuksen etuusohje sekä kuntoutusrahan etuusohje

1.2.1 Ammatillisen kuntoutuksen tavoite 6§

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on asiakkaan työ- ja ansiokyvyn tukeminen tai parantaminen taikka työkyvyttömyyden estäminen. Tämä tarkoittaa, että ammatillisen kuntoutuksen keinoin pyritään turvaamaan työelämässä pysyminen, sinne palaaminen tai mahdollistamaan sinne pääseminen.

Ammatillinen kuntoutus tulee aloittaa riittävän varhain, jotta henkilön työssä pysymistä tai sinne palaamista tai pääsemistä voitaisiin tukea mahdollisimman hyvin. Ammatillinen kuntoutus voidaan aloittaa jo siinä vaiheessa, kun on arvioitavissa, että henkilön työ- tai opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet heikentyvät olennaisesti lähivuosina vaikka otettaisiin huomioon hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen mahdollisuudet.

Kuntoutuksen avulla pyritään säilyttämään tai saamaan sellainen ammatti tai työ, joka turvaa asiakkaan toimeentulon tai josta hän saa toimeentulonsa kannalta olennaisia lisäansioita esimerkiksi eläkkeen lisäksi. Olennaisena lisäansiona voidaan pitää tulojen lisääntymistä noin neljäsosalla. Tavoitteena olevan työn tulee olla palkkatyötä työsuhteessa tai työtä yrittäjänä. Työ voi olla myös esimerkiksi osa-aikaista tai tuettua työtä. Kotitaloudessa tehtävä tai vain harrastusluonteinen työ ei täytä tavoiteltavalle työlle asetettuja vaatimuksia. Työn- ja ansioidensaamistavoitteen tulee olla realistinen ottaen huomioon asiakkaan todennäköinen työkyky kuntoutuksen jälkeen. Tällaista arviota tehtäessä on riittävää, että asiakas olisi todennäköisesti kykenevä säännölliseen olennaisia lisäansioita tuottavaan työhön.

1.2.1.1 Yksilöllisen tavoitteen asettaminen

Kuntoutustoiminnalle on aina asetettu sekä yksilöllisiä että yhteiskunnallisia tavoitteita. Tavoitteiden asettaminen kuntoutukselle on tärkeää siksi, että se antaa välineitä toteuttaa vaikuttavaa kuntoutusta ja tavan tarkastella tavoitteiden toteutumista.

GAS -menetelmän (GAS = Goal Attainment Scaling) avulla luodaan yhtenäinen välineistö kuntoutuksen yksilöllisten tavoitteiden asettamiseen. Yksilötasolla kuntoutuksen suunnittelu perustuu laaja-alaiseen ja objektiiviseen asiakkaan kokonaistilanteen arviointiin, joka edellyttää luotettavien arviointimittareiden käyttöä. Keskeistä vaikuttavassa kuntoutusprosessissa on asiakkaan motivoituminen ja sitoutuminen tarvittaviin toimenpiteisiin. Tavoitteilla on oleellinen merkitys asiakkaan motivaatioon ja sitoutumiseen.

GAS -prosessi kuntoutuksessa

Asiakkaan elämän- ja työtilanne sekä terveystila vaikuttavat kuntoutuksen suunnitteluun. Etuuskäsittelijän tulisi tunnistaa kuntoutustarpeita lääkärintilanteesta/ kuntoutussuunnitelmasta, hakemuksesta, haastattelusta sekä sekä toimintakyvyn arvioinnin koosteesta. Haastattelussa etuuskäsittelijä keskustelelee asiakkaan kanssa siitä, millaisiin tarpeisiin kyseisellä kuntoutuksella voidaan vastata ja millaisia tavoitteita sillä voidaan saavuttaa. Tavoitealueesta keskustellaan yleisellä tasolla kuten ammatillisista tai terveyteen liittyvistä tavoitteista. Asiakkaalla voi olla useita erilaisia terveyteen liittyviä oireita ja sekä työhön että elämän-tilanteeseen liittyviä kysymyksiä, joista vain osaan voidaan vaikuttaa käytettävissä olevin kuntoutuksen keinoin. Tärkeintä olisi saada asiakas etukäteen miettimään kuntoutusprosessiin ja tavoite-alueeseen liittyviä omia tavoitteita, jotta hän pystyy helpommin kuntoutuksen alkaessa nimeämään

itselleen realistisia tavoitteita. Näin asiakas myös tietää, mihin kyseisellä kuntoutuksella pyritään. Kelan työntekijä ei täytä Omat tavoitteeni -lomaketta, vaan se tehdään kuntoutuksen alkaessa palveluntuottajan toimesta.

Palveluntuottaja asettaa asiakkaan kanssa yhdessä tavoitteet kuntoutukselle, koska kuntoutuksen tavoitteen tarkka tunnistaminen ja asteikon määrittäminen edellyttävät kuntoutuksen toteuttajilta hyvää kokemusta kyseisen kuntoutusmuodon toteuttamisesta ja vaikuttavuudesta. Jokaisen asiakkaan valmiudet ja mahdollisuudet muutokseen vaihtelevat eri tilanteissa. Vaikka asiakkailla olisi lähtötilanteessa sama sairaus tai elämäntilanne, heidän kuntoutukselle asettamansa tavoitteet voivat yhteistyössä muodostua erilaisiksi, kullekin yksilölle soveltuviksi. Tavoitteiden saavuttamiseen asetetaan realistinen aikataulu ja ne arvioidaan kuntoutuksen kuluessa. Lopullinen tavoitteiden saavuttamisen arviointi tehdään kuntoutuksen päättyessä.

Tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat monet tekijät, kuten onko tavoitteet asetettu realistisiksi, mitattaviksi tai miten asiakkaan elämäntilanne mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen. Aikaisemmilta kuntoutusjaksoilta saadut GAS -menetelmän tulokset eivät kerro tulevasta kuntoutustarpeesta tai suoranaisesti kuntoutuksen onnistumisesta. Kuntoutuspäätöksiä tehtäessä asiakkaan tilanteen arviointi perustuu kuitenkin kokonaisvaltaiseen arviointiin, missä ovat mukana sairaustiedot, kliininen arvio sekä muut arviointimenetelmät (esim. B-lausunnon tiedot, kuntoutussuunnitelma, kuntoutuspalaute, hakemus, työ- ja toimintakyvyn arviointimenetelmät sekä haastattelu).

Valmis Omat tavoitteeni -lomake tulee Kelaan kuntoutuspalautteen liitteenä. Etuuskäsittelijä katsoo tulokset yhdessä kuntoutuspalautteen kanssa, miten tavoitteet ovat toteutuneet ja arvioi mahdolliset jatkotoimenpiteet.

1.2.2 Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tavoite 7 a§

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on tukea ja edistää vaikeassa elämäntilanteessa olevien ja syrjäytyneiden nuorten toimintakykyä, elämänhallintaa sekä valmiuksia ja kykyä opiskella ja työllistyä. Tavoitteena on erityisesti parantaa opiskelun ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten asemaa ja heidän tulevaisuuden mahdollisuuksiaan kouluttautua ammattiin ja osallistua työelämään. Katso myös nuoren ammatillisen kuntoutuksen [kohderyhmä](#).

Tavoitteena on, että opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa olevat nuoret pääsevät joustavasti ammatilliseen kuntoutukseen ja siten etenemään opiskelu- ja työllistymispolulla. Lisäksi tavoitteena on, että kuntoutus voi käynnistyä matalalla kynnyksellä ja varhaisessa vaiheessa, mikä ehkäisee ennalta vaikeuksien pitkittymistä ja monimutkaistumista.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelujen keskeisenä tavoitteena on tunnistaa nuoren omat vahvuudet ja voimavarat sekä tukea ja vahvistaa niitä. Lisäksi tavoitteena on tukea nuoren omaa motivaatiota, kiinnostusta opiskeluun ja työllistymiseen sekä tulevaisuuden suunnittelua.

1.2.2.1 Yksilöllisen tavoitteen asettaminen

Kuntoutustoiminnalle on aina asetettu sekä yksilöllisiä että yhteiskunnallisia tavoitteita. Tavoitteiden asettaminen kuntoutukselle on tärkeää siksi, että se antaa välineitä toteuttaa vaikuttavaa kuntoutusta ja tavan tarkastella tavoitteiden toteutumista.

GAS -menetelmän (GAS = Goal Attainment Scaling) avulla luodaan yhtenäinen välineistö kuntoutuksen yksilöllisten tavoitteiden asettamiseen. Yksilötasolla kuntoutuksen suunnittelu perustuu laaja-alaiseen ja objektiiviseen asiakkaan kokonaistilanteen arviointiin, joka edellyttää luotettavien arviointimittareiden käyttöä. Keskeistä vaikuttavassa kuntoutusprosessissa on asiakkaan motivoituminen ja sitoutuminen tarvittaviin toimenpiteisiin. Tavoitteilla on oleellinen merkitys asiakkaan motivaatioon ja sitoutumiseen.

GAS-prosessi kuntoutuksessa

Asiakkaan elämän- ja työtilanne sekä terveystila vaikuttavat kuntoutuksen suunnitteluun. Etuuskäsittelijän tulisi tunnistaa kuntoutustarpeita lääkäriinlausunnosta/ kuntoutussuunnitelmasta, hakemuksesta, haastattelusta sekä toimintakyvyn arvioinnin koosteesta. Haastattelussa etuuskäsittelijä keskustelelee asiakkaan kanssa siitä, millaisiin tarpeisiin kyseisellä kuntoutuksella voidaan vastata ja millaisia tavoitteita sillä voidaan saavuttaa. Tavoitealueesta keskustellaan yleisellä tasolla kuten ammatillisista tai terveyteen liittyvistä tavoitteista. Asiakkaalla voi olla useita erilaisia terveyteen liittyviä oireita ja sekä työhön että elämän-tilanteeseen liittyviä kysymyksiä, joista vain osaan voidaan vaikuttaa käytettävissä olevin kuntoutuksen keinoin. Tärkeintä olisi saada asiakas etukäteen miettimään kuntoutusprosessiin ja tavoite-alueeseen liittyviä omia tavoitteita, jotta hän pystyy helpommin kuntoutuksen alkaessa nimeämään itselleen realistisia tavoitteita. Näin asiakas myös tietää, mihin kyseisellä kuntoutuksella pyritään. Kelan työntekijä ei täytä Omat tavoitteeni -lomaketta, vaan se tehdään kuntoutuksen alkaessa palveluntuottajan toimesta.

Palveluntuottaja asettaa asiakkaan kanssa yhdessä tavoitteet kuntoutukselle, koska kuntoutuksen tavoitteen tarkka tunnistaminen ja asteikon määrittäminen edellyttävät kuntoutuksen toteuttajilta hyvää kokemusta kyseisen kuntoutusmuodon toteuttamisesta ja vaikuttavuudesta. Jokaisen asiakkaan valmiudet ja mahdollisuudet muutokseen vaihtelevat eri tilanteissa. Vaikka asiakkailla olisi lähtötilanteessa sama sairaus tai elämäntilanne, heidän kuntoutukselle asettamansa tavoitteet voivat yhteistyössä muodostua erilaisiksi, kullekin yksilölle soveltuviksi. Tavoitteiden saavuttamiseen asetetaan realistinen aikataulu ja ne arvioidaan kuntoutuksen kuluessa. Lopullinen tavoitteiden saavuttamisen arviointi tehdään kuntoutuksen päättyessä.

Tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat monet tekijät, kuten onko tavoitteet asetettu realistisiksi, mitattaviksi tai miten asiakkaan elämäntilanne mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen. Aikaisemmilta kuntoutusjaksoilta saadut GAS -menetelmän tulokset eivät kerro tulevasta kuntoutustarpeesta tai suoranaisesti kuntoutuksen onnistumisesta. Kuntoutuspäätöksiä tehtäessä asiakkaan tilanteen arviointi perustuu kuitenkin kokonaisvaltaiseen arviointiin, missä ovat mukana sairaustiedot, kliininen arvio sekä muut arviointimenetelmät (esim. B-lausunnon tiedot, kuntoutussuunnitelma, kuntoutuspalaute, hakemus, työ- ja toimintakyvyn arviointimenetelmät sekä haastattelu).

Valmis Omat tavoitteeni -lomake tulee Kelaan kuntoutuspalautteen liitteenä. Etuuskäsittelijä katsoo tulokset yhdessä kuntoutuspalautteen kanssa, miten tavoitteet ovat toteutuneet ja arvioi mahdolliset jatkotoimenpiteet.

1.3 Oikeus ja edellytykset

Kelan on järjestettävä tarkoituksenmukainen ammatillinen kuntoutus siten kuin Kelan kuntoutuslain 6, 7, 7a ja 8 §:ssä säädetään. Asiakkaalla on oikeus

järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvaan kuntoutukseen, kun laissa mainitut edellytykset täyttyvät. Kela maksaa kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset.

1.3.1 Vakuutetun oikeus

Sairausvakuutuslain mukaan vakuutettuja ovat:

- Suomessa vakinaisesti asuvat ja heihin rinnastettavat, ja
- Suomessa työskentelevät ja yritystoimintaa harjoittavat henkilöt, vaikka he eivät vakinaisesti asuisikaan Suomessa.

Ennen etuushakemuksen ratkaisemista varmista, että vakuuttaminen on selvitetty siltä ajalta, jolle etuutta on haettu.

1.3.1.1 Suomessa asuvat ja heihin rinnastettavat

Suomessa vakinaisesti asuva on vakuutettu sairausvakuutuslain mukaan (SVL 1224/2004 1 luku 2 § 1 mom.). Vakainainen Suomessa asuminen ratkaistaan asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain mukaan ([AspSotuL 16/2019](#)).

Lue lisää vakinaisesta asumistarkoituksesta.

Suomessa asuviin rinnastetaan enintään 6 kuukauden ajan tilapäisesti ulkomailla oleskelevat henkilöt ([AspSotuL 6 §](#)).

Lisäksi vakuuttamislain 11–13 §:ssä mainittuihin henkilöryhmiin kuuluvat ovat laissa säädetyin edellytyksin edelleen sairausvakuutuslain mukaan vakuutettuja, myös yli 6 kuukautta kestävä ulkomailla oleskelun ajan. Tällaisia henkilöryhmiä ovat mm. valtion palveluksessa ulkomailla työskentelevät, kehitysyhteistyöntekijät, suomalaisella aluksella palvelevat merimiehet, lähetetyt työntekijät, suomalaisen työnantajan ulkomailla palvelukseensa ottamat työntekijät, sekä päätoimiset opiskelijat ja tutkijat. Myös näihin ryhmiin kuuluvien mukana ulkomailla olevien perheenjäsenten oikeus Suomen sosiaaliturvaan voi säilyä saman ajan.

Lue lisää Suomesta muutosta.

Huomaa, että työntekijöinä ja rittäjinä EY-lainsäädäntöä soveltavassa [1] liikkuvien sosiaaliturva määräytyy EY:n sosiaaliturvalainsäädännön perusteella. Esimerkiksi lyhytaikainenkin työskentely muussa EY-lainsäädäntöä soveltavassa maassa, voi johtaa Suomen sairausvakuutuksen päättymiseen.

Lue lisää EY:n sosiaaliturva-asetuksesta 883/2004 ja 1408/71.

[1] EU- ja ETA-maat sekä muut EY-lainsäädäntöä soveltavat valtiot

1.3.1.2 Suomessa työskentelevät ja yritystoimintaa harjoittavat

---

Suomessa työskentelevä tai yritystoimintaa harjoittava henkilö voi olla sairausvakuutettu, vaikka häntä ei pidettäisi vakinaisesti Suomessa asuvana (SVL 1224 /2004 1 luku 2 § 1 ja 2 mom.).

Työskentelyyn perustuva sairausvakuuttaminen edellyttää, että työntekijä ansaitsee kuukausittain vähintään vakuuttamislain mukaisen rajapalkan verran. Työntekijä voi säilyä sairausvakuutettuna myös työskentelyn vähentyessä, keskeytyessä tai päättyessä, mikäli hän on oikeutettu työntekijän jälkisuojaan.

Lue lisää vakuuttamislain ([AspSotuL 16/2019](#)) mukaisesta työskentelyyn perustuvasta vakuuttamisesta.

Yritystoiminnan harjoittamiseen perustuva sairausvakuuttaminen edellyttää, että yrittäjä on velvollinen ottamaan yrittäjän eläkelain (Yrittäjän eläkelaki 1272/2006) tai maatalousyrittäjän eläkelain ([Maatalousyrittäjän eläkelaki 1280/2006](#)) mukaisen vakuutuksen. Neljän kuukauden yritystoiminnan harjoittaminen on ehto Suomessa asuvien henkilöiden kuulumiseksi yrittäjän eläkelain soveltamisen piiriin, joten yrittäjän on käytännössä tullut harjoittaa yritystoimintaa yhdenjaksoisesti vähintään neljän kuukauden ajan, ennen vakuuttamista koskevan hakemuksen jättämistä. Edellytykset täyttävä yrittäjä vakuutetaan yritystoiminnan aloittamisesta lukien. Lue lisää yrittäjästä.

[1] EU- ja ETA-maat sekä muut EY-lainsäädäntöä soveltavat valtiot

Harkitessasi sairausvakuuttamista työskentelyn tai yritystoiminnan harjoittamisen perusteella huomioi, että samat vakuuttamisen edellytykset koskevat sekä EU-lainsäädäntöä soveltavista maista [1] ja sosiaaliturvasopimusmaista, että kaikista muistakin maista tulevia työntekijöitä ja yrittäjiä. Lisäksi edellytetään oleskelulupavaatimuksen täyttymistä ([AspSotuL 4 §](#)). Lue lisää oleskeluluvasta. Sairausvakuutuslain ja vakuuttamislain työntekijän vakuuttamisen säännökset ovat melko yhtenäiset, mutta ne eroavat ns. kolmansista maista tulleiden yrittäjien osalta.

Sairausvakuutettuja eivät kuitenkaan ole Suomessa vieraan valtion edustustossa tai kansainvälisessä järjestössä työskentelevät ulkomaan kansalaiset.

1.3.2 Myöntämisedellytykset 6§

Kela järjestää vakuutetun työ- ja ansiokyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi taikka työkyvyttömyyden estämiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina henkilön työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen.

Henkilön työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon henkilön kokonaistilanne. Sairauden, vian tai vamman lisäksi arvioon vaikuttavat myös muut henkilön työ- tai opiskelukykyyn ja ansiomahdollisuuksiin vaikuttavat tekijät. Näitä ovat henkilön fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky, elämäntilanne, taloudelliset ja sosiaaliset seikat, asumisolosuhteet, koulutus, ammatti, aikaisempi toiminta ja ikä sekä muut vastaavat tekijät. Arviossa otetaan huomioon myös henkilön jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka tekemistä henkilöltä voidaan kohtuudella edellyttää.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan kokonaistilanteen lisäksi huomioon, johtaako haettu kuntoutus todennäköisesti hakijan terveydentilaan sopivassa työssä jatkamiseen taikka hänen terveydentilaansa sopivaan työhön palaamiseen tai työelämään siirtymiseen.

Huomioitakoon, että ammatillisessa kuntoutuksessa ei ole laissa määriteltyä ala- tai yläikärajaa.

1.3.2.1 Työ- tai opiskelukyvyn olennainen heikentyminen

Ammatillisessa kuntoutuksessa ja nuoren kuntoutusrahasa henkilön työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä arvioidaan samoilla kriteereillä:

- Henkilöllä on asianmukaisesti todettu sairaus tai vamma.
- Sairauden tai vamman toteaminen perustuu hyvän hoitokäytännön mukaisiin ja ajantasaisiin selvityksiin henkilön terveydentilasta.
- Henkilölle on järjestetty sairauden tai vamman tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen hoito sekä kuntoutus.
- Henkilön todetulla sairaudella tai vammalla on yhteys työ- tai opiskelukyvyn olennaiseen heikentymiseen
- Sairauden tai vamman lisäksi otetaan huomioon henkilön [kokonaistilanne](#).

Huomautus

Kokonaistilanteen arviointi tehdään aina, mutta erityisesti silloin, jos henkilön sairaus tai vamma ei aiheuta työ- tai opiskelukyvyn olennaista heikentymistä. Kuntoutusratkaisun perusteluissa on tuotava esille, mitkä tekijät asiakkaan kokonaistilanteessa on huomioitu työ- tai opiskelukykyä heikentävinä tekijöinä.

Olennaista heikentymistä arvioidaan suhteessa sekä nykyhetkeen että lähivuosiin. Olennaista heikentymistä tarkastellaan henkilön yksilöllisen tilanteen kannalta eikä lähivuosille aseteta aikarajaa. **Etenevässä** sairaudessa huomioidaan sairauden ennuste sekä vaikutus työ- ja opiskelukykyyn varhaisessa vaiheessa, vaikka hoito ja kuntoutus ovat vasta käynnistyneet. Lääketieteellisessä arvioissa tulee ottaa kantaa siihen, miten etenevä sairaus vaikuttaa työ- ja opiskelukykyyn lähivuosina.

Työ- ja opiskelukyvyn olennaista heikentymistä arvioitaessa on keskeistä ottaa huomioon, tarvitseeko henkilö ammatillisen kuntoutuksen tai nuoren kuntoutusrahan tukea työelämään palaamiseen, siellä pysymiseen tai työelämään pääsemiseen tai opintojen suorittamiseen, niiden loppuunsaattamiseen tai opintoihin pääsemiseen. Kuntoutustarpeen arvioinnissa sairaudella, vammalla tai kokonaistilanteella ei ole tiettyä osuutta tai painoarvoa.

Työkyvyn olennainen heikentyminen

Työkyvyllä tarkoitetaan henkilön fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ja ammattitaidon muodostamaa kokonaisuutta suhteessa työn vaatimuksiin.

Henkilön työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet, jos hänellä on ilmeisiä vaikeuksia tai rajoituksia työssä ja ammatissa suoriutumisessa, työllistymisessä tai ammatinvalinnassa sairauden, vamman tai henkilön kokonaistilanteen vuoksi.

Työkyvyn arvioinnilla tarkoitetaan henkilön toimintakyvyn arviointia suhteessa hänen työhönsä.

Työelämässä olevien osalta arvioinnissa painotetaan työpaikan, työterveyshuollon ja terveydenhuollon havaitsemia työssä suoriutumisen vaikeuksia. Henkilöllä, jolla ei ole ammattia eikä hän ole ollut työelämässä, arvioinnissa painotetaan, miten laajalti sairaus tai vamma rajaa henkilön ammatinvalintamahdollisuuksia.

Lue lisää, asiantuntijalääkärin arviosta:

- ammatillinen kuntoutus
- nuoren kuntoutusraha

Opiskelukyvyn olennainen heikentyminen

Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä ja se muodostuu seuraavista osa-alueista:

- opiskelijan terveys ja muut voimavarat
  - terveydentila, persoonallisuus, elämäntilanne, sosiaaliset suhteet tai terveyteen liittyvät käyttäytymistottumukset
- opiskelutaidot
  - tekniset opiskelutaidot, ongelmanratkaisukyky, oppimistyyli, ajankäytön- ja opiskelun suunnittelu, sosiaaliset taidot
- opiskelijan ympäristö
  - fyysinen ympäristö, opiskeluyhteisöt, vuorovaikutus oppilaitoksessa
- opetus- ja ohjaustoiminta
  - opetuksen ja ohjauksen pätevyys oppilaitoksessa

Lisäksi opiskelukykyyyn vaikuttavat yleiset sosioekonomiset, kulttuuriset ja ympäristön olosuhteet sekä asenteet.

Arvioitaessa sairauden, vamman tai kokonaistilanteen vaikutusta opiskelukykyyyn otetaan huomioon opiskelukyvyn osa-alueet. Henkilön opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet, jos hänellä on ilmeisiä vaikeuksia opintoihin hakeutumisessa tai opinnoissa suoriutumisessa sairauden, vamman tai kokonaistilanteen vuoksi.

Vähäinen opintojen viivästyminen tai opiskeluajan pidentäminen ei vielä tarkoita, että opiskelukyky olisi olennaisesti heikentynyt.

Asiakkaan opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet, jos opintoihin hakeutumisessa tai opinnoissa suoriutumisessa on ilmeisiä vaikeuksia. Vähäinen opinnoissa viivästyminen tai jälkeen jääminen ei vielä tarkoita, että opiskelukyky olisi olennaisesti heikentynyt.

Henkilön opiskelukyky saattaa olla heikentynyt jo opintoihin hakeutumisvaiheessa. Tällöin ammatillisella kuntoutuksella voidaan tukea henkilöä sopivan koulutusalan valinnassa. Opiskelukyky voi myös heiketä opintojen aikana ja pahimmassa tapauksessa opinnot voivat keskeytyä. Tällöin ammatillisella kuntoutuksella voidaan tukea opinnoista suoriutumista.

Opiskelukyvyn olennaista heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon sairauden, vian tai vamman lisäksi henkilön kokonaistilanteen aiheuttamat rajoitukset opiskelussa suoriutumisessa. Keskeistä on sen arvioiminen, tarvitseeko henkilö kokonaistilanteensa vuoksi ammatillisen kuntoutuksen tukea opintoihin pääsemiseksi, opintojen suorittamiseksi tai niiden loppuunsaattamiseksi. Jos henkilö ei ole vielä ollut työelämässä, koulutusta harkittaessa riittää, että henkilön kokonaisvaltainen tilanne aiheuttaa olennaisia rajoituksia ammatin tai työn valinnassa.

Esimerkki

Nuorella on reumasairaus, johon sairastunut 6-vuotiaana. Lääkehoidoista huolimatta reumasairaus on pysynyt aktiivisena ja aiheuttanut pysyviä muutoksia useisiin niveliin (mm. polvi- ja olkanivelet). Nuori opiskelee rakennusalan perustutkintoa ja tavoitteena on valmistua talonrakentajaksi.

Nuoren kuntoutusrahan tarkoitus täyttyy. Koulutuksen avulla nuorella on mahdollisuus saada vähäisessä määrin lisäansioita, esimerkiksi suunnittelu- tai materiaalin hankintatehtävissä. Koulutuksen järjestäminen ammatillisena kuntoutuksena ei ole tarkoituksenmukaista. Suunniteltu ammatti kuormittaa fyysisesti tuki- ja liikuntaelimiä ja erityisesti niitä niveliä, joissa nuorella on jo ennestään sairauden aiheuttamia muutoksia. Sen sijaan nuoren on mahdollista sairaudestaan huolimatta työskennellä kokoaikaisestikin sairauden kannalta soveltuvassa fyysisesti kevyessä työssä.

Esimerkki

Nuorella on ollut yläkoulun alusta alkaen nuoruusiän psyykkiseen kehitykseen liittyviä todettuja sairauksia, masennus, ahdistushäiriö ja traumaoireita. Hän on saanut hyvän hoitokäytännön mukaista hoitoa ja kuntoutusta terveydenhuollon järjestämänä useiden vuosien ajan, mutta nuori on tarvinnut toistuvasti osastohoitoa. Nuori on aloittanut kaksoistutkinnon lähihoitajaksi ja sen jälkeen hänen psyykkinen vointinsa on huonontunut.

Nuoren kuntoutusrahan tarkoitus ei täyty eikä koulutuksen järjestäminen ammatillisena kuntoutuksena ei ole tarkoituksenmukaista. Koulutuksen ei voida katsoa johtavan terveydentilalle soveltuvaan ammattiin tai työhön.

KKRL 566/2005 6§

KKRL 566/2005 20 §.

1.3.2.2 Kokonaistilanteen arviointi

Työ- ja opiskelukyvyn olennaisen heikentymisen arvioinnissa otetaan huomioon henkilön kokonaistilanne sairauden ja vamman lisäksi. Tämä tarkoittaa henkilön fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn, elämäntilanteen, taloudellisten ja sosiaalisten seikkojen, asumisolosuhteiden, koulutuksen, ammatin, aikaisemman toiminnan ja iän sekä muiden vastaavien tekijöiden vaikutusten arviointia sairauden tai vamman lisäksi. Henkilön tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, jolloin sairaus tai vamma on osa kokonaisuutta.

Osalla henkilöistä sairaus tai vamma ei yksinään aiheuta työ- tai opiskelukyvyn olennaista heikentymistä, mutta yhdessä kokonaistilanteen kanssa olennainen heikentyminen voi täyttyä. Kokonaistilanteen arviointi tehdään aina, mutta erityisesti, jos henkilön sairaus tai vamma ei aiheuta työ- tai opiskelukyvyn olennaista heikentymistä.

Toimintakyky

Kokonaistilanteen arvioinnissa otetaan huomioon henkilön valmius suorittaa elämäntilanteeseensa ja sen vaatimusten kannalta tarpeellisia toimintoja. Kokonaistilannetta tarkastellaan toimintakyvyn ulottuvuuksien avulla (fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen), jotka kytkeytyvät monin tavoin niin toisiinsa kuin

ympäristön tarjoamiin edellytyksiin ja vaatimuksiin sekä yksilön terveyteen ja muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Fyysinen toimintakyky

Fyysisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen fyysisiä edellytyksiä selviytyä niistä tehtävistä, jotka hänen arjessaan ovat tärkeitä.

Arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa henkilön fyysiset edellytykset

- suoritua päivittäisistä perustoiminnoista, kuten nukkuminen, pukeutuminen, peseytyminen ja liikkuminen
- hoitaa omaa arkea, kuten kotiaskareet ja asiointi kodin ulkopuolella
- osallistua hänelle tärkeisiin asioihin
- tehdä työtä tai opiskella.

Psyykinen toimintakyky

Psyykinen toimintakyky ilmenee esimerkiksi henkilön mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin, sosiaalisen ympäristön haasteisiin sekä tuntemiseen ja ajatteluun liittyvissä toiminnoissa.

Arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa henkilön ikätason mukaisesti

- tunteiden tunnistamisen kyky sekä tunteiden käsittely ja hallinta
- kyky kokea ja muodostaa käsityksiä omasta itsestä sekä ympäröivästä maailmasta
- henkiset voimavarat ja kyky suunnitella elämäänsä sekä tehdä sitä koskevia ratkaisuja ja valintoja
- kognitiivinen toimintakyky eli oppimiskyky, muistitoiminnot, kyky käsitellä ja käyttää tietoa
- persoonallisuuteen liittyvät tekijät (voivat olla vahvuuksia tai lisähaasteita tuovia)

Sosiaalinen toimintakyky

Sosiaalinen toimintakyky sisältää kaksi ulottuvuutta: henkilö vuorovaikutussuhteissaan sekä henkilö aktiivisena toimijana, osallistujana yhteisössä ja yhteiskunnassa.

Arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa henkilön

- verkostot tai eristyneisyys
- sosiaalinen yhteisyys tai yksinäisyys
- sosiaalinen aktiivisuus ja osallistuminen tai sosiaalinen passiivisuus ja vetäytyminen
- sosiaaliset taidot: sosiaalinen joustavuus ja vuorovaikutustilanteet.

Muut kokonaistilanteeseen vaikuttavat asiat

Sairauden tai vamman sekä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn lisäksi henkilön kokonaistilanteeseen voivat vaikuttaa myös muut tekijät kuten koulutuksen ulkopuolelle jääminen, velkakierre, avioero, pitkittynyt asunnottomuus, pitkittynyt työttömyys, päihdetausta, syrjäytymisvaara, työpaikalla havaitut työkykyyn liittyvät ongelmat tai muut vastaavat tekijät.

Muut tekijät lisäävät henkilön syrjäytymisvaaraa eli yhteisön tai yhteiskunnan ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytyminen on taloudellisten resurssien puutteen, yhteiskunnasta eristymisen/eristämisen sekä sosiaali- ja kansalaisoikeuksien rajallisuuden yhdistelmä. Syrjäytymistä voivat edistää monenlaiset ongelmat, jotka liittyvät henkilön työntekoon, opetukseen ja elintason, terveyteen tai kansallisuuteen.

1.3.2.3 Myöntäminen vanhuuseläkkeellä olevalle

Ammatillisen kuntoutuksen myöntämiselle ei ole laissa asetettua ala- tai yläkäräjä. Vanhuuseläke ei ole itsessään este saada ammatillista kuntoutusta. Ammatillista kuntoutusta voidaan myöntää myös vanhuuseläkkeellä olevalle, mikäli hän täyttää ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset. Ammatillisella kuntoutuksella tulee myös olla työelämätavoite.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan kokonaistilanteen lisäksi huomioon, johtaako haettu kuntoutus todennäköisesti hakijan terveydentilaan sopivassa työssä jatkamiseen taikka hänen terveydentilansa sopivaan työhön palaamiseen tai työelämään siirtymiseen. Jos ammatillinen kuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista, hakijalle voidaan mahdollisesti järjestää muuta kuntoutusta.

1.3.2.4 Tarkoituksenmukaisuus

Myönnettävän ammatillisen kuntoutuksen tulee olla tarkoituksenmukaista sille asetettavien tavoitteiden toteutumisen kannalta. Tällöin arvioidaan, voidaanko kuntoutuksen avulla tukea tai parantaa asiakkaan työkykyä siten, että hän voi jatkaa työssä, palata työhön tai siirtyä työelämään.

Jotta ammatillinen kuntoutus olisi mahdollisimman tuloksellista, tulisi se käynnistää mahdollisimman varhain. Ammatillista kuntoutusta voidaan tarvittaessa järjestää myös muiden asiakkaan tilannetta tukevien palveluiden ohella.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon asiakkaan yksilöllinen kokonaistilanne, jossa huomioidaan esimerkiksi;

- johtaako haettu kuntoutus asiakkaan terveydentilaan sopivaan ammattiin tai työhön
- asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen ammatillisen kuntoutuksen tavoitteisiin
- kuntoutuksen oikea-aikaisuus (sairauden vaihe, hoidon vaihe, elämäntilanne ja kielitaito huomioiden)
- sairauden hoito ja lääkinnällisen kuntoutuksen mahdollisuudet
- haetun kuntoutuksen sopivuus suhteessa ammatilliseen etenemiseen tai työkyvyn tukemiseen ja työssä jatkamiseen
- asiakkaan ikä, aikaisempi koulutus ja työ.

Koulutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota koulutusalan soveltavuuteen ja vaatimuksiin terveydentilan kannalta.

Jos on arvioitu, että haettu koulutus ei ole 16-20 vuotiaalle nuorelle tarkoituksenmukainen alan soveltumattomuudesta johtuen, tulee selvittää, onko nuorella oikeus nuoren kuntoutusrahaan.

Asiakkaalle voidaan myöntää ammatillista kuntoutusta, vaikka hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos kuntoutuksen tavoitteena on työhön paluun mahdollistaminen tai olennaisten lisäansioiden hankkiminen.

Asiakkaan kielitaidon merkitys

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuuden arviointi asiakkaan kielitaidon osalta riippuu asiakkaan hakemasta ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteestä. Kielitaitoa koskevassa arviossa otetaan huomioon, onko asiakkaan kielitaito riittävä suoriutumaan

koulutuksesta tai toimimaan kuntoutuspalvelussa, johon liittyy työharjoittelua tai muuta työelämässä tapahtuvaa työskentelyä. Lisäksi arvioissa otetaan huomioon, onko asiakkaan kielitaito riittävä alalle työllistymiseen ja työelämässä toimimiseen. Jos kielitaito ei ole riittävä, kuntoutuspalvelu ei ole kielellisistä syistä asiakkaalle oikea-aikainen. Jos asiakas on valittu koulutukseen ja myöntämisen edellytykset muuten täyttyvät, opiskelija selvittää oppilaitoksesta mahdollisuudet opiskella oppilaitoksen tukitoimet huomioiden.

Kuntoutus voi olla kielitaidon osalta tarkoituksenmukaista, jos asiakkaalla, kuntoutuksen palveluntuottajalla ja kuntoutuksessa tavoitellulla työpaikalla on valmius toimia englanninkielellä tai muulla yhteisellä kielellä ja asiakkaalla on riittävä kielitaito työpaikalla työskentelyyn.

Katso lisää

- ammatillinen kuntoutuspalvelu
- työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus
- ammatilliset kuntoutuskurssit
- elinkeinotuki
- KIILA-kuntoutus
- apuvälineet
- tutkimuslausunto

1.3.3 Myöntämisedellytykset 7a§

Kela järjestää ammatillista kuntoutusta 16–29-vuotiaalle nuorelle, jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt. Kuntoutuksen järjestämisen edellytyksenä on, että kuntoutus on tarkoituksenmukaista nuoren toimintakyvyn ja elämänhallinnan sekä opiskelu- tai työllistymisvalmiuksien tukemiseksi tai edistämiseksi. Lisäksi edellytetään, että kuntoutus on tarpeen tukemaan tai edistämään nuoren kykyä opiskella tai työllistyä.

Myönnetään 16-29-vuotiaalle nuorelle, jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt ja

- jolla ei ole todettua sairautta eikä hän tarvitse lääketieteellistä selvitystä terveydentilastaan

TAI

- jolla voi olla myös diagnosoitu sairaus, mutta nuoren työ –tai opiskelukyky ei ole olennaisesti heikentynyt

Esimerkkejä ikäedellytyksistä:

- Myöntämisedellytykset arvioidaan jokaisen uuden kuntoutuspalvelun hakemishetken mukaisesti. Jos nuori tai yhteistyötaho yhdessä nuoren kanssa on ottanut yhteyttä Kelaan hakeakseen nuoren ammatillista kuntoutusta ennen kuin nuori täyttää 30 vuotta, voidaan kuntoutus myöntää, vaikka asia käsitellään/ ratkaistaan sen jälkeen, kun nuori on täyttänyt 30 vuotta. Kelan käsittelyajat eivät saa heikentää nuoren oikeutta kuntoutukseen.

Esimerkiksi jos nuori täyttää 30 vuotta työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen työkokeilun aikana, voidaan jatkoksi TEAK:n työhönvalmennus myöntää, jos sitä on haettu riittävillä tiedoilla ennen kuin nuori on täyttänyt 30

- Esimerkiksi jos nuori täyttää 30 vuotta NUOTTI-valmennuksen ensimmäisen jakson aikana, ei uutta NUOTTI-valmennusjaksoa voida myöntää

- Esimerkiksi jos nuori täyttää 30 vuotta ammatillisen kuntoutus selvityksen aikana ja hän hakee jatkoksi työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta, ei sitä voida enää myöntää nuoren ammatillisena kuntoutuksena..

Ei myönnetä nuorelle,

- jolla on akuutti psykoosi
- jolla on akuutti hoitoa vaativa päihdeongelma, joka estää kuntoutukseen osallistumisen

1.3.3.1 Kohderyhmä

Nuoren ammatillinen kuntoutus on tarkoitettu erityisesti nuorille, jotka ovat ilman opiskelu- tai työpaikkaa tai joiden opiskelu on vaarassa keskeytyä. Yhteistä kaikille kohderyhmään kuuluville nuorille on se, etteivät he yksin kykene tai ole motivoituneet suunnittelemaan elämäänsä eteenpäin tai luomaan tavoitteita tulevaisuudelle.

Esimerkkejä nuorten elämäntilanteista

- nuori on asiakkaana esimerkiksi Ohjaamossa, Etsivässä nuorisotyössä, sosiaalitoimessa, TYP-toimipisteessä, TE-palveluissa, työpajalla tai muulla taholla. Kumppanin asiantuntija-arvion mukaan olennaisesti heikentynyt toimintakyky haittaa tai estää opiskelumahdollisuuksien selvittelyä ja opintojen suunnittelua tai työllistymistä
- nuori on keskeyttänyt opintonsa tai opinnot ovat vaarassa keskeytyä
- nuori on keskeyttänyt ase- tai siviilipalveluksen ja elämäntilanne on selkiytymätön
- nuori pyrkii päihdeongelmastaan huolimatta muuttamaan elämäänsä sekä tarvitsee muutokseen hoidon ja päihdekuntoutuksen ohella muuta kuntoutuksellista tukea
- nuori on vapautumassa tai vapautunut vankilasta ja ammatillinen jatkosuunnitelma on epäselvä.

Opiskelija

Opiskelijan on mahdollista saada nuoren ammatillista kuntoutusta, kun toimintakyvyn heikentyminen estää häntä jatkamasta opintojaan tai opinnot ovat keskeytyneet tai ovat vaarassa keskeytyä. Opiskelijan eroamista oppilaitoksesta ei edellytetä. Nuorella voi olla opiskeluoikeus, mutta opinnot eivät tosiasiallisesti etene, eikä nuori saa opintosuorituksia aikaan. Lisäksi nuorelle voidaan myöntää esimerkiksi NUOTTI-valmennus tilanteessa, jossa nuori on vasta hakenut opiskelupaikkaa tai nuori on hyväksytty oppilaitokseen, mutta opinnot eivät ole vielä alkaneet. Opintojaan aloitteleva nuori, jolla toimintakyky on olennaisesti heikentynyt, tarvitsee tukea erityiseen muutostilanteeseen. Tällaisia muutostilanteita ovat esimerkiksi muutto toiselle paikkakunnalle, uudet opinnot ja sen tuomat olosuhteet, verkoston puute tai verkoston tarjoamien tukitoimien riittämättömyys.

Päihdekäyttö

Kuntoutusta ei voida myöntää nuorelle, jolla on akuutti, hoitoa vaativa päihdeongelma, joka estää kuntoutukseen osallistumisen. Päihtyneenä kuntoutukseen osallistuminen ei ole mahdollista. Päihteiden vähäinen tai kohtuullinen käyttö vapaa-ajalla ei todennäköisesti aiheuta haitallisia seurauksia kuntoutuksessa. Nuoren ammatillinen kuntoutus voidaan myöntää tilanteessa, jossa nuori päihdeongelmastaan huolimatta pyrkii muuttamaan elämäänsä sekä tarvitsee muutokseen hoidon ja päihdekuntoutuksen ohella muuta kuntoutuksellista tukea. Vakiintunut päihdekuntoutus

ei ole esteenä kuntoutukseen osallistumiselle. Tilanteessa tulee tehdä tapauskohtainen arvio, jossa huomioidaan haettu palvelu sekä kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuus ja oikea-aikaisuus. Nuoren kanssa keskustellessa on hyvä selvittää, mitä päihteitä nuori mahdollisesti käyttää, miten paljon ja kuinka usein. Päihteiden käytöstä ei pyydetä huumeseulatietoja tai muitakaan kirjallisia selvityksiä.

Ammatillisen kuntoutuksen (KKRL 6§) ja nuoren ammatillisen kuntoutuksen (KKRL 7a§) suhde

Jos nuorella on diagnosoitu sairaus tai vamma ja hoitosuhde terveydenhuoltoon, vastaa hoitava taho nuoren hoidon ja kuntoutuksen kokonaisuudesta. Tällöin ammatillisen kuntoutuksen käynnistymiseksi tarvitaan hoitavan tahon kannanotto kuntoutuksen tarpeellisuudesta ja oikea-aikaisuudesta. Nuori hakee ammatillista kuntoutusta toimittamalla Kelaan hoitavan tahon laatiman lääkärinlausunnon.

Mikäli ammatillisen kuntoutuksen (6§) myöntämisen edellytykset täyttyvät, voidaan nuorelle myöntää kyseisen lain mukaiset kuntoutuspalvelut. Lisäksi voidaan myöntää NUOTTI-valmennus (7a§), mikäli se on nuorelle tarkoituksenmukaisin kuntoutuspalvelu.

Mikäli ammatillisen kuntoutuksen (6§) myöntämisen edellytykset eivät täyty, tutkitaan oikeus nuoren ammatilliseen kuntoutukseen (7a§).

Jos nuorella ei ole hoitosuhdetta eikä akuuttia hoidon tarvetta, ei ammatillisen kuntoutuksen hakemiseksi edellytetä lääkärinlausuntoa, vaan nuori voi hakea nuoren ammatillista kuntoutusta (7a§).

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen edetessä nuorella voidaan todeta sairaus, jonka vuoksi hänen opiskelu- ja työkykynsä on olennaisesti heikentynyt. Tällöin kuntoutuksen jatkotoimenpiteet voidaan myöntää ammatillisena kuntoutuksena (6§).

Esimerkki

NUOTTI-valmennuksen aikana nuori on ohjautunut terveydenhuoltoon ja hänellä on todettu masennus- ja ahdistuneisuushäiriö sekä sosiaalisten tilanteiden pelko. Hoitava taho, NUOTTI-valmentaja ja nuori ovat päätyneet hakemaan nuorelle työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta (TEAK). Hoitava taho laatii hakemista varten lääkärinlausunnon. TEAK myönnetään ammatillisena kuntoutuksena (6§).

Esimerkki

Nuori on ollut ammatillisessa kuntoutuspalveluksessa, joka on myönnetty nuoren ammatillisena kuntoutuksena (7a§). Siellä on ilmennyt, että nuorella on aiemmin todettu oppimisvaikeuksia tai esim. ADHD, joiden vuoksi nuori ei kuitenkaan ole enää terveydenhuollon seurannassa. Palveluntuottajan lääkäri on laatinut lääkärinlausunnon, jossa suositellaan TAITO-kuntoutusta. TAITO-kuntoutus voidaan myöntää palveluntuottajan lääkärinlausunnon perusteella, jos nuoren työ- tai opiskelukyky on olennaisesti heikentynyt ja nuoren terveydentila ja voimavarat on arvioitu sellaisiksi, että ammatillisen kuntoutuksen keinoin voidaan edistää työelämä- tai opiskelunvalmiuksia ja työelämään tai opiskelemaan pyrkimistä (6§). Tässä tapauksessa terveydenhuollon hoitavan tahon lääkärinlausuntoa ei tarvita ammatillisen kuntoutuksen myöntämiseen.

Jos palveluntuottajan lääkäri laatii nuoren ammatillisen kuntoutuksen aikana B-lausunnon, jossa on diagnoosi, tulee diagnoosin perustelut (aikaisempi ja ajankohtainen

tutkimus ja hoito) ilmetä B-lausunnosta. Lisäksi palveluntuottajan lääkärin arvioissa tulee näkyä, vaikuttaako sairaus kuntoutuksen etenemiseen ja onko nuorella todettu sairauden hoidon tarvetta ja miten nuorta on ohjattu sairauden hoidon ja seurannan suhteen.

Jos kuntoutuksen palveluntuottajan lääkäri arvioi, että nuori hyötyisi kuntoutuksesta ja olisi valmis ammatillisen kuntoutuksen palveluun, hän voi laatia B-lausunnon kuntoutussuosituksiksi. Lähtökohtaisesti luotetaan palveluntuottajien arvioihin ja vastuuseen siinä, etteivät ohjaa liian huonokuntoisia nuoria ammatillisen kuntoutuksen palveluihin ilman ohjausta terveydenhuoltoon. Terveydenhuollolla ja nuoren kotikunnalla on kokonaisvastuu nuoren tilanteen selvittämisestä ja tarvittavan hoidon ja palveluiden järjestämisestä. Jos nuoren terveydentilaa tulee tutkia ja selvittää tarkemmin ennen ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteiden käynnistämistä, tulee terveydenhuollon hoitaa kyseistä tehtävää.

Terveyskeskukseen ei ole lähete-menettelyä eli palveluntuottajan lääkäri ei voi lähettää nuorta terveyskeskukseen. Tarvittaessa palveluntuottaja varaa nuoren kanssa ajan terveyskeskukseen. Verkostotyö on avain nuoren saattaen vaihtamiselle palvelu- ja hoitoketjussa. Kelalla on myös vastuu nuoren asian edistämisessä.

1.3.3.2 Toimintakyvyn heikentyminen

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntäminen edellyttää, että nuoren toimintakyky on olennaisesti heikentynyt. Nuoren ammatillisen kuntoutuksen toimintakyvyn arvioinnin viitekehyksenä ja lähtökohtana on Maailman terveysjärjestö WHO:n yleiskokouksen hyväksymä Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus, International Classification of Functioning, Disability and Health (myöhemmin *ICF-luokitus*). ICF-viitekehys mahdollistaa nuoren toimintakyvyn tarkastelun kokonaisvaltaisesti.

Nuoren toimintakyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon hänen toimintakykynsä vaikuttavia tekijöitä erityisesti suoriutumisen, osallistumisen, yksilötekijöiden ja ympäristötekijöiden osa-alueilta. Nuoren toimintakyky on olennaisesti heikentynyt silloin, kun heikentyminen toimintakyvyn jollakin edellä mainituista osa-alueista rajoittaa nuoren tulevaisuuden suunnittelua tai opiskelemaan tai työelämään pääsyä tai estää nuorta jatkamasta opintojaan.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen hakemisessa käytettävä kuntoutushaastattelurunko on laadittu toimintakyvyn osa-alueisiin perustuen. Näin nuoren itsensä on helpompi ymmärtää ja tuoda esiin omia voimavarojaan, toimijuuttaan omassa arjessaan sekä osallisuuttaan lähiyhteisöissä ja yhteiskunnassa. Myös ympäristön tarjoama tuki tai sen puute tulee tässä huomioitua.

Esimerkkejä toimintakyvyn heikentymisestä eri osa-alueilla, joihin tulee kiinnittää huomiota nuoren haastattelussa

Suoriutuminen

Nuoren toimintakyvyn heikentyminen suoriutumisen osa-alueella näyttäytyy esimerkiksi vaikeutena huolehtia itsestään, opinnoistaan, kodistaan ja raha-asioistaan. Kasautuneet taloudelliset ongelmat, kuten velkaantuminen, heikentävät nuoren mahdollisuuksia hakeutua opiskelemaan ja siirtyä työelämään.

Osallistuminen

Osallistumisen osa-alueella nuoren kohdalla tulee kiinnittää huomiota nuoren ystävyys- ja läheissuhteisiin sekä toisaalta lisääntyneeseen yksinäisyyteen. Nuoren eristäytyminen ympäristöstä ja hänen vuorovaikutustaitojensa heikentyminen voivat vaikeuttaa opiskelemaan ja työelämään siirtymistä.

Yksilötekijät

Yksilötekijöiden osa-alueella korostuvat nuoren voimavarat, usko omaan osaamiseen ja onnistumiseen tai toisaalta heikko itsetunto. Nuoren toimintakyky tällä osa-alueella on heikentynyt esimerkiksi silloin, kun nuorella ei ole kykyä kohdata vaikeita asioita. Tässä tilanteessa nuori lannistuu ja voi jopa luovuttaa, koska hänellä ei ole valmiuksia ja riittäviä keinoja elämän haasteista selviytymiseen. Tilanteeseen liittyy usein näköalattomuutta ja elämänhallinnan puutetta.

Ympäristötekijät

Esimerkiksi nuoren kokema kiusaaminen ja kielteiset kokemukset sekä asenteet koulu- ja lähiympäristöstä voivat heikentää myöhemmässäkin vaiheessa nuoren toimintakykyä. Lisäksi nuoren asunnottomuus ja muutto vieraalle paikkakunnalle saattavat heikentää toimintakykyä. Vastuunotto omasta elämästä aikuistumisen ja itsenäistymisen vaiheessa on kohderyhmän nuorille normaalia haasteellisempää.

Toimintakyvyn arviointi ohjaavilla tahoilla

Kela ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ovat yhteistyönä laatineet [suosituksen](#) nuoren toimintakyvyn arviointiin tilanteissa, joissa nuori on hakeutumassa ammatilliseen kuntoutukseen ilman lääkärinlausuntoa. Tämä suositus on tarkoitettu nuoria ammatilliseen kuntoutukseen ohjaavien tahojen käyttöön. Ohjaavia tahoja ovat esimerkiksi Ohjaamo, Etsivä nuorisotyö, TYP, sosiaalitoimi, nuorten työpajat, TE-toimisto ja muut nuorten kanssa työskentelevät tahot. Ohjaavien tahojen tekemä toimintakyvyn arviointi ei ole pakollinen, mutta sitä suositellaan nuoren hakiessa Kelan ammatilliseen kuntoutukseen. Ohjaavat tahot arvioivat nuoren toimintakykyä yhdessä nuoren kanssa, tarvittaessa moniammatillisesti. Toimintakyvyn arviointiprosessissa ohjaava taho käyttää valitsemaansa arviointivälinettä (esimerkiksi Kykyviisari, 3X10D, Onnen Apila, Tilannekompassi, Elämäntilanteen selvittämisen ympyrä=ESY). Jos ohjaava taho arvioi ammatillisen kuntoutuksen olevan nuorelle oikea-aikaista, se toimittaa nuoren suostumuksella koosteen toimintakyvyn arviosta Kelaan. Kelan kuntoutuksen etuuskäsittelijä käyttää toimintakyvyn arvioinnin koostetta nuoren haastattelun pohjana sekä apuna kuntoutusratkaisun tekemisessä.

1.3.3.3 Kokonaistilanteen arviointi

Kun arviot nuoren tilannetta ja kuntoutuksen tarvetta, kiinnitä huomiota esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- Onko nuoren arjen toimintoihin liittyvissä taidoissa puutteita?
- Onko nuori lannistunut hakemaan apua ongelmiinsa?
- Onko nuorella koulukiusaamisen aiheuttamia haasteita?
- Onko nuoren vuorokausirytmisi sekaisin?
- Onko nuorella peliriippuvuutta?

- Kuormittaako nuorta esimerkiksi omaisen menetys, vanhempien avioero, omaisriippuvuus tai muu nuorelle tullut liian suuri vastuu perheessä?
- Minkälainen on nuoren taloudellinen tilanne?
- Onko nuorella aikuistumiseen ja itsenäistymiseen liittyviä ongelmia?

1.3.3.4 Tarkoituksenmukaisuus

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, voidaanko haetulla kuntoutuksella edistää nuoren

- toimintakykyä
- elämänhallintaa
- valmiuksia ja kykyä opiskella ja työllistyä
- tulevaisuuden opiskelu- tai työllistymistavoitteiden suunnittelua ja saavuttamista

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on alusta lähtien ohjata nuorta kohti työelämää, vaikkakin tavoite voi toteutua vähitellen ja pidemmällä aikavälillä. Nuoren kuntoutustarvetta arvioitaessa otetaan huomioon, että kuntoutukselle asetettavat tavoitteet opiskelun tai työllistymisen kyvykkyyden suhteen voisivat toteutua ajallisesti myöhemmin. Kuntoutuksen tarvetta ja tavoitteita ei harkita yksinomaan hakemishetken tilanteen tai ennakoitavissa olevan lähitulevaisuuden perusteella. Nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa tarkoituksena on, että nuori voi ensin edistää opiskelu – ja työllistymisvalmiuksiaan, jonka myötä nuoren kyky opiskella tai työllistyä vahvistuu vähitellen.

Nuoren ammatillinen kuntoutus on tarkoituksenmukaista silloin, kun esimerkiksi

- on tarve kiinnittää nuoren huomio epäselvään elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuden suunnitteluun
- nuori tarvitsee kuntoutuksellista tukea jollain toimintakykynsä osa-alueista
- nuorella on tarve kartuttaa elämänhallintaansa ja työelämävalmiuksiinsa liittyviä taitoja
- nuori tarvitsee kuntoutuspalveluja tukemaan tai edistämään omaa kykyään opiskella tai työllistyä
- nuoren tarvitsemia tukitoimia ja palveluja on tarkoitus selvittää mahdollisesti yhdessä verkoston kanssa

Nuoren ammatillinen kuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista silloin, kun esimerkiksi

- se ei ole oikea-aikaista
- sillä ei voida tukea tai edistää nuoren kykyä opiskella tai työllistyä

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen oikea-aikaisuutta arvioitaessa huomioidaan, tarvitseeko nuori ensisijaisesti esimerkiksi sosiaalisen kuntoutuksen tai terveydenhuollon palveluja sekä riittävätkö nuoren voimavarat kuntoutukseen osallistumiseen. Esimerkiksi nuoren asunnottomuudesta johtuen tilanne voi olla sellainen, että nuori ei voi keskittyä kuntoutukseen ennen asuntotilanteen selkiytymistä. Tulee kuitenkin huomioida, että esimerkiksi sosiaalisen kuntoutuksen ja nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluja voidaan järjestää nuorelle myös samanaikaisesti ja rinnakkain.

1.4 Suhde muuhun kuntoutukseen

Kelan kuntoutuslaissa on määritelty sellaiset estävät kuntoutusetuudet, jotka rajoittavat Kelan velvollisuutta järjestää ja korvata kuntoutusta. Kelalla on lakisääteinen velvollisuus ohjata asiakasta oikean palvelun piiriin silloin, kun kuntoutusvastuu kuuluu jollekin toiselle taholle.

Ammatillisen kuntoutuksen (6 §) ja nuoren ammatillisen kuntoutuksen (7a §) suhde

Kela ohjaa tarvittaessa nuoren, jolla on sairaus- tai vammadiagnoosi, hakemaan kuntoutuslain 6 ja 7 §:ssä tarkoitettua ammatillista kuntoutusta tai muuta kuntoutuslaissa tarkoitettua kuntoutusta, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Lue lisää [Ammatillisen kuntoutuksen \(6§\) ja Nuoren ammatillisen kuntoutuksen \(7a§\) suhde](#)

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen suhde sosiaaliseen kuntoutukseen

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 17 §:ssä sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalisessa kuntoutuksessa nuoren yksilöllinen psykososiaalinen tuki ja lähityö on vahvempaa, syvempää ja pitkäaikaisempaa, koska nuoren arvioitu toimintakyky on selkeästi heikompi kuin se on nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa. Sosiaalinen kuntoutus voi sisältää myös erilaisia toiminnallisia ryhmiä, vapaaehtoistoimintaa tai työtoimintaa. Sosiaalisena kuntoutuksena tarjottavat tukitoimet ja palvelut ovat osa nuoren sosiaalitoimessa laadittua kuntoutussuunnitelmaa.

Kelan järjestämä nuoren ammatillinen kuntoutus ei sisällä sosiaalityötä tai sosiaaliohjausta. Nuoren tuen tarve on määrällisesti vähäisempää eikä kuntoutuksen käynnistäminen edellytä kuntoutussuunnitelmaa. Lisäksi nuoren ammatillinen kuntoutus eroaa sosiaalisen kuntoutuksen palveluista siinä, että ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on alusta lähtien nuoren ohjautuminen kohti työelämää, vaikkakin tavoite voi toteutua pidemmällä aikavälillä.

Sosiaalisen kuntoutuksen palveluja ja nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluja voidaan järjestää nuorelle rinnakkain silloin, kun nuorella on samanaikaisesti sekä sosiaalisen kuntoutuksen että ammatillisen kuntoutuksen palvelutarvetta.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen suhde kuntouttavaan työtoimintaan

Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkäaikaistyöttömälle työllistymismahdollisuuksien ja elämänhallinnan parantamiseksi. Sen järjestäminen perustuu lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189). Kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ei ole laissa määritelty. Kuntouttava työtoiminta perustuu hyvinvointialueen sosiaalitoimen ja TE-toimiston yhdessä laatimaan aktivointisuunnitelmaan pitkään työttömänä olleelle nuorelle, joka saa työmarkkinatukea tai toimeentulotukea, eikä heikentyneen työ- ja toimintakykynsä takia kykene osallistumaan TE-hallinnon palveluihin. Jos nuoren aktivointisuunnitelmassa on

kuntouttava työtoiminta, kirjataan siihen myös ohella tarjottavat muut sosiaalipalvelut sekä terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalvelut.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on parantaa nuoren elämänhallintaa ja toimintakykyä, jotta hän voisi työllistyä, hakeutua koulutukseen tai osallistua TE-hallinnon työllistymistä edistäviin palveluihin. Kuntouttavaan työtoimintaan voi osallistua osa- tai kokopäiväisesti 1-4 päivänä viikossa 3-24 kuukauden ajan. Kuntouttavan työtoiminnan vähimmäiskesto on neljä tuntia ja enimmäiskesto kahdeksan tuntia päivässä.

Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen osallistuminen ei estä kuntouttavaan työtoimintaan osallistumista. Esimerkiksi NUOTTI-valmennus voidaan sisällyttää nuoren aktivointisuunnitelmaan. *Huomaa kuitenkin, että asiakkaan hakema kuntoutusraha saattaa estää kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen, koska kuntouttavassa työtoiminnassa olevan nuoren tulisi olla työmarkkinatuen tai toimeentulotuen saaja. Hyvinvointialueiden käytännöt vaihtelevat tässä asiassa ja Kelan tulee olla yhteydessä hyvinvointialueen sosiaalitoimeen/TE-toimistoon tällaisessa tapauksessa*

Esimerkkitalanteet

Nuori on kuntouttavassa työtoiminnassa ja etuutena on toimeentulotuki, ja hän hakee NUOTTI-valmennusta

- kerro nuorelle, että olet yhteydessä hyvinvointialueen sosiaalitoimeen tai TE-toimistoon tarkoituksena
  - varmistaa tarvittaessa asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan ja toimeentulon jatkumisen (voiko nuori olla kuntouttavassa työtoiminnassa yhtä aikaa, vaikka saa kuntoutusrahaa)
  - varmistaa, että aktivointisuunnitelmaan päivitetään asiakkaan osallistuminen Kelan palveluun silloin, kun nuori jatkaa kuntouttavassa työtoiminnassa samanaikaisesti nuoren ammatillisen kuntoutuksen kanssa
- käy haastattelussa nuoren kanssa läpi kuntoutusrahan hakeminen, koska toimeentulotuki on viimesijainen etuus

Nuori on kuntouttavassa työtoiminnassa ja etuutena on työttömyysturva, ja hän hakee NUOTTI-valmennusta

- käy haastattelussa nuoren kanssa läpi, että hän voi valita, hakeeko hän kuntoutusrahaa vai jatkaako hän työttömyysturvalla.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen suhde oppilas- ja opiskelijahuoltoon

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuolto on sekä perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettu oppilashuolto, että lukiolaissa (629/1998) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhuoltoon sisältyvät opiskeluhoito sekä opiskeluhoillon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Nuoren ammatillinen kuntoutus eroaa opiskeluhoillon palveluista (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013) siinä, että kyseessä on kuntouttava ja täydentävä palvelu. Nuoren ammatillisella kuntoutuksella edistetään yksilöllisesti nuoren toimintakykyä ja kykyä opiskella ja siten mahdollistetaan opintojen jatkaminen. Jos opiskeluhoillon tukitoimet eivät ole nuoren tilanteessa olleet riittävät, nuori ohjataan

Kelaan saamaan lisätueksi ammatillisen kuntoutuksen palveluja. Etuuskäsittelijän tehtävänä on selvittää opiskelevalta nuorelta itseltään haastattelussa tai oppilaitoksesta, mitä opiskeluhuollon tukitoimia nuori on saanut ja miten nuori on niistä hyötynyt. Jos nuori ei ole saanut tukitoimia, selvitetään oppilaitoksen tarjoamat tukitoimet ja ohjataan nuori ensisijaisesti niihin palveluihin.

1.4.1 Estävät kuntoutusetuudet

Kela ei järjestä kuntoutusta, jos asiakas voi saada kuntoutusta tai korvausta sen kustannuksista jonkin seuraavan lain perusteella:

- Työtapaturma- ja ammattitautilaki
- Maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaki
- Laki liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta
- Sotilasvammalaki (Ennen 1.1.1991 sattuneet sotilastapaturmat ja palvelussairaudet)
- Sotilastapaturmalaki (Ajalla 1.1.1991 - 31.12.2016 sattuneet sotilastapaturmat ja palvelussairaudet)
- Laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1.1.2017 alkaen sattuneet sotilastapaturmat ja palvelussairaudet)
- Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1.1.2017 alkaen sattuneet sotilastapaturmat ja palvelussairaudet)

Edellä mainittujen lisäksi sama koskee myös työtapaturma- ja ammattitautilain 188 §:ssä tarkoitettua vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella korvattavaa kuntoutusta ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 21 §:ssä tarkoitettua maatalousyrittäjän erityisissä olosuhteissa sattunutta tapaturmaa.

Tällöin kuntoutuksen korvausvelvollisuus on kokonaan vakuutusyhtiöllä tai Valtiokonttorilla.

Kun on kysymys tapaturmasta, liikennevahingosta tai sotilasvammasta, selvitä, onko asiakkaalla oikeus yllä mainittujen lakien perusteella korvattavaan kuntoutukseen. Pyydä asiakasta toimittamaan vakuutusyhtiön tai Valtiokonttorin antama kuntoutuspäätös tai viivästymistodistus. Viivästymistodistuksella tarkoitetaan ensisijaisen korvausvelvollisen (eli vakuutusyhtiön / Valtiokonttorin) antamaa todistusta siitä, että se maksaa myönteisen päätöksen annettuaan Kelalle takaisin sille aiheutuneet kustannukset kuntoutuksen järjestämisestä.

Tekstin luettavuuden vuoksi Valtiokonttori rinnastetaan jatkossa tässä ohjeen kohdassa vakuutusyhtiöön mainitsematta sitä erikseen.

Kuntoutusta ei ole haettu vakuutusyhtiöstä tai kuntoutusasian käsittely on kesken

Ohjaa asiakasta hakemaan kuntoutus ensisijaisesti vakuutusyhtiön kautta. Jos asiakas hakee kuntoutusta samanaikaisesti Kelalta, Kela tarvitsee vakuutusyhtiön antaman viivästymistodistuksen. Asiakas voi toimittaa tarvittaessa käsittelyn pitkittyessä viivästymistodistuksen joko itse tai pyytää vakuutusyhtiötä lähettämään sen Kelalle. Voit hyödyntää kirjepohjaa KUL21 tarvittaessa. Kelan järjestämän kuntoutuksen aloittaminen edellyttää myöntämisedellytysten täyttymistä ja viivästymistodistuksen saamista.

Vakuutusyhtiö on antanut päätöksen kuntoutuksesta

Huomioi, että alla esitetyt kohdat edellyttävät, että vakuutusyhtiö on antanut päätöksen kuntoutuksesta. Päätös ansionmenetykskorvauksesta ei vastaa kuntoutuspäätöstä. Jos asiakkaalla ei ole vakuutusyhtiön antamaa päätöstä kuntoutuksesta, ohjaa asiakasta hakemaan kuntoutusta ensisijaisesti vakuutusyhtiön kautta.

Jos vakuutusyhtiö on hylännyt asiakkaan oikeuden kuntoutukseen kokonaisuudessaan ja hylkäävä päätös on toimitettu Kelaan, voidaan haettu kuntoutus myöntöedellytysten täytyessä myöntää. Asiakasta voidaan tarvittaessa ohjata valittamaan vakuutusyhtiön hylkäävästä päätöksestä. Lähetä vakuutusyhtiölle asiakaskirje KUV31 riippumatta siitä, onko asiakas valittanut päätöksestä. Lisää asiakkaalle annettavaan päätökseen fraasi KKBDD.

Jos vakuutusyhtiö on korvannut osan ja hylännyt osan kuntoutuksesta, koska sitä ei ole katsottu tarpeelliseksi tapaturman, liikennevahingon tai sotilasvamman perusteella, Kela ei voi järjestää hylättyä kuntoutusta. Kela ei voi myöskään järjestää kuntoutusta, jos vakuutusyhtiö on hylännyt kuntoutuksen jatkon sillä perusteella, että se ei ole tarpeen. Kelassa kuntoutustarpeen arvioimisessa noudatetaan vakuutusyhtiön linjaa. Vakuutusyhtiö korvaa tarvittavan kuntoutuksen asiakkaalle. Lisää asiakkaalle annettavaan päätökseen fraasi KKB45.

Jos vakuutusyhtiö on korvannut osan ja hylännyt osan kuntoutuksesta, koska se ei katso kuntoutustarpeen johtuvan tapaturmasta, liikennevahingosta tai sotilasvammasta, voidaan haettu kuntoutus myöntöedellytysten täytyessä myöntää. Näin toimitaan myös silloin, kun kuntoutuksen jatko on hylätty sillä perusteella, että tarve ei johdu tapaturmasta. Ohjaa asiakasta tarvittaessa valittamaan vakuutusyhtiön hylkäävästä päätöksestä.

Lähetä vakuutusyhtiölle asiakaskirje KUV31 riippumatta siitä, onko asiakas valittanut päätöksestä. Asiakkaalle annettavaan päätökseen lisätään fraasi KKBDD. Luo Oiwaan seurantatyö, jonka perusteella vakuutusyhtiöstä voi tarkistaa käsittelytilanteen. Kirjaa seurantatyön tarkenteeksi regressi ja tarkenteen lisätiedoksi vakuutusyhtiö.

Sovellettava lainkohta (KKRL 13 §)

Katso lisää [Työtapaturma- ja ammatitauti-](#) ja [liikennevakuutuslakien perusteella järjestettävä kuntoutus](#)

1.4.2 Ensisijaiset kuntoutusetuudet

Kelalla ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta,

- jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien perusteella tai
- jos asiakas on saanut oikeudestaan työeläkekuntoutukseen ennakkopäätöksen, joka kuntoutusta haettaessa on voimassa tai
- jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 6 § 2 mom.)

Työeläkekuntoutuksen ensisijaisuus

Ammatillisen kuntoutuksen ratkaisutyössä työeläkelakien ensisijaisuus tarkoittaa sitä, että vastuu asiakkaan ammatillisesta kuntoutuksesta voi kuulua asiakkaan työeläkelaitokselle Kelan sijaan. Työeläkelaitoksen ensisijainen vastuu asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen järjestämisestä syntyy, jos asiakkaan kohdalla täyttyvät työeläkelakeihin kirjatut ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytykset.

Huomioitava on, että ensisijainen kuntoutusetuus on eri asia kuin estävä kuntoutusetuus. Se, että Kelalla ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos asiakkaan kuntoutuksesta vastaa ensisijaisesti työeläkelaitos, ei estä Kelaa järjestämästä ammatillista kuntoutusta.

Huomautus

Ensisijaisuus-säännös Kelan kuntoutuslaissa ei koske nuoren ammatillista kuntoutusta eikä nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa arvioida ensisijaisia kuntoutusetuuksia. Näin ollen nuori voi saada 7a§:n perusteella kuntoutusta, vaikka hän saisi kuntoutusta myös työeläkelakien tai erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Lue lisää Kelan järjestämisvastuusta

Työeläkelaitosten kuntoutus ja Kelan ja työeläkelaitosten yhteistyö.

Lue lisää Kelan ja työeläkelaitoksen yhteistyömenettelyssäsovittujen Kelan ammatillisten kuntoutuspalveluiden järjestämisestä työeläkelaitoksen asiakkaille.

1.4.3 Potilasvakuutuslaki

Potilasvakuutuslaissa (948/2019) säädetään terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä potilaalle aiheutuneen henkilövahingon korvaamisesta potilasvakuutuksesta.

Potilasvakuutuslain mukaisesti henkilövahinko korvataan, jos on todennäköistä, että se on aiheutunut esimerkiksi seuraavista tilanteista:

- tutkimuksesta, hoidosta tai muusta vastaavasta käsittelystä taikka sellaisen laiminlyönnistä edellyttäen, että kokenut terveydenhuollon ammattihenkilö olisi tutkinut, hoitanut tai muutoin käsitellyt potilasta toisin ja siten todennäköisesti välttänyt vahingon
- tutkimuksessa, hoidossa tai muussa vastaavassa käsittelyssä käytetyn terveydenhuollon laitteen, välineen tai tarvikkeen viasta.

Potilasvakuutuslain mukainen potilasvahingon käsittely

Arvioitaessa kuntoutustarvetta potilasvahingon käsittelyn yhteydessä siinä huomioidaan asiakkaan ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, asumisolosuhteet, potilasvahingosta aiheutuvat rajoitukset sekä hänen mahdollisuutensa sijoittua kuntoutuksen päätyttyä työhön tai ammattiin.

Ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvia kustannuksia korvataan potilasvakuutuslain mukaan asiakkaalle:

- jonka työkyky tai ansiomahdollisuudet ovat potilasvahingon vuoksi heikentyneet tai
- jos on todennäköistä, että asiakkaan työkyky tai ansiomahdollisuudet voivat vahingon vuoksi myöhemmin olennaisesti heikentyä.

Potilasvahingon vuoksi ammatillisena kuntoutuksena korvataan kohtuulliset kustannukset sellaisista tarpeellisista toimenpiteistä, joiden avulla asiakas kykenee potilasvahingon aiheuttamista rajoituksista huolimatta jatkamaan entisessä työssään tai ammatissaan tai siirtymään uuteen työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Edellä mainittuja tarpeellisia toimenpiteitä ovat:

1. kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset
2. työ- ja koulutuskokeilut
3. työhönvalmennus entisessä tai uudessa työssä
4. koulutus soveltuvaan työhön tai ammattiin ja tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätön peruskoulutus
5. elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi avustus työvälineiden ja työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista tai muuttamista varten
6. asiakkaan käyttöön tarkoitetut apuvälineet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä suoriutumisessa potilasvahingon aiheuttamat rajoitteet huomioon ottaen. Rakenteet tarkoittavat tässä esimerkiksi työpaikan kulkuesteiden poistamista, pölyttömän työpisteen varustamista tai työkoneiden hallintalaitteita koskevia muutoksia.
7. avustus ajoneuvon hankkimiseksi asunnon ja työpaikan välisiä matkoja varten, jos ajoneuvon tarve johtuu potilasvahingon aiheuttamista rajoituksista käyttäen yleisiä kulkuneuvoja.

Lisäksi potilasvakuutuslain mukaisesti korvattavia ovat:

- kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset, jotka aiheutuvat yllä olevan listan 1–4 kohtien kuntoutustoimenpiteistä
- yllä olevan listan kohdan 4 mukaisesta opiskelusta ja siihen liittyvistä opintovälineistä aiheutuvat kustannukset
- kustannukset työtapaturma- ja ammattitautiturvan järjestämisestä työ- ja koulutuskokeilussa, työhön valmennuksessa ja työharjoittelussa sattuvan vahinkotapahtuman varalta
- kustannukset tavanomaista tasoa paremmasta apuvälineestä, jos sen käyttäminen parantaa asiakkaan työkykyä tai ehkäisee työkyvyn heikentymistä.

Ammatillisena kuntoutuksena pidetään myös kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittelyaikaa ja kuntoutuksen alkamisen odotusaikaa, kun ne johtuvat yllä olevassa listassa luetelluista toimenpiteistä. Asiakas on velvollinen myötävaikuttamaan ammatillista kuntoutusta koskevan selvittelyn ja kuntoutustoimenpiteiden toteutumiseen.

Potilasvakuutuslaki ja Kelan ammatillinen kuntoutus

Kelan ammatillinen kuntoutus ja potilasvakuutuslain mukainen kuntoutus ovat rinnakkaisia eli sinun ei tarvitse pohtia ensisijaisuutta. Asiakas saa valita hakeeko ammatillista kuntoutusta Kelasta, Potilasvakuutuskeskukselta vai molemmista. Jos toinen taho hylkää jonkin palvelun, voi asiakas hakea sitä toiselta taholta.

Huomioitava on, että potilasvakuutuslain perusteella korvataan vain potilasvahingon aiheuttama ammatillisen kuntoutuksen osuus, kun taas Kelassa voidaan kuntoutusta myönnettäessä ottaa huomioon muutkin kuin potilasvahingosta johtuvat sairaudet ja asiakkaan kokonaistilanne.

Tämä tarkoittaa, että oikeus Kelan ammatilliseen kuntoutukseen arvioidaan myöntämisedellytysten mukaisesti. Ammatillisen kuntoutuksen myöntäminen ei edellytä viivästymistodistusta eikä kielteistä päätöstä potilasvakuutuslain mukaisesta ammatillisesta kuntoutuksesta.

Kun arviot ammatillisen kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta, ja asiakkaan tiedoista selviää, että asiakkaalla on taustalla potilasvahinko, pyydä tieto siitä, mitä ammatillista kuntoutusta potilasvakuutuslain perusteella asiakkaalle on jo myönnetty, järjestetty tai toteutettu.

Potilasvakuutuslailla ei ole vaikutusta Kela-TEL –väliseen ensisijaisuuteen.

1.4.4 Asiakkaan ohjaaminen 6 §

Kelalla on velvollisuus ohjata ja neuvoa asiakasta kuntoutusmahdollisuuksien selvittämiseksi ja tarpeellisen kuntoutuksen järjestämiseksi.

Jos asiakas tarvitsee sellaista kuntoutusta, jota Kela ei järjestä, asiakasta ohjaavan toimihenkilön on annettava tarvittaessa tietoa muista kuntoutusmahdollisuuksista tai palveluista ja niitä toteuttavista tahoista.

Etuuskäsittelijän on tehtävä tarpeen mukaisesti yhteistyötä muita palveluita järjestävien tahojen kanssa, jotta asiakas saisi sujuvasti tarvitsemansa palvelut.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 54 §)

Katso lisää Kuntoutustarpeen selvittäminen.

1.4.4.1 Kuntoutustarpeen selvittäminen

Kuntoutustarpeen varhaisen havaitsemisen ja kuntoutuksen toteuttamisen varmistamiseksi lainsäädännössä on määritelty tiettyjä tarkistuspisteitä, joissa Kelan tulee tarvittaessa selvittää asiakkaan kuntoutustarve tai varmistaa, että kuntoutusmahdollisuudet on selvitetty.

Lue lisää kuntoutustarpeen arvioinnista.

1.4.4.1.1 Kuntoutuksen varmistaminen

Kansaneläkelain mukaan Kelan tulee ennen työkyvyttömyyseläkepäättöksen tekemistä tarvittaessa selvittää, onko hakijalla oikeus Kelan järjestämään kuntoutukseen ja tarvittaessa ohjata hänet muun lainsäädännön mukaiseen kuntoutukseen.

Jos työkyvyttömyyseläkekäsittelijä arvioi, että eläkkeenhakijalla saattaa olla oikeus Kelan järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen, työkyvyttömyyseläkekäsittelijä ohjaa eläkkeenhakijaa hakemaan kuntoutusta. Työkyvyttömyyseläkekäsittelijä luo Hakemuspyyntö-työn kuntoutusetuuteen ja kirjoittaa työn kommenttiin lyhyen kuvauksen siitä, miksi työ on luotu. Hakemuksen saavuttua, kuntoutuskäsittelijä ottaa sitten työn sovittujen menettelytapojen mukaisesti käsittelyyn.

Työkyvyttömyyseläkekäsittelijä ottaa työn käsittelyyn, jos asiakkaan oikeutta Kelan järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen on tarpeen selvittää ammatillisen kuntoutus selvityksen avulla.

Jos eläkkeenhakijalle suositellaan lääkinnällistä kuntoutusta, työkyvyttömyyseläkekäsittelijän tulee luoda OIWA:ssa kuntoutusetuuteen Toimeksiantotyö ja valita työn tarkenteeksi Selvitettävä asia. Työhön voi liittää sen asiakirjan, josta kuntoutustarve on käynyt esille ja/tai kirjoittaa työn kommenttiin lyhyen kuvauksen siitä, miksi työ on luotu. Kuntoutuskäsittelijä ottaa sitten työn sovittujen menettelytapojen mukaisesti käsittelyyn.

Sovellettava lainkohta (KEL 568/2007 3 luku 13 §)

1.4.4.1.2 Selvityksen toteuttaminen

Kuntoutustarve ja -mahdollisuudet selvitetään ensisijaisesti Kelassa olevien lausuntojen ja muiden vastaavien tietojen ja asiakirjojen sekä asiakashaastattelun perusteella. Asiantuntijalääkäriin, kuntoutuksen ja sairauspäiväraha-asiantuntijan yhteistyö on kuntoutustarpeen selvittämisessä ja kuntoutusmahdollisuuksien kartoittamisessa keskeinen.

Jos kuntoutuksen tarvetta ei voida selvittää, on hankittava lisäselvityksiä. Näitä ovat esimerkiksi

- lääketieteelliset selvitykset
- työnantajan selvitys työstä ja työolosuhteista
- sosiaalitoimen selvitykset
- muut mahdollisten asiantuntijoiden selvitykset

Kuntoutustarpeen selvittämiseksi voidaan käyttää myös ammatillista kuntoutusselvitystä. Ammatillisen kuntoutusselvityksen toteuttavalle palveluntuottajalle tai muulle tutkimuksen suorittajalle lähetetään tällöin riittävät lääketieteelliset ja muut jo olemassa olevat tiedot asiakkaasta. Asiakkaan kuntoutusasia ja siihen liittyvät kysymykset (esim. asiakkaan kanssa yhdessä laaditut yksilöidyt kysymykset ja tavoitteet) kirjataan mahdollisimman tarkalla tasolla tutkimuslähetteeseen.

Katso ammatillinen kuntoutusselvitys

1.4.4.2 Muut kuntoutuspalveluja järjestävät tahot

Kelan lisäksi ammatillista kuntoutusta järjestävät työeläkelaitokset. Ammattitaudin, työtapaturman tai liikennevahingon perusteella järjestettävästä ammatillisesta kuntoutuksesta vastaavat ensisijaisesti vakuutusyhtiöt.

1.4.4.2.1 Työeläkelaitosten kuntoutus

Työeläkelaitoksilla on päävastuu niiden asiakkaiden ammatillisesta kuntoutuksesta, jotka ovat edelleen työelämässä tai ovat olleet työelämässä eikä heidän yhteytensä työelämään ole lopullisesti katkennut. Kela vastaa erityisesti nuorten ja työttömien (työelämään vakiintumattomien) ammatillisesta kuntoutuksesta. Oikeudesta työeläkelaitosten ammatilliseen kuntoutukseen (työeläkekuntoutukseen) säädetään:

- Työntekijän eläkelain (TyEL, 395/2006) 25 §:ssä
- Yrittäjän eläkelain (YEL, 1272/2006) 22 §:ssä
- Julkisten alojen eläkelain (JuEL, 81/2016) 22 §:ssä
- Maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL, 1280/2006) 42 §:ssä ja
- Merimieseläkelain (MEL, 1290/206) 25 §:ssä.

Seuraavissa alakohdissa saat lisätietoa työeläkekuntoutuksesta, sen määrittelystä, myöntöedellytyksistä ja siitä, miten työeläkelaitoksissa edellytysten täyttymistä arvioidaan.

Työeläkekuntoutuksen myöntämisen edellytykset

Työntekijällä tai yrittäjällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikää, on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos

- asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma aiheuttaa todennäköisesti sellaisen uhkan, että työntekijä tai yrittäjä tulee työkyvyttömäksi työeläkelaisissa (TyEL 35 §) tarkoitetulla tavalla
- työntekijällä tai yrittäjällä on työskentelystä saatuja vakuutettuja ansioita viideltä edeltävältä kalenterivuodelta (ns. tulevan ajan tarkasteluajan työansiot) vähintään 39 157,84 € (vuonna 2023)
- työntekijällä tai yrittäjällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella
- työntekijällä tai yrittäjällä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2-4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita (65,26€/v. 2023) kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai työntekijä tai yrittäjä on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai työntekijä tai yrittäjä esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestä lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus ja
- ammatillinen kuntoutus on tarkoituksenmukaista työntekijän tai yrittäjän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Työkyvyttömyyden uhkan arviointi työeläkekuntoutuksessa

- Työkyvyttömyyden uhka tarkoittaa, että asiakkaalle tulisi lähivuosina ilman kuntoutustoimenpiteitä myönnettäväksi työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläke (kyseessä lääketieteellinen arvio, asiantuntijalääkäri työeläkelaitoksessa arvioi)
- Asiakkaan ei tarvitse olla eläkkeeseen oikeuttavasti työkyvytön uhkan arviointihetkellä, vaan lähivuosilla tarkoitetaan noin 5 vuoden ajanjaksoa. Lisäksi edellytetään, että työeläkekuntoutuksen keinoilla työkyvyttömyyden uhka voidaan poistaa tai sitä voidaan myöhentää
- Sairauden, vian tai vamman lisäksi eläkelaitoksen tulee ottaa arvioinnissa huomioon myös työntekijän tai yrittäjän työkykyyn vaikuttavat sosiaaliset ja taloudelliset seikat. (koulutus, työkokemus, ikä ja asumisolosuhteet).

Työansioden merkitys työeläkekuntoutusoikeuden arvioinnissa

Työeläkekuntoutuksessa on 1.1.2023 alkaen kaksi ansiorajaa:

- ns. 5 vuoden ansioraja:
  - Hakijalla on oltava työskentelystä saatuja vakuutettuja työansioita tulevan ajan tarkasteluajana vähintään 39 157,84 euroa (vuoden 2023 tasossa) euroa. Tämä tarkoittaa, että työansioita on oltava kuntoutushakemuksen vireilletulovuotta edeltäneiden 5 kalenterivuoden aikana vähintään 39 157,84 euroa.
- 36 kalenterikuukauden ansioraja:

- Hakijalla on oltava maksettuja työeläkevakuutettuja työansioita (65,26 euroa) kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana.
- Työansioden 36 kalenterikuukauden vaatimus täyttyy myös, jos asiakas on hoitanut lastaan 36 kalenterikuukauden tarkasteluaikana. Lapsenhoidon kestolle ei ole asetettu mitään aikaa.
- Eläkelaitoksessa lastenhoitoedellytys tutkitaan vain niissä tilanteissa, joissa rekisteritiedoista ei löydy työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta edeltäneiden 36 kalenterikuukauden ajalta
- Huom! Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien asiakkaiden osalta työeläkevakuutetut työansiot tai lastenhoitoaika tutkitaan työkyvyttömäksi tuloa välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden ajalta.

Työeläkekuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa työeläkelaitoksessa pohditaan

- Onko ylipäätään löydettävissä työeläkekuntoutuksen vaihtoehtoja, joiden avulla asiakas voisi jatkaa työelämässä?
- Onko kuntoutus oikea-aikaista?
- Lykkääkö ammatillinen kuntoutus eläkkeelle jääntiä?
- Johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen?

Työeläkelaitosten ammatillisen kuntoutuksen päätökset

- Ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen (oikeuspäätös)
- Hylkäävä päätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen
- Myönteinen tai hylkäävä päätös kuntoutussuunnitelmasta (suunnitelmapäätös)
- Maksupäätös kuntoutusrahasta

Mitä eroa on ennakkopäätöksellä ja päätöksellä kuntoutussuunnitelmasta?

- Ennakkopäätös on voimassa 9 kuukauden ajan päätöksen lainvoimaiseksi tulosta (yhteensä noin 10 kk)
- Kuntoutuksen toteutuminen edellyttää, että asiakas esittää työeläkelaitokselle kuntoutussuunnitelman ennakkopäätöksen voimassaoloaikana
- Jos työeläkelaitos pitää kuntoutussuunnitelmaa ja keinoja kuntoutuksen toteuttamiseksi tarkoituksenmukaisena, työeläkelaitos antaa kuntoutuksen sisällöstä myönteisen päätöksen (suunnitelmapäätös). Päätöksessä todetaan, että asiakkaalla on oikeus hänen hakemaansa kuntoutustoimenpiteeseen.

Työeläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen palvelut

Työeläkelaitosten järjestämä ammatillinen kuntoutus on

- työpaikkakuntoutusta; joka sisältää
  - työpaikalla tehtävät toimenpiteet
  - työkokeilua tai työhönvalmennusta omalla tai uudella työnantajalla
  - työkokeilu 1-6 kk, jonka tuella palataan asteittain työhön ja se sisältää työtehtävien muokkauksen

- työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta, joka voi olla täydennys-, oppisopimus- tai uudelleen koulutusta. Työeläkelaitos pyrkii aina ensin hyödyntämään olemassa olevaa koulutusta
- tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen; työkoneet ja työvälineet, lisäksi yrittäjille apuvälineitä –ja laitteita (esim. autonkuljettajille autonajoa helpottavia välineitä).

Työeläkelaitoksen kuntoutuksen suunnittelu ja suunnitelman arviointi

Ennen ammatillisen kuntoutuksen käynnistämistä asiakkaalla on oltava suunnitelma ammatillisesta kuntoutuksesta (kuntoutussuunnitelma). Kuntoutussuunnitelma voidaan valmistella työterveyshuollossa, työnantajalla tai työeläkelaitos voi tilata kuntoutuksen suunnittelun sopimuskumppaneiltaan.

Työeläkelaitos arvioi

- miten suunnitelma poistaa työkyvyttömyyden uhkaa ja lisää työllistävyyttä
  - miten asiakas sitoutuu esitettyyn suunnitelmaan
  - miten suunnitelman aiheuttamat kustannukset ovat suhteessa odotettavissa olevaan eläkemenon säästöön
  - mikä asiakkaan kohdalla ammatillisen kuntoutuksen palveluista suuntaa kohti työtä.

1.4.4.2 Työhallinnon palvelut

Työ- ja elinkeinotoimistojen (TE-toimistojen) palvelut on suunnattu lähinnä työttömille ja työttömyysuhan alaisille työnhakijoille. TE-palveluissa keskitytään tukemaan työnhakijoiden nopeaa työllistymistä, parantamaan osaavan työvoiman saatavuutta ja turvaamaan yritysten toimintaedellytyksiä.

TE-toimisto tarjoaa julkisia työvoima- ja yrityspalveluja, joita voidaan hyödyntää Kelan ammatillisen kuntoutuksen rinnalla tai jälkeen.

TE-toimiston palveluja ovat:

- työnvälitys
- tieto- ja neuvontapalvelut
- asiantuntija-arvioinnit
- ammatinvalinta- ja uraohjaus
- valmennus (työnhakuvalmennus, uravalmennus ja työhönvalmennus)
- kokeilu (koulutuskokeilu ja työkokeilu)
- työvoimakoulutus
- työttömyystuella tuettu työttömän omaehtoinen opiskelu
- palkkatuki
- yritystoiminnan käynnistämisen- ja kehittämispalvelut (starttiraha)

TE-toimisto voi myöntää työolosuhteiden järjestelytukea työnantajalle, jos työhön palkattavan tai työssä olevan henkilön vamma tai sairaus edellyttää työvälineiden hankkimista tai työpaikalla tehtäviä muutoksia, ja hankinnasta tai muutoksesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia on pidettävä työnantajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen merkittävinä.

TE-asiakaspalvelumalli

TE-asiakaspalvelumallissa asiakas saa yksilöllisempää tukea työnhakuunsa sekä nopeampaa ja tiiviimpää palvelua. Asiakkaan on pääsääntöisesti haettava neljää työmahdollisuutta kuukaudessa.

TE-asiakaspalvelumallissa kaikille asiakkaille järjestetään alkuhaastattelu. Työnhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisessä on merkitystä sillä, millaisessa kuntoutuksessa asiakas on.

- Jos asiakas on aloittamassa tai hänellä on meneillään kurssimuotoinen kuntoutus, yksilöllinen moniammatillinen kuntoutus, kuntoutuspsykoterapia, vaativan lääkinällisen kuntoutuksen terapia tai ammatillisena kuntoutuksena esim. ammatillinen kuntoutus selvitys, NUOTTI-valmennus tai koulutuskokeilu, niin kyseisten kuntoutusten arvioidaan edistävän työkykyä sekä samalla työllistymistä. Näiden kuntoutusten aikana asiakkaalle järjestetään normaalisti työnhakukeskustelut.
- Jos asiakas on aloittamassa tai hänellä on meneillään ammatillisena kuntoutuksena pitkäkestoinen ja tiiviimpi Taito –kuntoutus tai TEAK-kuntoutus, tällöin TE-viranomaisen tulee järjestää työnhakukeskustelu noin 1 kk ennen kuin kuntoutus päättyy. Huomioithan, että Kelan ja TE-viranomaisen yhteisessä ohjeessa tuodaan esiin, että työnhakukeskustelusta voi olla hyötyä asiakkaalle ammatillisen suunnitelman toteutuksessa ja kuntoutuksen edistämässä jo aikaisemmin kuin kuukausi ennen kuntoutuksen päättymistä. Tämän takia on tärkeää, että asiakas, kuntoutuksen palveluntuottaja ja TE-viranomainen olisivat yhteydessä keskenään kuntoutusprosessin aikana.
- TE-viranomainen tekee ratkaisun työnhakukeskusteluiden toteuttamisesta.

Kuntouttavaa työtoimintaa ei määritellä TE-asiakaspalvelumallissa kuntoutukseksi.

Työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättäminen

Asiakkaalla ei ole työnhakuvelvollisuutta, jos hän on työkyvytön. TE-viranomainen tekee ratkaisun luotettavana pidettävän lääketieteellisen selvityksen perusteella. Tällöin keskeistä on todeta, onko asiakkaalla jäljellä työkykyä ja millaiseen työhön hän kykenee.

Asiakas noudattaa työllistymissuunnitelmaa tai sitä korvaavaa suunnitelmaa siten, kun siinä on sovittu hakeutumisesta kuntoutukseen tai sairauspäivärahan/kuntoutustuen hakemisesta. Tarkoitus on, että TE-viranomainen ohjaa asiakkaan ensisijaisten palveluiden ja etuuksien piiriin.

Asiakkaan TE-palvelujen tarpeen tunnistaminen

Kelan etuuskäsittelijänä tehtäväsi on tunnistaa kuntoutusasiakkaan TE-palvelujen tarve, mutta sinun ei tarvitse tehdä suunnitelmaa siitä, millaisia TE-palveluja asiakas tarvitsisi.

Toimi seuraavasti:

- ota tarvittaessa yhteyttä TE-viranomaiseen esimerkiksi tilanteessa, jossa olet hylkäämässä ammatillisen kuntoutuksen hakemusta ja arvioit, että asiakas hyötyisi TE-palveluista. Voit myös ohjata asiakasta näyttämään hylkäävää kuntoutuspäätöstä TE-viranomaiselle.
- kerro asiakkaalle, että arvion perusteella asiakas tarvitsee työllistymiseensä tai sen tueksi ensisijaisesti TE-palveluja eikä kuntoutuspalveluita.
- ohjaa tarvittaessa asiakasta kirjautumaan työnhakijaksi TE-palveluihin.

Tietojen vaihto TE-viranomaisen kanssa

Jos TE-viranomainen kysyy asiakkaan tietoja Kelasta

- TE-viranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpanossa välttämättömät tiedot Kelalta (JTYPL 12 luku 6 §:n 1 mom).

Jos Kelan etuuskäsittelijä kysyy asiakkaan tietoja TE-viranomaiselta Kelassa olevan kuntoutushakemuksen ratkaisemiseksi

- Kelalla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada käsiteltävänä olevan etuuden ratkaisemista varten välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaiselta (KKRL 59.1 §).

Muissa kuin edellä mainituissa tilanteissa yhteydenotot Kelan ja TE-viranomaisen välillä voi hoitaa anonyymisti yleisellä tasolla (ilman asiakkaan henkilötietoja). Huomioi, että suostumusmenettely ei ole tällä hetkellä käytössä vaan siitä ohjeistetaan myöhemmin.

Työkanava Oy

Hallitusohjelman tavoitteena on edistää osatyökykyisten työllistymistä ja kehittää välityömarkkinoita. Tähän tarkoitukseen on luotu valtion kokonaan omistama erityistehtävayhtiö Työkanava Oy.

Yhtiön tavoite on

- kohentaa osatyökykyisten henkilöiden osaamista ja työmarkkinavalmiutta niin, että mahdollisimman moni siirtyy Työkanavasta eteenpäin työsuhteeseen avoimille työmarkkinoille.

Yhtiön tehtävä on

- edistää vaikeimmassa asemassa olevien osatyökykyisten työllistymistä
- tukea osatyökykyisten siirtymistä edelleen avoimille työmarkkinoille
- palkata osatyökykyiset työntekijöiksi suoraan yhtiön palvelukseen työsuhteeseen (henkilön palkkaus ja muut työehdot määräytyvät työlainsäädännön ja sovellettavan työehtosopimuksen mukaisesti) ja myydä edelleen heidän työpanostaan yhtiön ulkoisille asiakkaille
- tarjota riittävän pitkäkestoinen työpaikka ja tukea osatyökykyistä tässä työssä
- myydä yhtiön ulkoisille asiakkaille alihankintana palvelukokonaisuuksia, joita sen osatyökykyiset työntekijät tuottavat
- vuokrata osatyökykyinen yhtiön ulkoisen asiakkaan tarvitsemiin töihin
- varmistaa se, että Työkanavaan työllistetyt saavat ne julkiset palvelut, joihin he ovat oikeutettuja sekä lisäksi täydentää sitä muiden työnantajien tapaan mm. järjestämällä työterveyshuolto

Yhtiö toimii seuraavilla toimialoilla

- voimakas kausivaihtelu (rengaspalvelu, puutarha-ala, marjanpaiminta)
- työvoimapula-alat (vaihtelee eri aikoina)
- kasvualat, joihin syntyy työtilaisuuksia, esim. kiertotalous
- työvoimaintensiiviset alat (ei voida automaatiolla poistaa)

Yhtiön ulkoisia asiakkaita ovat yritykset, järjestöt, julkisyhteisöt ja yksityiset kuluttajat.

Työkanavaan työllistyminen on viimesijainen vaihtoehto, kun muut keinot eivät ole johtaneet työllistymiseen.

Työkanavaan soveltuvan osatyökykyisen on oltava TE-palvelujen asiakas eli työtön työnhakija. Työnhakijana voi olla esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen tai työttömyysetuuden saaja sekä myös vammaispalveluiden asiakkaat voivat olla soveltuvia työnhakijoita Työkanavaan. Te-viranomainen arvioi työnhakijan osatyökykyisyyden ja palveluiden viimesijaisuuden sekä työnhakijan motivaation.

Eri toimijoiden tehtävät Työkanava Oy -mallissa

TE-viranomainen (mikä tahansa TE-toimisto tai Kuntakokeilu)

- arvioi osatyökykyisen työnhakijan soveltuvuutta työkanavaan
- tekee päätöksen soveltuvuudesta Työkanavaan ja päivittää työllistymissuunnitelman

Pohjanmaan TE-toimisto

- osoittaa sopivat osatyökykyiset työnhakijat työntekijöiksi Työkanavaan
- etsii Työkanavan avoimna oleviin työtehtäviin sopivia työntekijöitä TE-toimistojen asiakastietojärjestelmästä

Työkanava Oy

- ilmoittaa Pohjanmaan TE-toimistolle yhtiössä olevat avoimet työtehtävät
- työllistää Työkanavalle osoitetut työntekijät
- vastaa työnantajana työnhajuksesta ja tehtäviin perehdyttämisestä

Työkanava Oy ja Kelan ammatillinen kuntoutus

Etuuskäsittelijänä sinun ei tarvitse arvioida työnhakijan soveltuvuutta Työkanavaan, mutta voit ohjata asiakkaan selvittämään tilannetta TE-toimistoon/Kuntakokeiluun.

TE-toimistoista saattaa tulla Kelalle yhteydenottoja, joissa tiedustellaan esim. asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen ”historiaa” tai mahdollisuuksia.

Jos ammatillisen kuntoutushakemuksen käsittelyn yhteydessä nousee esille asiayhteys Työkanava Oy:hyn, lähetä kyseiset asiakastapaukset lausunnonle Osaamiskeskukseen.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ - ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kela yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet ja suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet. Edellä mainittujen toimijoiden tehtävänä on myös vastata lain mukaisesti työttömän työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta TYP-asiakkuusprosessin aikana. Monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on tarjota työttömälle hänen palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluita sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluita.

Kelan tehtävänä monialaisessa yhteispalvelussa on täydentää omalla asiantuntemuksellaan yhdessä tehtävää asiakastyötä sekä tarjota työttömälle työ- ja toimintakykyä parantavia kuntoutuspalveluja. Kelan TYP-työkykyneuvojat tarjoavat TYP-asiakkaille kuntoutuspalveluja ja antavat tarvittaessa muuta etuusneuvontaa.

1.4.4.2.3 Työtaturma- ja ammattitautilain sekä liikennevakuutuslain mukainen kuntoutus

---

Kuntoutus järjestetään ensisijaisesti työtaturma- ja ammattitautilain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain perusteella, kun kuntoutustarve aiheutuu korvattavasta:

- ammattitaudista
- työtaturmasta
- liikennevahingosta.

Maatalousyrittäjien tapaturmiin, sotilastapaturmiin, valtion virkamiesten tapaturmiin sekä muihin työtaturma- ja ammattitautilain mukaan korvattaviin tapaturmiin, vammoihin ja sairauksiin sovelletaan myös työtaturma- ja ammattitautilakia. Kelan mahdollisuudesta järjestää viivästymistodistuksen perusteella kuntoutusta, joka saattaa kuulua em. lakien perusteella korvattavaksi.

Katso myös Estävät kuntoutusetuudet

Lääkinnällisen kuntoutuksen toimenpiteinä voidaan korvata:

- kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset
- kuntoutusjaksot avo- tai laitoshoidossa
- asunnon muutostyöt tai palveluasumisesta aiheutuneet lisäkustannukset sekä tulkkipalvelut
- tarpeellisista apuvälineistä ja kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuneet kustannukset
- sopeutumisvalmennuksesta kuntoutujalle ja hänen omaiselleen aiheutuneet asumis- ja matkakustannukset.

Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteinä voidaan korvata:

- kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset
- työ- ja koulutuskokeilut
- työhönvalmennus
- tarvittava ja riittävä koulutus
- avustus tai laina esim. työkoneiden ja -välineiden tai kulkuneuvon hankintaa varten
- tarpeelliset apuvälineet ja laitteet
- muita em. rinnastettavia kuntoutuskustannuksia.

Kuntoutujalle maksetaan kuntoutusajalta päivärahaa, tapaturmaeläkettä tai liikennevakuutuksen ansionmenetykskorvausta. Lisäksi kuntoutuksena korvataan kaikki välttämättömät kuntoutuskustannukset (esim. hoito- ja matkakustannukset).

Vapaamuotoinen kuntoutushakemus osoitetaan vakuutuslaitokselle tai Vakuutus kuntoutus VKK:lle. Kuntoutuksen voi laittaa vireille vahingoittunut itse, työnantaja, sairaanhoitolaitos, työvoimaviranomainen tai muu kuntoutusta selvittävä taho. Ammatillisessa kuntoutuksessa vakuutuslaitoksella on lakisääteinen velvoite laittaa kuntoutusasia vireille, jos korvattavasta vammasta aiheutuu pitkäaikaisia rajoituksia työ- ja toimintakyvylle ja ansiomahdollisuuksille, sekä selvittää kuntoutuksen tarve ja mahdollisuudet.

Työtaturma- ja ammattitautilain ja liikennevakuutuslain mukaisesta kuntoutuksesta huolehtii keskitetysti Verven Vakuutuskuntoutus. Lisätietoja työtaturma- ja

ammattitautilain ja liikennevakuutuslain mukaisesta kuntoutuksesta saa Verven verkkosivuilta www.verve.fi kohdasta Vakuutus kuntoutus.

1.4.4.2.4 Päihdehuolto

Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että päihdehuolto järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin hyvinvointialueella oleva esiintyvä tarve edellyttää. Hyvinvointialueella järjestämistä kuuluu yhteisesti sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnalle. Päihdehuollon järjestämistä koskevia säännöksiä on päihdehuoltolaissa ja -asetuksessa sekä sosiaalihuoltolaissa ja -asetuksessa.

Kela ei järjestä varsinaisia päihdehuollon kuntoutuspalveluja. Päihdehuollon kuntoutuspalvelujen saamiseksi asiakas tulee ohjata ottamaan yhteyttä hyvinvointialueen sosiaali- tai terveystieteiden lautakunnan puoleen.

Kela maksaa kuntoutusrahaa päihdehuoltolain mukaiseen perhekuntoutukseen osallistuville ja tiettyjen edellytysten täytyessä myös yksilökuntoutukseen osallistuville.

Päihdehuollon palveluista saa tietoa A-klinikkasäätiön internetsivuilta www.a-klinikka.fi. Sivuilta löytyy mm. luettelo A-klinikoista. Valtaosa Suomen A-klinikoista on hyvinvointialueiden ylläpitämiä.

Katso Kuntoutusrahan maksaminen päihdekuntoutukseen osallistuville

1.4.5 Asiakkaan ohjaaminen 7a §

Nuoria ammatilliseen kuntoutukseen ohjaavat esimerkiksi seuraavat tahot: etsivä nuorisotyö, Ohjaamot, sosiaalitoimi, nuorisotyötä tekevät järjestöt, nuorten työpajat, oppilaitokset, työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) sekä TE-palvelut.

Nuoren ammatillinen kuntoutus edellyttää eri viranomaistahojen tiivistä yhteistyötä nuoren asioissa. Nuoren ammatillisen kuntoutuksen järjestäjänä Kelan tehtävänä on tarjota tukea yhteistyötahoille kuntoutustarpeessa olevan nuoren tunnistamisessa ja kuntoutukseen hakemisessa.

Lisäksi Kela ohjaa tarvittaessa nuoren, jolla on sairaus- tai vammadiagnoosi, hakemaan ammatillista kuntoutusta tai muuta kuntoutuslaissa tarkoitettua kuntoutusta, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

TE-asiakaspalvelumalli koskee myös nuoren ammatillisen kuntoutuksen kohderyhmää. Lue lisää [TE-asiakaspalvelumallista](#).

1.4.5.1 Yhteistyövelvoite

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluissa tehdään yhteistyötä nuoren kannalta tarpeellisten toimijoiden kanssa. Yhteistyövelvoite koskee Kelaa, nuorten kanssa toimivia ja ohjaavia tahoja (esimerkiksi Etsivä nuorisotyö, Ohjaamot, sosiaalitoimi, nuorisotyötä tekevät järjestöt, nuorten työpajat, TYP, TE-hallinnon palvelut ja oppilaitokset), terveydenhuoltoa, lääkinnällisen kuntoutuksen palveluntuottajia

sekä nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluntuottajia. Yhteistyön tekeminen on välttämätöntä, jotta nuoren kuntoutukselle asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Ohjaavien tahojen vastuulla on motivoida ja tukea nuorta ammatillisen kuntoutuksen hakemisessa ja tehdä yhteistyötä Kelan kanssa hakemisvaiheessa ja tarvittaessa myöhemminkin.

Esimerkiksi sosiaalihuollossa nuoren omatyöntekijä arvioi sosiaalisen kuntoutuksen yhteydessä nuoren ammatillisen kuntoutuksen tarvetta ja on yhteydessä Kelaan nuoren ammatillisen kuntoutuksen järjestämiseksi. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluja ja nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluja voidaan järjestää nuorelle paitsi ajallisesti peräkkäisenä jatkumona niin myös samanaikaisesti ja rinnakkain silloin, kun nuorella on samanaikaisesti sekä sosiaalisen kuntoutuksen että ammatillisen kuntoutuksen palvelutarvetta. Sosiaalihuollon, Kelan sekä kuntoutuksen palveluntuottajien välisellä yhteistyöllä varmistetaan kuntoutuspalvelujen tarkoituksenmukainen yhteensovittaminen.

Yhteistyöllä turvataan yksilöllisesti nuoren tarvitsemien palvelujen ja mahdollisesti pitkäjänteisen tuen yhteensovittaminen. Jokaisen nuoren kanssa toimivan tahon tulee huolehtia nuoren kuntoutumisprosessista oman vastuualueensa osalta. Yhteistyön tarkoituksena on varmistaa kuntoutumisprosessin eteneminen ja nuoren siirtyminen ammatillisesta kuntoutuksesta joustavasti ja ilman katkoksia koulutukseen, työllistymistä edistäviin palveluihin tai avoimille työmarkkinoille riittävien tukitoimien avulla.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntäminen ei edellytä diagnosoitua sairautta tai vammaa. Jos ohjaava taho, Kelan kuntoutuksen etuuskäsittelijä tai kuntoutuksen palveluntuottaja havaitsee nuorella terveydenhuollon (sairaanhoito, terveysneuvonta, terveystarkastus, mielenterveyspalvelut, päihdepalvelut) palvelutarpeen, niin nuorta motivoidaan ja ohjataan tuetusti terveydenhuollon palveluihin hakeutumisessa. On tärkeää huomioida, että nuoren ammatillista kuntoutusta voidaan toteuttaa samanaikaisesti, kun selvitetään terveydenhuollon palvelutarpeita.

Yhteistyövelvoitteen täyttäminen edellyttää, että nuoren kanssa toimivat tahot ovat tietoisia siitä, miten asiat nuoren osalta etenevät Kelassa. Esimerkiksi tilanteessa, jossa todetaan, että nuorella ei ole oikeutta kuntoutukseen tai nuoren kuntoutus keskeytyy, tulee nuoren jatkopolku varmistaa yhteistyössä muiden nuoren kanssa toimivien tahojen kanssa. Yhteistyö voi vaatia nuoren antamaa kirjallista suostumusta.

Suostumus tietojen vaihtamiseen nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa

Nuoren kuntoutusasian hoitaminen saattaa edellyttää tietojen vaihtoa eri yhteistyökumppaneiden ja Kelan välillä. Nuorta koskevia tietoja voidaan vaihtaa joko lainsäädännön tai nuoren suostumuksen perusteella. Lainsäädäntö mahdollistaa tietojen saamisen ja luovuttamisen pykälissä säädetyn mukaisesti tilanteissa, joissa kuntoutushakemus on Kelassa jo vireillä.

Katso Kelan kuntoutuslaissa säädetyt perusteet

- Tietojen saamiseen pyynnöstä (KKRL 59 §) ja
- Tietojen luovuttamiseen (KKRL 63 §)

Tilanteessa, jossa kuntoutushakemusta ei ole Kelassa vireillä, vaatii tietojen luovuttaminen ja vastaanottaminen nuoren antaman suostumuksen. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun Kela ja yhteistyötaho selvittävät nuoren kuntoutustarvetta ja – mahdollisuuksia, mutta nuorella ei ole vielä kuntoutushakemusta vireillä.

Tietojen vaihtamisen tulee perustua nuoren antamaan suostumukseen myös niissä tilanteissa, joissa hakemus on vireillä/kuntoutuspäätös on tehty mutta lainsäädäntö ei mahdollista tietojen vaihtamista Kelan ja kyseisen yhteistyökumppanin välillä (esim. Etsivä Nuorisotyö, Ohjaamo, Nuorten Työpajat).

Pyydä tarvittaessa nuorelta suostumus tietojen luovuttamiseen ja vastaanottamiseen kuntoutusasiassa. Voit pyytää suostumuksen joko sähköisen asiointipalvelun kautta viestimallia hyödyntäen tai kirjeitse. Jos pyydät suostumusta kirjeitse, käytä kirjepohjaa KUS04. Voit käyttää myös suostumuspyyntölomaketta [KU7](#). Lomakkeen voi täyttää esim., jos nuori tavataan Kelassa tai yhteistyökumppani tapaa nuoren ja pyytää suostumuksen tietojen vaihtamiseen.

Jos kyseessä on alle 18-vuotias nuori, tulee suostumus pyytää myös nuoren huoltajalta. Riittää, että suostumusta pyydetään yhdeltä huoltajalta. Huoltajalta suostumusta ei ole mahdollista pyytää sähköisen asiointipalvelun kautta. Käytä huoltajan suostumuksen pyytämiseen kirjepohjaa KUS05 tai suostumuspyyntölomaketta KU7.

Lisää nuoren ja huoltajan suostumuspyyntöön nuoren yksilöllisen tilanteen mukaan ne tahot, jotka ovat nuoren kuntoutusasiassa Kelan yhteistyökumppaneita.

Nuoren ja tarvittaessa hänen huoltajansa suostumuksen antaminen kirjataan työkykyarvioinnin muistiinpanot-kenttään. On hyvä kirjata, milloin suostumus on annettu ja mitä kautta suostumus on saatu (asiointipalvelu, suostumuspyyntölomake, asiakaskirjeen vastauslomake).

Jos nuoren ja huoltajan suostumukset eroavat toisistaan, ts. toinen antaa suostumuksen ja toinen ei tai toinen antaa rajatumman suostumuksen tietojen vaihtoon, tulee suostumusten merkitys ratkaista tapauskohtaisesti. Harkinnassa tulee tällöin huomioida mm. alaikäisen kyky ymmärtää antamansa suostumuksen sisältö ja alaikäisen ja huoltajan mahdolliset eturistiriitatilanteet.

Suostumuksen antaminen on nuorelle ja hänen huoltajalleen vapaaehtoista. Suostumuksen antaja voi milloin tahansa perua tai muuttaa suostumuksen ilmoittamalla siitä Kelaan kirjallisesti tai suullisesti. Kela on velvollinen informoimaan suostumuksen perumisesta niitä yhteistyökumppaneita, joita suostumus koskee. Suostumuksen peruminen ja tieto siitä, että suostumuksen perumisesta on informoitu myös yhteistyökumppaneita, tulee kirjata työkykyarvioinnin muistiinpanot-kenttään.

Huostaanotto ja suostumuksen pyytäminen

Huostaanotto kaventaa huoltajan oikeuksia ainoastaan, jos asia liittyy huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseen ja jos tavoitteen saavuttamisen kannalta huoltajan oikeuksien kaventaminen on välttämätöntä. Sosiaalityöntekijän oikeus päättää lapsen henkilöä koskevista asioista perustuu lastensuojelulain 45 § 1 momenttiin ja päätäntävaltaa rajaa huostaanoton tarkoitus sekä suhteellisuusperiaate. Edellä mainitusta seuraa, että sosiaalityöntekijä harkitsee tapauskohtaisesti, kuuluuko suostumuksen antaminen huoltajan vai lastensuojeluviranomaisen päätäntävaltaan. Huostaanotetun alaikäisen nuoren tilanteesta riippuen suostumus pyydetään nuoren lisäksi näin ollen joko toiselta huoltajalta tai sosiaalityöntekijältä. Käytä sosiaalityöntekijän suostumuksen pyytämiseen kirjepohjaa KUS05 tai suostumuspyyntölomaketta KU7.

1.4.6 Ulkomailta saatava kuntoutus

Jos Suomesta kuntoutusetuutta hakeva tai saava saa ulkomailta etuutta, joka Suomesta saatuna vaikuttaisi kuntoutuksen järjestämisvelvollisuuteen tai

kustannuksista maksettavien korvausten määrään, tämä ulkomainen etuus rinnastetaan vastaavaan suomalaiseen etuuteen.

Jos vakuutettu on saanut ulkomailta siellä sovellettavien lakien tai muiden velvoittavien määräysten nojalla korvausta esimerkiksi tapaturmasta, ammattitaudista tai liikennevahingosta ja korvaukseen sisältyy kuntoutus, tällainen ulkomainen etuus syrjäyttää Kelan järjestämisvelvollisuuden samalla tavalla kuin vastaava kotimainen etuus Kelan kuntoutuslain 13 §:n mukaan.

Korvausta ei makseta Kelan kuntoutuslain mukaan, jos asiakas on saanut korvauksen, joka vastaa oleskelumaan vakuutettujen korvausta kuntoutuksesta. Tämä koskee esimerkiksi EU-maissa annettua kuntoutusta silloin, kun vakuutetulla on oikeus kuntoutustoimenpiteisiin ja etuuksiin samasta kuntoutuksesta sosiaaliturva-asetuksen (883/2004) perusteella.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 16 §)

1.5 Toimenpiteet

Kelan kuntoutuslain 7 §:ssä ja 7a§:ssä on määritelty Kelan järjestämän ammatillisen kuntoutuksen sisältö.

Kela järjestää ammatillisena kuntoutuksena

- ammatillista kuntoutuspalvelusta
- palveluita tutkimuslausunnolla (esim. apuvälinekartoitus)
- koulutuskokeiluja
- työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta
- perus- ja valmentavaa koulutusta sekä jatko- ja uudelleen koulutusta ja välttämätöntä yleissivistävää koulutusta
- KIILA-kuntoutusta
- TAITO-kuntoutusta
- elinkeinotukea
- opiskelun ja työn apuvälineitä.

Kela järjestää nuoren ammatillisena kuntoutuksena

- NUOTTI -valmennusta
- ammatillista kuntoutuspalvelusta
- koulutuskokeiluja
- työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta

Sovellettavat lainkohdat (KKRL 566/2005 7 §), (KKRL 566/2005 8 §) ja (KKRL 566/2005 7a§)

1.5.1 Ammatillinen kuntoutuspalvelu

Ammatillista kuntoutuspalvelusta voidaan järjestää ammatillisena kuntoutuksena (KKRL 6§) sekä nuoren ammatillisena kuntoutuksena (KKRL 7a§).

Tutustu ammatillisen kuntoutuspalveluksen palvelukuvaukseen, joka on työvälineesi ratkaisutyössä. Palvelukuvauksesta saat kokonaisvaltaisen ja kattavan kuvauksen ammatillisesta kuntoutuspalveluksesta.

Vieraan kielen tulkkaus

Ammatilliseen kuntoutus selvitykseen voidaan järjestää vieraan kielen tulkkausta. Katso vieraan kielen tulkkaus Kelan kuntoutustoimenpiteissä, joka sisältää tulkkausmäärät toimenpiteittäin. Saamenkieliselle asiakkaalle tulkkaus järjestetään palvelukuvauksen mukaisen ohjelman ajalle.

1.5.1.1 Edellytykset 6 §

Ammatillisen kuntoutus selvityksen asiakkaan tulee täyttää ammatillisen kuntoutuksen (6§) myöntämisen edellytykset eli asiakkaalla on sairaus tai vamma, joka on aiheuttanut tai, jonka arvioidaan aiheuttavan lähivuosina asiakkaan työ- ja opiskelukyvyn olennaisen heikentymisen.

Ammatillinen kuntoutus selvitys on tarkoitettu asiakkaalle, jolla on sairautensa tai kokonaistilanteensa vuoksi haasteita työllistyä, löytää sopiva työtehtävä tai koulutusala ja asiakas tarvitsee opintoihin tai työhön suuntaamiseksi ammatillisen suunnitelman.

Ammatillinen kuntoutus selvitys ei sovellu asiakkaalle,

- jonka terveydentilan selvittelyt ovat kesken eikä kuntoutuksen tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta ole siten vielä mahdollista arvioida
- jonka tavoitteena ei ole siirtyä tai palata työelämään
- jolla on akuutti tai hoitamaton päihdeongelma.

Huomioi ratkaisutyössä, että osalle asiakkaista Taito-kuntoutus voi olla tarkoituksen mukaisempi palvelu kuin ammatillinen kuntoutus selvitys. Esimerkiksi, jos asiakkaalla on taustalla pitkään jatkunut työttömyys tai työkyvyttömyys, tai asiakas on siirtymävaiheessa sosiaalisesta kuntoutuksesta ammatilliseen kuntoutukseen.

Työeläkelaitoksen asiakkaat

Ammatillisen kuntoutus selvityksen alkuselvitys voidaan myöntää myös työeläkelaitoksen asiakkaille, kun asiakkaan tilanne on poikkeuksellisen vaikea ja epäselvä siten, että tarvitaan ammatillisen ja lääkinällisen kuntoutuksen arviota ennen jatkosuunnittelua. Näissä tilanteissa pohdi, onko alkuvaiheen selvityksellä mahdollista vastata asiakkaan tarpeeseen ja onko se siten tarkoituksenmukainen kuntoutus palvelu asiakkaan tilanteen selvittämiseksi. Katso etuusohjeen kohta Kela / työeläkelaitokset yhteistyö.

Ammatillisen kuntoutus selvityksen alkuvaihe voidaan myöntää työeläkelaitoksen asiakkaalle, jos mitään ammatillisen kuntoutuksen toimenpidettä ei ole työeläkelaitoksessa vielä suunniteltu eikä aloitettu. Jos asiakkaalla **on** työeläkekuntoutuksesta ennakkopäätös, Kela **ei myönnä** ammatillisen kuntoutus selvityksen alkuvaihetta. Jos asiakkaalla **ei ole** työeläkekuntoutuksesta ennakkopäätöstä, niin asiakkaalle **voi myöntää** ammatillisen kuntoutus selvityksen alkuvaiheen, jos Kelan myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Työeläkelaitoksen vastuulla oleville näkövammaisille asiakkaille voidaan poikkeuksellisesti ammatillinen kuntoutus selvitys myöntää tarvittaessa kokonaisuudessaan (alkuvaihe ja jatkovaihe). Edellytyksenä on, että asiakas tarvitsee tukea ammatillisen suunnitelman laatimiseen. Jos asiakas tarvitsee ainoastaan työn- tai opiskelun apuvälineiden kartoittamista, niin myönnä tällöin asiakkaalle apuvälinekartoitus tutkimuslausunnolla. Selvitä aina, onko näkövammaisella työeläkelaitoksen asiakkaalla ammatillisen kuntoutus selvityksen vai apuvälinekartoituksen tarve.

1.5.1.2 Edellytykset 7a §

Ammatillisen kuntoutusselvityksen asiakkaan tulee täyttää nuoren ammatillisen kuntoutuksen (7a§) myöntämisen edellytykset eli asiakas on 16-29-vuotias ja hänen toimintakykynsä on olennaisesti heikentynyt.

Ammatillinen kuntoutusselvitys on tarkoitettu asiakkaalle, jolla on toimintakyvyn olennaisen heikentymisen ja kokonaistilanteensa vuoksi haasteita löytää sopiva koulutusala, työtehtävä tai haasteita työllistymisessä ja asiakas tarvitsee opintoihin tai työhön suuntaamiseksi ammatillisen suunnitelman.

Ammatillinen kuntoutusselvitys ei sovellu asiakkaalle,

- jonka terveydentilan selvittelyt ovat kesken eikä kuntoutuksen tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta ole siten vielä mahdollista arvioida
- jos asiakkaalla ei ole tavoitteena siirtyä tai palata työelämään
- jolla on akuutti tai hoitamaton päihdeongelma.

1.5.1.3 Tavoitteet, rakenne ja toteutus

Tavoitteet

Ammatillisessa kuntoutusselvityksessä moniammatillinen tiimi yhdessä asiakkaan kanssa arvioi asiakkaan työ-, toiminta- ja opiskelukykyä, osaamista, työelämävalmiuksia ja kuntoutustarvetta. Selvityksen myötä asiakkaalle valmistuu ammatillinen suunnitelma, joka sisältää ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen vaihtoehdot sekä huomioi asiakkaan tarvitsemat tukitoimet.

Ammatillinen kuntoutusselvitys ei ole tarkoitettu asiakkaan terveydentilan tutkimukseen eikä lääketieteelliseen työkyvyn arviointiin.

Rakenne

Ammatillinen kuntoutusselvitys koostuu alkuselvityksestä sekä tarvittaessa lisäksi jatkoselvityksestä ja seurannasta.

Alkuselvityksen kesto on 2-4 kuntoutuspäivää ja se toteutetaan kaikille asiakkaille. Jatkoselvityksen kesto on 6-8 kuntoutuspäivää ja se toteutetaan osalle asiakkaista yksilöllisen tarpeen mukaan. Alku- ja jatkoselvityksen kesto on yhteensä 10 kuntoutuspäivää. Sen lisäksi asiakkaille, joiden kuntoutus on sisältänyt jatkoselvityksen, järjestetään 1 seurantayhteydenotto ja tarpeen mukaan 1 seurantakäynti.

Kuntoutuspäätös annetaan 11 kuntoutuspäivälle. Poikkeuksena ovat työeläkelaitoksen asiakkaat, joiden ammatillisen kuntoutusselvityksen päätös annetaan 4 kuntoutuspäivälle.

Toteutus

Asiakas saa ammatillisen kuntoutusselvityksen palveluntuottajalta kutsukirjeen, jonka lisäksi palveluntuottaja tekee ennakkoyhteydenoton asiakkaaseen ennen kuntoutuksen alkamista. Lisäksi asiakas on saanut kuntoutuspäätöksen yhteydessä liitekirjeen, jossa häntä ohjeistetaan valmistautumaan palveluntuottajan yhteydenottoon.

Ammatillinen kuntoutus selvitys toteutuu 4 kuukauden kuluessa alkuselvityksen alkamisesta. Tähän ajanjaksoon sisältyy myös seuranta.

Ammatillinen kuntoutus selvitys toteutuu maanantain ja lauantain välisenä aikana. Kuntoutuspäivän pituus on 5 tuntia, josta 4 tuntia on palveluntuottajan ohjaamaa kuntoutusta.

Ammatillinen kuntoutus selvitys on yksilökuntoutusta. Osa siitä voi toteutua ryhmämuotoisena, jos se on asiakkaan tilanteessa tarkoituksenmukaista.

Ammatillisesta kuntoutus selvityksestä osa voi toteutua etäkuntoutuspäivinä, jos se on soveltuva toteutustapa asiakkaan tilanteessa ja asiakas on itse siihen halukas. Palvelukuvauksesta löydät tarkemmat määrittelyt etäkuntoutuspäivien toteutuksesta.

Ammatilliseen kuntoutus selvitykseen sisältyy verkostotyötä, joka on välttämätöntä asiakkaan sujuvan kuntoutuspolun ja tarvittavien tukitoimien varmistamisessa. Asiakas osallistuu verkostoneuvotteluihin kasvokkain tai kuvapuheluna.

Tarkempaa tietoa ammatillisen kuntoutus selvityksen sisällöstä ja toteutusaikataulusta löydät ammatillisen kuntoutus selvityksen palvelukuvauksesta.

Majoitus ja ruokailu

Ammatillisessa kuntoutus selvityksessä vain osa palveluntuottajista järjestää asiakkaalle tarvittaessa majoituksen kuntoutuksen aikana. Palveluntuottajahausta löydät tiedon siitä, onko palveluntuottajalla majoitusmahdollisuutta. Ammatillisessa kuntoutus selvityksessä asiakkaan majoitus edellyttää aina perusteltua syytä esim. pitkää välimatkaa. Varmista tarvittaessa ennen päätöksen antamista asiakkaan majoituksen tarve ja perustelut sekä tarkista palveluntuottajahausta, että asiakkaan valitsemalla palveluntuottajalla on majoitusmahdollisuus.

Ammatillisen kuntoutus selvityksen päätös on CICS-järjestelmässä teknisesti mahdollista antaa vain 4 tai 11 vuorokaudelle. Jos asiakkaan päätöstä joudutaan tarkistamaan toiselle palveluntuottajalle kesken kuntoutuksen (esimerkiksi majoitustarpeen vuoksi), tee päätös 4 tai 11 vuorokaudelle ja kirjaa päätökseen erillinen tieto kuntoutuksessa jäljellä olevista vuorokausista. Jos majoitustarve ilmenee välittömästi kuntoutuksen alettua, myönnä asiakkaalle kokonaan uusi kuntoutuspäätös eli täydet 4 tai 11 vuorokautta.

Jos asiakkaan majoitustarve ilmenee vasta kuntoutuksen kuluessa ja palveluntuottajalla on majoitusmahdollisuus, kuntoutuspäätöstä ei tarvitse erikseen tarkistaa. Sovi asiasta palveluntuottajan kanssa ja kirjaa tieto selvästi asiakkaan Oiwa-tietoihin. Kuntoutuslaskun maksaminen onnistuu maksujärjestelmässä, vaikka valmisteluruudulle on päätöstä tehdessä viety tieto E eli ei majoitu.

Palveluntuottaja järjestää asiakkaalle kuntoutuksen aikana ruokailun. Etäkuntoutuspäivinä ruokailua ei järjestetä eikä korvata.

1.5.2 Taito -kuntoutus

Taito-kuntoutus on ammatillista kuntoutusta (KKRL6§), ja sen sisältö koostuu yksilöllisten käyntikertojen, ryhmäjaksojen sekä työharjoittelun yhdistelmästä.

Tutustu Taito –kuntoutuksen palvelukuvaukseen, joka on työvälineesi ratkaisutyössä. Palvelukuvauksesta saat kokonaisvaltaisen ja kattavan kuvauksen Taito –kuntoutuksesta.

Vieraan kielen tulkkaus

Katso Taito-kuntoutuksen tulkkausohjeet.

1.5.2.1 Edellytykset

Taito-kuntoutus on suunnattu 18-64 –vuotiaille henkilöille, joilla on todettu sairaus tai vamma, ja jotka tarvitsevat kuntoutuksellista tukea työllistymiseen, koulutuksen käynnistymiseen, ammattialan vaihtamiseen tai syrjäytymisen ehkäisemiseen. Huomioithan, että asiakkaallasi on havaittavissa sairauden tai vamman lisäksi esimerkiksi jokin alla oleva tilanne.

Asiakas

- on jäänyt työttömäksi tai työttömyys on jatkunut pidempään
- ei ole hankkinut ammatillista koulutusta
- on keskeyttänyt opintonsa esim. mielenterveydenhäiriön, muun sairauden tai sosiaalisen tuen puutteen tai elämänhallinnan heikentymisen takia
- on valmistunut ammattiin tai vaihtanut ammattia, mutta hänen on vaikea työllistyä sairaudesta aiheutuvien rajoitusten takia
- on sairauspäivärahalla, kuntoutustuella tai työkyvyttömyyseläkkeellä ja on motivoitunut palaamaan työelämään, mutta tarvitsee siihen moniammatillista tukea
- on saanut kuntoutustuesta tai työkyvyttömyyseläkkeestä hylkäävän päätöksen, ja suunta työelämään on epäselvä
- saa ainoana tulonlähteenä perustoimeentulotukea
- on ollut sosiaalisessa kuntoutuksessa ja tarvitsee jatkossa ammatillista kuntoutusta
- on kuntoutumassa päihde- tai peliriippuvuudesta ja ammatillinen suunta on epäselvä
- on maahanmuuttotaustainen työtön, joka pärjää ryhmässä suomenkielellä
- on työeläkelaitoksen asiakas, jolla on mahdollisuus yhteistyömenettelyn perusteella hakea Taito –kuntoutusta

Taito-kuntoutus ei sovellu asiakkaalle

- jolla ei ole tunnistettavissa motivaatiota kuntouttaa itseään työelämään
- jolle ryhmämuotoinen kuntoutus ei ole oikea kuntoutusmuoto
- jolla on akuutti tai hoitamaton päihdeongelma.

1.5.2.2 Tavoitteet, sisältö ja toteutus

TAVOITTEET

Taito –kuntoutuksen tavoitteena on edistää asiakkaan ammatillista etenemistä. Kuntoutuksessa asiakas saa tukea, jotta hän oppii ymmärtämään, miten voi itse vaikuttaa työ-, toiminta- tai opiskelukykyynsä. Lisäksi asiakas saa mahdollisuuden oppia uusia työelämätaitoja –ja tapoja. Keskeistä on, että asiakkaan omat tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen etenemistä.

Jos havaitset asiakkaallasi olevan runsaan ja pitkäkestoisemman tuen sekä työkyvyn että ammatillisten asioiden laajemman selvittelyn tarvetta, soveltuvat Taito –kuntoutuksessa annettava yksilöllinen tuki, moniammatillisen tiimin asiantunteva arviointi, harjoittelu työpaikalla ja ryhmän vertaistuki asiakkaan kuntoutustarpeeseen.

SISÄLTÖ

Taito –kuntoutus koostuu aloitusjaksosta, työharjoittelujaksosta, syventävästä jaksosta ja päätösjaksosta.

Taito –kuntoutuksen eri jaksot sisältävät yhteensä

- 6-16 asiakkaan yksilöllistä käyntikertaa
- 17-20 vrk ryhmäjaksoina toteuttavaa kuntoutusta
- 50-70 vrk asiakkaan työharjoittelua, joka sisältää 8-12 asiantuntijan toteuttamaa käyntikertaa.

Kuntoutuksen kokonaiskesto määräytyy asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan, mikä on enimmillään 106 vrk ja se toteutetaan 15 kuukauden kuluessa.

TOTEUTUS

Taito-kuntoutusta toteutetaan nuorille aikuisille (18-29-vuotiaat) ja eri ikäisille aikuisille (sekaryhmä 18-64-vuotiaat). Taito –kuntoutus käynnistyy siten, että palveluntuottaja aloittaa ryhmien muodostamisen saatuaan asiakkaiden kuntoutuspäätökset. Muodostetun ryhmän koko on 6-10 asiakasta. Ryhmä on koko kuntoutuksen ajan sama. Käsittelijänä sinun ei tarvitse kantaa huolta siitä, milloin ryhmät aloittavat, vaan sen huolehtii palveluntuottaja.

Taito –kuntoutus etenee kohti aloitusjaksoa siten, että asiakas saa palveluntuottajalta kutsukirjeen, ja sen mukana tiedon ennakkoyhteydenoton ajankohdasta. Lisäksi asiakas on saanut kuntoutuspäätöksen yhteydessä liitekirjeen, jossa häntä ohjeistetaan valmistautumaan ennakkoyhteydenottoon.

Saat tarkempaa tietoa Taito –kuntoutuksen eri jaksojen vaiheista, niiden sisällöistä sekä majoituksesta että ruokailun järjestämisestä palvelukuvauksesta.

KUNTOUTUSPÄIVÄN PITUUS JA JOUSTOT

Taito –kuntoutus toteutetaan pääasiallisesti maanantaista perjantaihin. Asiakas voi olla työharjoittelussa myös lauantaina, sunnuntaina, iltaisin tai öisin (esim. ravintola, hoitolaitos, kauppa), jos vuorotyö sopii asiakkaan terveydentilaan.

Kuntoutuspäivän pituus on vähintään 6 tuntia, josta 5 tuntia on palveluntuottajan ohjaamaa kuntoutusta. Myös työharjoittelupäivän pituus on lähtökohtaisesti vähintään 5 tuntia. Työharjoittelupäiviä voi olla viikossa vähemmän kuin 5, mutta työharjoittelun minimikeston 50 vrk tulee kuitenkin toteutua 3,5 kuukaudessa. Jos työharjoittelumäärää viikossa on vähennetty, siitä tulee olla maininta työnantajan kanssa tehdyssä sopimuksessa. Asiakkaan yksilöllisten käyntikertojen pituuksien vaihtelut sekä läsnä-että etätoteutuksessa kuvataan tarkemmin palvelukuvauksessa.

Taito –kuntoutuksen joustoja voi käyttää asiakkaan aloitusjaksolla sekä ensimmäisessä työharjoittelussa, jos asiakkaalla on joustoihin jaksamisensa takia tarvetta. Asiakas voi aloittaa Taito –kuntoutuksen kevyemmin aloitusjakson ryhmäjaksoilla, jolloin kuntoutuspäivän pituus on vähintään 4 tuntia. Lisäksi asiakkaan 1. työharjoittelun aikana kuntoutuspäivän kesto on 4-5 tuntia.

TYÖHARJOITTELU

Työharjoittelujakson alkuvaiheessa asiakas saa henkilökohtaista tukea ennen siirtymistä ulkopuoliseen työpaikkaan (työhön lähden tsemppivaihe sisältää 3-7 yksilöllistä käyntikertaa). Varsinainen työharjoittelu käynnistyy edellä mainitun tsemppivaiheen jälkeen. Työharjoittelu kestää 50-70 vrk riippuen asiakkaan yksilöllisestä tilanteesta. Työharjoittelu toteutuu ensisijaisesti 1-3 ulkopuolisessa työpaikassa 3,5 kuukauden aikana sen alkamisesta.

Palveluntuottaja tukee asiakas työharjoittelun aikana käymällä työpaikalla tai työpaikoilla 8-12 kertaa, josta 4 kertaa tulee toteuttaa työpaikalla tavaten työnantajan edustajaa. Asiakkaan suorittaessa työharjoittelua kotietätyössä, palveluntuottaja käy 2 kertaa asiakkaan kotona, muut käyntikerrat palveluntuottaja voi hoitaa kuvapuheluin.

Palveluntuottaja laatii vapaamuotoisen sopimuksen työharjoittelun toteuttamisesta yhdessä asiakkaan ja työnantajan kanssa. Sopimus tehdään ennen työharjoittelun alkamista, ja se sisältää tiedot asiakkaan työajasta, työtehtävistä, harjoittelun kokonaiskestosta sekä yhteydenpidosta.

Jos asiakas ei saa ulkopuolista työharjoittelupaikkaa, asiakas voi olla työharjoittelussa palveluntuottajan työkokeilutiloissa tai niihin rinnastettavissa työpajoissa tai työkeskuksissa 30 vrk. Palveluntuottaja etsii asiakkaalle kyseisen 30 vrk:n aikana aktiivisesti työharjoittelupaikkaa avoimilta työmarkkinoilta. Jos työharjoittelupaikkaa ei löydy, asiakkaan Taito –kuntoutus keskeytetään. Ennen keskeyttämistä palveluntuottaja järjestää verkostoneuvottelun asiakkaan ja hänen keskeisen verkostonsa kanssa ja asiakkaan jatkumahdollisuuksia sekä tuen tarvetta arvioidaan siten yhdessä. Taito –kuntoutuksen päättyessä palveluntuottaja laatii asiakkaalle kuntoutuspalautteen.

Huomioitavaa: jos asiakas on ollut työharjoittelussa vähemmän kuin minimissään edellytetään esimerkiksi 45 vrk, voit sallia tämän, jos syynä työharjoittelun vähempään määrään on esimerkiksi asiakkaan sairastuminen tai työnantajasta johtuva syy. Kun asiakas sairastaa pidempään Taito –kuntoutuksen aikana, tulee palveluntuottajan tai asiakkaan olla yhteydessä Kelaan. Tässä tilanteessa arvioit sen, täyttyvätkö ammatillisen kuntoutuksen edellytykset sekä asiakkaan omat kuntoutustavoitteet.

Huomioitavaa: jos asiakkaan ammatillinen jatkosuunnitelma on selkiytynyt työharjoittelujakson jälkeen ja muotoutunut syventävällä jaksolla, asiakas tapaa jo tällöin lääkärin, omaohjaajan ja käy läpi yksilöllisen loppukeskustelun. Tällöin asiakkaan ei tarvitse osallistua päätösjakson ryhmäjakson (asiakas voi itse valita).

Lisähuomio ruokailuun liittyen: palveluntuottaja järjestää asiakkaalle kuntoutuksen aikaisen ruokailun. Palveluntuottaja järjestää asiakkaiden ruokailun myös työharjoittelun aikana, jos se vain on mahdollista. Kela suosittaa, että asiakkaiden ruokailu järjestetään työharjoittelupaikkojen ruokalassa tai niiden läheisyydessä olevissa ruokapaikoissa. Palveluntuottaja ei voi enää korvata ravintoa asiakkaalle rahana.

PÄÄTÖKSENTEKOON LIITTYVIÄ ASIOITA:

Asiakas saa Taito –kuntoutuksesta yksilöpäätöksen

- päätökseen nousee automaattinen fraasi **KKZ82**: Kuntoutuspäätöksesi on voimassa 15 kk sen antamisesta lukien
  - päätöksen voimassaoloaika lasketaan päätöksenantopäivästä 15 kk eteenpäin sen kuukauden loppuun, milloin 15 kk täyttyy
- päätöksen perusteluihin nousee automaattinen fraasi **KKBGR** : ”Taito-kuntoutus sisältää...”
- kirjaa Taito –kuntoutuksen kesto enintään **106 vuorokautta** valmisteluruudulle.

1.5.3 TEAK, Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus

Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK) jakautuu kolmeen kuntoutuspalveluun: työkokeilu, työhönvalmennus tai työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmä.

Tutustu TEAK:n palvelukuvaukseen, joka on työvälinesei ratkaisutyössä. Palvelukuvauksesta saat kokonaisvaltaisen ja kattavan kuvauksen TEAK:sta.

Vieraan kielen tulkkaus

TEAK:ssa voidaan järjestää tulkkausta. Katso kooste, joka sisältää tulkkauksen määrät toimenpiteittäin. Saamenkieliselle kuntoutujalle tulkkaus järjestetään standardin mukaisen ohjelman ajalle.

1.5.3.1 Edellytykset 6§

Asiakkaalla on todettu sairaus tai vamma, joka aiheuttaa työ- tai opiskelukyvyn ja ansiokyvyn olennaisen heikentymisen. Huomioi myöntämisen edellytyksissä asiakkaan kokonaistilanne sekä kuntoutuksen oikea-aikaisuus ja tarkoituksenmukaisuus.

TEAK:ia myönnettäessä asiakkaan sairauden hoidon on oltava sellaisessa vaiheessa, että asiakas voi sitoutua kuntoutukseen.

TEAK:ia voi edeltää esimerkiksi ammatillinen kuntoutus selvitys tai muu työhön kuntoutumista edistävä ja selvittävä palvelu, jossa asiakkaan tilannetta sekä työ- ja toimintakykyä on selvitetty. Voit pyytää myös asiakkaan tilannetta täydentäviä tietoja esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan järjestäjältä tai TE-toimistosta.

Haastattele asiakas, kerro kuntoutuspalvelujen sisällöstä ja pohdi asiakkaan kanssa, mitä odotuksia hänellä on kuntoutukselle. Huomioi asiakkaan kokonaistilanteesta saadut tiedot ja tee sen perusteella arvio kuntoutuspalvelun vaihtoehtoista.

1.5.3.2 Edellytykset 7a§

16-29-vuotias nuori, jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt. Heikentynyt toimintakyky estää tai rajoittaa nuoren tulevaisuuden suunnittelua, opiskelua tai opiskelemaan tai työelämään pääsyä.

TEAK:ia myönnettäessä nuoren toimintakyvyn on oltava riittävä siihen, että hän voi osallistua suunnitellusti kuntoutukseen palveluntuottajan tiloissa sekä työharjoittelupaikoilla.

Pääsääntöisesti nuoret ohjautuvat TEAK:iin NUOTTI-valmennuksen tai ammatillisen kuntoutus selvityksen jälkeen. Tällöin nuoren toimintakykyä ja hänen kykyään opiskella ja työllistyä on alustavasti selvitetty ennen kuntoutuksen aloittamista ja nuori on saanut tukea arjenhallintataitojen vahvistumisessa. Nuori on voinut osallistua työhön kuntoutumista edistävään palveluun, jonka on järjestänyt esimerkiksi sosiaalitoimi tai muu nuoren kanssa työskentelevä taho.

Haastattele nuori, kerro kuntoutuspalvelujen sisällöstä ja pohdi nuoren kanssa, mitä odotuksia hänellä on kuntoutukselle. Huomioi asiakkaan kokonaistilanteesta saadut

tiedot ja tee sen perusteella arvio kuntoutuspalvelun vaihtoehtoista. Haastattelua ei ole välttämätöntä tehdä, mikäli nuori siirtyy työllistymistä edistävään ammatilliseen kuntoutukseen NUOTTI-valmennuksen tai ammatillisen kuntoutus selvityksen jälkeen ja päätöksen antamiseksi tarvittavat tiedot ovat käytettävissä.

1.5.3.3 TEAK:in tavoitteet, sisältö ja toteutus

TEAK on yksilöllistä kuntoutusta, jota voidaan toteuttaa kuntoutuksen eri vaiheissa ryhmämuotoisena, jos se on kuntoutuksen toteutuksen kannalta tarpeen ja tukee asiakkaan yksilöllisiä kuntoutustavoitteita.

Palveluntuottaja toteuttaa ennakkoyhteydenoton asiakkaaseen 2 viikon kuluessa kuntoutuspäätöksen ja siihen liittyvien asiakirjojen saapumisesta. Kuntoutuksen aloitus voi viivästyä vain asiakkaasta johtuvasta perustellusta syystä, jolloin palveluntuottajan on otettava yhteyttä Kelaan.

TYÖKOKEILU

Tavoitteet, soveltuvuus, sisältö ja toteutus (6§ ja 7a§)

Työkokeilun tavoitteena on, että asiakas saa työhönvalmentajien tukea urasuunnitelman teossa ja alavaihtoehtojen valinnassa.

Työkokeilu soveltuu asiakkaalle, joka tarvitsee tukea esimerkiksi soveltuvan ammattialan, opiskelualan tai työtehtävän valintaan ja sen soveltuvuuden varmistamiseen.

Työkokeilun vaiheet:

- ennakkoyhteydenotto
- suunnittelu
- taitojen ja työn vaihtoehtojen kartoitus sekä työn etsintä
- työssä tukeminen ja tuen asteittainen vähentäminen
- päättäminen
- seuranta

Työkokeilu toteutetaan yhdessä tai useammassa ulkopuolisessa työpaikassa (asiakas on palkattomassa/palkallisessa paikassa työkokeilijana). Jos asiakkaan kuntoutustarve edellyttää, työkokeilusta enintään 20 kuntoutuspäivää voidaan toteuttaa palveluntuottajan työkokeilutilassa. Palveluntuottajalla voi olla käytettävissä työkokeilutilat, jotka sijaitsevat palveluntuottajan toimipisteessä tai muualla. Jos tarvitset tietoa palveluntuottajan työkokeilutiloista, tiedustele asiaa palveluntuottajalta.

Tee työkokeilupäätös 60 päivälle. Työkokeilu toteutetaan 5 kuukauden kuluessa ensimmäisen kuntoutuspäivän toteutumisesta. Työkokeiluun kuuluu kaksi seurantaa, joista ensimmäinen tulee toteuttaa 3 kuukauden kuluttua kuntoutuksen päättymisestä ja toinen 6 kuukauden kuluttua kuntoutuksen päättymisestä.

Työkokeiluun ei anneta jatkopäätöstä, mutta työkokeilu voi jatkua työhönvalmennuksella. Tällöin palveluntuottaja toimittaa Kelaan työhönvalmennuksen jatkohakemuksen (KU140), jonka perusteella voit arvioida työhönvalmennuksen myöntämisen.

TYÖHÖNVALMENNUS

Tavoitteet, soveltuvuus, sisältö ja toteutus (6§ ja 7a§)

Työhönvalmennuksen tavoitteena on, että asiakas saa työhönvalmentajien tukea työpaikan etsimiseen ja ulkopuoliseen työpaikkaan siirtymiseen.

Työhönvalmennus soveltuu asiakkaalle, joka tarvitsee tietoa soveltuvista ammattialoista tai työtehtävistä sekä tukea työhön ja työyhteisöön kiinnittymiseen.

Työhönvalmennuksen vaiheet:

- ennakkoyhteydenotto
- suunnittelu
- taitojen ja työn vaihtoehtojen kartoitus sekä työn etsintä
- työssä tukeminen ja tuen asteittainen vähentäminen
- päättäminen
- seuranta

Työhönvalmennuksen 60 päivää toteutetaan 5 kuukauden kuluessa ensimmäisen kuntoutuspäivän toteutumisesta. Työhönvalmennukseen kuuluu kaksi seurantaa, joista ensimmäinen tulee toteuttaa 3 kuukauden kuluttua kuntoutuksen päättymisestä ja toinen 6 kuukauden kuluttua kuntoutuksen päättymisestä.

Tee työhönvalmennuksen ensimmäinen päätös 60 päivälle. Jatkohakemuksen perusteella on mahdollista myöntää asiakkaalle ensimmäisellä jatkopäätöksellä 60 päivää ja toisella jatkopäätöksellä lisää 60 päivää. Toisin sanoen työhönvalmennuksen kokonaispituus on enintään 180 päivää ja se on toteutettava 21 kuukauden kuluessa siitä ajankohdasta, kun asiakkaan ensimmäinen kuntoutuspäivä on toteutunut. Tämä aika sisältää myös seurannat.

Työhönvalmennus toteutetaan yhdessä tai useammassa ulkopuolisessa työpaikassa (asiakas on palkattomassa/palkallisessa paikassa työharjoittelijana tai asiakas on palkka- tai ansiotyössä tai aloittamassa yritystoimintaa).

Työhönvalmennuksen jatkopäätöstä hakiessa asiakas ja palveluntuottaja toimittavat **jatkohakemuksen (KU140)** Kelaan. Kun käsittelet jatkohakemusta (KU140) huomioi mm. seuraavat asiat:

- miten kuntoutus on tähän asti edennyt ja kuinka sitä on toteutettu
- mikä perustelu on esitetty työhönvalmennuksen jatkamiselle
- mikä asiakkaan tavoite on ja vastaako jatkohakemus asiakkaan tavoitteiden suuntaista etenemistä
- mikä ulkopuolinen työpaikka on ja onko se asiakkaan tavoitteiden mukainen

Tarvittaessa ota yhteyttä työhönvalmentajaan ja kysy lisätietoa työhönvalmennuksen jatkopäätöksen antamista varten.

Huomioi toista jatkohakemusta käsitellessä, että asiakkaalla on oltava palkka- tai ansiotyöpaikka ulkopuolisessa työpaikassa tai asiakkaan yritystoiminta on käynnistynyt. Palkkatyön vähimmäismäärää ei voi tarkkaan määrittellä vaan arvioi se, asiakkaan yksilöllisen tilanteen mukaan. Jos palkkatyötunteja on vähän, niin tarkastele vähäiselle määrälle esitettyjä perusteluita. Palvelukuvaus ei määrittele palkkatyötuntien/-työpäivien määrää. Voit myöntää työhönvalmennuksen toisen jatkopäätöksen, kun asiakkaan työhönvalmennus on johtanut palkkatyöpaikan saamiseen ulkopuolisesta työpaikasta tai asiakkaan yritystoiminta on käynnistynyt, ja hänellä on edelleen tarve työhönvalmentajan tuelle.

Esimerkkinä asiakas, joka työskenteli palvelukuvauksen mukaisesti 3 päivänä viikossa siten, että yksi näistä päivistä oli palkallinen työpäivä. Asiakkaalla oli tällöin palvelukuvauksen mukainen työsopimus osa-aikaiseen palkkatyöhön, jonka katsottiin

edistävän asiakkaan työllistymistä sekä oli olemassa edelleen tarve työhönvalmentajan tuelle.

TYÖKOKEILUN JA TYÖHÖNVALMENNUKSEN YHDISTELMÄ

Tavoitteet, soveltuvuus, sisältö ja toteutus (6§ ja 7a§)

Työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmän tavoitteena on, että asiakas saa runsaampaa ja pitkäkestoisempaa tukea työllistämisen edistämiseen.

Työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmä soveltuu asiakkaalle, joka ei tiedä tai haluaa varmistaa, mikä ammattiala, työtehtävä tai toimenkuva soveltuisi hänen toimintakyvylleen.

Työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmän vaiheet:

- ennakkoyleistydenotto
- suunnittelu
- taitojen ja työn vaihtoehtojen kartoitus sekä työn etsintä
- työssä tukeminen ja tuen asteittainen vähentäminen
- päättäminen
- seuranta

Jos asiakkaan kuntoutustarve edellyttää, työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmästä enintään 58 kuntoutuspäivää voidaan toteuttaa palveluntuottajan työkokeilutilassa.

Työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmän 120 päivää toteutetaan 10 kuukauden kuluessa ensimmäisen kuntoutuspäivän toteutumisesta. Työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmään kuuluu kaksi seurantaa, joista ensimmäinen tulee toteuttaa 3 kuukauden kuluttua kuntoutuksen päättymisestä ja toinen 6 kuukauden kuluttua kuntoutuksen päättymisestä.

Tee työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmän ensimmäinen päätös 120 päivälle. Jatkohakemuksen perusteella on mahdollista myöntää asiakkaalle ensimmäisellä jatkopäätöksellä 60 päivää ja toisella jatkopäätöksellä lisää 60 päivää. Toisin sanoen työkokeilun ja työhönvalmennuksen yhdistelmän kokonaispituus on enintään 240 päivää ja se on toteutettava 26 kuukauden kuluessa siitä ajankohdasta, kun asiakkaan ensimmäinen kuntoutuspäivä on toteutunut. Tämä aika sisältää myös seurannat.

Katso yllä työhönvalmennuksen kohdasta toteutus ja jatkopäätöksiä koskeva ohjaus.

ULKOPUOLINEN TYÖPAIKKA

Asiakas ja työhönvalmentaja etsivät ulkopuolista työpaikkaa avoimilta työmarkkinoilta eli yrityksistä, julkisilta tahoilta tai kolmannelta sektorilta. Jos asiakkaalle ei löydy työpaikkaa avoimilta työmarkkinoilta, asiakas voi olla työkokeilussa palveluntuottajan työkokeilutiloissa palvelukuvauksessa määritellyn ajan.

Palveluntuottajien työkokeilutiloja vastaavina työpaikkoina ovat työpajat, työkeskukset, työosastot, työllistämisyksiköt, työllisyshankkeet, työ-osuuskunnat ja monet yhdistykset. Nämä edellä mainitut ovat ulkopuolisia työpaikkoja, jos niissä on olemassa todellista palkkatyötä ja niissä on työntekijöitä, jotka saavat palkkaa. TEAK:ssa asiakas tekee näissä paikoissa samoja työtehtäviä kuin palkatut työntekijät. Vapaaehtoistyövoimin hoidettavat työtehtävät (esim. kahvin keitto, vertaistuki jne.) eivät ole todellista palkkatyötä eivätkä siten vastaa ulkopuolista työpaikkaa.

Työhönvalmentaja huomioi ulkopuolisen työpaikan etsinnässä asiakkaan kuntoutustavoitteet. Esimerkiksi tradenomi, joka toivoo koulutustaan vastaavaa työtä, ei mene työkokeiluun esim. kiinteistöhuoltotehtäviin. Näissä tilanteissa palveluntuottaja selvittää, millainen asiakkaalle suunniteltu työpaikka on ja millaisiin tehtäviin asiakas on menossa.

Yhdistyksiä ei voida poissulkea ulkopuolisen työpaikan määrittelyistä, koska yhdistyksiä on niin monenlaisia. Osassa on palkkatyöpaikkoja ja osa toimii vapaaehtoistyövoimin tai jopa kuntouttavan työtoiminnan voimin. Jos esimerkiksi yhdistyksellä ei ole palkattuja työntekijöitä eikä mahdollisuutta osallistua lainkaan asiakkaan palkkauskustannuksiin, niin yhdistystä ei voida katsoa ulkopuoliseksi työpaikaksi vaan se rinnastetaan palveluntuottajan työkokeilutilaksi.

Palveluntuottaja selvittää tilannetta, jos yhdistys on palkkaamassa asiakkaan **palkkatuella**. Palveluntuottaja tarkastelee sitä:

- onko yhdistys luonut työpaikan, jota käytetään kuntoutuksessa työharjoittelupaikkana, mutta todellisuudessa yhdistyksellä ei ole työpaikkaa olemassa, eikä yhdistyksen ole tarkoitustaan sitä luoda jatkossa
- onko yhdistyksellä tarjolla todellinen työpaikka, jossa asiakas työskentelee aluksi palkkatuella, mutta jatkaa normaalisti palkattuna työntekijänä sen jälkeen

Käsittelijänä seuraa tilannetta/puutu asiaan TEAK:n jatkohakemuksen yhteydessä tai mikäli palveluntuottaja tiedustelee työpaikan soveltuvuutta Kelalta etukäteen.

Etätyö

TEAK:n työharjoittelua voidaan toteuttaa etänä, jos harjoiteltavan työtehtävän luonne sen mahdollistaa (esimerkiksi suunnittelutyö, itsenäisenä yrittäjänä toimiminen). Etätyö voi olla esimerkiksi yrityksen toisessa toimipisteessä työskentelyä tai kotietätyötä

Työhönvalmentaja antaa etätyössä olevalle yhtä paljon tukea kuin fyysisessä työpaikassa työskentelevälle (tarvittaessa kuvapuheluna).

TEAK:SSA KÄYTETTÄVÄT JOUSTOT JA JAKSOTUKSET

Asiakkaalla on keskimäärin 5 kuntoutuspäivää/viikko ja ne toteutetaan pääasiallisesti arkipäivisin. Jos ulkopuolisella työpaikalla työskentely ja kuntoutustavoitteiden saavuttaminen edellyttävät, voi asiakas, palveluntuottaja ja työnantaja tarpeen mukaan sopia seuraavista poikkeuksellisista työajoista ja työskentelytavoista:

- iltatyö, yötyö (esimerkiksi hoitotyö). Palveluntuottaja varmistaa ennen ilta- ja yötyön aloittamista, että se soveltuu asiakkaan terveydentilalle. Ilta- tai yötyössä palveluntuottajan ei tarvitse olla asiakkaan tavoitettavissa.
- viikonlopputyö ja arkipyhät (esimerkiksi sunnuntion työ kirkossa). Viikonlopputyössä ja arkipyhinä palveluntuottajan ei tarvitse olla asiakkaan tavoitettavissa.

Palveluntuottaja selvittää vakuutustensa voimassa olon tilanteissa, joissa asiakas työskentelee etä-, ilta-, yö- tai viikonlopputyössä.

Asiakkaan kuntoutuspäivien määrässä ja / tai pituudessa voidaan **joustaa** asiakkaasta johtuvista syistä, jos se tukee asiakkaan kuntoutustavoitteita ja jaksamista. Jouston tapaa voi tarvittaessa muuttaa asiakkaan tarpeen ja tilanteen mukaan. Vaihtoehdot asiakkaan kuntoutuspäivien joustojen toteutuksesta:

- kuntoutuspäivien määrä
  - 3 kuntoutuspäivää / viikko ja kuntoutuspäivän pituus on 6 tuntia, josta kuntoutusta 5 tuntia

- kuntoutuspäivän pituus
  - keskimäärin 5 kuntoutuspäivää / viikko ja kuntoutuspäivän pituus on 4 tuntia, josta kuntoutusta 3 tuntia
- kuntoutuspäivien määrä ja pituus
  - 4 kuntoutuspäivää / viikko ja kuntoutuspäivän pituus on 5 tuntia, josta kuntoutusta 4 tuntia

Jaksotus on perustellusta syystä asiakkaan kuntoutuksessa toteutettu tauko, joka kestää kerrallaan pääsääntöisesti enintään 3 viikkoa. Asiakkaan kuntoutuksen jaksotus voi kestää poikkeuksellisesti yli 3 viikkoa esimerkiksi tilanteessa, jossa työnantajalle sopii asiakkaan työskentelyn aloittaminen vasta myöhemmin. Kuntoutus jaksotetaan:

- asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan
- 1 tai useamman kerran
- asiakkaan työnsynnän aikana ja / tai sen jälkeen
- ennen työssä tukemista ja tuen asteittaista vähentämistä

MUUTA TEAK:N TOTEUTTAMISEEN LIITTYVÄÄ

Tilanteet, joissa **palveluntuottajan tulee olla yhteydessä** Kelaan:

- palveluntuottaja ei saa asiakkaaseen yhteyttä ja kuntoutus ei käynnisty
- palveluntuottaja on saanut yhteyden asiakkaaseen sopiakseen kuntoutuksen aloittamisesta, mutta asiakas ei halua aloittaa kuntoutusta tai ei ilmesty sovitulle kuntoutusajalle eikä kuntoutus siten käynnisty
- kuntoutus on käynnistynyt, mutta palveluntuottaja ei saa enää asiakkaaseen yhteyttä, asiakas ns. katoaa
- kuntoutus ei ole enää oikea-aikaista (esim. sairastuminen, opiskelun aloittaminen, äitiysvapaa tai asiakas pyytää kuntoutuksen keskeyttämistä)
- aina keskusteltava Kelan kanssa, jos toteuttamisessa poiketaan palvelukuvauksesta tai toteuttaminen vaatii yhteistä tulkintaa

Seuraa, että **palveluntuottaja toimittaa seuraavat asiakirjat** Kelaan 2 viikon kuluessa

- kuntoutuksen päättämisestä: kuntoutuspalaute, jonka liitteenä päivitetty työllistymiseen tähtäävä ammatillinen suunnitelma sekä omat tavoitteeni –lomake
- ensimmäisen sekä toisen seurannan jälkeen: lyhyt kuntoutuspalaute, jonka liitteenä päivitetty työllistymiseen tähtäävä ammatillinen suunnitelma

Lue kuntoutuspalaute huolellisesti läpi ja arvioi kuntoutuspalauteessa olevat suositukset ja tee tarvittavat jatkotoimenpiteet sekä ota tarvittaessa yhteyttä asiakkaaseen.

TEAK:N KESKEYTTÄMINEN TAI LAKKAUTTAMINEN

Jos asiakas on poissa kuntoutuksesta, palveluntuottaja ja asiakas arvioivat poissaolon syyn ja pituuden sekä sen vaikutuksen kuntoutuksen toteuttamiseen. Samalla asiakas ja palveluntuottaja arvioivat, mikä vaikutus poissaololla on kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

Jos toteat asiakkaan ja palveluntuottajan kanssa, kuntoutusta ei ole tarkoituksenmukaista jatkaa, selvitä tilannetta ja ohjaa asiakas tarvittaessa sopivaan kuntoutukseen tai muihin tarkoituksenmukaisiin palveluihin (esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan). Palveluntuottaja kirjaa keskeyttämisen syyn sekä mahdollisen jatko-ohjauksen kuntoutuspalauteeseen.

Jos kuntoutuja ja palveluntuottaja kuntoutuksen aikana yhteistyössä toteavat, että kaikkia kuntoutuspäätöksessä myönnettyjä kuntoutuspäiviä ei ole tarpeen käyttää, kuntoutuspäätös jätetään voimaan. Tällöin palveluntuottaja laskuttaa vain toteutuneista kuntoutuspäivistä ja toteuttaa seurannat palvelukuvauksen mukaisesti.

Toimi näin seuraavissa tilanteissa:

- silloin, kun asiakas ei halua jatkaa ollenkaan, päätös lakkautetaan
- silloin, kun asiakas vaihtaa toiseen palveluun, päätös lakkautetaan
- silloin, kun kuntoutus keskeytyy sairauteen ja on tiedossa, että asiakas ei enää palaa kuntoutukseen, päätös lakkautetaan
- silloin, kun kaikkia vuorokausia ei tarvita, päätös jätetään voimaan (prosessi jatkuu palvelukuvauksen mukaisella TEAK:n seurannalla)
- silloin, kun kuntoutus keskeytyy lyhytaikaiseen sairauteen ja on tiedossa, että asiakas voi palata kuntoutukseen, päätös jätetään voimaan (prosessi jatkuu Kelassa Oiwa-seurannalla)

MAJOITUS JA RUOKAILU

Palveluntuottaja järjestää tarvittaessa asiakkaalle kuntoutuksen aikana majoituksen esim. asiakkaan yksilöllisen tarpeen tai pitkien matkojen ja/tai hankalien kulkuyhteyksien vuoksi. Majoitus voidaan järjestää, kun asiakkaan kuntoutus toteutuu palveluntuottajan toimipisteessä tai palveluntuottajan työkokeilutiloissa. Majoitusmahdollisuus ei koske asiakkaita, joiden kuntoutus toteutuu ulkopuolisissa työpaikoissa tai palveluntuottajan työkokeilutiloihin rinnastettavissa työpaikoissa.

Jos alle 18-vuotias asiakas tarvitsee majoituksen kuntoutuksen aikana tai kuntoutusta edeltävänä päivänä, ohjaa häntä valitsemaan sellainen palveluntuottaja, joka järjestää kuntoutuksen ja majoituksen samassa toimipisteessä. Lista näistä palveluntuottajista.

Palveluntuottaja järjestää asiakkaalle kuntoutuksen aikaisen ruokailun. Palveluntuottaja järjestää asiakkaiden ruokailun myös työharjoittelun aikana, jos se vain on mahdollista. Kela suosittaa, että asiakkaiden ruokailu järjestetään työharjoittelupaikkojen ruokalassa tai niiden läheisyydessä olevissa ruokapaikoissa. Palveluntuottaja ei voi enää korvata ravintoa asiakkaalle rahana.

TEAK:N TOTEUTUS LOMA-AIKOINA

Palveluntuottaja toteuttaa työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta palvelukuvauksen mukaisesti lomakausista huolimatta. Työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen palvelukohtaisen osan mukaan kuntoutus pyritään toteuttamaan yhtäjaksoisesti, ilman asiakkaan kannalta tarpeettomia katkoksia. Kuntoutusta jaksotetaan vain asiakkaan tarpeen mukaan. Jaksotuksella tarkoitetaan perustellusta syystä kuntoutuksessa toteutettua taukoa, joka kestää kerrallaan pääsääntöisesti enintään 3 viikkoa. Jaksotuksen ajalta Kela selvittää kuntoutusrahan maksamisen edellytykset ja voidaanko asiakkaalle maksaa väliajan kuntoutusrahaa.

Poikkeustilanteissa jaksotus voi kestää yli 3 viikkoa. Jos asiakkaan elämäntilanteessa ilmenee tarve kuntoutuksen jaksotukselle, palveluntuottaja ohjaa asiakasta olemaan yhteydessä Kelaan.

Saat lisää tietoa palvelukuvauksesta [täältä](#).

1.5.4 NUOTTI-valmennus

NUOTTI-valmennus on henkilökohtaista valmennusta tilanteisiin, joissa nuoren toimintakyky on olennaisesti heikentynyt. NUOTTI-valmennus on Kelan ammatillisen kuntoutuksen palveluista kevyin, nopeimmin nuoren tilanteeseen tarttuva ja se vastaa nuoren avuntarpeeseen ilman sairausedellytystä.

NUOTTI-valmennuksen tavoitteena on, että nuori kiinnostuu elämäntilanteestaan, tulevaisuuden suunnittelusta ja opiskelu- tai työelämään suuntaamisesta. NUOTTI-valmennuksessa nuoren käsitys omista vahvuuksista ja voimavaroista vahvistuu ja hän kartuttaa elämänhallintaan ja työelämävalmiuksiin liittyviä taitojaan.

NUOTTI-valmennuksessa edistetään ja vahvistetaan verkostoyhteistyötä, jotta nuori saa tarvitsemansa tukitoimet ja palvelut.

Vieraan kielen tulkkaus

NUOTTI-valmennukseen voidaan järjestää tulkkausta. Katso kooste, joka sisältää tulkkauksen määrät toimenpiteittäin. Saamenkieliselle kuntoutujalle tulkkaus järjestetään palvelukuvauksen mukaisen ohjelman ajalle.

1.5.4.1 Edellytykset

NUOTTI-valmennus on tarkoitettu 16-29 –vuotiaalle nuorelle, jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt eikä hän yksin jaksaa tai selviydy oman elämänsä suunnittelusta, vaan tarvitsee siihen tukea. Nuori on ilman opiskelu –tai työpaikkaa tai hänen opiskelunsa on vaarassa keskeytyä.

NUOTTI-valmennusta myönnetään Kelan kuntoutuslain 7a§:n mukaisena nuoren ammatillisena kuntoutuksena.

NUOTTI-valmennusta voidaan järjestää esimerkiksi silloin, kun nuori

- on asiakkaana Ohjaamossa ja siellä asiantuntija arvioi, että nuoren heikentynyt toimintakyky haittaa tai estää opintojen selvittelyä ja suunnittelua tai työllistymistä
- ei kykene tai ole motivoitunut suunnittelemaan elämäänsä eteenpäin tai luomaan tavoitteita tulevaisuudelle
- on keskeyttänyt opintonsa, ase- tai siviilipalveluksen ja elämäntilanne on selkiytymätön
- päihdeongelmastaan huolimatta pyrkii muuttamaan elämäänsä ja tarvitsee muutokseen hoidon ja päihdekuntoutuksen ohella muuta kuntoutuksellista tukea
- on vapautumassa tai vapautunut vankilasta ja ammatillinen jatkosuunnitelma on epäselvä.

NUOTTI-valmennusta ei voida järjestää, jos

- nuorella on akuutti hoitoa vaativa päihdeongelma
- nuorella on akuutti psykoosi

1.5.4.2 Sisältö ja toteutus

NUOTTI-valmennus koostuu nuoren tapaamisista, nuoren ja valmentajan yhteydenpidosta sekä verkostotyöstä. Valmennukseen voi sisältyä myös etäkuntoutusta.

NUOTTI-valmennus on yksi kokonaisuus ja päätös tehdään aina 20 käyntikerralle. Päätös pitää sisällään myös yhteydenpidon ja verkostotyön, jotka toteutuvat joustavasti nuoren tarpeen mukaisesti koko valmennuksen ajan.

Jos nuoren NUOTTI-palveluntuottaja vaihtuu kesken valmennuksen, etuuskäsittelijä selvittää, kuinka paljon käyntikertoja on toteutunut.

Jos valmennus ei ole aiemmalla palveluntuottajalla käynnistynyt vielä kunnolla eli nuori on käynyt valmennuksessa vasta muutaman kerran (max. 3 kertaa), voidaan nuorelle myöntää uuden palveluntuottajan kanssa käytettäväksi 20 käyntikertaa. Muussa tapauksessa uudelle palveluntuottajalle myönnetään jäljellä oleva käyntikertamäärä.

NUOTTI-valmennus on siirreltävä kuntoutuspalvelu. NUOTTI-valmennus voi toteutua esimerkiksi siten, että se alkaa ennen ammatillista kuntoutus selvitystä ja jatkuu sen jälkeen. Valmennus voidaan myöntää nuorelle uudestaan tilanteessa, jossa valmentaja ja Kelan etuuskäsittelijä arvioivat sen tarpeelliseksi.

Tapaaminen

NUOTTI-valmennus koostuu enintään 20 käyntikerrasta, jotka toteutetaan tapaamisina nuoren kanssa. Yhden käyntikerran kesto on 60 minuuttia. Yksi tapaaminen voi sisältää yhden tai useamman käyntikerran: käyntikertoja voi yhdistää esimerkiksi niin, että tapaaminen kestää 120 min, jolloin tämä kuluttaa kaksi myönnetystä käyntikerroista. Valmennus toteutetaan pääsääntöisesti 5 kk sisällä sen käynnistymisestä. Jos nuori osallistuu valmennuksen aikana muuhun palveluun esimerkiksi kuntoutukseen tai työtoimintaan, voi valmennus toteutua enintään 10 kk sisällä sen käynnistymisestä.

Muu palvelu voi olla esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa, muuta sosiaalista kuntoutusta tai päihdekuntoutusta. Se voi olla myös esimerkiksi kaksi kertaa viikossa toteutuva kuntoutuspsykoterapia, joka vaatii nuoren voimavaroja, ja siten aikaa omaksua ammatillisten suunnitelmien etenemistä. Voi olla myös muita syitä (esimerkiksi nuoren sairastuminen), joka voi olla perusteltu syy valmennuksen toteutumisaajan pidentämiselle. Nuorten tilanteita tulee tarkastella aina yksilöllisesti.

Tapaamiset toteutetaan pääasiassa siten, että valmentaja jalkautuu nuoren arjen ympäristöihin, esimerkiksi nuoren kotiin, kirjastoon tai kahvilaan. Tapaamisia voidaan toteuttaa myös etäkuntoutuksena tarkoittaen, että enintään 5 tapaamista voidaan toteuttaa reaaliaikaisena kuvapuheluna. NUOTTI-valmennuksen alussa vähintään 2 ensimmäistä tapaamista toteutetaan kuitenkin kasvokkain luottamuksellisen yhteistyösuhteen rakentumiseksi. Valmentaja arvioi etäkuntoutuksen soveltuvuuden nuorelle.

Tapaamisiin osallistuu tarpeen mukaan nuorelle merkityksellisiä toimijoita kuten Ohjaamon työntekijä tai nuoren läheinen. NUOTTI-valmennuksen ensimmäiset tapaamiset voidaan sovitusti toteuttaa Ohjaamossa tai muualla jo nuoren kanssa työskentelevällä taholla.

Tapaamisia voidaan toteuttaa nuoren tarpeen mukaisesti jaksotettuna kuitenkin niin, ettei valmennuksessa ole nuoren kannalta tarpeettomia odotus- tai väliaikoja. Osa NUOTTI-valmennuksen tapaamisista voidaan toteuttaa esimerkiksi nuoren siirryttyä työhön, opiskelemaan tai pidempikestoiseen kuntoutukseen.

Verkostotyö

NUOTTI-valmennuksen aikana nuori tapaa yhdessä valmentajansa kanssa muita nuorelle merkityksellisiä toimijoita. Valmentaja huolehtii nuoren tarpeen mukaisesta verkostotyöstä myös tapaamisten välillä. Verkostotyön avulla yhdistetään nuoren

kanssa toimivien tahojen asiantuntemus nuorelle merkityksellisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Verkostotyö mahdollistaa tarpeellisten tietojen vaihdon ja nuoren kokonaistilanteen hahmottamisen. Jos nuorella ei ole asiakkuutta Ohjaamoon, TYP-verkoston tai muihin verkostoihin, ottaa valmentaja yhteyttä tarpeellisiin toimijoihin ja varmistaa, että nuori saa tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet. Yhteistyöllä turvataan nuoren tarvitsemien palveluiden ja mahdollisesti pitkäjänteisen tuen yhteensovittaminen. Yhteistyön avulla nuoren kanssa toimivat tahot pysyvät ajan tasalla nuoren tilanteesta ja aktiivisuudesta, esimerkiksi onko nuori tavoitettu ja onko hän sitoutunut palveluun/palveluihin.

Ratkaisutyössä kiinnitä huomiota enemmän verkostotyön sisältöön kuin verkostojen määrään. Tarkastele millaista tukea nuoren verkostot tarjoavat. Esimerkiksi psykiatrian poliklinikka tukee nuorta hoidollisesta näkökulmasta, mutta ei riittävästi ammatillisen kuntoutuksen näkökulmasta. Kiinnitä erityistä huomiota verkostotyöhön silloin, kun NUOTTI-valmennusta haetaan toistuvasti. Selvittele valmentajan kanssa, miten jatkajakson aikana rakennetaan nuorta ammatillisesti tukeva verkosto ja kiinnitetään nuori siihen.

Valmennuksen käynnistyminen, päättäminen ja jatkotoimenpiteet

Valmentaja ottaa nuoreen yhteyttä viimeistään seuraavana arkipäivänä valmennuspäätöksen saavuttua palveluntuottajalle. Ensimmäinen tapaaminen tulee järjestää mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään viikon sisällä yhteydenotosta.

Valmennuksen päättyessä nuori ja valmentaja pohtivat millaista tukea nuori tarvitsee käynnistyneen muutoksen ja opittujen taitojen sekä selviytymiskeinojen ylläpitämisessä valmennuksen jälkeen. Jatkosuunnitelmien toteutuksen varmistamiseksi voi olla tarpeen järjestää yhteinen tapaaminen nuoren verkoston kanssa.

Valmentaja laatii valmennuksesta kirjallisen kuntoutuspalautteen valmennuksen päätyttyä. Valmentaja toimittaa kuntoutuspalautteen Kelaan, nuorelle ja nuoren kanssa sovituille muille tarpeellisille tahoille kahden viikon kuluessa valmennuksen päätyttyä. Jos nuorelle on tarpeen hakea jatkoa valmennukselle, se edellyttää valmentaja ja Kelan etuuskäsittelijän yhteistä neuvottelua. Jos NUOTTI-valmennukselle haetaan jatkoa, palautetta ei tarvitse toimittaa, vaan riittää, kun palveluntuottaja yhdessä nuoren kanssa ottaa yhteyttä Kelaan ja perustelee uuden valmennusjakson tarpeellisuuden. Jos et saa tarvittavia tietoja valmentajalta puhelinneuvottelun yhteydessä, voit tarvittaessa pyytää perustelut valmentajalta valmennuksen jatkamiselle kirjallisena.

Ei ole asetettu mitään rajaa sille, montako kertaa NUOTTI-valmennus voidaan nuorelle myöntää.

Kun etuuskäsittelijänä arvioit NUOTTI-valmennuksen jatkopäätöksen tarkoituksenmukaisuutta, ota huomioon:

- palveluntuottajan perustelut valmennuksen jatkumiselle
- että nuoren keskeneräinen tilanne voi vaatia tuen jatkamista
- nuoren lähtötilanne ja suhteuta sitä nuoren nykytilanteeseen; arvioi miten nuori on edistynyt, mitä valmennuksella on tähän saakka saavutettu ja mitä jatkopäätöksen aikana tulisi vielä tehdä (esim. mihin verkostoihin nuori tulisi vielä kiinnittää)
- mikä on toisen valmennusjakson suunnitelma ja millaiset tavoitteet sille on asetettu?

Kun nuorelle suositellaan muuta kuntoutuspalvelua, tarvitaan palaute meneillään olevasta kuntoutuksesta. Nuoren tilanteessa on oletettavasti tapahtunut edistymistä NUOTTI-valmennuksen (ammatillisen kuntoutuksen PRE-vaihe) aikana, kun hänelle

voidaan suositella konkreettisemmin ammatillisia valmiuksia selvittävää tai työelämään suuntaavaa kuntoutuspalvelua.

Valmennuksen toteutumisen jälkeen etuuskäsittelijä käy läpi kuntoutuspalautteen ja vastaa omalta osaltaan kuntoutuksen jatkotoimenpiteistä ja nuoren ohjaamisesta tarvittaessa muiden palvelujen piiriin.

1.5.5 Koulutuskokeilu

Koulutuskokeilun tavoitteena on selvittää asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuudet hänen valitsemallaan ammatti- tai koulutusalaalla.

Kokeilun tarkoituksena on saada kuva koulutuksen kuntoutujalle asettamista vaatimuksista sekä suoriutumisen edellytyksistä kyseisellä ammattialalla.

Kokeilussa kuntoutujalla on mahdollisuus tutustua kouluelämään ja arvioida kiinnostustaan tiettyyn koulutusalaan.

Vieraan kielen tulkkaus

Koulutuskokeiluun voidaan järjestää vieraan kielen tulkkausta. Katso kooste , joka sisältää tulkkauksen määrät toimenpiteittäin.

Saamenkieliselle kuntoutujalle tulkkaus järjestetään standardin mukaisen ohjelman ajalle.

1.5.5.1 Edellytykset 6 §

Koulutuskokeilu järjestetään sellaiselle asiakkaalle, jonka työ- tai opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet tai joiden arvioidaan lähivuosina olennaisesti heikentyvän. Koulutuskokeilu on tarkoitettu koulutusalan valinnassa erityisiä vaikeuksia kokeville asiakkaille koulutusmahdollisuuksien arvioimiseksi.

1.5.5.2 Edellytykset 7 a§

Koulutuskokeilu järjestetään nuorelle, jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt. Koulutuskokeilu on tarkoitettu nuorelle, jolla on koulutusalan valinnassa erityisiä vaikeuksia. Nuorella voi olla esimerkiksi oppimiseen liittyviä ongelmia tai motivaatio-ongelmien vuoksi keskeytyneitä opintoja, joiden perusteella valittavan koulutusalan ja opiskelumuodon kartoittaminen on erityisen tärkeää.

1.5.5.3 Sisältö ja toteutus

Koulutuskokeilua järjestetään pääsääntöisesti ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja muissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Koulutuskokeilupäätös tehdään 5 vuorokauden ajalle. Jos asiakas on hakenut koulutuskokeilua lyhyemmälle tai pidemmälle ajalle, koulutuskokeilupäätös tehdään asiakkaan hakemalle ajalle. Koulutuskokeilupäätöksen enimmäiskesto on kuitenkin 10 vuorokautta.

Kela ei järjestä koulutuskokeilua yleissivistävään koulutukseen esimerkiksi lukiossa tai kansanopistossa. Koulutuskokeilua ei myöskään järjestetä valmentavaan koulutukseen.

Kela ei tue koulutuskokeilua, jos opiskelun jatkosuunnitelmana on selkeästi jollekin alalle valmentava koulutus.

Jos asiakkaan tilanne edellyttää, voidaan koulutuskokeilun aikana tutustua useammalle linjalle tai alalle tai oppilaitokseen. Koulutuskokeilupäätökseen tuodaan oppilaitoksen tiedot, mutta ei koulutusohjelman linjatietoa. Päätökseen voi kirjoittaa, mitä koulutusohjelmaa/ohjelmia kokeilu koskee. Useampaan oppilaitokseen tehtävän koulutuskokeilupäätöksen syynä voi olla esimerkiksi ammatillisen kuntoutuksen suunnitelman varmentaminen tai muu yksilöllinen syy.

Oppilaitos antaa koulutuskokeilusta kirjallisen lausunnon, jonka laativat kokeilusta vastaavat henkilöt. Koulutuskokeilun tuloksia hyödynnetään koulutukseen hakeutumisessa tai ammatillisten suunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä.

Vakuutukset

Kela on vakuuttanut ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja muissa ammatillisissa oppilaitoksissa koulutuskokeilussa olevat asiakkaat tapaturman varalta Pohjola Vakuutus Oy:ssä. Etuuskäsittelijä tekee tapaturman satuttua välittömästi ilmoituksen Pohjola Vakuutus Oy:hyn.

Vakuutuksen perusteella Pohjola maksaa asiakkaalle tapaturman sattuessaa

- korvausta sairaanhoitokustannuksista
- korvausta täydestä pysyvästä tai osittaisesta pysyvästä haitasta

Asiakkaan läheisille voidaan maksaa korvausta mahdollisesta kuolemantapauksesta.

1.5.6 Koulutus

Ammatillisena kuntoutuksena voidaan myöntää sellainen asiakkaalle sopiva koulutus, joka mahdollistaa osallistumisen työelämään sairaudesta tai vammasta huolimatta ja/tai joka vähentää työkyvyttömyyden riskiä. Tavoitteena on, että asiakas voi sijoittua työhön, jossa sairaus tai vamma ei aiheuta rajoituksia tai jossa rajoitukset ovat mahdollisimman vähäisiä. Koulutusalan soveltuvuuteen ja vaatimuksiin terveydentilan kannalta tulee kiinnittää huomiota.

Ajankohtaista tietoa opintojen laajuuksista ja kestoista löytyy www.opintopolku.fi sivuilta ja Kansanopistojen linjoista kansanopistot.fi. Ammattialoista ja ammanteista löytyy tietoa <http://www.ammattinetti.fi/>.

Vieraan kielen tulkkaus

Koulutukseen ei järjestetä tulkkausta. Koulutukseen tulevien maahanmuuttajien tai maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kielitaidon tulisi olla suomen tai ruotsin kielessä kielitaidon tasojen kuvausasteikolla [A2.2](#) .

Katso lisää kohta [Tarkoituksenmukaisuus](#).

1.5.6.1 Edellytykset

Koulutuksen järjestäminen ammatillisena kuntoutuksena edellyttää, että asiakkaan työ- tai opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet tai niiden arvioidaan lähivuosina olennaisesti heikentyvän. Suunnitellun koulutus- ja ammattialan tulee olla asiakkaalle sairauden tai vamman kannalta sopiva. On tärkeää huomioida,

että ammatillisen kuntoutuksen tavoitteen kannalta ei ole riittävää, että opiskelija selviytyy opiskeluista ja saa koulutuksen suoritettua. Lisäksi koulutuksen tulee johtaa sellaiseen ammattiin tai työhön, joka mahdollistaa toimeentulon tai olennaisten lisäansioiden saamisen/hankkimisen uuden koulutuksen mukaisessa työssä.

1.5.6.2 Sisältö ja toteutus

Peruskoulutus on ammatillisen koulutuksen edellyttämää yleissivistävää koulutusta.

Ammatillinen koulutus voi olla

- perusammattikoulutusta (= ensimmäinen ammatillinen koulutus),
- uudelleen koulutusta (= koulutus uuteen ammattiin)
- jatkokoulutusta (= yleensä samalla alalla tapahtuvaa ylemmänasteista, laajentavaa ja täydentävää koulutusta).

1.5.6.2.1 Peruskoulutus

Kela voi myöntää peruskoulutuksen, jos yleissivistävä koulutus on edellytyksenä suunnitellulle ammatilliselle koulutukselle tai lisää olennaisesti asiakkaan mahdollisuuksia sairauden kannalta sopivaan koulutukseen. Peruskoulutus on aina osa ammatillisen koulutuksen kokonaissuunnitelmaa.

Peruskoulutuksena voidaan tukea opiskelua:

- lukiossa
- kansanopistossa
- TUVA-koulutuksessa
- peruskoulussa (perusopetuksen oppimäärän opiskelu)

On hyvä huomata, että peruskoulutus ja peruskoulu ovat tässä ohjeessa kaksi eri asiaa; peruskoulutukseen sisältyvät jatkossa opinnot lukiossa, kansanopistossa, TUVA-koulutuksessa ja peruskoulussa. Peruskouluopinnoilla puolestaan tarkoitetaan peruskoulussa opiskelemista eli perusopetuksen oppimäärän suorittamista.

Ammatillisena kuntoutuksena voidaan tukea oppivelvollisen peruskoulutusta silloin, kun oppivelvollinen opiskelee lukiossa, kansanopistossa tai TUVA-koulutuksessa. Oppivelvollisuuden kuuluvia peruskouluopintoja ei tueta ammatillisena kuntoutuksena. Oppivelvollisuuden ylittäneiden peruskouluopintoja voidaan kuitenkin tukea.

Peruskouluopinnot

Kun perusopetusta haetaan ammatillisena kuntoutuksena, asiakkaan tulee ilmoittaa peruskoulun jälkeinen ammatillisen koulutuksen suunnitelma.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) voidaan tukea osana ammatillista suunnitelmaa.

Kansanopistot

Kansanopisto-opintoja tuetaan yleissivistävillä sekä peruskoulu- ja lukiolinjoilla, kun tavoitteena on pohjakoulutuksen parantaminen tai täydentäminen tai muu

kokonaistilanteen takia tarpeellinen valmennus sopivaan ammatilliseen koulutukseen pääsemiseksi tai valmentaminen työhön yleisille työmarkkinoille tai työhön, josta asiakas saa olennaista lisäansiota eläkkeensä lisäksi.

Esimerkiksi kehitysvammaisille henkilöille voi kansanopiston erityislinjan tai muun sopivan linjan suorittaminen olla tarpeen ammatilliseen koulutukseen tai työhön valmentamiseksi.

Kuuroille maahanmuuttajille voidaan myöntää viittomakielen koulutusta ammatillisena kuntoutuksena Kuurojen kansanopistossa. Kyseiset opinnot rinnastetaan näissä tilanteissa valmentaviin opintoihin.

Useimpien yleissivistävien opintolinjojen kesto on yksi lukuvuosi, mutta perusoppijakso voi olla lyhyempikin. Eräillä linjoilla saattaa olla toinen ja joskus perustellusta syystä useampikin jatkovuosi. Jatkuvuosia voidaan myöntää esimerkiksi silloin, jos niitä pidetään asiakkaan tilanteen ja jatkosuunnitelmien kannalta tarpeellisina.

Kuntoutuksena ei tueta kansanopiston tai muiden tahojen järjestämää:

- yliopisto-opintoihin valmentavaa koulutusta
- avoimen yliopiston opintojen suorittamista

Lukio

Lukio-opiskelua voidaan tukea kuntoutussuunnitelman osana silloin, kun

- asiakkaan suunnitelmana on ammattikorkeakoulu- tai yliopisto-opinnot, joihin pääsemistä ja joiden suorittamista lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon katsotaan tukevan

TAI

- asiakkaan mahdollisuudet valita ammatti ja työ ovat sairauden tai vamman vuoksi lähtökohtaisesti rajoittuneet ja lukio-opinnot lisäävät oleellisesti mahdollisuuksia valita sellainen ammatti ja työ, jossa työ- ja toimintakykynsä turvin pärjää (akateemiset alat).

Yllä on kaksi tilannetta, jossa lukio-opintoja voidaan tukea ammatillisena kuntoutuksena. Nämä tilanteet arvioidaan erikseen, ja riittää, että toinen edellytyksistä täyttyy.

Lukio-opiskelu voi tapahtua päivä- tai iltaopetuksena tai esim. suorittamalla nettilukion opintoja.

Apuna arviointityössä toimii laadittu kuntoutussuunnitelma ja lääkärinlausunto B. Kuntoutussuunnitelmassa on hyvä olla hoitavan lääkärin arvio tavoiteammatin sopivuudesta terveydentilalle. Kuntoutussuunnitelman perusteella arvioidaan mm. seuraavia asioita:

- ovatko lukio-opinnot edellytyksenä jatkosuunnitelmille,
- onko lukion myöntäminen oikea-aikaista ottaen huomioon asiakkaan terveydentila,
- onko asiakkaan suunnitelma realistinen toteuttaa, esim. onko opinnoista suoriutuminen mahdollista ottaen huomioon asiakkaan kognitiivinen kapasiteetti ja työelämätavoitteen realistisuus.

Kuntoutuspäätös tehdään lukio-opintojen ajalle.

1.5.6.2.2 Ammatillinen koulutus

Koulutus ammatillisena kuntoutuksena on ammatillisen osaamisen kannalta tarpeellista ammattiin johtavaa tai täydentävää koulutusta. Se voi olla myös valmentavaa koulutusta, esimerkiksi Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA) tai Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta (TELMA). Henkilökohtaisen suunnitelman mukaan asiakas suorittaa joko koko tutkinnon tai tutkinnon osia.

Koulutus voi olla perus-, uudelleen-, jatko- tai täydennyskoulutusta. Pääsääntöisesti myönnettävän koulutuksen tulee olla maksutonta. Koulutusta voidaan tietyin edellytyksin tukea myös maksullisissa oppilaitoksissa, katso tämän luvun kohdat Yksityiset oppilaitokset.

Koulutuksen järjestäminen

Ammatillista koulutusta järjestetään

- yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa
- ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa
- ammatillisissa erityisoppilaitoksissa
- kansanopistoissa
- ammattikorkeakouluissa
- yliopistoissa ja korkeakouluissa.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisessa koulutuksessa keskeistä on osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja henkilökohtaistaminen. Ammatillisen koulutuksen kokonaisuudessa osaamistarpeisiin vastataan

- ammatillisilla tutkinnoilla
- ammatillisilla tutkintojen osilla
- tutkintokoulutukseen valmentavalla koulutuksella
- työhön ja itsenäiseen elämään valmentavalla koulutuksella
- valmentavien koulutusten osilla
- muulla ammatillisella koulutuksella

Koulutukseen hakeminen, tutkintorakenne ja suoritustapa

Koulutukseen voi hakeutua jatkuvan haun kautta ympäri vuoden. Koulutuksen järjestäjä päättää hakuajan, hakumenettelyn ja valintaperusteet. Perusopetuksen ja valmentavan koulutuksen päättävät opiskelijat hakevat toisen asteen opintoihin valtakunnallisessa yhteishaussa.

Tutkintojärjestelmässä on kolme tutkintotyyppiä: ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillinen perustutkinto muodostuu ammatillisen tutkinnon osista (pakolliset ja valinnaiset) sekä yhteisistä tutkinnon osista (viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, yhteiskunta- ja työelämäosaaminen).

Tutkinnon suoritustapa on näyttö. Tämä tarkoittaa, että ammattitaito ja osaaminen osoitetaan tekemällä käytännön työtehtäviä työpaikoilla. Aiempi työharjoittelu muuttuu työpaikalla tapahtuvaksi oppimiseksi.

Opintojen suunnittelu

Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelija noudattaa Henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa (HOKS), jonka opiskelija ja koulutuksen järjestäjä laativat yhdessä. Suunnitelmaan kirjataan aiempi hankittu ja osoitettu osaaminen, tarvittava ammattitaidon ja osaamisen hankkiminen, osaamisen osoittaminen sekä ohjaus- ja tukitoimet.

Valmentava koulutus

Ammatillisen peruskoulutuksen lisäksi erillisenä koulutuksena voidaan järjestää opiskelijoille tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:n perusteella.

Valmentava koulutus voi olla:

1. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet hakeutua lukio- tai ammatilliseen koulutukseen ja suoriutua näistä opinnoista. TUVA-koulutuksen aikana voi myös korottaa perusopetuksen arvosanoja sekä suorittaa lukio- ja ammatillisen koulutuksen opintoja.

TUVA-koulutukseksi yhdistyvät 1.8.2022 alkaen:

- Perusopetuksen lisäopetus (ns. kymppiluokka)
- Lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA)
- Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA)

Koulutuksen kohderyhmään kuuluvat pääsääntöisesti opiskelijat,

- joilla ei ole toisen asteen tutkintoa
- jotka tarvitsevat valmentavaa koulutusta.

Koulutuksen laajuus on 38 viikkoa ja suoritus aika enintään yksi vuosi. Koulutuksen järjestäjä voi myöntää opiskelijalle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi. Asiakas voidaan ottaa uudelleen opiskelijaksi tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, vaikka hän olisi suorittanut jo aiemmin valmentavan tai valmistavan koulutuksen. Koulutuksen sisällöstä määrätään Opetushallituksen laatimissa koulutuksen perusteissa ([Määräys OPH-1488-2021](#)).

2. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA)

Tämä koulutus on tarkoitettu erityistä ja laajaa tukea tarvitseville opiskelijoille. Koulutuksen tavoitteena ei pääsääntöisesti ole ammatilliseen koulutukseen siirtyminen. Opiskelijan jatkosuunnitelmaan voi kuitenkin sisältyä esimerkiksi ammatillisten perustutkintojen yksittäisten tutkinnon osien tai ammattitaitovaatimusten suorittaminen. Sen tavoitteena on antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Koulutus toteutetaan kokonaisuudessaan erityisopetuksena. Sen avulla turvataan henkilökohtaisiin edellytyksiin perustuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Erityisopetukseen liitetään tarvittaessa muita tukitoimia ja kuntoutusta yhteistyössä opiskelijan lähiverkoston ja kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa. Koulutus on osa kokonaiskuntoutusta, jota toteutetaan moniammatillisesti ja monialaisesti eri tahojen kanssa.

Koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja suoritus aika on vähintään yksi vuosi ja enintään kolme vuotta. Ko. valmentavan koulutuksen sisällöstä enemmän Opetushallituksen koulutuksen perusteissa ([Määräys 6/011/2015](#)).

Valmentavan koulutuksen aloittaneella on mahdollisuus joustavasti siirtyä valmentavasta koulutuksesta toiseen, jos valittu koulutus osoittautuu hänelle epätarkoituksenmukaiseksi. Esimerkiksi jos opiskelija on aloittanut työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen, mutta hänen tavoitteenaan kuitenkin olisi ammatilliseen peruskoulutukseen siirtyminen, opiskelijan tulisi voida mahdollisimman joustavasti siirtyä tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Siirtyminen voi tapahtua myös toisinpäin tilanteissa, joissa opiskelijalla on selkeästi työelämätavoite, mutta tarvitaan vahvemmin itsenäistymistä tukevaa valmennusta.

Uudistuksen myötä opiskelija voi suorittaa myös valmentavan koulutuksen osia. Kela voi tukea valmentavaa koulutusta ammatillisena kuntoutuksena, jos se on työelämätavoitteista ja osa ammatillisen koulutuksen kokonaissuunnitelmaa. Valmentavaa koulutusta voidaan myöntää myös niissä tilanteissa, joissa asiakkaan ammattiala ei ole vielä tiedossa. Valmentavan koulutuksen yhtenä tavoitteena on tukea ammattialan selkiytymistä ja ammatillisen suunnitelman laatimista. Työelämätavoitteen arvioidaan täyttyvän esimerkiksi silloin, kun opiskelijalla on tavoitteena siirtyä osaa- aikaiseen palkkatyöhön ja saada olennaisia lisäansioita eläkkeensä lisäksi.

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot

Koulutusta järjestävä oppilaitos järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja osana tutkintokoulutusta. Koulutuksen järjestäjä päättää opintojen järjestämisestä ja sisällöstä.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tarkoituksena on, että opiskelija hankkii sellaista yksilöllisiin tarpeisiinsa perustuvaa osaamista, joka antaa hänelle edellytykset osallistua tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamisensa näytössä tai muulla tavoin.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tavoitteena on tutkintokoulutuksessa edellytettävien opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistaminen tai opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen harjaannuttaminen. Käytännössä opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot voivat olla esimerkiksi:

- kielikoulutusta, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen tutkintoon liittyvässä ammattisanastossa. Kielikoulutuksen tulee kuitenkin aina liittyä suoritettavaan tutkintoon eikä koulutusta saa käyttää peruskielitaidon opettamiseen. Tällainen kielikoulutus voi sisältää erilaisten oppaiden ja työkirjojen lukutaitoa, alan sanaston hallintaa sekä kirjallista dokumentointia.
- oppimisvaikeuksista johtuvaa tarvittavaa osaamisen hankkimista. Esimerkiksi lukemisen, kirjoittamisen, matemaattisten tai vieraiden kielten oppimisvaikeuksien perusteella opiskelijalle voidaan tarjota lukiopetusta.
- erilaisia tukitoimia arjenhallintaan ja elämäntilanteeseen liittyviin vaikeuksiin. Ne voivat sisältää opiskelijalle kohdennettua toimintaa kuten elämäntaidon hallinnan harjoittelua, opiskelu- ja oppimistaitojen kartuttamista, oman opintopolun suunnittelua ja tutkintotavoitteisia opintoja.

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot voivat toteutua

- ammattiin johtavan tutkintokoulutuksen aikana tai osana (jolloin ammatilliset opinnot eivät keskeydy vaan henkilö on edelleen tutkinto-opiskelija, mutta väliin tulee opiskeluvalmiuksia tukeva jakso)
- tutkintokoulutuksen alussa (esimerkiksi kielikoulutus yksittäisenä jaksona).

Ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätös voi kattaa myös opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot osana tutkintokoulutusta. Opiskeluvalmiuksia tukevista opinnoista ei välttämättä kerry opintopisteitä, mutta ne merkitään opiskelijan HOKS:iin. Katso [Seuranta opintojen aikana](#).

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot ja TUVA -koulutus

Opiskeluvalmiuksia tukevissa opinnoissa opiskelija on otettu suorittamaan tutkintokoulutusta. TUVA -koulutus on taas tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, jonka aikana opiskelija miettii ja valitsee mille alalle haluaa lähteä, ja hankkii tähän valmiuksia. Jos varsinaisessa tutkintokoulutuksessa olevan asiakkaan osaaminen on heikkoa, hänet voidaan ohjata TUVA -koulutukseen.

Ammatilliset erityisoppilaitokset

Ammatillinen erityisopetus on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat opinnoissa ja työllistymisessä erityistä tukea. Tuen tarpeen perusteena voivat olla esimerkiksi oppimisen ja sosiaalisen toiminnan vaikeudet sekä psyykkiset ja fyysiset sairaudet. Ammatillisessa erityisopetuksessa opetus toteutetaan pienryhmissä. Useimmiten pääpaino on tekemisessä, ei niinkään teoria-aineissa. Lisäksi opiskelijoille tarjotaan henkilökohtaista ohjausta ja tukea sekä opinnoissa että päivittäisessä elämässä.

Katso lisätietoa ammatillisista erityisoppilaitoksista <http://ameo.fi/>

Kansanopistot

Kansanopiston opintolinjat voivat olla yleissivistäviä, avoimen yliopiston opintolinjoja, perusopetusta tai lukiokoulutusta. Lisäksi useat kansanopistot tarjoavat ammatillista peruskoulutusta, ammatillista lisäkoulutusta ja ammattikorkeakoulutusta. Kelan ammatillisena kuntoutuksena voidaan tukea ammatillista perus- ja lisäkoulutusta sekä ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista kansanopistossa. Lisäksi voidaan tukea työelämään pääsemiseksi tarpeellisten tutkinnon osien suorittamista. Lähtökohtaisesti Kela ei tue ammatillisena kuntoutuksena kansanopistojen yleissivistäviä linjoja tai valmennusta, kun se ei ole välttämätöntä ammatillisen koulutuksen suorittamiseksi. Esimerkiksi kansanopistoissa suoritettavat polkuopinnot eivät ole tutkintoon tähtääviä, eivätkä myöskään välttämättömiä korkeakouluun tai yliopistoon haettaessa.

Yksityiset oppilaitokset

Yksityisissä oppilaitoksissa, joissa tapahtuva koulutus on kokonaan maksullista, voidaan koulutusta tukea poikkeuksellisesti, jos

- kyseistä koulutusta ei ole julkisissa oppilaitoksissa tarjolla
- se on asiakkaan kokonaistilanteen kannalta tarkoituksenmukaisin vaihtoehto, esim. koulutuksen kesto ja opetusmuoto huomioon ottaen
- se on pätevää
- se antaa realistiset työllistymismahdollisuudet.

Yliopistot, korkeakoulut ja ammattikorkeakoulut

Ammatillisena kuntoutuksena voidaan tukea opiskelua yliopistossa, korkeakoulussa tai ammattikorkeakoulussa, kun opiskelun tavoitteena on korkeakoulututkinnon tai ammattitutkinnon suorittaminen. Ammatillisena kuntoutuksena voidaan tukea myös ammattikorkeakouluissa järjestettävän erikoistumiskoulutuksen suorittamista.

Erikoistumiskoulutukset on tarkoitettu työelämässä toimiville, korkeakoulututkinnon jo suorittaneille tai muuten jo vastaavan osaamisen hankkineille, jotka haluavat syventää asiantuntemustaan ja tarvitsevat työssään laajempaa tai monialaisempaa osaamista. Erikoistumiskoulutusten laajuus on vähintään 30 opintopistettä.

Kesäyliopistossa, avoimessa yliopistossa tai avoimessa ammattikorkeakoulussa voidaan tukea sellaisia opintoja, jotka sisältyvät asiakkaan koulutus päätöksen mukaisen tutkinnon opintosuunnitelmaan. Tällöin edellytetään, että opiskelija suorittaa kesäyliopistossa/avoimessa yliopistossa/avoimessa ammattikorkeakoulussa sellaisen opintoihinsa kuuluvan opintojakson, joka hänen muutoin pitäisi suorittaa varsinaisiin opintoihinsa liittyen. Lisäksi voidaan tukea kesällä tapahtuvaa opetussuunnitelmaan liittyvää opiskelua, jonka suorittamisaika voidaan määrittellä esimerkiksi opintopisteinä ja jonka suorittamisesta saadaan selvitys. Vastaavasti voidaan tukea opinnäytetyön tekemistä, mikä edellyttää myös selvitystä esimerkiksi opinnäytetyön ohjaajalta.

Kuntoutuksena ei tueta yliopisto-opintoihin tai ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta eikä pelkkiä avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun opintoja.

Koulutuksen toteuttamistapoja

Nykypäivänä oppimista voi tapahtua monin eri tavoin, ja opiskelun toteuttamistapoja on runsaasti. Päiväopiskelun rinnalle on tullut mm. monimuoto-opintoja. Opetuksen toteuttamistavat vaihtelevat koulutuksittain ja opetusta voidaan järjestää päivä-, iltaja viikonloppuopintoina. Oppimisympäristönä voi olla esimerkiksi luokkahuone, koulun työsalit tai simulaattori, etäopiskelun mahdollistava verkkopohjainen oppimisympäristö tai mobiilisti mukana kulkeva sovellus (OKM). Koulutusta voidaan toteuttaa itsenäisesti, ryhmissä tai opettajan johdolla edellä mainituissa oppimisympäristöissä. Esimerkkinä etälukio-opetus (nettilukio), joka järjestetään joko aikuisten tai nuorten lukioskoulutuksen opetussuunnitelman mukaan.

Monimuoto-opiskelu

Monimuoto-opiskelussa yhdistyvät verkko-opiskelu, lähiopetuspäivät, itsenäinen opiskelu, ryhmätyöskentely, työn opinnollistaminen sekä käytännön harjoittelu työelämässä. Opinnollistamisella tarkoitetaan sitä, että opiskelija voi hyväksilukea osaksi tutkintoaan myös muuta kuin virallisessa koulutuksessa hankittua osaamista, joka täyttää suoritettavan tutkinnon ja koulutus- tai opetusohjelman osaamistavoitteet. Opinnollistettavaa osaamista voi syntyä koulutuksen ulkopuolella esimerkiksi omaehtoisen opiskelun, luottamustoimien, harrastuksien tai työelämän kautta.

Monimuoto-opiskelussa opetus ei ole sidottu luokkahuoneeseen, vaan käytössä on myös sähköisiä oppimisympäristöjä ja –alustoja tai opintoja voidaan monipuolistaa esimerkiksi virtuaalitodellisuuksilla.

Oppisopimuskoulutus

Opiskelija voi hankkia osaamista joko kokonaan oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuen tai yhdistellä näitä joustavasti opintojensa aikana. Myöntöedellytysten täytyessä ammatillisen kuntoutuksen koulutus päätös voidaan antaa myös oppisopimuksena toteuttavan koulutuksen ajalle. Päätös kuntoutuksesta voidaan tehdä riippumatta siitä, opiskeleeko asiakas kokonaan oppisopimuksella vai osittain oppisopimuksella ja osittain kouluympäristössä. Jos asiakas siirtyy kesken ammatillisen kuntoutuksen oppisopimuskoulutukseen, sillä ei ole vaikutusta kuntoutuspäätökseen.

Koulutuksen järjestäjän tulee selvittää opiskelijan osaamistarve ja aiempi osaaminen sekä laatia opiskelijalle henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), jossa suunnitellaan, missä oppimisympäristöissä osaamista on osaamistarve huomioiden tarkoituksenmukaista hankkia (esim. oppisopimus työpaikalla, koulutussopimus työpaikalla, oppilaitoksen oppimisympäristöissä tai esim. em. yhdistellen). Oppisopimuskoulutuksesta sopivat aina koulutuksen järjestäjä, työnantaja sekä opiskelija. On hyvä huomioida, että työpaikan soveltuvuuden arvioinnin opiskelijan HOKS:n mukaisesti oppisopimustyöpaikaksi tekee aina järjestämisluvan omaava koulutuksen järjestäjä ennen kuin oppisopimus tehdään.

Koulutussopimus vs. oppisopimus

Koulutussopimus

- Ei työsuhteinen
- Osaamisen hankkimista työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä
- Yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta
- Kirjallinen määräaikainen sopimus
- Ei palkkaa (poikkeuksena yrittäjän koulutussopimus ja vaativa erityinen tuki)
- Oikeus opintotukeen, koulumatkatukeen sekä koulutuksen järjestäjän tarjoamaan maksuttomaan ateriaan
- Opiskelija kuuluu koulutuksen järjestäjän vakuutukseen

Oppisopimus

- Määräaikainen työ- tai virkasuhde
- Työpaikalla, tarvittaessa muualla
- 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan välinen kirjallinen työsopimus, myös yrittäjille
- Opiskelijalle palkkaa ja työnantajalle koulutuskorvausta
- Oppisopimuksessa tulee ilmetä sopimuksen voimassaoloaika, sovellettava työaika, koeajan pituus sekä opiskelijan palkkauksen perusteet
- Oppisopimus on työlainsäädännön alainen, joten opiskelija kuuluu työnantajan vakuutukseen

Kaikille ammatillisen koulutuksen opiskelijoille, jotka opiskelevat valmentavissa koulutuksissa, ammatillisissa perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa ja erikoisammattitutkinnoissa kuuluu opiskelijaterveydenhuollon palvelut (pois lukien oppisopimusopiskelijat, jotka saavat työterveyshuollon palvelut). Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa olevilla oppisopimusopiskelijoilla on kuitenkin oikeus opiskeluaikana kuraattori- ja psykologipalveluihin.

Palkkatuki on mahdollista saada oppisopimuskoulutukseen, mutta sen saamisesta päättää TE-toimisto.

1.5.6.2.3 Opiskelu ulkomailla

Kuntoutuksesta ulkomailla säädetään Kelan kuntoutuslain 16 §:ssä. Opiskelijan oikeus saada korvausta koulutuksesta ulkomailla edellyttää, että ammatillisena kuntoutuksena annettu koulutus vastaa Kelan kuntoutuslaissa määritellyjä kuntoutuksen sisällölle ja laajuudelle asetettuja vaatimuksia ja että se Suomessa annettuna olisi kuulunut Kelan järjestämisvelvollisuuden piiriin.

Sisällöllisenä vaatimuksena voidaan pitää esimerkiksi sitä, että koulutusta annetaan sellaisella kielellä, jonka opiskelija hallitsee, jolloin koulutusta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ja opiskelijalle soveltuvana. Jos opiskelu tapahtuu muualla kuin EU:n jäsenvaltiossa tai EU-lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa, sitä voidaan tukea vain, jos vastaavaa koulutusta ei ole ollut saatavilla Suomessa tai sen korvaamiseen on olemassa muu erityinen syy. EU-lainsäädäntöä soveltavia valtioita ovat ETA-maat Islanti, Liechtenstein ja Norja. Lisäksi Sveitsiin sovelletaan tältä osin samoja sääntöjä kuin EU- ja ETA-maihin.

Opiskelijalla tulee olla Kelan antama kuntoutuspäätös, jotta hän voi saada korvausta opiskelustaan ulkomailla. Ulkomailla saadun koulutuksen kustannuksista maksetaan korvausta enintään se määrä, joka olisi korvattu, jos kuntoutusta olisi annettu Suomessa. Jos opiskelija on jo saanut ulkomailta korvausta opiskelusta aiheutuneista kustannuksista, hänelle voidaan maksaa korvausta Kelan kuntoutuslain perusteella vain siltä osin kuin kustannukset ylittävät jo saadun korvauksen.

Opiskelijan ulkomailla ja ulkomaille tekemistä matkoista aiheutuneita kustannuksia ei korvata. Jos kotimaassa tapahtuvaan opiskeluun liittyy opintoja korvaava opiskelujakso/työharjoittelujakso ulkomailla, esimerkiksi kieliharjoittelu, voidaan opiskelua tukea myös tältä ajalta ilman eri päätöstä.

Katso [KV-säännökset](#)

1.5.6.2.4 Koulutusaika

Kela tukee koulutusta opetussuunnitelman, opintosuunnitelman tai HOKS:n mukaisesti. Ammatillisissa opinnoissa tutkinnoille ei ole määritelyä kestoja vaan opinnot etenevät yksilöllisten opintopolkujen mukaisesti.

TUVA-koulutuksen laajuus on 38 viikkoa ja suoritus aika enintään yksi vuosi. Koulutuksen järjestäjä voi myöntää opiskelijalle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi.

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Ammattitutkinnon laajuus on 120, 150 tai 180 osaamispistettä. Erikoisammattitutkinnon laajuus on 160, 180 tai 210 osaamispistettä.

Ammattikorkeakoulututkinnot kestävät alasta riippuen 3,5–4,5 lukuvuotta ja ovat laajuudeltaan 210, 240 tai 270 opintopistettä. Yhden lukuvuoden opinnot vastaavat 60 opintopistettä.

Yliopisto-opintojen kesto on keskimäärin 5–6 lukuvuotta. Kandidaatin tutkinnon laajuus on tavallisesti 180 opintopistettä ja sen kesto on noin kolme vuotta. Kandidaatin tutkinnon jälkeen maisterin tutkinnon suorittaminen vie noin kaksi vuotta ja on laajuudeltaan 120 opintopistettä. Yhden lukuvuoden opinnot vastaavat 60

opintopistettä. Poikkeuksena on huomioitava esimerkiksi lääketieteen-, hammas- ja eläinlääketieteen tutkinnot, joissa opiskellaan kandidaattivaiheen jälkeen lisensiaatiksi.

Hyväksilukeminen

Aiempi osaaminen hyväksiluetaan ammatillisissa opinnoissa ja keskeinen tavoite on osaamisen puuttuvan osan hankkiminen.

Hyväksilukeminen lyhentää opiskeluaikaa, joten tämä on huomioitava kuntoutuspäätöksen ajassa. Opiskelija ilmoittaa Kelaan mahdollisesta hyväksilukemisesta.

Päätös

Päätös annetaan koko tutkinnosta tai mikäli opiskelija suorittaa tutkinnon osia, päätös annetaan kyseisestä opintokokonaisuudesta.

Toisen asteen opintoja koskeva päätös annetaan asiakkaan ilmoittamalle koulutusajalle. Tarvittaessa koulutuksen kesto tarkennetaan asiakkaalta.

Ammattikorkeakouluopinnoissa päätös annetaan asiakkaan ilmoittamalle ajalle. Yliopisto-opinnoissa päätös annetaan siihen tutkintokokonaisuuteen, johon asiakkaalla on opinto-oikeus ja jonka asiakas ilmoittaa suorittavansa. Osassa yliopistotutkinnoista opinto-oikeus myönnetään samalla kertaa esim. kandidaatin ja maisterin tutkintoon. On kuitenkin opintokokonaisuuksia, joissa opinto-oikeutta ei automaattisesti myönnetä maisterin tutkintoon saakka (esim. farmaseutti ja lastentarhanopettaja ovat kandidaattitutkintoja, joissa ei ole opinto-oikeutta automaattisesti pidemmälle).

Esimerkki

Asiakas ilmoittaa, että hänellä on opinto-oikeus x kandidaatin ja maisterin tutkintoon. X maisterin tutkinnon laajuus on 120 opintopistettä, ja sen tavoitteellinen suorittamisaika on kaksi vuotta. Maisterin tutkinto on ylempi korkeakoulututkinto, jonka edellytyksenä on, että olet suorittanut alemman korkeakoulututkinnon eli X kandidaatin 180 opintopisteen tutkinnon. Kandidaatin tutkinnon tavoitteellinen suoritus-aika on noin kolme vuotta. Kandidaatin tutkinnon jälkeen maisterin tutkinnon suorittaminen vie noin kaksi vuotta. Kuntoutuspäätös tehdään molempien tutkintojen ajalle eli yhteensä 5 vuodelle.

Opintojen viivästyminen

Sairaus, vamma tai muu syy

Jos opintojen viivästyminen johtuu opiskelijan sairaudesta tai vammasta tai muusta erittäin pätevistä syistä (esimerkiksi elämänhallinnan ongelmat, opiskelukyvyn eri osa-alueisiin liittyvät haasteet, opintojen aikainen työ tai perhetilanne), voidaan koulutuspäätöksen aikaa jatkaa niin, että tavoite voidaan saavuttaa. Käsittelyssä tulee huomioida, että ammatillisena kuntoutuksena opiskelevan tilanne on lähtökohtaisesti erilainen kuin opintotuella opiskelevan. Noin 60 opintopistettä/osaamispistettä vastaa opiskelijan lukuvuoden työmäärää normaalitilanteessa. Kuntoutuksena opiskelevalta ei voida edellyttää samanlaista opiskelutahtia, ja sen takia tulee huomioida opiskelijan yksilölliset viivästymisen syyt. Tämän vuoksi opintojen viivästymistilanteessa koulutuspäätöksen jatkamista harkitaan aina kunkin opiskelijan kohdalla yksilöllisesti. Tarkkaa opintojen jatkoaikaa ei voida täten määrittää.

Jos Kelan ammatillisena kuntoutuksena myönnetyt opinnot eivät opiskelijan sairaudesta tai vammasta johtuvasta syystä etene lainkaan eikä koulutuspäätöksen jatkamista voida pitää tarkoituksenmukaisena, voidaan koulutuspäätös joutua lakkauttamaan. Opiskelijaa haastatellaan ja kuullaan ennen päätöksen lakkauttamista. Jos kuntoutusrahan maksaminen on perustunut koulutuspäätökseen, niin kuntoutusraha lakkautetaan samasta ajankohdasta lukien.

Sairauspäiväraha ja opiskelu

Kun koulutuspäätös joudutaan lakkauttamaan, on selvitettävä voiko opiskelija saada sairauspäivärahaa. Sairauspäivärahan saaminen edellyttää, että opiskelija on kykenemätön opiskelemaan. Päätoiminen opiskelija voi kuitenkin toipumisvaiheessa opiskella vähäisessä määrin sairauspäivärahakaudellaan. Vähäinen määrä tarkoittaa 40 % lukukauden tai lukuvuoden ohjeellisesta tavoitteesta.

Keskustele sairauspäivärahalle siirtymisestä sairauspäivärahakäsittelijän kanssa ja ohjaa asiakasta tarvittaessa hakemaan sairauspäivärahaa. Jos oikeutta sairauspäivärahaan on tarpeen selvittää tarkemmin ennen asiakkaan ohjaamista, luo Oiwa:ssa sairauspäivärahaetuuteen Toimeksianto -työ ja valitse työn tarkenteeksi Selvitettävä asia. Työhön voi liittää sen asiakirjan, josta tarve sairauspäivärahakaudelle siirtymiselle käy ilmi ja/tai työn kommenttiin voi kirjoittaa lyhyen kuvauksen siitä, miksi työ on luotu. Sairauspäivärahakäsittelijä ottaa työn käsittelyyn sovitusti.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005) §, SVL 1224/2004 8 luku 4 a §)

Lue lisää opiskelijan sairauspäivärahasta.

Työskentely ja opiskelu

Kun opiskelija työskentelee opintojen ohella, tulee käsittelyssä arvioida täyttyvätkö kuntoutuksen tavoitteet ja miten opinnot edistyvät. Työllistyminen opintojen ohella on positiivinen merkki kuntoutuksen työelämätavoitteiden täyttymisestä, joten opintojen tukemista voidaan jatkaa tiivistämällä niiden seuranta. Opiskelijan työskentely tulee usein esille kuntoutusrahan seurannan (työtulot) kautta. Jos opiskelijan työskentely opintojen ohella on merkittävää ja opinnot eivät tästä syystä etene, opiskelijaa kuullaan ennen kuntoutuspäätöksen lakkauttamista (kirjepohja KUS03). Edellä mainittujen vuoksi on tärkeää, että kuntoutuksen ja kuntoutusrahan etuuskäsittelijät tekevät tiivistä yhteistyötä opintojen seurannassa.

1.5.6.3 Hakeminen

Opiskelija vastaa itse opiskelupaikan hankkimisesta. Koulutusta voi hakea ammatillisena kuntoutuksena, kun opiskelija on hyväksytty koulutukseen ja hoitava lääkäri on laatinut lääkärinlausunnon ammatillisen kuntoutuksen tarpeesta, sekä ammatti- ja koulutusalan soveltuvuudesta. Hoitavan lääkärin arvioon ammatti- ja koulutusalan soveltuvuudesta kiinnitetään hakemuksen käsittelyssä erityistä huomiota. Mikäli lausunnosta ei löydy riittäviä tietoja ammatti- tai koulutusalan soveltuvuuden arvioimiseksi, tulee arvio soveltuvuudesta pyytää hoitavalta lääkäriltä. Asiakas täyttää ammatillisen kuntoutuksen hakemuksen (KU 101) ja toimittaa sen Kelaan.

Ammatillista koulutusta koskevaan hakemukseen tulee liittää lääkärinlausunto B sekä kopiot koulu- ja työtodistuksista. Todistukset tarvitaan, sillä koulutusta koskevan hakemuksen käsittelyssä arvioidaan koulutuksen tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta asiakkaan aiempaan toimintaan verraten.

Tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta saadaan yleensä korkeakouluopiskelijoiden osalta VIRTAtietokannasta ja toisen asteen opiskelijoiden osalta KOSKI-palvelusta. Jos tietoa ei saada edellä mainituista järjestelmistä, pyydetään hakijaa toimittamaan selvitys opiskelupaikan vastaanottamisesta.

Lääkärintlausunnon täydentäminen

Jos hoitavan lääkärin arvio koulutus- ja ammattialan soveltuvuudesta puuttuu Kelaan toimitetusta lääkärintlausunnosta, pyydä lausunnon kirjoittanutta lääkärinä täydentämään lausuntoa siltä osin. On tärkeää, että asiakkaan hoidosta vastaava taho on perehtynyt haetun ammattialan vaatimuksiin ja pohtinut alan soveltuvuutta asiakkaan opiskelu- ja työkykyyn. Lausunnossa tulee olla arvio koulutusta vastaavien työtehtävien soveltuvuudesta suhteessa asiakkaan terveydentilaan.

1.5.6.4 Seuranta koulutuksen aikana ammatillisessa kuntoutuksessa

---

Ammatillisessa kuntoutuksessa opintojen seurannassa käytetään Oiwassa kuntoutus-etuuden Edistymisen seuranta-työtä. Opintojen edistymistä seurataan yhden koulutuskokonaisuuden ajan saman Edistymisen seuranta-työn avulla. Työ siirretään odottamaan seuraavaa tarkistusajankohtaa. Edistymisen seuranta-työn perusteella perehdytään asiakkaan **kuntoutus- ja kuntoutusrahopäätöksiin**. Arvioi, täyttyvätkö kuntoutuksen ja kuntoutusrahan edellytykset ja tee tarvittavat ratkaisut (koulutarvikemäärärahan maksaminen ja toimeentulon turvaaminen kuntoutusrahall).

Luo Oiwaan kuntoutus-etuuteen Edistymisen seuranta –työtyyppi, tarkenne Ammatillinen kuntoutus. Kirjaa työn kommenttiin, jos esimerkiksi

- asiakkaan on toimitettava lisäselvitystä läsnäolosta tai opiskelun edistymisestä
- opiskelun seuranta on tiivistettävä
- poikkeat opiskelun seurannan periaatteista.

Kirjaamasi tieto auttaa seurannan jatkamisessa ja asiakaspalvelutyössä.

Huomautus

Kun asiakkaalle on myönnetty nuoren kuntoutusraha ja koulutus ammatillisena kuntoutuksena, Oiwassa on yksi Edistymisen seuranta-työ tarkenteella Nuoren kuntoutusraha.

Seuraa läsnäolotietoja ja opiskelun edistymistä:

- VIRTAtietokannan opiskelutietojen kysely (Oiva, Asiakkaan kooste -näyttö)
- KOSKI-palvelu.

Jos läsnäolotiedoissa on epäselvyyttä tai opiskelun edistymisessä on selvitettävää, pyydä tiedot ensisijaisesti asiakkaalta. Tarvittaessa voit kysyä tiedot suoraan oppilaitoksesta (KKRL 566/2005 59§ 1 mom.). Kuule asiakasta, jos kuntoutuksen ja kuntoutusrahan myöntöedellytykset eivät enää täyty.

Kirjaa Seuranta-työn kommenttiin, jos poikkeat seurannan periaatteista. Kirjaamasi tieto auttaa seurannan jatkamisessa ja asiakaspalvelutyössä.

Seurannan periaatteet kuvataan [Seuranta opintojen aikana –ohjeessa](#).

Seuranta eri koulutusasteilla

Seuranta eri koulutusasteilla

Koulutusaste	Syyslukukauden alku	Kevätlukukauden alku
Perusopetus	<ul style="list-style-type: none"> Tarkista läsnäolo ja opintojen edistyminen Pyydä tarvittaessa selvitykset ja aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan lisäselvityksiä Jos perusopetus vielä jatkuu, aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan seuraavan kevätlukukauden ensimmäiselle kuukaudelle. 	
Lukio	<ul style="list-style-type: none"> Tarkista läsnäolo ja opintojen edistyminen Pyydä tarvittaessa selvitykset ja aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan lisäselvityksiä Aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan kevätlukukauden ensimmäiselle kuukaudelle. 	<ul style="list-style-type: none"> Tarkista läsnäolo ja arvioi opintojen edistymistä. Pyydä tarvittaessa selvitykset ja aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan lisäselvityksiä Aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan syyslukukauden ensimmäiselle kuukaudelle.
Toisen asteen ammatillinen koulutus	<ul style="list-style-type: none"> Tarkista läsnäolo ja opintojen edistyminen Pyydä tarvittaessa selvitykset ja aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan lisäselvityksiä Aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan kevätlukukauden ensimmäiselle kuukaudelle. 	<ul style="list-style-type: none"> Tarkista läsnäolo ja arvioi opintojen edistymistä. Pyydä tarvittaessa selvitykset ja aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan lisäselvityksiä Aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan syyslukukauden ensimmäiselle kuukaudelle.
Korkeakoulu	<ul style="list-style-type: none"> Tarkista läsnäolo, opintojen edistyminen, ja onko 	

Koulutusaste	Syyslukukauden alku	Kevätlukukauden alku
	lukuvuotta koskeva opiskelusuunnitelma toimitettu. <ul style="list-style-type: none"> • Pyydä tarvittaessa puuttuvat selvitykset ja aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan lisäselvityksiä • Aseta Edistymisen seuranta-työ odottamaan seuraavan syyslukukauden ensimmäiselle kuukaudelle. 	

1.5.6.5 Seuranta opintojen aikana

[Miksi opintojen etenemistä seurataan](#)

[Miten toteutat seurannan](#)

[Jos opinnot eivät etene](#)

[Jos opinnot keskeytyvät kokonaan](#)

[Kun asiakas valmistuu opinnoista](#)

Kelan tehtävänä on seurata opintojen etenemistä, kun asiakkaalle on myönnetty koulutus Kelan ammatillisena kuntoutuksena tai nuoren kuntoutusraha opintojen ajalle. Seurannan tavoitteena on varmistaa, että asiakas suorittaa opintonsa suunnitellussa aikataulussa.

Huomautus

Opiskelun seuranta on kuntoutus- ja kuntoutusrahaetuksien välistä yhteistyötä.

Miksi opintojen etenemistä seurataan

Opintoja seuraamalla varmistat asiakkaan kuntoutumista, tuet hänen työelämävalmiuksia ja opiskelukykyä sekä turvaat asiakkaan toimeentulon. Tutki seurantaan tehdessäsi asiakkaan läsnäolotiedot sekä opintosuoritukset ja arvioi niiden perusteella etenevätkö asiakkaan opinnot tavoitteellisesti ja valmistuuko hän suunnitellusti (KKRL 566/2005 46§).

Seurannalla myös varmistat, että asiakkaan tilanteessa tulee huomioitua:

- tarve muille Kelan kuntoutuspalveluille
- tarve muuhun opiskelukykyä tukevaan palveluun, esimerkiksi
  - oppilaitoksen tarjoama tuki ja opiskelijaterveydenhuolto
  - kunnan [sosiaali-](#) ja terveyspalvelut
- toimeentulo kuntoutuksen aikana ja kustannusten korvaaminen

- kuntoutusraha (ml. nuoren kuntoutusraha)
- koulutarvikemääräraha ja muut opiskeluun liittyvät kustannukset
- opiskeluun liittyvät matkakustannukset
- ohjaa tarvittaessa asiakasta ohjataan hakemaan muita etuuksia,
- liikamaksutilanteiden ennaltaehkäisy.

Miten toteutat seurannan

Kun asiakkaalle on myönnetty koulutus ammatillisena kuntoutuksena tai nuoren kuntoutusraha, seuraa, että opiskelu etenee suunnitellun aikataulun tai KHOPS:n mukaisesti. Huomioi asiakkaan opintojen aikataulussa koulutusaste, jota asiakas suorittaa.

Huomioi seurannassa asiakkaan

- työ- ja opiskelukyvyn heikentyminen sekä kokonaistilanne
- yksilöllinen tarve seurannalle

Hyödynnä seurannassa VIRTAtietovarantoa ja KOSKI-palvelua ja seuraa opintojen etenemistä em. tietojärjestelmien avulla. Arvioi seurannassa niiden opintojen edistymistä, johon ammatillinen kuntoutus tai nuoren kuntoutusraha on myönnetty.

Seurannan ajankohdat eri koulutusasteilla

<p>Perusopetus</p> <p>Syyslukukauden alussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läsnäolo • Opintosuoritukset (pl. nuoren kuntoutusraha) 	<p>Kevätlukukauden lopussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • KU 150 (pl. nuoren kuntoutusraha) 	
<p>Lukio</p> <p>Syyslukukauden alussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läsnäolo • Opintosuoritukset 	<p>Kevätlukukauden alussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läsnäolo • Opintosuoritukset 	<p>Kevätlukukauden lopussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • KU 150 (pl. nuoren kuntoutusraha)
<p>Toisen asteen ammatillinen koulutus</p> <p>Syyslukukauden alussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läsnäolo • Opintosuoritukset 	<p>Kevätlukukauden alussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läsnäolo • Opintosuoritukset 	<p>Kevätlukukauden lopussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • KU 150 (pl. nuoren kuntoutusraha)
<p>Korkeakoulut (AMK ja yliopistot)</p> <p>Syyslukukauden alussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läsnäolo • Opintosuoritukset • Opiskelusuunnitelma (jossa on eritelty kyseiseen tutkintoon liittyvät opinnot ja muut opinnot) 	<p>Kevätlukukauden lopussa</p> <ul style="list-style-type: none"> • KU 150 (pl. nuoren kuntoutusraha) 	

Katso myös:

- [Seuranta koulutuksen aikana ammatillisessa kuntoutuksessa](#)
- Seuranta koulutuksen aikana nuoren kuntoutusrahasa

Jos opinnot eivät etene

Jos opinnot eivät etene suunnitellusti, ole yhteydessä asiakkaaseen ja selvitä, miksi opintojen eteneminen on hidastunut. Pohdi asiakkaan kokonaistilannetta ja selvitä, onko siellä tapahtunut jotain, joka estää opintojen edistymisen. Kannusta asiakasta ja suunnittele yhdessä asiakkaan kanssa, miten opinnot voisivat edetä hankaluuksista huolimatta. Tavoitteena on, että Kela voi jatkaa opintojen tukemista.

Asiakkaan tilanteesta riippuen pyydä tarkempi selvitys tilanteesta, esimerkiksi päivitetty opintosuunnitelma, HOKS tai nuoren kuntoutusrahasa KHOPS. Jos opintojen viivästyminen johtuu muutoksesta asiakkaan terveydentilassa, harkitse, onko tarpeellista pyytää asiakasta toimittamaan lääkärinlausunto tai muu ajantasainen terveydentilaselvitys.

Tilanteita, jolloin Kela voi opintojen hidastumisesta huolimatta jatkaa niiden tukemista, ovat esimerkiksi:

- asiakkaan terveydentilan heikentyminen tilapäisesti
- vaikea elämäntilanne tai haasteet elämänhallinnassa (esim. parisuhteen päättymisen, lähiomaisen sairastuminen)

Kun asiakkaan opinnot eivät ole edenneet suunnitellusti, seuraa opintojen etenemistä tiiviimmin tarpeellinen aika ja varmista, että opinnot lähtevät etenemään uuden suunnitelman mukaisesti. Jatka tarvittaessa kuntoutuspäätöksen voimassaoloaikaa.

Toimi näin

- arvioi asiakkaan palvelutarvetta ja ohjaa tarvittaessa muiden palvelujen hakemisessa
- sovi asiakkaan kanssa seurannan tiivistämisestä ja yhteydenpidosta
- varmista, että asiakas ymmärtää seuraavat asiat:
  - jos opinnot etenevät, kuntoutusetuuksien maksaminen voi jatkua
  - jos opinnot eivät etene, kuntoutusetuudet lakkautetaan

Jos opinnot keskeytyvät kokonaan

Harkitse kuntoutus- ja kuntoutusrahapäätösten lakkauttamista, jos

- asiakkaan opinnot ovat keskeytyneet kokonaan tai etenevät niin hitaasti, että opintoja ei voida pitää enää tavoitteellisena kuntoutuksena eli
  - ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen ei ole enää tarkoituksenmukaista
  - nuoren kuntoutusrahan tarkoitus, ammatillisen kuntoutumisen varmistaminen ja työllistymisen edistäminen, ei enää täyty

Kun päätöksen lakkauttaminen näyttää todennäköiseltä ja lähetät asiakkaalle kuulemisen sitä koskien, voit keskeyttää kuntoutusrahan maksamisen maksusteella asiakkaalle aiheutuvan liikamaksun estämiseksi (KKRL566/2005 49 §). Kuule asiakasta ennen kuntoutus- ja kuntoutusrahapäätösten lakkauttamista (viestillä tai asiakaskirjeellä KUS03) ja arvioi jatko-ohjauksen tarve.

Lue lisää

- Maksun estäminen
- Kuntoutuspäätöksen lakkauttaminen
- Kuntoutusrahan lakkauttaminen
- Nuoren kuntoutus keskeytyy (nuoren kuntoutusraha).

Kun asiakas valmistuu opinnoista

Selvitä:

- onko asiakas saanut työpaikan tai ilmoittautunut työhakijaksi
- onko asiakkaalla tuen tarvetta työelämään siirtymiseen

Kartoita asiakkaan kokonaistilannetta ja palvelutarvetta. Ohjaa asiakasta tarvittaessa muiden palveluiden tai etuuksien hakemisessa.

1.5.7 Apuvälineet

Kela voi ammatillisena kuntoutuksena järjestää ja korvata asiakkaalle sairauden, vian tai vamman vuoksi tarpeelliset kalliit ja vaativat apuvälineet työelämään tähtäävästä opiskelusta tai työstä selviytymiseksi. Edellytyksenä on, että asiakas saa työstä toimeentulonsa tai olennaista lisäansiota eläkkeeseensä.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 8 §)

Apuvälineitä järjestävät Kelan lisäksi myös muut tahot. Katso lisätietoja [Vammaispalvelun käsikirjasta](#).

Vieraan kielen tulkkaus

Apuvälinetarpeen kartoitukseen ja käytönopetukseen voidaan järjestää vieraan kielen tulkkausta. Katso kooste , joka sisältää tulkkauksen määrät toimenpiteittäin.

1.5.7.1 Edellytykset

Apuvälineen myöntäminen edellyttää, että

- asiakas ei sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan takia suoriudu opiskelusta tai työstä ilman haettavaa apuvälinettä tai suoriutuminen ilman apuvälinettä on kohtuuttoman vaikeaa tai rasittavaa
- apuväline on yksilöllisesti suunniteltu ja tekniseltä tasoltaan vaativa ja siten kallis
- tavoitteena on työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien säilyttäminen ja parantaminen eli työelämä.

1.5.7.1.1 Lääketieteellinen peruste

Apuvälineen myöntämisen edellytyksenä on, että asiakkaalla on vaativa sairaus tai vamma, jonka takia opiskelun tai työn tekeminen ilman apuvälinettä ei ole mahdollista tai se on kohtuuttoman vaikeaa tai rasittavaa. Arviossa selvitetään, aiheuttaako sairaus tai vamma sellaista huomattavaa haittaa opiskelulle tai työn tekemiselle, jota apuvälineellä voidaan poistaa. Arviossa otetaan huomioon lääketieteellisten seikkojen lisäksi opiskelun tai työn laatu, vaatimukset ja olosuhteet.

Esimerkkinä sairauksista, jotka aiheuttavat yleensä työ- ja opiskelukyvylle huomattavia rajoituksia, ovat sokeus sekä vaikea näkövammaisuus, aivohalvauksen jälkitila, CP-oireyhtymä, lihassairaus, reuma ja kuulovamma.

Apuvälinetarpeen tulee ilmetä niissä toiminnoissa, jotka ovat opiskelussa tai työssä suoritumisessa olennaisia. Esimerkiksi tietokone voidaan myöntää apuvälineeksi silloin, kun kirjoittaminen on olennainen osa opiskelua tai työtä ja siinä on merkittäviä ongelmia käsien fyysisten tai aivotoiminnan aiheuttamien rajoitusten vuoksi.

Apuväline voidaan myöntää myös silloin, kun sairaus tai vamma välillisesti vaikeuttaa opiskelua tai työtä. Esimerkiksi tietokone voidaan myöntää apuvälineeksi opintoihin, joissa sen käyttö on keskeistä, kun liikuntavammaisuus estää tai oleellisesti vaikeuttaa koulun tietokoneen käyttöä. Tai esimerkiksi tilanteessa, jossa sairaus tai vamma rajoittaa työssä käyntiä kodin ulkopuolella ja työnantaja antaa mahdollisuuden tehdä työtä kotona, voidaan työn edellyttämät apuvälineet myöntää, jos työnantaja ei voi niitä hankkia.

1.5.7.1.2 Apuvälineiden kalleus ja vaativuus

Kalliita ja vaativia apuvälineitä ovat yksilölliset, sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan vuoksi hankittavat, erityistä teknistä tasoa edellyttävät apuvälineet. Apuvälineet tai apuvälineiksi soveltuvat tekniset laitteet ovat yleensä kalliita. Apuvälineen/laitteen hinta ei kuitenkaan ratkaise sitä, voidaanko laite myöntää apuvälineenä.

Apuväline voi olla

- standardivalmisteen laite (esim. kannettava tietokone) kun sen tarve perustuu sairauteen tai vammaan ja se on yksilöllisesti perusteltu
- tietyille vammaryhmälle suunniteltu laite (esim. lukutelevisio)
- standardivalmisteen ja tietyille vammaryhmälle suunnitellun laitteen kokonaisuus (esim. pistenäytöllä varustettu tietokone).

Työnantaja on velvollinen hankkimaan työntekijöilleen normaalit työvälineet. Laitetta ei voi hankkia apuvälineeksi, jos kyseinen laite on muilla työntekijöillä työvälineenä. Jos työnantaja on hankkinut perustyövälineen, voidaan sairauden tai vamman vuoksi tarvittavat vaativat ja kalliit lisälaitteet myöntää apuvälineenä. Silloin kun vain yksittäisten osien myöntäminen ei ole tarkoituksenmukaista esimerkiksi apuvälineisiin liittyvistä teknisistä syistä, myönnetään laitekokonaisuus.

Lähtökohtana on, että matkapuhelinta ei myönnetä Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun sen tarkoituksena on toimia kommunikoinnin apuvälineenä. Voi kuitenkin olla tilanteita, missä työnantaja on kokonaan siirtynyt älypuhelimien käyttöön tai työntekijä muutoin tarvitsee työnantajan hankkiman älypuhelimien. Jos näkövammaisen ei pysty käyttämään työnantajan hankkimaan älypuhelimien eikä työnantajalla ole tarjolla vaihtoehtona näkövammaiselle työntekijälle soveltuvaa puhelinta, jossa on hänen tarvitsemansa apuohjelmat valmiina, voidaan älypuhelin asiakkaalle myöntää. Älypuhelimet voivat sisältää apuohjelmia, joita näkövammaisen tarvitsee työssään, jolloin näitä apuohjelmia ei tarvitse hankkia erikseen. Tilanne arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Merkitystä ei ole sillä, onko henkilö työntekijä, itsenäinen yrittäjä vai ammatinharjoittaja.

Apuvälineen tulee olla hakijan käyttötarkoitukseen mahdollisimman sopiva. Jos esimerkiksi tietokonelaitteistoa tarvitaan sekä koulussa että kotona, kannettava malli on yleensä tarkoituksenmukaisin vaihtoehto. Lisäksi on otettava huomioon, että tietotekniikan kehitys on nopeaa. Apuvälineeksi on yleensä perusteltua hankkia

mahdollisimman uutta tekniikkaa, jolloin turvataan laitteiden toimivuus ja kapasiteetti mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen. Laitteiden uusimiselle ei kuitenkaan ole perusteena se, että on kehitetty parempia laitteita. Vaihtotarpeen tulee perustua siihen, että entiset laitteet eivät enää toimi siinä työssä tai opiskelussa, jonka mahdollistamiseksi ne on myönnetty tai uusimisella on muu erityinen syy.

Tablettitietokone voidaan myöntää poikkeuksellisesti, jos se on asiakkaan terveydentilan, toimintakyvyn ja oppimistilanteiden vuoksi tarpeen. Ensisijaisesti arvioidaan kuitenkin tavallisen tietokoneen tarkoituksenmukaisuus opiskelussa.

Näkövammaisen asiakkaan tilanteessa tablettitietokonetta ei yleensä myönnetä ammatillisen kuntoutuksen apuvälineenä, koska se on ominaisuuksiltaan suppeampi suhteessa kannettavaan tietokoneeseen. Tablettiin ei ole juuri saatavilla varsinaisia apuohjelmia tai tableteissa on rajallinen lisälaitteiden laajennettavuus ja siten alhaisempi kapasiteetti.

Tabletin myöntäminen apuvälineenä edellyttää sekä lääketieteellisiä että oppimistilanteisiin liittyviä perusteita. Tabletin myöntäminen perustuu aina yksittäistapausta koskevaan arvioon. Arviossa on otettava huomioon se, että tabletin täytyy ns. yhden koneen periaatteen mukaisesti riittää ainoana tietokoneena myös lähitulevaisuudessa.

Koska tabletin myöntäminen on poikkeuksellista, tabletin myöntäminen edellyttää yksittäistapauksessa harkintaa. Tablet in sopivuuden arvioimiseksi voidaan pyytää asiantuntijan apuvälinelausunto asiasta. Apuvälinelausunnossa tulisi käydä ilmi se, miksi tabletti vastaa asiakkaan apuvälinetarvetta paremmin kuin kannettava tietokone. Tämä edellyttää sitä, että testataan sekä tabletin että kannettavan tietokoneen käyttämistä, jotta löydetään asiakkaan tarpeeseen sopivin apuväline. Lausunnosta tulee ilmetä, miksi tabletti on sopivampi asiakkaan tilanteessa. Lausunnon voisi antaa esimerkiksi oppilaitoksen opinto-ohjaaja tai erityisopettaja, jolla on tietoteknistä osaamista ja edellytyksiä arvioida apuvälinetarvetta. Jos oppilaitoksella ei ole tarvittavaa asiantuntijaa, voidaan asiakas ohjata apuvälinekartoitukseen palveluntuottajalle.

Edistyneimmät näkövammaisille tarkoitettut lukulaitteet (esim. Prodigy Connect 12 ”) on rakennettu tabletti in, joka on lukutelineessä ja toimii normaalina tietokoneena. Tablettia ei pääsääntöisesti voida katsoa riittäväksi näkövammaisen tietokoneena, koska siihen ei ole mahdollista asentaa kaikkia näkövammaisen tarvitsemia lisälaitteita ja ohjelmia. Jos asiakas välttämättä tarvitsee näkövammaisen tietokonepaketin lisäksi lukulaitteen ulkopuolisten materiaalien katseluun ja lukemiseen työssä tai opiskelussa, niin asiakkaalle voidaan aikaisemmasta yhden koneen periaatteesta poiketen myöntää sekä tablettiin rakennettu lukulaite että tietokonekokonaisuus tarpeellisine lisälaitteineen ja ohjelmineen.

OrCam MyEye on magneeteilla silmälasinsankaan kiinnittyvä johdoton pienoiskamera, joka lukee tekstiä käyttäjälleen ääneen. Laite lukee tekstejä erilaisilta digitaalisilta näytöiltä (kuten tietokoneesta tai puhelimesta), opasteista, nimilapuista tai muilta alustoilta. OrCam MyEye – lukulaitteen myöntäminen voi tulla kysymykseen:

- jos asiakas tarvitsee työssään tai opiskelussaan kyseisen laitteen (esimerkiksi rahan tunnistaminen, ajanvarausjärjestelmän ylläpito)
- jos työ vaatii liikkumista eri tiloissa ja paikoissa, joissa on tarpeellista tunnistaa esimerkiksi kasvot tai tuotteet
- jos työ vaatii luentojen pitämistä ja liikkumista uusissa ympäristöissä

OrCam MyEye -lukulaitteen myöntäminen asiakkaalle edellyttää, että terveydenhuolto ei sitä hänelle kustanna. Tällöin selvitetään, kuinka oleellinen laite on asiakkaalle opiskelun tai työn apuvälineenä ja kuinka oleellisesti apuvälineellä pystytään poistamaan sairauden aiheuttamaa haittaa työssä. Sairauden aiheuttama toiminnallinenkin haitta on huomioitava. Selvitysten perusteella arvioidaan, onko työn tekeminen tai opiskelu kohtuuttoman vaikeaa ja rasittavaa ilman kyseistä välinettä.

Tietokoneeseen myönnetään vammaisuuteen liittyvät ohjelmat (esim. suurenusohjelmat, tekstintunnistusohjelmat ja ruudunlukuohjelmat). Lisäksi myönnetään opiskelun tai työn kannalta tarpeelliset perusohjelmat (esim. tekstinkäsittelyohjelma). Myös virustorjuntaohjelma myönnetään perusohjelmiana.

Kommunikaation, liikkumisen ja ympäristönhallintalaitteiden hankinnasta vastaa terveydenhuolto tai sosiaalitoimi. Näitä ovat esimerkiksi kommunikaatio- ja liikkumisapuvälineet, jotka ovat tarpeen jokapäiväisistä toiminnoista selviytymiseksi.

Lue lisää

Terveydenhuoltolaki 1326/2010

Kansanterveyslaki 66/1972

Erikoissairaanhoidolaki 1062/1989

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987

1.5.7.1.3 Apuvälinetarve opiskelussa

Apuvälineitä myönnetään opiskelusta selviytymiseksi, kun on kyse työelämään tähtäävästä

- ammatillisesta koulutuksesta.
- lukiota tai peruskoulusta 7. luokka-asteelta alkaen.

Apuvälineiden myöntäminen ei edellytä Kelan koulutuspäätöstä. Apuvälineitä voidaan myös myöntää mm. työvoimaviranomaisten järjestämässä tai muussa ammatillisessa aikuiskoulutuksessa olevalle.

Apuväline voidaan myöntää jo siinä vaiheessa, kun asiakas on hakenut terveydentilansa kannalta sopivaan koulutukseen ja hänellä on realistiset mahdollisuudet pyrkiä työelämään. Oppilaitoksen hyväksymisilmoitusta ei edellytetä.

Pääsääntöisesti apuvälinettä ei voida myöntää koulutukseen, joka ei ole hakijan terveydentilan kannalta sopiva. Pääsäännöstä poiketen apuväline voidaan kuitenkin myöntää, jos kysymyksessä on laajat työllistymismahdollisuudet antava koulutus, joka mahdollistaa työn teon myös sellaisissa töissä, joissa sairauden, vian tai vamman aiheuttamat rajoitukset ovat vähäisiä.

Peruskoulun 7.–10. luokalla tai lukiossa opiskelevalta edellytetään suunnitelmaa ammatillisen koulutuksen toteuttamisesta. Sen tavoitteena on selvittää nuoren realistiset mahdollisuudet pyrkiä työelämään.

Toteuttamissuunnitelmasta tulee ilmetä:

- alustava suunnitelma ammatillisesta koulutuksesta ja ammatista sekä työllistymismahdollisuuksista sekä
- arvio työelämävaihtoehdoista terveydentila huomioon ottaen.

Toteuttamissuunnitelma voi olla esimerkiksi asiakkaan tai asiakkaan yhdessä perheensä kanssa laatima suunnitelma. Suunnitelman tekijänä voi olla myös koulu, terveydenhuolto tms. Jos asiakas on jo toimittanut Kelaan nuoren kuntoutusrahaa varten KHOPS:in ja siitä ilmenevät riittävät tiedot, ei erillistä toteuttamissuunnitelmaa edellytetä.

Tilanteet, jolloin toteuttamissuunnitelmaa ei tarvita:

- jos työelämätavoite on realistinen ja perusteena on sairaus tai vamma (esim. näkövamma), jonka haitat voidaan apuvälineellä selkeästi kompensoida.
- jos työelämätavoite on vielä epävarma ja suunnitelma on vielä ennen aikaista laatia, mutta mahdollista kehitystä voidaan arvioida vielä tapahtuvan peruskoulun 7.–10. luokalla tai lukiossa opiskelevalta.

Kela myöntää opiskelun apuvälineitä samoin edellytyksin peruskoulun 7.-10. luokalla opiskelevalle sekä kunnan että valtion koulussa opiskelevalle. Opetuksen järjestäjä arvioi erityistä tukea tarvitsevan oppilaan apuvälineiden tarpeellisuuden ja päättää oppilaalle myönnettävät erityiset henkilökohtaiset apuvälineet opiskelun tueksi osana erityisen tuen päätöstä. Jos oppilaitos on järjestänyt haetun apuvälineen muille oppilaille/opiskelijoille, Kela ei järjestä haettua apuvälinettä. Jos oppilaitos on hankkinut oppilaalle perusopiskeluvälineen esimerkiksi kannettavan tietokoneen, voi Kela myöntää sairauden tai vamman vuoksi tarvittavat vaativat ja kalliit lisälaitteet ja ohjelmat. Voi kuitenkin olla tilanteita, että oppilaitos on hankkinut oppilaille sellaisen tietokoneen, jota oppilas ei kuulo- tai näkövammansa vuoksi pysty käyttämään tai siihen ei ole mahdollista asentaa näkövammalliselle tarpeellisia lisälaitteita ja ohjelmia. Jos oppilaitoksella ei ole tarjolla oppilaalle soveltuvaa tietokonetta, jossa on hänen tarvitsemansa tekniset ominaisuudet, voidaan tietokone asiakkaalle myöntää. Tilanne arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Terveydenhuolto vastaa apuvälineen hankinnasta peruskoulun 1.–6. luokka-asteella oleville sekä muille opiskelijoille silloin, kun niitä ei voida myöntää Kelan kuntoutuslain perusteella.

Opetushallinto vastaa koulu- ja luokkakohtaisista apuvälineistä.

Kuulovammaisen ensisijainen kuulon apuväline on kuulokoje. Jos kuulokojeesta ei ole kuulovammalliselle oppilaalle riittävää apua, hänelle voidaan myöntää ammatillisena kuntoutuksena FM-laite, joka mahdollistaa hänen osallistumisensa luokahuonetyöskentelyyn kuulovammasta huolimatta. Laite vahvistaa äänet ja poistaa hälyäänet. FM-laitteen hankinta perustuu terveydenhuollon tekemään kokeiluun, joka tehdään koulussa tai opiskelupaikassa. Kokeiluvaiheessa selvitetään, millaiset ovat FM-laitteen käyttötarpeet, soveltuvuus ja asiakkaan motivaatio laitteen käyttöön. Kokeilu ratkaisee, mikä FM-laite toimii paremmin joidenkin sisäkorvaistutusten tai kuulokojeiden kanssa ja päinvastoin. Sama on oppilasmikrofoneissa, kaiuttimissa ja ryhmämikrofoneissa. Mitään ylivoimaista merkkiä tai ominaisuutta ei ole. FM-laitteella on yleensä muutaman viikon kokeilujakso, jolloin varmistetaan laitteen toimivuus, sopivuus ja käyttö. Vasta tämän jälkeen laitetta suositellaan kuulovammalliselle.

Lähtökohtana on, että normaalissa luokahuoneympäristössä tapahtuvaan työskentelyyn riittää kuulon apuvälineeksi perus FM-laite; laitteistoon kuuluu lähetin (opettajalla) ja vastaanotin (oppilaalla). Oppilas kuuntelee kojeeseen liitetyn FM-vastaanottimen tai kaulasilmukan avulla. Lähetin lähettää opettajan puheäänien suoraan oppilaan korviin ja poistaa melun, etäisyyden ja kaikumisen aiheuttamat häiriöt, jotka voivat haitata kuulemistä.

Jos oppilas ei pärjää perus FM-laite -kokonaisuudella, hän voi tarvita vaativamman kokonaisuuden (esim. FM-laite erillisillä oppilasmikrofoneilla). Myös vaativamman apuvälinekokonaisuuden sopivuus tulee aina perustua kokeiluun ja siitä saatuihin kokemuksiin. Kokeilusta laaditussa lausunnossa tulee olla perustelut siitä, miksi oppilas tarvitsee vaativamman kokonaisuuden ja määrätyt lisälaitteet. Vaativampaa kokonaisuutta ei yleensä myönnetä ensisijaisena ratkaisuna, vaan ensin täytyy olla kokemusta perustason laitteista. Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, jos suositellaan samoja toimintoja sisältäviä laitteita.

Mikäli oppilas tarvitsee FM-laitteen erillisillä oppilasmikrofoneilla, pidetään tavanomaisen kokoisessa luokassa (max. 25 oppilasta) kohtuullisena ja tarpeellisena sellaista kokonaisuutta, johon kuuluu oppilaan ja opettajan mikrofoni lisäksi kolme luokkamikrofonia. Mikäli haetaan tätä useampaa luokkamikrofonia, tulee hakemisasiakirjoista selkeästi ilmetä syy sille, miksi edellä mainitun mukaisena kohtuullisena ja tarpeellisena kokonaisuutena pidettävää mikrofoni määrää ei pidetä riittävänä ja miksi oppilaan opiskelu ilman lisämikrofoneja olisi kohtuuttoman vaikeaa ja rasittavaa.

Silloin kun kokonaisuutta täydennetään useilla lisälaitteilla (esim. oppilasmikrofoneilla tai konferenssi –tason laitteilla), laitteiden pitää olla kokeiltu ja testattu koulussa tai opiskelupaikassa. Kokeilussa kuntoutusohjaajan näkemys on tärkeä, mutta yhtä tärkeä on myös oppilaan oma kokemus apuvälineestä sekä opettajan näkemys.

Kokeilussa ja laitteen testauksessa suositellaan huomioitavaksi seuraavia asioita:

- oppilaan istumapaikka , esim. eturivi
- luokan melutaso, oppilasmäärä ja akustiikka
- pedagogisen tuen mahdollisuudet oppitunnilla; esim. ohjeiden toistaminen, tekstin lukeminen, koetettävien lukeminen, koejärjestelyt, toisten oppilaiden vastausten toistaminen, selkeä puhuminen jolloin oppilas näkee huulion seudun, tärkeiden asioiden kirjoittaminen taululle.

Kokeilusta laaditussa lausunnossa kuntoutusohjaajan näkemys on keskeinen. Lausunnosta tulee myös ilmetä se, miksi oppilas ei pärjää enää perustason laitteella. Kun määrättyä laitteistoa on terveydenhuollon toimesta kokeiltu/testattu oppilaalla ja siitä on tarpeelliset ja riittävät suositukset, voidaan se selvitysten perusteella arvioida tarkoituksenmukaiseksi asiakkaalle.

Käytännöt kuulon apuvälineiden arvioinneissa vaihtelevat sairaanhoitopiireittäin, joten yhteneväisiä käytäntöjä ei Kelan taholta voi myöskään edellyttää.

Kuulovammainen ei lähtökohtaisesti kuulovammansa vuoksi tarvitse tietokonetta apuvälineeksi opiskeluun. Jos opiskelee integroidusti esim. lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa, voidaan tietokone myöntää, jos katsotaan, että opiskeluun liittyy runsaasti muistiinpanojen tekemistä viittomakielisestä tulkkauksesta. Merkitystä ei ole sillä, edellyttääkö oppilaitos, että jokaisella opiskelijalla on oltava opiskeluun soveltuva henkilökohtainen päätelaite. Apuvälinetarpeen arvioinnissa lähdetään siitä, että asiakkaalla on vaikea kuulovamma, jonka vuoksi tarvitsee apuvälinettä opiskelussa.

Ammatillisen kuntoutuksen osalta puhutaan kalliista ja vaativista henkilökohtaisesta apuvälineestä. Kalusteita, kuten säädettävää pöytää ja työtuolia ei pidetä kalliina ja vaativina henkilökohtaisena apuvälineenä, vaan lähinnä ergonomiia parantavina välineinä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos haetaan ainoastaan pöytää ja/tai tuolia, niin Kela ei niitä kustanna. Sen sijaan, jos haetaan muiden apuvälineiden (esim. näkövammaisen tietokone lisälaitteineen) lisäksi pöytää ja/tai tuolia ja jos sairaus tai vamma niitä edellyttävät opiskeluista selviämiseksi, niin ne voidaan myöntää

ammattillisena kuntoutuksena kokonaisuuteen kuuluvina. Edellytyksenä on, että oppilaitos tai terveydenhuolto ei niitä asiakkaalle kustanna. Tilanne arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tällainen tilanne voi olla esim. silloin, kun asiakas opiskelee sairautensa vuoksi pääasiassa kotoa käsin ja istuminen on sairauden vuoksi vaikeaa.

Opiskeluun haetut työtuolit ja pöydät käsitellään aina ammatillisen kuntoutuksen hakemuksena.

1.5.7.1.4 Apuvälinetarve työssä

Apuväline voidaan myöntää työstä suoriutumiseksi, jos asiakas saa siitä pääasiallisen toimeentulonsa tai olennaisia lisäansioita esimerkiksi eläketuloihinsa. Olennaisina lisäansioina voidaan pitää tulojen lisääntymistä n. ¼:lla. Tämä lisäansioiden edellytys koskee myös KEL 12.4 §:n mukaista eläkettä saavia.

Arviossa lisäansioita verrataan muihin mahdollisiin tuloihin ja eläkkeisiin. Lähtökohtaisesti asiakkaan oma selvitys lisäansioiden määrästä riittää. Tarvittaessa asiakkaalta pyydetään tarkempi erittely lisäansioista.

Toiminnan, johon apuväline myönnetään, tulee olla luonteeltaan varsinaista työtä. Harrastusluonteiseen toimintaan apuvälineitä ei myönnetä.

Myös vanhuuseläkkeellä olevalla voidaan myöntää apuväline myöntöedellytysten täyttyessä. Normaaliin tapaan arvioidaan esimerkiksi sitä, saako henkilö työstään olennaisia lisäansioita eläkkeen lisäksi.

Apuvälinetarpeen tulee ilmetä niissä toiminnoissa, jotka ovat työssä suoriutumisessa olennaisia. Esimerkiksi tietokone voidaan myöntää näkövammaiselle hierojalle/kuntohoitajalle apuvälineeksi, jos työtehtäviin kuuluvat hieronnan lisäksi olennaisena osana välttämättömät kirjalliset työt. Apuvälinettä myönnettäessä edellytetään, että asiakas tarvitsee tietokoneeseen vamman vuoksi tarpeellisia sekä yksilöllisesti suunniteltuja lisälaitteita. Ilman tietokonetta kyseinen työ olisi kohtuuttoman vaikeaa ja rasittavaa. Merkitystä ei ole sillä, onko näkövammaisen hieroja/kuntohoitaja itsenäinen yrittäjä tai ammatinharjoittaja.

Apuväline voidaan myöntää jo ennen työn alkamista, jos asiakkaan suunnitelma on tarkoituksenmukainen ja todennäköisesti toteutumassa lähitulevaisuudessa. Esimerkiksi työelämään opiskelun jälkeen pyrkivälle vaikeasti näkövammaiselle asiakkaalle voidaan myöntää apuväline, jos se on selkeästi työllistymisen edellytys. Pelkästään opintoihin liittyvän lopputyön laatimiseksi ei apuvälinettä voida myöntää, ellei sen tarve jatkossa ole ilmeinen. Työelämään pääsemiseksi tarpeellinen apuväline voidaan myöntää myös työkokeiluun, työhönvalmennukseen, työharjoitteluun, lyhytaikaiseen työsuhteeseen tai työn kokeilemiseen eläkkeen lepäämään jättämisen aikana.

Säädettävät työtuolit ja pöydät työhön

Apuvälineiden järjestäminen ammatillisena kuntoutuksena työhön edellyttää, että

- asiakas ei sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan takia suoriudu työstä ilman haettavaa apuvälinettä tai suoriutuminen ilman apuvälinettä on kohtuuttoman vaikeaa tai rasittavaa
- apuväline on yksilöllisesti suunniteltu ja tekniseltä tasoltaan vaativa ja siten kallis
- tavoitteena on työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien säilyttäminen ja parantaminen eli työelämä.

Säädettävää työtuolia ja työpöytää ei pidetä kalliina ja vaativina henkilökohtaisina apuvälineinä, vaan lähinnä ergonomiaa parantavina välineinä, joten niitä ei kustanneta työhön Kelan ammatillisena kuntoutuksena.

1.5.7.2 Apuvälineiden järjestäminen

Kelan tehtävänä on:

- selvittää tarvittaessa onko asiakkaalla apuvälineen tarvetta
- selvittää millainen apuväline on asiakkaalle työ- tai opiskelutilanteessa tarkoituksenmukainen
- varmistaa, että asiakkaalla on tarvittavat taidot myönnetyn laitekokonaisuuden käyttämiseen
- huolehtia myönnetyn apuvälineen tarpeellisesta huollosta, korjauksesta ja käytön seurannasta.

1.5.7.2.1 Apuvälinetarpeen selvittäminen

Apuvälinetarvetta selvitettäessä käytetään tapauskohtaisesti harkittuja asiantuntijatahoja tai asiantuntijoita. Päätös apuvälinetarvekartoituksesta tehdään Tutkimuslausunto-toimenpiteenä.

Katso myös Tutkimuslausunto.

Näkövammaisten apuvälinetarpeen kartoituksia tehdään mm:

- Näkövammaisten liitto ry:n palvelu- ja toimintakeskus liriksessä Helsingissä
  - Apuvälinekartoitus voidaan toteuttaa liriksessä ammatillisen kuntoutus selvityksen yhteydessä, mikäli selkeä tarve kartoitukselle ilmenee ammatillisen kuntoutus selvityksen alkuvaiheen aikana. Palveluntuottaja voi olla yhteydessä Kelaan ja pyytää Tutkimuslausunto -päätöstä asiakkaalle apuvälinekartoitusta varten. Lue lisää apuvälinekartoituksesta ammatillisen kuntoutus selvityksen yhteydessä.
- Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin, Jyväskylän toimipisteessä Onervassa
- terveydenhuollossa mm. keskussairaaloiden näkökeskuksissa.

Kuulonäkövammaisten apuvälinetarpeen kartoituksia tehdään mm:

- Kuurosokeiden Toimintakeskuksessa Tampereella
- Kuulonäkövammaisten Kuntoutumiskeskuksessa Jyväskylässä.

Muiden asiakasryhmien apuvälinetarvetta selvitettäessä käytetään mm. kuntoutustutkimuslaitoksia, työklinikoita, oppilaitoksia, vammaisjärjestöjä tai muita yksittäisiä asiantuntijoita.

Asiantuntijataho laatii Kelalle apuvälinetarvekartoituksesta suosituksen. Suosituksen laadinnassa on mahdollista hyödyntää apuvälinekartoituslomaketta.

1.5.7.2.2 Käytönopetus

Kela harkitsee apuvälineen myöntämisen yhteydessä käytönopetuksen tarpeen. Käytönopetus voidaan myöntää aina, kun asiakas tarvitsee opetusta laitteen, asetusten ja sovellusten käyttöön.

Käytönopetusta voivat antaa sopivaksi katsotut yksityiset palveluntuottajat, laitetoimittajat tai it-ohjaajat. Käytönopetuksesta annetaan aina erillinen päätös kirjepohjalla KUP06. Päätöskirjeestä lähetetään kopio käytönopetuksen antajalle.

Käytönopettaja laatii Kelalle lausunnon käytönopetuksesta. Jos laitteen hankinnan yhteydessä saadun käytönopetuksen lisäksi tarvitaan lisäopetusta, harkitaan tarve käytönopettajan lausunnon perusteella.

1.5.7.2.3 Huolto, korjaus ja apuvälineen käytön seuranta

Apuväline annetaan päätöksen yhteydessä asiakkaan omistukseen. Kela vastaa apuvälineen huollosta ja korjaamisesta apuvälinepäätöksen perusteella niin kauan kuin apuväline on edellytysten mukaisessa työ- tai opiskelukäytössä.

Kun tulee esille apuvälineen huolto- tai korjaustarve, etuuskäsittelijä lähettää asiakkaalle seurantakirjeen KUL08, jolla selvitetään apuvälineen käyttöä, tarvetta ja toimivuutta. Tiedot voidaan kysyä myös puhelimitse. Etuuskäsittelijä arvioi asiakkaalta saatujen tietojen perusteella onko apuväline vielä edellytysten mukaisessa työ- tai opiskelukäytössä.

Tilanteessa, jossa Kela vastaa apuvälineen huollosta ja korjauksesta, etuuskäsittelijä sopii huollon ja korjauksen järjestämisestä ja apuvälineen vakuuttamisesta kuljetuksen ajalle asiakkaan ja/tai apuvälineen korjaajan kanssa. Takuuajana laitteiden toimittaja huoltaa ja korjaa laitteet. Takuuajan jälkeen voidaan harkinnan mukaan käyttää hyväksi paikallisia palveluja. Huoltoon ja korjaukseen sisältyvät myös tarpeellisten ohjelmien päivitykset ja myöhemmin mahdollisesti tarvittava virustorjuntaohjelma.

Jos apuväline ei ole enää edellytysten mukaisessa työ- tai opiskelukäytössä, lakkautetaan voimassaoleva apuvälinepäätös. Apuvälinepäätös lakkautetaan siitä päivästä lukien, josta alkaen edellytykset eivät enää täyty. Koska valmistelussa lakkautuspäivän on osuttava kuntoutusajalle, päätös on lakkautettava kuntoutusajan alusta lukien. Alkufraasiin kirjoittuva päivämäärä on muistettava korjata päätösesityksen muokausvaiheessa.

Apuvälineen rikkoutuminen tai katoaminen

Jos asiakas ilmoittaa, että hänelle myönnetty apuväline on rikkoutunut, voidaan huollossa tarkistaa, voidaanko apuvälinettä korjata. Jos apuväline ei ole korjattavissa tai kadonneen tilalle tarvitaan uusi apuväline, Kela hankkii asiakkaalle uuden vastaavan apuvälineen.

Jos asiakas ilmoittaa, että apuväline on kadonnut (esim. hukassa tai varastettu), niin asiakasta suositellaan tekemään vahinkoilmoitus vakuutusyhtiöön ja hakemaan korvausta kotivakuutuksen kautta. Kela ei tietenkään voi pakottaa tekemään

vakuutusyhtiölle ilmoitusta eikä kaikilla edes ole vakuutusta. Asiakkaalta pyydetään ainakin selvitys tapahtuneesta ja jos se on luotettava, niin voidaan myöntää uusi apuväline.

Mikäli apuväline on varastettu, niin asiakasta kehoitetaan tekemään myös rikosilmoitus, koska vakuutusyhtiöt vaativat sitä eivätkä ala käsitellä asiaa ilman rikosilmoitusta.

Myös jos apuväline on rikkoontunut yllättäen (kuten mikä tahansa muukin kotivakuutukseen sisältyvä laite tai kodinkone) tai se on rikkoontunut esim. pudotessaan, ohjaamme asiakasta tekemään vahinkoilmoituksen, ei siis vain silloin kun apuväline on kadonnut/varastettu.

Asiakkaan kanssa sovitaan, että hän hankkii ja maksaa itse uuden apuvälineen, koska on itse saanut myös vakuutusyhtiön korvauksen. Kelassa tehdään sitten tarvittaessa uusi apuväline -päätös ja maksetaan asiakkaalle kuitteja ja vakuutusyhtiön päätöstä vastaan uuden apuvälineen hinnan ja vakuutusyhtiöstä asiakkaalle konkreettisesti maksetun korvauksen välinen erotusosuus. Erotus lasketaan huomioiden myös kotivakuutuksen omavastuuosuus eli omavastuuosuus kompensoidaan Kelasta eikä asiakkaalle itselleen koidu asiasta kustannuksia.

1.5.7.3 Apuvälineiden hankinta

Ammatillisena kuntoutuksena myönnettyjen työn ja opiskelun apuvälineiden hankinnat ovat pienhankintoja. Pienhankinnoilla tarkoitetaan hankintalain kansallisen kynnyksarvon (arvonlisäveroton kokonaisarvo 60.000 euroa) alle jääviä hankintoja. Pienhankintoihin ei sovelleta hankintalakia eikä sen mukaisia kilpailuttamismenettelyjä.

Apuvälinehankinnoissa noudatetaan hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti syrjimättömyyttä, tasapuolisuutta ja avoimuutta. Apuvälinehankinnoissa hyödynnetään markkinoilla oleva tarjonta aidon kilpailun aikaansaamiseksi. Apuvälinemarkkinoiden avaaminen myös uusille toimittajille lisää tarjoajien kiinnostusta apuvälinemarkkinoihin ja kehittää apuvälineiden tarjontaa.

Hankintapalveluryhmä ohjeistaa apuvälineiden hankintamenettelyn ja vastaa materiaalista, jota vakuutuspiirit voivat käyttää apuvälinehankinnoissaan. Materiaalit löytyvät Y-levyltä kansioista Apuvälinehankinnat. Y-levylle pyydetään oikeus sähköpostiosoitteesta kuntoutushankinnat@kela.fi. Viestiin on laitettava otsikoksi ”Apuvälinehankinnat”.

Vakuutuspiirit vastaavat apuvälineiden hankinnasta. Apuvälineet hankitaan aina kirjallisen tarjouksen perusteella siitä riippumatta, onko tarjous saatu kilpailuttamalla vai pyytämällä tarjous yhdeltä toimittajalta.

Vakuutuspiirin etuuskäsittelijä (jäljempänä etuuskäsittelijä) voi hankkia apuvälineen ilman tarjouskilpailua, jos apuvälineen kilpailuttaminen ei ole hankinnan arvon, luonteen tai markkinoilla olevan tarjonnan kannalta tarkoituksenmukaista.

Kun yhdelle asiakkaalle hankittavan apuvälinekokonaisuuden (esim. laitteisto + käytönopetus + lukutelevisio) arvonlisäveroton kokonaisarvo on alle 5.000 euroa, etuuskäsittelijä voi hankkia apuvälineen kilpailuttamatta. Muita syitä hankkia apuväline kilpailuttamatta ovat esimerkiksi erityinen kiire tai tilanne, jossa mahdollisia toimittajia on vain yksi tai jossa vastaava apuväline on hankittu lähiaikoina (esim. kaksi kuukautta sitten) ja hintataso on siten selvillä. Muita syitä hankkia apuväline kilpailuttamatta on myös tilanne, jossa kyseessä on henkilökohtaisesti räätälöity apuväline, joka asiakkaalla on jo kokeilussa toimittajalta. Etuuskäsittelijä voi halutessaan kilpailuttaa myös alle 5.000 euron arvoisen hankinnan.

Päätös hankkia apuväline kilpailuttamatta perustuu etuuskäsittelijän tietoon markkinoiden tarjonnasta ja hintatasosta. Etuuskäsittelijä voi käyttää apuvälinetarvekartoitusta (Y:\Apuvalinehankinnat) asiakkaan apuvälinetarpeen ja saatavilla olevien apuvälineiden kartoittamiseksi.

Katso myös Kelan hankintaohjeet.

1.5.7.3.1 Tarjousten pyytäminen

Lähtökohtaisesti etuuskäsittelijä pyytää tarjoukset. Jos asiakas on jo pyytänyt tarjoukset ja tarjoukset ovat kuntoutushakemuksen liitteenä, apuvälineet voi poikkeuksellisesti hankkia asiakkaan saamien tarjousten perusteella.

Etuuskäsittelijä lähettää kirjallisen tarjouspyynnön (Y:\Apuvalinehankinnat) sähköpostitse riittävän monelle tarjoajalle. Kelan hankintaohjeiden **suosituksen** mukaan tarjouspyyntö tulisi lähettää vähintään kolmelle tarjoajalle. Tarjouspyynnöstä ei saa käydä ilmi asiakkaan nimeä tai muita henkilötietoja, vaan etuuskäsittelijän tulee yksilöidä tarjouspyyntö muulla tavoin. Tarjouspyynnössä pitää pyytää tarjoajia selkeästi ilmoittamaan, mitkä tarjoajan antamista tiedoista ovat tarjoajan liike- ja ammattisalaisuuksia koskevia tietoja.

Tarjouksen voi pyytää koko apuvälinekokonaisuudesta (esim. laitteisto + käytönopetus), jolloin kokonaisuus hankitaan yhdeltä tarjoajalta. Tarjouksen voi myös pyytää ainoastaan laitteistosta tai käytönopetuksesta. Etuuskäsittelijä tekee tarvittavat muokkaukset Y-levyllä olevaan tarjouspyyntöpohjaan. Laitteiston hintaan pitää aina sisältyä myös laitteiston kuljetus asiakkaalle, kuljetuksen aikaisista vahingoista vastaaminen sekä laitteiston kokoaminen. Apuvälineiden vähimmäisvaatimukset pitää ilmoittaa tarjouspyynnössä.

Tarjouksen valintaperusteena on halvin hinta. Etuuskäsittelijä ei voi hyväksyä sellaista tarjousta, joka ei täytä tarjouspyynnössä apuvälinekokonaisuudelle ilmoitettuja vähimmäisvaatimuksia. Tällöin etuuskäsittelijä ilmoittaa tarjoajalle tarjouksen hylkäämisestä. **Esimerkki:** Tarjoaja ilmoittaa tarjouksessaan tarjouspyynnön vastaisesti, että se ei vastaa apuvälineelle kuljetuksen aikana sattuneista vahingoista.

Tarjousten jättöajan tulee olla kohtuullinen (esimerkiksi kaksi viikkoa) ja kaikille tarjoajille sama. Tarjoukset pyydetään toimittamaan sähköpostitse. Tarjoaja antaa tarjouksen Y-levyllä olevalla tarjouslomakkeella, joka lähetetään tarjoajalle tarjouspyynnön liitteenä. Saapuneet tarjoukset on liitettävä asiakkaan asiakirjoihin hankintaprosessin dokumentoimista varten.

1.5.7.3.2 Tarjousten käsitteleminen

Tarjousten täsmentäminen ja täydentäminen on sallittua, jos kysymys on epäolennaisesta puutteesta, ristiriidasta taikka virheestä. Etuuskäsittelijä voi esimerkiksi pyytää tarjoajaa korjaamaan tarjouksessa olevan muotovirheen, kuten pyytää tarjoajaa täydentämään puuttuvan tarjouksen voimassaoloa koskevan tiedon. Sallittua on lisäksi pyytää tarjoajaa täsmentämään hinnoittelua koskeva virhe, kuten ilmeinen hinnan suuruusluokkaa koskeva virhe kuten pilkkuvirhe, joka on esimerkiksi pääteltävissä muusta tarjouksesta.

Tarjoajan on toimitettava tarjouksen liitteenä verohallinnon myöntämä todistus verojen maksamisesta. Tiedon voi esittää myös Luotettava Kumppani -raportilla (www.vastuugroup.fi). Jos tarjoajalla on todistuksen tai raportin mukaan maksamattomia veroja tai maksuja eikä niiden maksamisesta ole tehty todistuksessa tai raportissa näkyvää maksusuunnitelmaa, Kela sulkee tarjoajan tarjouskilpailusta. Tarjoajalle lähetään sähköpostitse ilmoitus asiasta. **Esimerkki:** ”Kiitos tarjouksestanne. Kelalla toimittamanne verovelkatodistuksen/Luotettava Kumppani -raportin mukaan teillä on maksamattomia veroja tai maksuja eikä niiden maksamisesta ole tehty verohallinnon hyväksymää maksusuunnitelmaa. Tästä syy Kela ei voi hyväksyä antamaanne tarjousta.”

Hankintapalveluryhmä auttaa tarvittaessa verovelkatodistusta koskevissa kysymyksissä. Kysymykset voi lähettää hankintapalveluryhmälle sähköpostitse osoitteeseen kuntoutushankinnat@kela.fi. Viestiin on laitettava otsikoksi ”Apuvälinehankinnat”.

Etuuskäsittelijä vertailee tarjouspyynnön vähimmäisvaatimukset täyttävät tarjoukset tarjouspyynnössä ilmoitettua vertailuperustetta käyttäen. Tarjousten vertailun vaiheet ja apuväline toimittajan valinnan perusteet pitää dokumentoida OIWAn työn kommenttiin.

1.5.7.3.3 Tarjouksen valinnasta ilmoittaminen

Toimittajaksi valitulle tarjoajalle lähetetään myönteinen apuvälinepäätös tiedoksi ja maksusitoumukseksi. Muille tarjouskilpailuun osallistuneille lähetetään ilmoitus esimerkiksi sähköpostitse. **Esimerkki:** ”Kiitos tarjouksestanne. Valitettavasti emme tällä kertaa valinneet tarjoamaanne tuotetta.”

Apuvälineen hankinnasta ei tarvitse tehdä erillistä sopimusta, jos hankinnan ehdot (esim. toimitusaika) ilmenevät apuvälineen hankintaa koskevista asiakirjoista.

Myyjä toimittaa laitteet suoraan asiakkaalle tilauksen perusteella. Etuuskäsittelijä varmistaa, että laite on käyttökunnossa ja että asiakas pystyy käyttämään sitä. Mikäli apuvälineen toimittaja ei ole sovitusti toimittanut apuvälineitä asiakkaalle tai ne eivät toimi, etuuskäsittelijä ottaa yhteyttä apuvälineen toimittajaan ja selvittää asian.

1.5.7.3.4 Tarjousasiakirjojen julkisuus

Kelan omat asiakirjat (esim. tarjouksen täydennyspyyntö) ja kaikki tarjoajien tarjousasiakirjat, tarjoajan liike- ja ammattisalaisuutta koskevia tietoja lukuun ottamatta, tulevat julkisiksi apuväline tilauksen jälkeen. Sen sijaan asiakkaan henkilötiedot eivät tule koskaan julkisiksi. Liike- ja ammattisalaisuutta koskevat tiedot sekä asiakkaan henkilötiedot on tarvittaessa peitettävä asiakirjoista.

Tarjoajalla ei ole oikeutta toisen tarjoajan liike- tai ammattisalaisuutta koskeviin tietoihin. Tieto tarjousten vertailussa käytetystä hinnasta on kuitenkin aina annettava. Esimerkiksi tarjousvertailussa käytetty tarjoushinta ei voi koskaan olla tarjoajan liike- ja ammattisalaisuus. Sen sijaan hinnan määräytymisperuste tai muu tarkempi määrittelytapa, jota ei ole suoraan käytetty vertailuperusteena, voi olla tarjoajan liike- ja ammattisalaisuus.

Tarjousasiakirjoja koskeva pyyntö on käsiteltävä viivytyksettä.

Pääsäännön mukaan tieto julkisesta tarjousasiakirjasta on annettava viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun vakuutuspiiri on saanut asiakirjapyynnön.

Tarjousasiakirjoja koskeva pyyntö on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun vakuutuspiiri on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön, jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia. Tämän määräajan soveltaminen edellyttää, että asiakirjapyynnön käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, joten se ei lähtökohtaisesti sovellu apuvälinehankintoihin.

1.5.7.4 Hakeminen

Apuvälinettä haetaan lomakkeella KU103. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan

- lääkärinlausunto
- selvitys opiskelun tai työn vaatimuksista ja tarvittaessa selvitys oppilaitokselta tai työnantajalta
- selvitys apuvälineen tarpeesta, joka yleensä on asiantuntijatahon apuvälinesuositus
- selvitys apuvälineeltä vaadittavista ominaisuuksista ja apuvälinekokonaisuudesta, joka yleensä asiantuntijatahon apuvälinesuositus
- peruskoulun 7.–10. luokalla opiskevalta ammatillisen koulutuksen toteuttamissuunnitelma.

Apuvälineen tarpeen määrittelyssä lähtökohtana on asiakkaan tilannetta kuvaava lääkärintodistus tai muu vastaava lääketieteellinen selvitys. Lausunto voi olla vanhakin, jos sairaus tai vamma on muuttumaton, esimerkiksi sokeus.

Olennaista on saada selvitys opiskelun tai työn vaatimuksista tai laadusta ja siitä, miten ja mitä tehtäviä suunniteltu apuväline helpottaa tai korvaa. Asiakkaan oman selvityksen lisäksi voidaan tarvita työnantajan tai oppilaitoksen antama selvitys.

Apuvälineen tarpeesta, hyödyistä ja käyttömahdollisuuksista tarvitaan pääsääntöisesti asiantuntijalausunto. Lausunnosta tulee selvittää apuvälineeltä vaadittavat ominaisuudet sekä, mitä osioita apuvälinekokonaisuus sisältää mahdollisimman tarkalla tasolla. Siihen pyydetään tarvittaessa täydennystä. Useimmat lausunnonantajat ilmoittavat myös hintatietoja. Apuvälineestä ei yleensä tarvita uutta asiantuntijaselvitystä sitä uusittaessa, jos asiakkaan tilanne ei ole muuttunut alkuperäisestä tilanteesta.

1.5.8 Elinkeinotuki

Elinkeinotuki on elinkeinon tai ammatin harjoittamiseksi myönnettävä tarpeellinen ja kohtuullinen avustus

- työvälineiden ja koneiden hankkimista sekä
- oman yrityksen perustamista tai muuttamista varten.

Elinkeinotuen tarkoituksena on työllistää vajaakuntoisia henkilöitä yrittäjiksi tai ammatinharjoittajiksi taikka tukea selviytymistä yrittäjänä tai ammatinharjoittajana.

Jos asiakkaan kuntoutus kuuluu työeläkelaitoksen vastuulle, asiakasta ohjataan ottamaan yhteyttä työeläkelaitokseen elinkeinotuen hakemiseksi. Työeläkelaitoksella on myös kuntoutuksen toimenpiteenä tuki elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työeläkelaitoksen elinkeinotuki on korotonta tai tavanomaisen korkotason

alittavaa lainaa tai avustusta oman yrityksen perustamista, yrittäjätoiminnan muuttamista tai ammatin harjoittamista varten.

Vieraan kielen tulkkaus

Elinkeinotukeen ei järjestetä tulkkausta. Katso lisää kohta Tarkoituksenmukaisuus.

1.5.8.1 Edellytykset

Kela voi myöntää ammatillisena kuntoutuksena elinkeinotukea asiakkaalle, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet tai joiden arvioidaan lähivuosina olennaisesti heikentyvän.

Elinkeinotukena myönnetään avustusta yritystoimintaan tai itsenäiselle ammatinharjoittajalle, ei sen sijaan toisen työssä olevalle.

Elinkeinotukea voidaan myöntää sellaisen yhteisön/yhtymän osakkaalle, joka vastaa yrityksen toiminnasta, työskentelee sen hyväksi ja saa osuuden sen tuottamasta taloudellisesta hyödystä. Tällaisia osakkaita ovat

- avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen, äänivaltainen yhtiömies
- osakeyhtiön enemmistöosakas, joka omistaa yli puolet yhtiön osakkeista.

Elinkeinotukea ei voi käyttää osakepääoman tai osakkaan yritykseen sijoittaman pääoman maksamiseen.

Suunnitellun yritystoiminnan tulee olla asiakkaalle soveltuvaa ottaen huomioon hänen työkykynsä ja ammattitaitonsa. Lisäksi yrityksen toiminta- ja menestymismahdollisuuksista tulee olla riittävät selvitykset.

Yritystoimintaa tuettaessa tavoitteena on ensisijaisesti asiakkaan kohtuullisen kokonaistoimeentulon turvaaminen. Tavoitteena voi olla myös se, että asiakas saa ansiotuloja eläketulojen lisäksi, jolloin tuloilla on oltava olennainen merkitys asiakkaan toimeentulolle. Pelkästään harrastusluonteiseen toimintaan elinkeinotukea ei myönnetä.

Toiminnassa olevalle yritykselle myönnetään avustusta työvälineiden ja -koneiden hankintaan vain, jos laitteet tulevat asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön ja niistä on hänen vajaakuntoisuutensa huomioon ottaen olennaista hyötyä hänen työstä suoriutumisessaan. Tavoitteena on tällöin, että henkilökohtaiseen käyttöön hankittavilla työvälineillä parannetaan asiakkaan selviytymistä työstä sairaudesta tai vammasta huolimatta ja siten mahdollistetaan yritystoiminnan jatkaminen.

1.5.8.2 Sisältö

Elinkeinotuki on yrittäjälle tai ammatinharjoittajalle maksettava taloudellinen avustus.

1.5.8.2.1 Elinkeinotuen määrä

Elinkeinotukena myönnetään määrä, joka arvioidaan asiakkaan tilanteessa kohtuulliseksi ja tarpeelliseksi. Elinkeinotuen enimmäismäärä on 80 % avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista eli asiakkaalle jää aina vähintään 20 %:n omavastuuosuus. Elinkeinotuen ehdoton enimmäismäärä on 17 000 euroa.

Tarpeellisuus ja kohtuullisuus harkitaan kussakin tapauksessa yksilöllisesti asiakkaan kokonaistilanne huomioon ottaen. Tuettavan hankkeen kustannukset, asiakkaan taloudellinen tilanne ja muut rahoitusmahdollisuudet ovat olennaisia huomioon otettavia seikkoja, kun määritellään avustuksen kohtuullisuutta ja tarpeellisuutta.

1.5.8.2.2 Avustus yrityksen perustamiseen ja muuttamiseen

Elinkeinotukeen oikeuttavia yrityksen perustamis- tai muuttamiskustannuksia ovat mm.

- tarpeellisten työvälineiden, koneiden, laitteiden, kalusteiden, tarvikkeiden ja perusraaka-aineiden (= pienehkö alkuvarasto) hankkimisesta
- toimitilojen kohtuullisesta kunnostuksesta (materiaalit) ja
- muista mahdollisista tarkoituksenmukaisiksi katsottavista hankinnoista aiheutuvat kustannukset.

Avustusta ei myönnetä

- yrityksen toistuviin käyttömenoihin, kuten vuokrasta, markkinoinnista, vakuutuksista, sähköstä ja puhelimesta aiheutuviin kustannuksiin
- toimitilojen tai puhelinosakkeen hankintaan.

1.5.8.2.3 Avustus toimivaan yritykseen

Toimivaan yritykseen elinkeinotukea myönnetään sellaisten työvälineiden tai -koneiden hankintaan, jotka katsotaan sairauden tai vamman takia tarpeellisiksi päivittäisessä tai säännöllisesti ja usein toistuvassa työssä. Ehtona on lisäksi se, että elinkeinotuella hankittavat työvälineet perustuvat yksilölliseen tarpeeseen ja tulevat asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön. Elinkeinotuella hankittavien työvälineiden ja laitteiden tulee olla suhteessa asiakkaan työpanokseen yrityksessä.

Maatalousyritykset

Toimivalle maatalousyritykselle ei pääsääntöisesti myönnetä avustusta maatalouden perushankintoihin. Tällaisia ovat maataloudessa normaalistikin tarvittavat maatalouskoneet ja -laitteet kuten putkilypsylaitteet, koneellinen lannanpoisto jne. Poikkeuksellisesti perushankintoihin voidaan avustusta myöntää, jos tarkoituksenmukainen työn jatkaminen tilalla on mahdollista vain sen avulla.

Maatalousyrityksen elinkeinotuen tarvetta harkittaessa huomioon otetaan myös työjärjestelymahdollisuudet tilalla työskentelevien kesken. Samoin selvitetään mm. se, onko asiakkaan lähivuosien suunnitelmissa jääminen luopumistuella. Mikäli työssäoloaika on vähän, ei elinkeinotuen tavoitteena voida pitää työelämässä pysymistä.

Maatalousyrityksessä tarvittavista muutoksista, työkoneista ja laitteista sekä muista työolosuhdejärjestelyistä voidaan pyytää selvitystä esimerkiksi maaseutukeskukselta tai työterveyshuollosta. Selvitys perustuu yleensä tilakäyntiin.

Elinkeinotukena maksettavaan avustukseen sisältyvät myös työvälineiden ja laitteiden asennus- ja kuljetuskustannukset.

1.5.8.3 Hakeminen

Elinkeinoitukea haetaan ammatillisen kuntoutuksen hakemuslomakkeella (KU 101), jonka liitteenä on lääkärinlausunto B. Lisäksi asiakkaan tulee täyttää elinkeinotukea koskeva liite (KU 105) ja antaa selvitys tarvittavista työvälaineistä ja yritystoiminnan kannattavuudesta. Näiden lisäksi Kela voi pyytää asiakasta toimittamaan muita selvityksiä, joita pidetään kussakin tapauksessa tarpeellisina mm. sen ratkaisemiseksi, onko yritystoiminta asiakkaalle soveltuvaa ja elinkeinotuen myöntäminen siten tarkoituksenmukaista.

Elinkeinotukihakemukseen liitettäviä selvityksiä ovat mm.

- elinkeinoasiamiehen lausunto
- maataloussihteerin lausunto
- työterveyshuollon työolosuhdeselvitys tilalla
- elinkeinoilmoitus
- yhtiöjärjestys/yhtiösopimus
- markkinointisuunnitelma
- kokonaiskustannusarvio
- rahoitussuunnitelma
- verotustiedot
- toimivan yrityksen tilinpäätös.

Mikäli asiakkaan esittämiä selvityksiä ei pidetä riittävinä, Kela voi käyttää arvioinnissa ulkopuolisia asiantuntijoita. Tästä on sovittava ennalta asiakkaan kanssa. Tällöin asiantuntijoiden käytöstä aiheutuvat kustannukset maksetaan tutkimuslausuntona.

1.5.8.3.1 Selvitys ammattitaidosta ja kyvystä toimia yrittäjänä

Asiakkaalla tulee olla riittävä ammattitaito ja pätevyys suunniteltuun työhön yrityksessä, jotta toimintaa voidaan pitää soveltuvana. Tätä varten selvitetään opinto- ja työtodistusten avulla asiakkaan koulutus- ja työhistoria. Ammattitaitoa ja pätevyyttä voidaan testata myös esimerkiksi työkokeilun avulla.

Soveltuvuuteen vaikuttaa ammattipätevyyden lisäksi myös asiakkaan henkilökohtainen kyky toimia yrittäjänä ja sietää siihen liittyviä riskejä. Jos katsotaan, että asiakkaalla ei ole esimerkiksi yrittäjäkoulutuksen tai aikaisemman kokemuksen perusteella saatua taitoa toimia yrittäjänä, voidaan ennen elinkeinotuen myöntämistä edellyttää yrittäjäkoulutuksen hankkimista.

1.5.8.3.2 Toiminta- ja taloussuunnitelma

Elinkeinotoimintaa aloittavalta asiakkaalta pyydetään yrityksen tai ammatinharjoittamisen toiminta- ja taloussuunnitelma. Se sisältää

- lyhyen kuvauksen toiminnan sisällöstä ja tavoitteista sekä
- selvitykset toiminnan rahoittamisesta (arvioidut menot ja siitä saatavat tuotot).

Suunnitellun toiminnan taloudellisten riskien tulee olla kohtuulliset asiakkaan kokonaistilanteeseen nähden.

Elinkeinotoimintaa jo harjoittavan asiakkaan osalta saadaan tietoja toiminnan taloudellisesta tilasta esimerkiksi tuloslaskelmasta ja taseesta.

Oikeusrekisterikeskus ylläpitää liiketoimintarekisteriä, jossa on tietoja mm. yksityishenkilön velkasaneeraustuomioista, yrityssaneeraustuomioista ja yrittäjille tuomituista liiketoimintakielloista. Elinkeinotukiratkaisua varten Kela voi tarvittaessa pyytää rekisteristä tietoja asiakkaista ja heidän yrityksistään. Tietoja pyydetessä on ilmoitettava elinkeinotuenhakijan sosiaaliturvatunnus tai yrityksen kaupparekisteriotteen tiedot. Kirjalliset tiedot ovat maksullisia.

1.5.8.3.3 Arviot menestymisedellytyksistä

Elinkeinotukihakemuksen ratkaisemiseksi tarvitaan lausunto yrityksen menestymisedellytyksistä ottaen huomioon mm. sen sijaintipaikkakunta ja tuotteiden tai palveluiden markkinointimahdollisuudet. Lausunnon voi antaa esimerkiksi kunnan elinkeinoasiamies tai muu kunnan elinkeinoelämää tunteva viranomainen, vammaisjärjestön elinkeinoneuvoja, teollisuuspiiri tai kyseisen toimialan järjestö.

Menestymisedellytyksiä arvioitaessa on olennaista, miten tuotteiden tai palveluiden markkinointi on suunniteltu järjestettäväksi.

1.5.8.3.4 Lupa elinkeinon harjoittamiseen

Tietyntyypisten yritysten osalta elinkeinon harjoittamiseen on hankittava viranomaisen lupa. Tällainen on esimerkiksi kuljetusliike, joka tarvitsee liikenneluvan. Myös esimerkiksi paikallisen terveysturvaviranomaisen tai rakennuslautakunnan lupa saattaa olla tarpeen toiminnan aloittamiseksi tai muutosten suorittamiseksi. Useimmiten riittää kuitenkin, että elinkeinotoiminnan aloittamisesta ilmoitetaan kaupparekisterin perusilmoituksella paikalliselle rekisteriviranomaiselle. Tarkempia tietoja lupa-asioista saa esimerkiksi elinkeinoasiamieheltä tai elinkeinoneuvojalta taikka poliisiviranomaiselta.

Jäljennökset luvista sekä kaupparekisteri-ilmoituksesta tulee liittää hakemukseen.

1.5.8.3.5 Selvitys yritysmuodosta

Elinkeinotukihakemukseen tulee liittää selvitys yritysmuodosta, jossa toimintaa harjoitetaan. Selvitys voi olla ote tai jäljennös kaupparekisteristä tai elinkeinoilmoituksesta tms. Jos kyseessä on yhtiömuotoinen yritys, tarvitaan jäljennös yhtiöjärjestyksestä tai -sopimuksesta. Osakkaiden omistussuhteet ja tehtävät yhtiössä tulee selvittää erikseen.

1.5.8.3.6 Kustannusarvio

Kustannukset, joiden perusteella elinkeinotukea haetaan, on eriteltävä. Tätä varten tulee esittää kustannusarvio, jossa on lueteltu koneet, laitteet, kalusteet, tarvikkeet yms. sekä niiden malli-, merkki- ja hintatiedot. Jos elinkeinotukea haetaan yksittäisen koneen tai laitteen hankintaan, riittävä selvitys voi olla laitteen esite ja liikkeen tarjous. Tarvittaessa on myös perusteltava koneen, laitteen tms. tarve yritystoiminnan kannalta.

1.5.8.4 Laitteiden omistussuhteet

Elinkeinotukena myönnetyllä avustuksella hankitut ja kokonaan rahoitetut kalliit työvälineet, koneet ja laitteet jätetään aluksi Kelan omistukseen ja annetaan asiakkaalle vain käyttöön. Enintään 500 euroa maksavat laitteet voidaan luovuttaa suoraan asiakkaan omistukseen. Kelan omistukseen jääneet laitteet luovutetaan yleensä asiakkaan omistukseen ensimmäisen seurannan yhteydessä, ellei ole erityistä syytä jatkaa omistusoikeuden säilyttämistä Kelalla.

Omistusoikeutta ei voida jättää Kelalle, jos avustus kattaa vain osan työvälineen kustannuksista tai jos kysymys on kiinteistä rakenteista.

Laitteiden siirtämisestä asiakkaan omistukseen tai mahdollisesta palauttamisesta Kelalle päättää Kelan toimisto. Omistusoikeudesta tehdään myöntämisvaiheessa merkintä kuntoutusjärjestelmän Elinkeinotuki-näytölle ja omistussuhteen muuttuessa Toimenpiteen toteutustiedot -näytölle.

1.5.8.4.1 Sitoumus

Huom! Alla vanhentunutta tekstiä, joka muutetaan etuusohjeuudistuksen yhteydessä v. 2023:

Kelan omistukseen jäävistä välineistä laaditaan sitoumus lomakkeelle KU 503, josta ilmenevät käyttöoikeuteen liittyvät ehdot (kirjepohja KUL10). Lomake täytetään laitteiden käyttöönoton yhteydessä ja siihen tai sen liitteeseen luetteloidaan Kelan omistukseen jäävät välineet. Asiakas allekirjoittaa lomakkeet, josta yksi kappale kuvataan asiakkaan asiakirjoihin ja toinen annetaan kuntoutujalle.

1.5.8.5 Seuranta

Huom! Alla vanhentunutta tietoa, joka muutetaan etuusohjeuudistuksen yhteydessä v. 2023.

Kelan omistukseen jäävistä työvälineistä tehdään seuranta vuosittain keskitetysti lähetettävällä seurantakirjeellä (KUJ01). Se voidaan tarvittaessa lähettää myös toimistosta (KUL12).

Kelan toimisto ilmoittaa tiedot palautuneista laitteista osaamiskeskuksen kuntoutusryhmään ja sopii laitteiden säilytyspaikasta kuntoutusryhmän kanssa.

1.5.9 Tutkimuslausunto

Tutkimuslausunnon avulla saadaan tarvittaessa tietoa asiakkaan tilanteesta kuntoutusratkaisua varten.

Vieraan kielen tulkkaus

a) Tutkimuslausunto apuvälinetarpeen kartoitusta varten

Apuvälinetarpeen kartoitukseen voidaan järjestää vieraan kielen tulkkausta. Katso kooste, joka sisältää tulkkauksen määrät toimenpiteittäin.

b) Tutkimuslausunto asiantuntijalausunnon hankkimiseksi erityisasiantuntijoilta

Tulkkausta ei järjestetä, jos Kela pyytää tutkimuslausuntona lisäselvitystä yksityiseltä terveydenhuollolta.

1.5.9.1 Edellytykset

Tutkimuslausunto voidaan pyytää asiakkaan tilanteen selvittämiseksi, jos asiakkaan työ- tai opiskelukyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet tai niiden arvioidaan lähivuosina olennaisesti heikentyvän.

Asiakkaan kuntoutusmahdollisuuksien selvittelyvaiheessa tai kuntoutusprosessin kestäessä voidaan konsultoida asiantuntijaa, kun käytettävissä olevista lausunnoista ei saada riittävästi tietoa ratkaisua varten.

1.5.9.2 Sisältö ja toteutus

Lääketieteellisiä ja muita asiantuntijalausuntoja voidaan pyytää yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä, kuten erikoislääkäreiltä, psykologeilta, fysioterapeuteilta, toimintaterapeuteilta, sosiaalityöntekijöiltä tai muilta vastaavilta erityisasiantuntijoilta.

Ammatillisia lisäselvityksiä pyydetään tarvittaessa esimerkiksi kouluilta tai työnantajilta. Ammatillisia selvityksiä ovat myös apuvälinetarvekartoitukset, joita voidaan järjestää esimerkiksi Näkövammaisten liitto ry:n palvelu- ja toimintakeskus liriksessä. Lue lisää apuvälinetarpeen selvittämisestä. Elinkeinotukipäätöksen tueksi saattaa olla tarpeen pyytää lisäselvityksiä elinkeinoelämän asiantuntijoilta.

1.5.10 KIILA-kuntoutus

KIILA-kuntoutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat kuntoutuksen alkaessa työssä tai joiden työsuhte on voimassa. KIILA-kuntoutuksen tavoitteena on tukea ja parantaa asiakkaan työkykyä sekä työelämässä pysymistä. Kuntoutuksessa arvioidaan monipuolisesti asiakkaan kuntoutustarvetta, siihen johtaneita syitä ja asiakkaan nykyistä työnhallintaa. Tavoitteena on vastata laaja-alaisin menetelmin yksilön kuntoutustarpeeseen.

Kuntoutusyhteistyö työnantajan ja työterveyshuollon kanssa on olennainen osa kuntoutusprosessia. Päävastuu tilanteen kartoituksesta ja niiden ratkaisemisesta on ensisijaisesti työpaikalla.

Vieraan kielen tulkkaus

KIILA-kuntoutukseen voidaan järjestää vieraan kielen tulkkausta. Katso kooste , joka sisältää tulkkauksen määrät toimenpiteittäin.

1.5.10.1 Edellytykset yksilöpalvelu

KIILA-yksilöpalvelu tarjoaa mahdollisuuden omassa työssä selviytymistä tukevaan ammatilliseen kuntoutukseen, jos soveltuvaa KIILA-kurssipalvelua ei ole saatavilla asiakkaan tilanteessa. Ajatuksena on kuntoutuksen ohjautumisen ja kuntoutukseen pääsyn ”helpottaminen”.

Kuntoutuksen oikea-aikaisuuden näkökulmasta ei ole saatavilla

- oman työnantajan KIILA-kurssia
- oman ammattialan KIILA-kurssia

Yksilöpalvelu sisältää enemmän yksilöllisiä valmennuksen käyntikertoja kuin kurssipalvelu. Tavoitteena on entistä paremmin tukea ja vahvistaa kuntoutujan yksilöllistä kuntoutumista.

KIILA-kuntoutus on Kelan järjestämää työsuhteessa olevien kuntoutusta.

KIILA-kuntoutuksen kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka ovat vakituudessa työsuhteessa tai työskentelevät määräaikaissa tai toistuvissa työsuhteissa tai toimivat yrittäjinä.

Kuntoutus käynnistetään riittävän varhain, jotta työssä jatkaminen voidaan turvata. Työkyvyn olennaista heikentymistä arvioidaan kokonaisvaltaisesti, jolloin sairaus on osa kokonaisuutta. Kuntoutusperusteen määrittää henkilön ajankohtainen kuntoutustarve.

KIILA-yksilöpalveluun valitaan asiakkaita,

- joiden työkykyä heikentää sairaus, ja sairauden arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen
- joiden työkyky on olennaisesti heikentynyt sairauden vuoksi, ja sairauden arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen
- joiden kuntoutumisen tarve on havaittu ja joilla työpaikan ja työterveyshuollon toimenpiteet työkyvyn ylläpitämisessä ovat riittämättömiä.

KIILA-kuntoutuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös asiakkaan

- fyysisen ja psyykkisen kuormittuneisuuden aiheuttamat muutokset terveydentilassa
- ammatissa ja työssä suoriutumisen vaikeudet
- terveydentilaan liittyvät työssä pahenevat oireet
- runsas terveystalvelujen käyttö ja työstä poissaolot
- työtehtäviä tai -järjestelyjä koskevat muutokset työssä
- vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhönsä
- muut kokonaistilanteeseen vaikuttavat tekijät.

Lisäksi KIILA-kuntoutuksen myöntäminen edellyttää, että työterveyshuollossa ja työpaikalla on

- työntekijän kuntoutustarvetta ja – mahdollisuuksia on riittävästi selvitetty työpaikan ja/tai työterveyshuollon toimesta ja selvityksessä esiin tulleisiin seikkoihin on tehty työntekijän terveyden kannalta tarpeellisia ratkaisuja
- työpaikan ja/tai työterveyshuollon toimenpiteillä ei ole voitu riittävästi parantaa työssä selviytymistä
- tehtyjen selvitysten perusteella KIILA-kuntoutuksella voidaan parantaa työntekijän selviytymistä omassa työssään
- työpaikalla ja/tai työterveyshuollolla on riittävät valmiudet omalta osaltaan osallistua kuntoutuksen toteutukseen ja sen tulosten varmentamiseen (seuranta, työpaikkaselvitykset)
- työpaikka ja työterveyshuolto aktiivisesti sitoutuvat kuntoutusprosessiin.

KIILA-kuntoutuksen myöntäminen vanhuuseläkkeellä olevalle

KIILA-kuntoutus voi kestää 1 – 1,5 vuotta, joten KIILA-kuntoutusta haettaessa ja kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon se, että henkilöllä

on vielä työssäoloaikaa jäljellä kuntoutuksen päättyessä. Jos KIILA-kuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista, hakijalle voidaan mahdollisesti järjestää muuta kuntoutusta.

1.5.10.2 Edellytykset kurssipalvelu

KIILA-kuntoutus on Kelan järjestämää työsuhteessa olevien kuntoutusta.

KIILA-kuntoutuksen kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka ovat vakituudessa työsuhteessa tai työskentelevät määräaikaissa tai toistuvissa työsuhteissa tai toimivat yrittäjinä.

Kuntoutus käynnistetään riittävän varhain, jotta työssä jatkaminen voidaan turvata. Työkyvyn olennaista heikentymistä arvioidaan kokonaisvaltaisesti, jolloin sairaus on osa kokonaisuutta. Kuntoutusperusteen määrittää henkilön ajankohtainen kuntoutustarve.

KIILA-kurssipalveluun valitaan asiakkaita,

- joiden työkykyä heikentää sairaus, ja sairauden arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen
- joiden työkyky on olennaisesti heikentynyt sairauden vuoksi, ja sairauden arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen
- joiden kuntoutumisen tarve on havaittu ja joilla työpaikan ja työterveyshuollon toimenpiteet työkyvyn ylläpitämisessä ovat riittämättömiä.

KIILA-kuntoutuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös asiakkaan

- fyysisen ja psyykkisen kuormittuneisuuden aiheuttamat muutokset terveydentilassa
- ammatissa ja työssä suoriutumisen vaikeudet
- terveydentilaan liittyvät työssä pahenevat oireet
- runsas terveyspalvelujen käyttö ja työstä poissaolot
- työtehtäviä tai -järjestelyjä koskevat muutokset työssä
- vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhönsä
- muut kokonaistilanteeseen vaikuttavat tekijät.

Työterveyshuollon ja työpaikan toimenpiteet

Lisäksi KIILA-kuntoutuksen myöntäminen edellyttää, että työterveyshuollossa ja työpaikalla on

- työntekijän kuntoutustarvetta ja – mahdollisuuksia on riittävästi selvitetty työpaikan ja/tai työterveyshuollon toimesta ja selvityksessä esiin tulleisiin seikkoihin on tehty työntekijän terveyden kannalta tarpeellisia ratkaisuja
- työpaikan ja/tai työterveyshuollon toimenpiteillä ei ole voitu riittävästi parantaa työssä selviytymistä
- tehtyjen selvitysten perusteella KIILA-kuntoutuksella voidaan parantaa työntekijän selviytymistä omassa työssään
- työpaikalla ja/tai työterveyshuollolla on riittävät valmiudet omalta osaltaan osallistua kuntoutuksen toteutukseen ja sen tulosten varmentamiseen (seuranta, työpaikkaselvitykset)
- työpaikka ja työterveyshuolto aktiivisesti sitoutuvat kuntoutusprosessiin.

KIILA-kuntoutuksen myöntäminen vanhuuseläkkeellä olevalle

KIILA-kuntoutus voi kestää 1 – 1,5 vuotta, joten KIILA-kuntoutusta haettaessa ja kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon se, että henkilöllä

on vielä työssäoloaika jäljellä kuntoutuksen päättyessä. Jos KIILA-kuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista, hakijalle voidaan mahdollisesti järjestää muuta kuntoutusta.

1.5.10.3 Sisältö ja toteutus yksilöpalvelu

KIILA-yksilöpalvelu toteutetaan sekä yksilöllisinä jaksoina että ryhmäjaksoina (ryhmäjaksot toteutetaan ryhmämuotoisena). Yksilöpalvelu sisältää enemmän yksilöllisiä valmennuksen käyntikertoja kuin ryhmämuotoinen KIILA-kurssi. Kuntoutuspäätös annetaan 18 vuorokaudelle.

Palveluntuottaja aloittaa kuntoutuksen mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 4 kuukauden kuluessa siitä, kun palveluntuottaja on saanut vähintään kolmen asiakkaan kuntoutuspäätöksen ja siihen liittyvät asiakirjat.

Palveluntuottaja kokoaa yksilöllisten päätösten pohjalta ryhmän. Ryhmän koko on 3-5. Yksilöpalvelu toteutetaan, jos ryhmään osallistuu vähintään 3 asiakasta. Alle 3 henkilöllä yksilöpalvelua ei voi toteuttaa ja sen voi siirtää. Ryhmä voi olla ammattialakohtainen tai sekaryhmä. Ryhmä on koko kuntoutuksen ajan sama. Yksilöpalvelussa ryhmän aloitusaikaa voi siirtää, mutta on tarkoituksenmukaista, että kuntoutuksen aloitus ei viivästy kohtuuttomasti. Kuntoutuksen tulee toteutua oikea-aikaisesti.

Yksilökuntoutuksessa ajankohdan alkaminen ei ole sidottu tietylle kalenterivuodelle.

Yksilöpalvelu sisältää yhteensä 8-9 ryhmämuotoista avo- tai laitosvuorokautta, yhden yksilöllisen avopäivän (majoitusmahdollisuus) ja 4-8 yksilöllistä käyntikertaa (ei majoitusmahdollisuutta). Yksilöpalvelu toteutetaan 1-1,5 vuoden aikana.

Kuntoutus sisältää

- yhden ennakkoyhteydenoton
- asiakkaan lähtötilanteen arvioinnin
- ryhmäjaksot (sisältää 1 yhteistyökokouksen)
- yksilöllisiä valmennuksen käyntikertoja
- päätöstilanteen arvioinnin
- 1-2 seurantayhteydenottoa (tarkoitettu asiakkaille, joilla ei ole työterveyshuoltoa)

Palveluntuottaja toimittaa kuntoutuspalautteen Kelaan, asiakkaalle ja työterveyshuoltoon 2 viikon kuluessa kuntoutuksen päättymisestä.

KIILA- yksilöpalveluja järjestetään valtakunnallisesti ja alueellisesti.

Lue lisää

- KIILA-kuntoutuksen palvelukuvauksesta <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-kuntoutuspalvelut-palveluntuottajille-palvelukuvaukset-opiskelua-ja-tyoelamaa-tukevat-palvelut>
- KIILA-kuntoutuksesta Kelan verkkosivujen työnantajat -osiosta [Työkyvyn tuki ja kuntoutus - Työnantajat - kela.fi](#)

Kuntoutuksen jatkaminen poissaolon jälkeen

Kela ei määrittele erikseen asiakkaan poissaoloihin liittyviä hyväksyttäviä syitä kuntoutuksen toteutuksen kannalta. Palveluntuottaja ja asiakas arvioivat yksilöllisesti asiakkaan poissaolon syyn ja sen pituuden suhteessa kuntoutuksen kokonaiskesto.

On olennaista arvioida poissaolon vaikutusta kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen, kun pohditaan, voiko kuntoutus jatkua poissaolosta huolimatta.

Jos sairaus jatkuu pidempään kuin yhden päivän, palveluntuottaja arvioi asiakkaan kanssa, onko kuntoutusta tarkoituksenmukaista jatkaa siinä vaiheessa, keskeytyykö kuntoutus vai hyödynnetäänkö kurssin loppuunsaattamisessa yksilöllisiä käyntikertoja palvelukuvauksen puitteissa. Jos kuntoutus keskeytyy, siitä pitää ilmoittaa välittömästi Kelaan.

Kela ei hyväksy laskutettavaksi poissaolon syyksi äkillisen sairastumisen syyksi lisäksi esimerkiksi asiakkaan lapsen sairastumista, äkillistä loman tarvetta tai lomamatkaa.

Asiakkaan ja/tai palveluntuottajan tulee aina olla etukäteen Kelaan yhteydessä, jos poissaolon vuoksi kuntoutuksen toteuttaminen muuttuu, esim. kurssin jakson tai kurssin vaihtaminen poissaolon vuoksi.

Yksilöpalvelun vaihtaminen

Jos asiakas ei pysty osallistumaan KIILA-yksilöpalvelun alussa toteutettavaan lähtötilannearvioon, hän ei voi aloittaa kuntoutusta. Asiakkaan tulee ottaa välittömästi yhteyttä Kelaan ja selvittää, miten kuntoutuksen toteuttamisen osalta menetellään. Tällöin voi tulla kyseeseen KIILA-yksilöpalvelun vaihtaminen samalla palveluntuottajalla toiseen yksilöpalveluryhmään.

Jos asiakas on jo osallistunut lähtötilannearvioon, mutta sairastuu sen jälkeen eikä pysty enää osallistumaan lainkaan kuntoutukseen, hän voi selvittää Kelan kanssa mahdollisuutta päästä myöhemmin toiselle ko. palveluntuottajan KIILA-yksilöpalvelukuntoutukseen.

Asiakas osallistuu päätöksessä ilmoitetun kuntoutuksen kaikille ryhmäjaksoille. Jos asiakas ei voi perustellusta syystä (esim. sairaus) osallistua jollekin kuntoutuksen ryhmäjaksolle, alkanutta kuntoutusta **ei keskeytetä**. Tällöin palveluntuottaja ja asiakas sopivat kuntoutuksen loppuun saattamisesta erikseen hyödyntämällä yksilöllisiä käyntikertoja palvelukuvauksen puitteissa. Ryhmäjaksoa ei voi korvata eikä vaihtaa toisen kuntoutuksen vastaavalle jaksolle. Sairastumisesta ei tarvitse esittää lääkärintodistusta. Tarvittaessa asiakas tai palveluntuottaja ottaa yhteyttä Kelaan, jossa tilanne arvioidaan tapauskohtaisesti.

Olosuhteiden muutos kuntoutuksen aikana

Jos asiakkaan olosuhteet (esim. työpaikka vaihtuu, työttömyys) muuttuvat kuntoutuksen aikana, alkanutta kuntoutusta ei pääsääntöisesti keskeytetä. Muuttuneet olosuhteet pyritään ottamaan huomioon kuntoutuksessa ja sopeuttamaan ohjelma asiakkaan tilanteeseen (esim. hyödyntämällä yksilöllisiä käyntikertoja palvelukuvauksen puitteissa). Tällöin asiakkaan motivaatiota, uuden/ vanhan työnantajan näkemyksiä kuntoutuksen jatkamiseksi tms. selvitetään yhdessä asiakkaan, työnantajan ja työterveyshuollon kanssa.

Kuntoutuksen keskeytys ja toistuvan kuntoutuksen perusteet

Jos lähtötilannearvioinnissa todetaan, että KIILA-yksilöpalvelua ei ole tarkoituksenmukaista jatkaa, palveluntuottaja suosittelee asiakkaalle yksilöllisen tilanteen mukaisesti jatkotoimenpiteitä ja ohjaa hänet Kelaan.

Jos KIILA-kuntoutuksessa ollut asiakas hakee uudelleen KIILA-kuntoutukseen, tilanne arvioidaan tapauskohtaisesti. Lääkärintodistuksesta on löydettävä perustelut toistuvalla

kuntoutustarpeelle. Perustelu uudelleen myönnettäväksi tulevalle KIILA-kuntoutukselle voi olla esim. uusiutunut työkyvyttömyyden riski.

1.5.10.4 Sisältö ja toteutus kurssipalvelu

KIILA-kurssi järjestetään ryhmämuotoisena, mutta se räätälöidään aina yksilöllisesti. Ryhmämuotoinen kuntoutus voidaan toteuttaa ammattialakohtaisena tai saman työpaikan työntekijöiden tai samaa työtä tekevien kuntoutuksena tai eri ammattialojen muodostamana ryhmänä. Kurssille osallistuu 5-8 asiakasta.

Kurssi sisältää

- yhden ennakkoyhteydenoton
- asiakkaan lähtötilanteen arvioinnin
- ryhmäjaksot (sisältää 1 yhteistyökokouksen)
- yksilöllisiä valmennuksen käyntikertoja
- päätöstilanteen arvioinnin
- 1-2 seurantayhteydenottoa (tarkoitettu asiakkaille, joilla ei ole työterveyshuoltoa)

Kurssi sisältää 10–13 ryhmämuotoista avo- tai laitosvuorokautta, 1 yksilöllisen avopäivän (majoitusmahdollisuus) ja 3-5 yksilöllistä käyntikertaa (ei majoitusmahdollisuutta). Kurssi toteutetaan 1-1,5 vuoden aikana.

Palveluntuottaja toimittaa kuntoutuspalautteen Kelaan, asiakkaalle ja työterveyshuoltoon 2 viikon kuluessa kuntoutuksen päättymisestä.

Kursseja järjestetään valtakunnallisesti ja alueellisesti.

Lue lisää

- KIILA-kuntoutuksen palvelukuvauksesta <https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-kuntoutuspalvelut-palveluntuottajille-palvelukuvaukset-opiskelua-ja-tyoelamaa-tukevat-palvelut>
- KIILA-kuntoutuksesta Kelan verkkosivujen työnantajat -osiosta [Työkyvyn tuki ja kuntoutus - Työnantajat - kela.fi](#)

Suunnittelukokous

Kurssin suunnittelu aloitetaan viimeistään 1 kuukauden kuluessa siitä, kun kurssin hakijataho on valinnut kurssin palveluntuottajan ja kun Kela on hyväksynyt kurssin toteutuksen.

Palveluntuottaja ottaa yhteyttä kurssin hakijatahoon ja sopii neuvottelusta. Kurssin suunnittelu voi toteutua tapaamisena tai etäyhteydenottona tai puhelimitse. Työnantaja ja työterveyshuollon edustaja osallistuvat aina suunnittelukokoukseen. Kelan edustaja voi osallistua siihen tarvittaessa.

Muutokset kurssin aikataulussa

Kurssin alkaminen voi siirtyä, jos kurssille ei ole ollut riittävästi hakijoita. Kurssijaksojen toteuttamisaikojen on kuitenkin oltava palvelukuvauksen mukaisia. Siirrettävä kurssi on aloitettava sen vuoden aikana, jolloin sen on alun perin pitänyt alkaa.

Palveluntuottaja toteuttaa kuntoutuksen sovitun aikataulun mukaisesti myös silloin, kun asiakaspaikkoja jää käyttämättä.

Kurssipalvelu toteutetaan, jos kurssiin osallistuu vähintään 3 asiakasta.

- Jos hakijataho on hakenut kurssin 5 asiakkaalle, kurssin saa siirtää, jos päätöksiä on tehty alle 3 asiakkaalle.
- Jos hakijataho on hakenut kurssin 6 -7 asiakkaalle, kurssin saa siirtää, jos päätöksiä on tehty alle 4 asiakkaalle.
- Jos hakijataho on hakenut kurssin 8 asiakkaalle, kurssin saa siirtää, jos päätöksiä on tehty alle 6 asiakkaalle.

Kurssin aloituksen täytyy aina ajoittua samalle kalenterivuodelle, mutta jatkojaksot voi ajoittaa toteutuvaksi seuraavana vuonna.

Jos kurssin ryhmäjaksoihin tulee muutoksia, vakuutuspiiri ei tee tarkistuspäätöstä. Näissä tilanteissa palveluntuottaja ilmoittaa asiakkaille aikataulumuutoksesta ja varmistaa, että muutos sopii heille. Palveluntuottaja vie uuden ajan suoraan kuntoutuskurssijärjestelmään.

Palveluntuottajat

- tekevät sähköisesti kurssien aikataulumuutokset kuntoutuskurssijärjestelmään
- ilmoittavat kurssien peruuntumisesta kuntoutuspalvelujen ryhmään
kuntoutuspalvelut_muutokset@kela.fi ja kuntoutuspäätöksen saaneille asiakkaille

Kurssin jatkaminen poissaolon jälkeen

Kela ei määrittele erikseen asiakkaan poissaoloihin liittyviä hyväksyttäviä syitä kuntoutuksen toteutuksen kannalta. Palveluntuottaja ja asiakas arvioivat yksilöllisesti asiakkaan poissaolon syyn ja sen pituuden suhteessa kuntoutuksen kokonaiskestoan. On olennaista arvioida poissaolon vaikutusta kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen, kun pohditaan, voiko kuntoutus jatkua poissaolosta huolimatta.

Jos sairaus jatkuu pidempään kuin yhden päivän, palveluntuottaja arvioi asiakkaan kanssa, onko kuntoutusta tarkoituksenmukaista jatkaa siinä vaiheessa, keskeytyykö kuntoutus vai hyödynnetäänkö kurssin loppuunsaattamisessa yksilöllisiä käyntikertoja palvelukuvauksen puitteissa. Jos kuntoutus keskeytyy, siitä pitää ilmoittaa välittömästi Kelaan.

Kela ei hyväksy laskutettavaksi poissaolon syyksi äkillisen sairastumisen syyn lisäksi esimerkiksi asiakkaan lapsen sairastumista, äkillistä loman tarvetta tai lomamatkaa.

Asiakkaan ja/tai palveluntuottajan tulee aina olla etukäteen Kelaan yhteydessä, jos poissaolon vuoksi kuntoutuksen toteuttaminen muuttuu, esim. kurssin jakson tai kurssin vaihtaminen poissaolon vuoksi.

Kurssin vaihtaminen

Jos asiakas ei pysty osallistumaan KIILA-kurssin alussa toteutettavaan lähtötilannearvioon, hän ei voi aloittaa kurssia. Asiakkaan tulee ottaa välittömästi yhteyttä Kelaan ja selvittää, miten kuntoutuksen toteuttamisen osalta menetellään. Tällöin voi tulla kyseeseen kurssin vaihtaminen toiseen uuteen kurssiin tai mahdollisuus siirtyä KIILA-yksilöpalveluun.

Jos asiakas on jo osallistunut lähtötilannearvioon, mutta sairastuu sen jälkeen eikä pysty enää osallistumaan lainkaan kurssille, hän voi selvittää Kelan kanssa mahdollisuutta päästä myöhemmin toiselle ko. palveluntuottajan KIILA-kurssille.

Asiakas osallistuu päätöksessä ilmoitetun kurssin kaikille ryhmäjaksolle. Jos asiakas ei voi perustellusta syystä (esim. sairaus) osallistua jollekin kurssin ryhmäjaksolle, asiakkaan kurssia **ei keskeytetä**. Tällöin palveluntuottaja ja asiakas sopivat kurssin loppuun saattamisesta erikseen hyödyntämällä yksilöllisiä käyntikertoja palvelukuvauksen puitteissa. Ryhmäjaksota ei voi korvata eikä vaihtaa toisen kurssin vastaavalle jaksolle. Ammattialakohtaisessa KIILA-kurssipalvelussa palveluntuottaja ja Kela voivat harkita asiakkaan kanssa kuntoutuksen vaihtamista yksilökohtaisesti, jos löytyy myöhemmin toteutettava vastaava kurssi tai siirtyä yksilöpalveluun.

Sairastumisesta ei tarvitse esittää lääkärintodistusta. Tarvittaessa asiakas tai palveluntuottaja ottaa yhteyttä Kelaan, jossa tilanne arvioidaan tapauskohtaisesti. Etuuskäsittelijä ottaa tarvittaessa yhteyttä kuntoutuspalvelujen ryhmään RP_KUNTOUTUSPALVELUT_MUUTOKSET.

Olosuhteiden muutos kuntoutuksen aikana

Jos asiakkaan olosuhteet (esim. työpaikka vaihtuu, työttömyys) muuttuvat kuntoutuksen aikana, alkanutta kuntoutusta ei pääsääntöisesti keskeytetä. Muuttuneet olosuhteet pyritään ottamaan huomioon kuntoutuksessa ja sopeuttamaan ohjelma asiakkaan tilanteeseen (esim. hyödyntämällä yksilöllisiä käyntikertoja palvelukuvauksen puitteissa). Tällöin asiakkaan motivaatiota, uuden/ vanhan työnantajan näkemyksiä kuntoutuksen jatkamiseksi tms. selvitetään yhdessä asiakkaan, työnantajan ja työterveyshuollon kanssa. Tarvittaessa etuuskäsittelijä ottaa yhteyttä kuntoutuspalvelujen ryhmään RP_KUNTOUTUSPALVELUT_MUUTOKSET.

Kuntoutuksen keskeytys ja toistuvan kuntoutuksen perusteet

Jos lähtötilannearvioinnissa todetaan, että kurssia ei ole tarkoituksenmukaista jatkaa, palveluntuottaja suosittelee asiakkaalle yksilöllisen tilanteen mukaisesti jatkotoimenpiteitä ja ohjaa hänet Kelaan.

Jos KIILA-kuntoutuksessa ollut asiakas hakee uudelleen KIILA-kuntoutukseen, tilanne arvioidaan tapauskohtaisesti. Lääkärintodistuksesta on löydettävä perustelut toistuvalla kuntoutustarpeelle. Perustelu uudelleen myönnettäväksi tulevalle KIILA-kuntoutukselle voi olla esim. uusiutunut työkyvyttömyyden riski.

1.5.10.5 Hakeminen yksilöpalvelu

Asiakas hakee KIILA-yksilöpalveluun täyttämällä ammatillisen kuntoutuksen hakemuksen ([KU 101](#)) ja yhdessä esimiehensä kanssa KIILA-kuntoutuksen ammatillisen selvityslomakkeen ([KU 200](#)). Hakemuksen liitteenä on oltava ajantasainen, kuitenkin enintään vuoden vanha B-lääkärintodistus, jossa on arvioitu kuntoutustarve.

Asiakas saa valita itse palveluntuottajan. Jos asiakas valitsee palveluntuottajan asuinpaikkakuntansa vakuutuspiirin alueelta, matkat korvataan todellisten kustannusten mukaan omavastuun ylittävältä osalta. Jos asiakas valitsee palveluntuottajan muualta, matkat huomioidaan ja korvaus maksetaan vain sen mukaisesti, että kuntoutus toteutuisi oman vakuutuspiirin palveluntuottajalla. Päätöksessä käytetään fraasia KKW43.

Asiakkaan hakemus käsitellään normaalin prosessin mukaan.

Katso kuntoutuksen [palvelukuvauksen](#) yleisestä osasta kohta 3.1.2 Kuntoutusta edeltävät toimenpiteet.

Yrittäjien ja pienten työpaikkojen työntekijöiden erityiset olosuhteet ja työjärjestelyt otetaan tarpeen mukaan huomioon harkittaessa KIILA-kuntoutuksen sopivuutta. Esimerkiksi yrittäjän oma sopimus työterveyshuollon järjestämisestä ei ole ehdoton edellytys sille, että kuntoutus voidaan myöntää.

1.5.10.6 Hakeminen kurssipalvelu

Asiakas hakee kurssille täyttämällä ammatillisen kuntoutuksen hakemuksen ([KU 101](#)) ja yhdessä esimiehensä kanssa KIILA-kuntoutuksen ammatillisen selvityslomakkeen ([KU 200](#)). Hakemuksen liitteenä on oltava ajantasainen, kuitenkin enintään vuoden vanha B-lääkärintlausunto, jossa on arvioitu kuntoutustarve.

Kurssit

Hakijataho ohjaa oman sisäisen tiedottamisensa avulla hakijaa lähettämään hakemuksen asiakkaan vakuutuspiiriin (Kurssinnumero tiedossa). Asiakkaan hakemus käsitellään normaalin prosessin mukaan.

Katso kuntoutuksen [palvelukuvauksen](#) yleisestä osasta kohta 3.1.2 Kuntoutusta edeltävät toimenpiteet.

Yrittäjien ja pienten työpaikkojen työntekijöiden erityiset olosuhteet ja työjärjestelyt otetaan tarpeen mukaan huomioon harkittaessa KIILA-kuntoutuksen sopivuutta. Esimerkiksi yrittäjän oma sopimus työterveyshuollon järjestämisestä ei ole ehdoton edellytys sille, että kuntoutus voidaan myöntää.

1.6 Kv-säännökset

Kuntoutusetuuksiin sovelletaan EY-asetusta (EY) N:o 883/2004, joka on yhdessä täytäntöönpanoasetuksen 987/2009 kanssa tullut sovellettavaksi 1.5.2010 lukien EU-jäsenvaltioiden kansalaisten liikkua EU-jäsenvaltioiden välillä. Kuntoutusetuudet rinnastetaan asetuksessa 883/2004 tarkoitettuihin sairausetuuksiin.

EY-asetusten 883/2004 ja 1408/71 soveltamisalaan kuuluvat sekä työskentelyyn perustuvat etuudet (työeläke- ja tapaturmavakuutus) että Kansaneläkelaitoksen hoitamat asumiseen perustuvat etuudet, jotka on lueteltu soveltamisalalaissa (pl. äitiysavustus, yleinen asumistuki, rintamasotilaseläke ja elatustuki sovellettaessa asetusta 883/2004).

Lisäksi asetuksen piiriin kuuluvat lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa tarkoitettu lasten kotihoidon tuki, sekä seuraavien lakien mukaiset etuudet: sairausvakuutuslaki, työttömyysturvalaki, vammaisetuslaki ja laki Kansaneläkelaitoksen järjestämistä kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista.

Asetuksen 883/2004 lisäksi Kelan kuntoutuslain (566/2005) 16 §:ssä on säädetty Suomessa vakuutetun henkilön oikeudesta saada kuntoutusta ulkomailla. KKRL 16 §:ssä määritellyjä edellytyksiä sovelletaan riippuen siitä, onko kysymyksessä Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai jossain muussa valtiossa järjestettävä kuntoutus.

1.6.1 Asetus 883/2004

Yhteiset säännöt sosiaaliturvan yhteensovittamisesta on annettu EY-asetuksella (EY) N:o 883/2004, joka on yhdessä täytäntöönpanoasetuksen 987/2009 kanssa tullut sovellettavaksi 1.5.2010 lukien EU-jäsenvaltioiden kansalaisten liikkua EU-jäsenvaltioiden välillä.

EY:n sosiaaliturva-asetusta 1408/71 sovelletaan 1.5.2010 jälkeenkin toistaiseksi tilanteissa, joissa asetus 883/2004 ei sovellu EU/ETA-alueella (ml. Sveitsi) liikkuvaan henkilöön.

Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen perusteella asetusta 1408/71 sovelletaan myös EFTA-maihin (ETA-maihin) lukuun ottamatta Sveitsiä.

Sveitsin ja EU:n välisen vapaata liikkuvuutta koskevan sopimuksen perusteella asetusta 1408/71 sovelletaan kuitenkin myös Sveitsin ja EU:n välillä liikkuviin EU-maiden ja Sveitsin kansalaisiin.

Asetus 883/2004 jakaantuu seitsemään osastoon. Lisäksi siinä on yksitoista liitettä sisältävä liiteosa. Asetuksen ensimmäinen osasto (artiklat 1 - 10) sisältää yleisiä määräyksiä. Osastossa on mm.

- käsitteiden määrittelyt,
- henkilöllistä ja asiallista soveltamisalaa koskevat määräykset,
- jäsenvaltioiden kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun turvaava määräys,
- asetuksen ja muiden kansainvälisten sosiaaliturvaa koskevien järjestelyiden välistä suhdetta koskevat määräykset,
- asuinmaata koskevien edellytysten syrjäytymistä koskeva määräys sekä
- etuuksien päällekkäisyyden estämistä koskeva määräys (tarkemmat eläkkeitä koskevat määräykset ovat kolmannen osaston luvussa kolme).

Toisen osaston (artiklat 11–16) määräykset koskevat sovellettavan lainsäädännön määrittelyä. Sovellettavan lainsäädännön määrittelystä on annettu tarkempia ohjeita Vakuuttaminen EU-maissa työskennellessä -ohjeisto.

Kolmas osasto sisältää eri etuuksien ryhmiä koskevia erityissäännöksiä.

- 1 luku: Sairausetuudet sekä äitiys- ja vastaavat isyysetuudet
- 2 luku: Työtapaturma- ja ammattitautietuudet
- 3 luku: Kuolemantapauksen johdosta myönnettävät avustukset
- 4 luku: Työkyvyttömyysetuudet
- 5 luku: Vanhuuseläkkeet ja perhe-eläkkeet
- 6 luku: Työttömyysetuudet
- 7 luku: Varhaiseläke-etuudet
- 8 luku: Perhe-etuudet
- 9 luku: Erityiset maksuihin perustumattomat rahaetuudet

1.6.1.1 Rajatyöntekijän oikeus kuntoutusetuuksiin

---

18 artikla Oleskelu toimivaltaisessa jäsenvaltiossa, kun asuinpaikka on toisessa jäsenvaltiossa – rajatyöntekijöiden perheenjäseniä koskevat erityissäännöt

1. Ellei 2 kohdassa toisin säädetä, 17 artiklassa tarkoitettu vakuutettu ja hänen perheenjäsenensä ovat oikeutettuja luontoisetuuksiin myös oleskellessaan toimivaltaisessa jäsenvaltiossa.

Toimivaltainen laitos myöntää luontoisetuudet omalla kustannuksellaan ja soveltamansa lainsäädännön mukaisesti, ikään kuin asianomaiset henkilöt asuisivat tässä jäsenvaltiossa.

2. Rajatyöntekijän perheenjäsenet ovat oikeutettuja luontoisetuuksiin oleskellessaan toimivaltaisessa jäsenvaltiossa.

Jos toimivaltainen jäsenvaltio sisältyy liitteen III luetteloon, rajatyöntekijän perheenjäsenet, jotka asuvat samassa jäsenvaltiossa kuin rajatyöntekijä, ovat kuitenkin oikeutettuja luontoisetuuksiin toimivaltaisessa jäsenvaltiossa ainoastaan 19 artiklan 1 kohdassa säädetyin ehdoin.

Rajatyöntekijä on työntekijä, joka toimii palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana yhdessä jäsenvaltiossa, mutta asuu toisessa jäsenvaltiossa, johon hän palaa pääsääntöisesti päivittäin tai vähintään kerran viikossa (883/04 art.1 f).

Rajatyöntekijällä on oikeus kuntoutusetuuksiin sekä asuinvaltiossaan että työskentelyvaltiossa samoin ehdoin kuin siellä asuvilla (883/04 art. 18.1).

Muualla kuin Suomessa asuvalla rajatyöntekijällä on oikeus sairaanhoitoon Suomessa asuinjäsenvaltiossa toimivaltaisen jäsenvaltion eli työskentelyvaltion kustannuksella.

Oikeus sairaudenhoitoon ja kuntoutukseen Suomessa, jos Suomi on työskentelyvaltio (883/04 art. 18).

1.6.1.1.1 Eläkkeellä olevan rajatyöntekijän oikeus kuntoutusetuuksiin

---

28 artikla Eläkkeellä olevia rajatyöntekijöitä koskevat erityissäännöt

1. Iän tai työkyvyttömyyden vuoksi eläkkeelle jääneellä rajatyöntekijällä on sairastuessaan oikeus edelleen saada luontoisetuuksia siinä jäsenvaltiossa, jossa hän on viimeksi toiminut palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana, jos kyseessä on mainitussa jäsenvaltiossa aloitetun hoidon jatkaminen. "Hoidon jatkamisella" tarkoitetaan sairauden tutkimisen, diagnosoimisen ja hoidon jatkamista koko sen keston ajan.

Ensimmäistä alakohtaa sovelletaan tarvittavin muutoksin entisen rajatyöntekijän perheenjäseniin, paitsi jos jäsenvaltio, jossa rajatyöntekijä viimeksi harjoitti toimintaansa, on mainittu liitteessä III olevassa luettelossa.

2. Eläkkeensaajalla, joka on vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen tosiasiallista alkamisajankohtaa edeltävinä viitenä vuotena toiminut vähintään kaksi vuotta palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana rajatyöntekijänä, on oikeus saada luontoisetuuksia siinä jäsenvaltiossa, jossa hän toimi rajatyöntekijänä, jos sekä tämä jäsenvaltio että se jäsenvaltio, jossa eläkkeensaajalle hänen asuinjäsenvaltiossaan myönnettyjen luontoisetuuksien kustannuksista vastuussa oleva toimivaltainen laitos sijaitsee, ovat valinneet tämän vaihtoehdon ja ovat molemmat liitteen V luettelossa.

3. Edellä 2 kohtaa sovelletaan mutatis mutandis entisen rajatyöntekijän perheenjäseniin tai hänen jälkeensä eläviin, jos heillä oli oikeus luontoisetuksiin 18 artiklan 2 kohdan mukaisesti tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen ajanjaksojen aikana, vaikka rajatyöntekijä olisi kuollut ennen eläkkeelle jäämistään, edellyttäen että hän oli toiminut palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana rajatyöntekijänä vähintään kaksi vuotta kuolemaansa edeltävien viiden vuoden aikana.

4. Edellä 2 ja 3 kohtaa sovelletaan siihen asti, kunnes asianomaisesta tulee jonkin jäsenvaltion lainsäädännön alainen palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimimisen perusteella.

5. Edellä 1–3 kohdassa tarkoitettujen luontoisetuksien kustannuksista vastaa toimivaltainen laitos, joka on vastuussa eläkkeensaajalle tai hänen jälkeensä eläville heidän asuinjäsenvaltioissaan myönnettyjen luontoisetuksien kustannuksista.

Eläkkeellä olevan rajatyöntekijän oikeus saada kuntoutusetuuksia riippuu siitä, onko kyseessä hoidon jatkamiseen rinnastettava tilanne vai kokonaan uusi kuntoutushakemus.

Hoidon jatkaminen

Eläkkeelle jäävällä rajatyöntekijällä on oikeus edelleen kuntoutusetuksiin valtiossa, jossa hän on viimeksi toiminut palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana, jos kyseessä on mainitussa jäsenvaltiossa aloitetun hoidon jatkaminen.

Hoidon jatkamisella tarkoitetaan sairauden tutkimisen, diagnosoimisen ja hoidon jatkamista (883/04 art. 28.1). Kuntoutusetuuksissa hoidon jatkamisena voidaan pitää lähinnä sairauden diagnosoimisen perusteella myönnettyä kuntoutusta ja sen jatkamista.

Eläkkeensaajalla on velvollisuus todistaa, että kyseessä on entisessä työskentelyvaltiossa aloitetun hoidon jatkaminen. Asiakkaan tulee siten esittää tarpeellinen selvitys, jonka perusteella Kelassa voidaan todeta kyseessä olevan hoidon jatkaminen.

Uusi kuntoutushakemus

Eläkkeensaajalla, joka on vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen tosiasiallista alkamisajankohtaa edeltävinä viitenä vuotena toiminut vähintään kaksi vuotta palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana rajatyöntekijänä, on oikeus edelleen saada luontoisetuksia siinä jäsenvaltiossa, jossa hän toimi rajatyöntekijänä. (883/04 art. 28.2)

Oikeus syntyy silloin, kun valtio jossa henkilö toimi rajatyöntekijänä ja valtio, jossa hoitoetuksista kustannuksista vastuussa oleva toimivaltainen laitos sijaitsee, on molemmat mainittu asetuksen 883/04 liitteessä V. Suomea ei ole mainittu liitteessä V, joten artikla ei koske tilanteita, joissa Suomi on eläkkeensaajan entinen työskentelyvaltio.

Vastaava oikeus hoitoetuuksiin entisessä työskentelyvaltiossa on myös entisen rajatyöntekijän perheenjäsenillä tai hänen jälkeensä elävillä. (art. 28.3)

1.6.1.2 Eläkkeenhakijan ja eläkkeensaajan siirtyminen palkkatyöhön

---

Jos eläkkeensaaja ottaa vastaan palkkatyön tai toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana (art. 31), häneen ei sovelleta asetuksen 883/04 eläkkeensaajia ja heidän perheenjäseniänsä koskevia säännöksiä, vaan artiklojen 17–21 mukaista perheenjäsenen käsitystä. Palkkatyöhön siirtyminen laajentaa perheenjäsenen oikeutta saada luontoisetuuksia.

1.6.1.3 Eläkkeenhakijoiden ja eläkkeensaajien oikeus kuntoutusetuuksiin

---

22 artikla Eläkkeenhakijat

1. Vakuutettu, joka eläkehakemuksen esittäessään tai hakemuksen käsittelyn aikana menettää oikeuden luontoisetuuksiin sen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella, joka oli viimeksi toimivaltainen, on edelleen oikeutettu luontoisetuuksiin asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön perusteella, jos eläkkeenhakija täyttää 2 kohdassa tarkoitetun jäsenvaltion lainsäädännön edellytykset vakuutuksen saamiseksi. Myös eläkkeenhakijan perheenjäsenillä on oikeus luontoisetuuksiin asuinjäsenvaltiossa.

2. Luontoisetuuksien kustannuksista vastaa sen jäsenvaltion laitos, josta 23–25 artiklan mukaisesti tulisi toimivaltainen eläkettä myönnettäessä.

Kustannusvastuu eläkkeenhakijoiden kuntoutusetuuksista kuuluu sille valtiolle, josta tulee toimivaltainen valtio eläkettä myönnettäessä (883/2004 art. 22).

23 artikla Oikeus luontoisetuuksiin asuinjäsenvaltion lainsäädännön perusteella.

Henkilö, joka saa eläkettä tai eläkkeitä kahden tai useamman jäsenvaltion, joista yksi on hänen asuinjäsenvaltionsa, lainsäädännön nojalla ja jolla on oikeus luontoisetuuksiin kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, saa, samoin kuin hänen perheenjäsenensä, luontoisetuudet asuinpaikanlaitokselta ja kyseisen laitoksen kustannuksella ikään kuin hän olisi eläkkeensaaja, jolle eläkettä maksettaisiin yksinomaan kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla.

Eläkkeensaajilla on oikeus kuntoutusetuuksiin asuinvaltiossa sen lainsäädännön mukaisesti (883/04 art. 23).

Jos eläkkeensaaja saa eläkettä kahdesta tai useammasta valtiosta, joista yksi on eläkkeensaajan asuinvaltio ja jos eläkkeensaajalla on oikeus kuntoutusetuuksiin asuinvaltiossa, saa hän hoitoetuedet asuinvaltion kustannuksella.

1.6.1.3.1 Yhden tai useamman muun jäsenvaltion kuin asuinjäsenvaltion lainsäädäntöön perustuva eläke, kun oikeus luontoisetuuksiin on olemassa asuinjäsenvaltiossa (883/2004, art. 24)

---

24 artikla Oikeutta luontoisetuuksiin ei ole asuinjäsenvaltion lainsäädännön perusteella

1. Henkilö, joka saa eläkettä tai eläkkeitä yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön nojalla ja jolla ei ole oikeutta luontoisetuuksiin asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön nojalla, saa kuitenkin omalta osaltaan ja perheenjäseniensä osalta tällaiset etuudet siltä osin kuin hänellä olisi ollut niihin oikeus sen jäsenvaltion tai vähintään yhden sellaisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, joka olisi toimivaltainen hänen eläkkeidensä osalta, jos hän asuisi kyseisessä jäsenvaltiossa. Luontoisetuudet myöntää 2 kohdassa tarkoitetun laitoksen kustannuksella asuinpaikan laitos, ikään kuin asianomainen olisi oikeutettu eläkkeeseen ja luontoisetuuksiin kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa määritetään luontoisetuuksien kustannuksista vastaava laitos seuraavien sääntöjen mukaisesti:

a) jos eläkkeensaajalla on oikeus luontoisetuuksiin vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen laitos vastaa kustannuksista;

b) jos eläkkeensaajalla on oikeus luontoisetuuksiin kahden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, kustannuksista vastaa sen jäsenvaltion toimivaltainen laitos, jonka lainsäädännön alaisuuteen asianomainen on kuulunut pisimpään; jos tämän säännön soveltamisesta seuraisi, että etuuksien kustannuksista vastaisi useampi laitos, kustannuksista vastaa sitä lainsäädäntöä soveltava laitos, jonka alaisuuteen eläkkeensaaja viimeksi kuului.

Useasta valtiosta eläkettä saavan eläkkeensaajan asuinvaltiostaan saamien luontoisetuuksien kustannuksista vastaava valtio määräytyy 24 artiklan 2 kohdan mukaisesti:

Jos eläkkeensaajalla on oikeus luontoisetuuksiin vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, tämän valtion toimivaltainen laitos vastaa niiden kustannuksista.

Jos eläkkeensaaja saa eläkettä useamman jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, vastaa kustannuksista sen jäsenvaltion toimivaltainen laitos, jossa eläkeläinen on ollut pisimmän ajan vakuutettuna.

Jos eläkeläinen on ollut vakuutettuna yhtä pitkän ajan useassa jäsenvaltiossa, vastaa kustannuksista sen jäsenvaltion toimivaltainen laitos, jonka lainsäädännön alainen eläkkeensaaja viimeksi oli.

Eläkkeenhakijan ja -saajan oikeudet asumisen ja tilapäisen oleskelun aikaisiin kuntoutusetuuksiin (883/04 art. 22–26) vastaavat asetuksessa 1408/71 säädettyjä oikeuksia.

1.6.1.3.2 Eläkkeensaajan tai hänen perheenjäsentensä oleskelu muussa jäsenvaltiossa kuin asuinjäsenvaltiossaan - oleskelu toimivaltaisessa jäsenvaltiossa - lupa välttämättömään hoitoon asuinjäsenvaltion ulkopuolella (883/04 art. 25)

---

25 artikla Yhden tai useamman muun jäsenvaltion kuin asuinjäsenvaltion lainsäädäntöön perustuva eläke, kun oikeus luontoisetuuksiin on olemassa asuinjäsenvaltiossa

Jos henkilö, joka saa eläkettä tai eläkkeitä yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, asuu sellaisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön mukaan oikeus saada luontoisetuuksia ei edellytä vakuutusta tai toimimista palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana, ja jos asianomainen ei saa eläkettä kyseiseltä jäsenvaltiolta, asianomaiselle ja tämän perheenjäsenille myönnettävien luontoisetuuksien kustannuksista vastaa 24 artiklan 2 kohdan mukaisesti määritetty laitos jossakin hänen eläkkeidensä osalta toimivaltaisista jäsenvaltioista siltä osin kuin mainitulla eläkkeensaajalla ja hänen perheenjäsenillään olisi oikeus tällaisiin etuuksiin, jos he asuisivat kyseisessä jäsenvaltiossa.

Oikeus lääketieteellisesti välttämättömiin hoitoetuuksiin muussa kuin asuinvaltiossa oleskeltaessa on eläkkeensaajan osalta toimivaltaisen valtion kustannusvastuulla Suomen kustannusvastuulle kuuluvat eläkkeensaajat ovat oikeutettuja etuuksiin Suomen EHCillä (European Health Insurance Card) 1.5.2010 lukien.

Eläkkeensaajan ja perheenjäsenten oikeus kaikkiin hoitoetuuksiin toimivaltaisessa valtiossa tilapäisen oleskelun aikana edellyttää, että toimivaltainen valtio sisältyy perusasetuksen liitteeseen IV. Suomi ei kuulu liitteessä mainittuihin maihin, joten oikeus hoitoetuuksiin tilapäisen oleskelun aikana ei koske niitä eläkkeensaajia joiden toimivaltainen valtio on Suomi. Siten näillä eläkkeensaajilla on oikeus Suomessa oleskellessaan vain lääketieteellisesti välttämättömiin hoitoetuuksiin EHCillä.

1.6.1.4 Perheenjäsenen käsite ja ensisijaisuussääntö

Perusasetuksessa perheenjäsenellä tarkoitetaan henkilöä, joka määritellään tai tunnustetaan perheenjäseneksi tai katsotaan talouteen kuuluvaksi jäseneksi sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa asianomainen (perheenjäsen) asuu. (883/04 art. 1 i)

32 artikla Luontoisetuuksia koskevien oikeuksien ensisijaisuus – erityissääntö perheenjäsenten oikeudesta etuuksiin asuinjäsenvaltiossa

1. Jäsenvaltion lainsäädäntöön tai tähän lukuun perustuva itsenäinen oikeus luontoisetuuksiin on ensisijainen perheenjäsenille maksettavia etuuksia koskeviin johdettuihin oikeuksiin nähden. Johdettu oikeus luontoisetuuksiin on kuitenkin ensisijainen itsenäisiin oikeuksiin nähden, kun itsenäinen oikeus asuinjäsenvaltiossa

perustuu suoraan ja yksinomaan siihen, että asianomainen henkilö asuu kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Kun vakuutetun perheenjäsenet asuvat sellaisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön mukaisesti oikeus luontoisetuuksiin ei edellytä vakuutusta tai toimimista palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana, luontoisetuudet myönnetään heidän asuinjäsenvaltionsa toimivaltaisen laitoksen kustannuksella, jos vakuutetun aviopuoliso tai hänen lapsistaan huolehtiva henkilö toimii palkkatyössä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana tässä jäsenvaltiossa tai saa palkkatyöhön tai itsenäiseen ammatinharjoittamiseen perustuvaa eläkettä tästä jäsenvaltiosta.

Jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuva itsenäinen oikeus luontoisetuuksiin on ensisijainen perheenjäsenille maksettavia etuuksia koskeviin johdettuihin oikeuksiin nähden.

Johdettu oikeus luontoisetuuksiin on kuitenkin ensisijainen itsenäisiin oikeuksiin nähden, kun itsenäinen oikeus asuinjäsenvaltiossa perustuu suoraan ja yksinomaan siihen, että asianomainen henkilö asuu kyseisessä jäsenvaltiossa. (883/04 art. 32.1)

1.6.1.4.1 Perheenjäsenten hoitoetusoikeudet eri tilanteissa

Perusasetuksen III osaston 1 luvun luontoisetuksia koskevien artiklojen osalta perheenjäsenten oikeuksia hoitoetuuksiin on säännelty mm. seuraavissa tilanteissa:

- Asuminen 883/04 art. 17 ja 987/09 art. 24 (vakuutetut ja perheenjäsenet)
- Tilapäinen oleskelu toimivaltaisessa valtiossa (rajatyöntekijöiden ja perheenjäsenten erityissäännöt) 883/04 art. 18 vakuutetuilla ja heidän perheenjäsenillään on oikeus kuntoutusetuuksiin myös heidän oleskellessaan toimivaltaisessa valtiossa, joka ei ole heidän asuinvaltionsa.

1.6.1.5 Rekisteröitymismenettely luontoisetuuksien saamiseksi

---

24 artikla Asuminen muussa kuin toimivaltaisessa jäsenvaltiossa

1. Sovellettaessa perusasetuksen 17 artiklaa vakuutetun ja/tai hänen perheenjäsentensä on rekisteröidyttävä asuinpaikan laitokseen. Heidän oikeutensa luontoisetuuksiin asuinjäsenvaltiossa on todistettava toimivaltaisen laitoksen vakuutetun tai asuinpaikan laitoksen pyynnöstä antamalla todistuksella.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu asiakirja on voimassa, kunnes toimivaltainen laitos ilmoittaa asuinpaikan laitokselle sen peruuttamisesta. Asuinpaikan laitoksen on ilmoitettava toimivaltaiselle laitokselle kaikista 1 kohdan mukaisista rekisteröitymisistä, sekä kaikista muutoksista niihin tai rekisteröinnin peruuttamisesta.

3. Tätä artiklaa sovelletaan perusasetuksen 22, 24, 25 ja 26 artiklassa tarkoitettuihin henkilöihin tarvittavin muutoksin.

Sovellettaessa perusasetuksen 17 artiklaa vakuutetun ja/tai hänen perheenjäsentensä on rekisteröidyttävä asuinpaikan laitokseen. Heidän oikeutensa luontoisetuuksiin asuinjäsenvaltiossa on todistettava toimivaltaisen laitoksen vakuutetun tai asuinpaikan laitoksen pyynnöstä antamalla todistuksella (987/2009 art. 24).

Rekisteröitymiseen käytettävä asiakirja on voimassa, kunnes toimivaltainen laitos ilmoittaa asuinpaikan laitokselle sen peruuttamisesta.

Asuinpaikan laitoksen on ilmoitettava toimivaltaiselle laitokselle kaikista rekisteröitymisistä, sekä kaikista muutoksista niihin tai rekisteröinnin peruuttamisesta.

Perheenjäseniä koskeva poikkeus (883/04 art. 18.2), perusasetuksen liite III rajoittaa perheenjäsenten oikeuksia jos toimivaltainen valtio on mainittu liitteessä. Suomi on mainittu liitteessä III, joten Suomessa työskentelevän rajatyöntekijän perheenjäsenet ovat oikeutettuja Suomessa oleskellessaan vain lääketieteellisesti välttämättömäksi tuleviin hoitoetuuksiin.

1.6.1.6 Laitosten väliset korvaukset

---

62 artikla Periaatteet

1. Sovellettaessa perusasetuksen 35 artiklaa ja 41 artiklaa toimivaltainen laitos korvaa etuudet antaneelle laitokselle luontoisetuuksista aiheutuneiden kustannusten todellisen määrän, jonka etuudet antaneen laitoksen tilit osoittavat, paitsi sovellettaessa täytäntöönpanoasetuksen 63 artiklaa.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitettu etuuksista aiheutuneiden todellisten kustannusten määrä ei kokonaan tai osittain käy ilmi etuudet antaneen laitoksen tileistä, palautettava määrä määritetään kiinteämääräisen summan perusteella laskemalla se kaikesta asianmukaisesta tiedosta, joka on saatu käytettävissä olevista lähteistä. Hallintotoimikunta arvioi perusteet, joita käytetään kertasuorituksen laskemisessa, ja vahvistaa sen määrän.

3. Korvauksessa ei voida ottaa huomioon korkeampia tasoja kuin ne, joita sovelletaan sellaisille vakuutetuille annettuihin luontoisetuuksiin, jotka ovat 1 kohdassa tarkoitettut etuudet antaneen laitoksen soveltaman lainsäädännön alaisia.

Jäsenvaltion laitoksen toisen jäsenvaltion laitoksen puolesta suorittamat kuntoutusetuudet korvataan pääsääntöisesti todellisten kustannusten mukaisesti.

Jos todelliset kustannukset eivät käy ilmi, korvataan kiinteämääräisten kustannusten perusteella (987/09 art. 62.2). Koska kuntoutuksessa ei ole määritelty kiinteitä korvauksia, tulee korvaukset määritellä kohtuulliseksi katsottavan hintatason mukaan.

66 artikla Laitosten välisiä korvauksia koskeva menettely

1. Asianomaisten jäsenvaltioiden väliset korvaukset suoritetaan mahdollisimman nopeasti. Jokaisen asianomaisen laitoksen on korvattava saatavat ennen tässä jaksossa mainittuja määräaikoja heti kun se on sille mahdollista. Tiettyä saatavaa koskeva riita ei saa estää muiden saatavien korvaamista.

2. Perusasetuksen 35 ja 41 artiklassa säädetyt korvaukset jäsenvaltioiden laitosten välillä suoritetaan yhteyselimen välityksellä. Perusasetuksen 35 artiklan mukaisista korvauksista voi huolehtia eri yhteyselimen kuin 41 artiklan mukaisista korvauksista.

Jäsenvaltioiden välillä korvaukset suoritetaan mahdollisimman nopeasti.

Saatavaa koskeva riita ei saa estää muiden saatavien suorittamista toiselle jäsenvaltiolle.

67 artikla Saatavien esittämistä ja maksamista koskevat määräajat

1. Todellisiin kustannuksiin perustuvat saatavat on esitettävä velallisjäsenvaltion yhteyselimelle 12 kuukauden kuluessa sen kalenterivuosispuoliskon päättymisestä, jona nämä saatavat on merkitty velkojalaitoksen kirjanpitoon.

2. Kiinteisiin määriin perustuvat saatavat kalenterivuoden osalta on esitettävä velallisjäsenvaltion yhteyselimelle 12 kuukauden kuluessa sen kuukauden jälkeen, jona kyseistä vuotta koskevat keskimääräiset kustannukset on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Täytäntöönpanoasetuksen 64 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut luettelot on esitettävä viitevuotta seuraavan vuoden loppuun mennessä.

3. Täytäntöönpanoasetuksen 6 artiklan 5 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetussa tapauksessa tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetty määräaika alkaa kulua vasta, kun toimivaltainen laitos on määritetty.

4. Edellä 1 ja 2 kohdassa mainittujen määräaikojen jälkeen esitettyjä saatavia ei oteta huomioon.

5. Velallislaitoksen on maksettava saatavat täytäntöönpanoasetuksen 66 artiklassa tarkoitetulle velkojajäsenvaltion yhteyselimelle 18 kuukauden kuluessa sen kuukauden päättymisestä, jona saatavat esitettiin velallisjäsenvaltion yhteyselimelle. Tätä ei sovelleta saataviin, jotka velallislaitos on tuon ajan kuluessa hylännyt pätevistä syistä.

6. Saatavaa koskeva riita on ratkaistava viimeistään 36 kuukauden kuluessa sen kuukauden jälkeen, jona saatava on esitetty.

7. Tilintarkastuslautakunta helpottaa tilien lopullista selvittämistä tapauksissa, joissa sopuun ei päästä 6 kohdassa säädettyssä ajassa, ja se antaa jommankumman osapuolen esittämästä perustellusta pyynnöstä lausuntonsa riita-asiassa kuuden kuukauden kuluessa sen kuukauden jälkeen, jona asia osoitettiin sille.

Lähtökohtaisesti korvaukset tulee maksaa heti kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään ennen art. 67 säädettyjen määräaikojen umpeutumista.

1.6.1.7 Kustannuksista vastaaminen

Perheenjäsenen/jälkeen elävän oikeus syntyy, jos rajatyöntekijän entinen työskentelyvaltio ei ole mainittu 883/04 liitteessä III. Suomi on mainittu liitteessä III, joten ei koske tilanteita jossa Suomi on rajatyöntekijän entinen työskentelyvaltio.

Kustannuksista vastaaminen

Kuntoutusetuuksien myöntämisestä syntyvistä kustannuksista vastaa kaikissa tapauksissa laitos, joka vastaa eläkkeensaajalle tai tämän jälkeen eläville asuinvaltiossa myönnettyjen kuntoutusetuuksien kustannuksista.

Entisellä rajatyöntekijällä ja perheenjäsenellä on velvollisuus toimittaa oleskelupaikan laitokselle toimivaltaisen laitoksen antama asiakirja, jos entinen työskentelyvaltio ei

ole enää toimivaltainen valtio ja rajatyöntekijä tai hänen perheenjäsenensä matkustaa tähän valtioon saadakseen hoitoetuuksia perusasetuksen art. 28 nojalla (987/09 art. 29).

1.6.2 Kuntoutus ulkomailla (KKRL 16 §)

Kela korvaa tietyissä tapauksissa ulkomailla annettavaa kuntoutusta. Siitä säädetään Kelan kuntoutuslain 16 §:ssä. (KKRL 566/2005 16 §). KKRL 16 §:ää ei sovelleta kuntoutuspsykoterapiaan.

Huomioitava on, että Potilasvakuutuskeskuksen mukaan potilasvakuutusturva koskee vain Suomessa annettavaa terveyden- ja sairaanhoitoa. Etälääketieteen keinoin annettava hoito/kuntoutus katsotaan annetuksi Suomessa, jos sekä potilas että hoitoa/kuntoutusta antava terveydenhuollon ammattihenkilö ovat fyysisesti Suomessa. Hoitotapahtumaan ei sovelleta potilasvakuutuslakia, jos potilas/asiakas on hoitohetkellä ulkomailla.

Vaativa lääkinnällinen kuntoutus ulkomailla

Terapia voi jatkua ja sitä voidaan korvata **videon välityksellä toteutettuna** myös silloin, jos asiakas muuttaa **meneillään olevan terapian** aikana esimerkiksi opiskelemaan tai töihin ulkomaille. Edellytyksenä on, että asiakas on edelleen vakuutettuna Suomessa ja terapeutti työskentelee Suomessa.

Kuvallisen videoyhteyden välityksellä ulkomaille toteutettua terapiaa koskevat samat ohjeet, jotka on kerrottu korvaamisen edellytyksistä Suomessa.

Kuntoutuspsykoterapia ulkomailla

Kuntoutuspsykoterapiaa voidaan korvata **etäkuntoutuksena** silloin, jos asiakas esimerkiksi opiskelee tai on töissä ulkomaille. Edellytyksenä on, että asiakas on edelleen vakuutettuna Suomessa ja terapeutti työskentelee Suomessa.

Kuvallisen videoyhteyden välityksellä ulkomaille toteutettua terapiaa koskevat samat ohjeet, jotka on kerrottu korvaamisen edellytyksistä Suomessa.

1.6.2.1 Maa, jossa kuntoutusta annetaan

Kuntoutusta korvataan eri tavalla sen perusteella, onko kuntoutusta annettu

- toisessa EU:n jäsenvaltiossa tai EY-lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa (EU/EY-valtio) tai
- valtiossa, jonka kanssa Suomella ei ole asiaa koskevaa sosiaaliturvasopimusta.

Kelan kuntoutuslain mukaan korvausta voi saada ammatillisesta kuntoutuksesta ja vaativasta lääkinnällisestä kuntoutuksesta, mutta ei kuntoutuspsykoterapiasta eikä harkinnanvaraisesta kuntoutuksesta. Yleisten kuntoutuksen järjestämisedellytysten tulee täyttyä myös ulkomailla oleskelun ajan.

1.6.2.1.1 Toinen EU/EY-valtio

Asiakkaalla on oikeus saada korvaus toisessa EU/EY-valtiossa annetusta kuntoutuksesta, jos

- ulkomailla annettu kuntoutus vastaa Kelan kuntoutuslaissa määriteltyjä kuntoutuksen sisällölle ja laajuudelle asetettuja edellytyksiä
- kuntoutus olisi Suomessa annettuna kuulunut Kelan järjestämisvelvollisuuden piiriin,
- kuntoutusta annetaan sellaisella kielellä, jolla saadut ohjeet asiakas hallitsee, jolloin kuntoutusta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ja soveltavana, ja
- kuntoutus perustuu Kelan kuntoutuslain 45 §:ssä tarkoitettuun kuntoutuspäätökseen.
- kyseessä on vaativa lääkinällinen kuntoutus
- kuntoutus perustuu Suomessa julkisen terveydenhuollon yksikössä tai vastaavassa ulkomaisessa hoitoyksikössä laadittuun kuntoutussuunnitelmaan.

EY-lainsäädäntöä soveltavia valtioita ovat ETA-maat Islanti, Liechtenstein, Norja sekä lisäksi Sveitsi.

1.6.2.1.2 Muu valtio

Asiakkaalle voidaan korvata myös muualla kuin toisessa jäsenvaltiossa annettu ammatillinen kuntoutus tai vaativaa avohoidossa toteutettua lääkinällistä kuntoutusta. Tämä edellyttää edellä lueteltujen kriteerien lisäksi, että vastaavaa kuntoutusta ei ole ollut saatavilla Suomessa tai sen korvaamiseen on muu erityinen syy. Korvausta ei makseta Kelan kuntoutuslain nojalla esimerkiksi silloin, kun asiakas on oikeutettu ammatilliseen kuntoutukseen ja hän hakeutuu ulkomaille opiskelemaan, jos tarpeenmukaista ammatillista kuntoutusta on tarjolla Suomessa.

1.6.2.2 Kuntoutuksen hakeminen

Asiakas voi hakea ulkomailla annettavaa kuntoutusta lähtökohtaisesti samalla tavoin kuin hän hakisi kuntoutusta Suomessa. Poikkeuksena menettelyssä on se, että asiakkaan on esitettävä selvitys ulkomailla annettavasta kuntoutuksesta (sisältö, kuntoutuksen toteuttaja), jos kysymyksessä ei ole Kelan palveluntuottaja (toistaiseksi Kelalla ei ole ulkomaisia palveluntuottajia). Jos asiakkaalla on jo voimassa oleva kuntoutuspäätös Suomessa sijaitsevalle palveluntuottajalle, hän voi hakeutua myös sen perusteella toiseen EU/EY-valtioon järjestämisvelvollisuuteen kuuluvaan kuntoutukseen.

Kelan kuntoutuspäätöksen voi hakea myös jälkikäteen. Tällöin vaaditaan samat selvitykset kuntoutuksen sisällöstä kuin etukäteen haettaessakin. Ulkomaille hakeutumiseen ei siis tarvita erillistä ennakkolupaa. Halutessaan asiakas voi pyytää Kelalta etukäteen tiedon siitä, onko ulkomailla annettava kuntoutus Kelan kuntoutuslain perusteella korvattavaa. Tällainen tieto on kuitenkin vasta Kelan epävirallinen kannanotto kuntoutuksen korvattavuudesta. Varsinainen valituskelpoinen päätös annetaan vain asiakkaan hakemuksesta.

Pääsääntöisesti kuntoutusta korvataan aikaisintaan sen kuukauden alusta, jona hakemus jätettiin Kelalle, jollei sen korvaamiseen edeltävältä ajalta ole erityistä syytä. Ulkomailla oleskelu voi olla tällainen erityinen syy. Kuntoutusta ei kuitenkaan korvata pitemmältä ajalta kuin 6 kuukauden ajalta ennen sen hakemista, joten ulkomailla annettavasta kuntoutuksesta on haettava korvausta 6 kuukauden kuluessa palvelun antamisesta tai maksun suorittamisesta.

Kelan kuntoutuslain mukaisesta kuntoutusetuudesta päätettäessä otetaan huomioon samaa etuutta tai Kelan kuntoutuslain mukaan huomioon otettavaa muuta etuutta vastaava ulkomailla järjestettävä kuntoutus tai muu etuus.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 16 § ja 41 §)

1.6.2.3 Kustannusten korvaaminen

Ulkomailla annetusta kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset korvataan enintään siihen määrään asti, joka olisi korvattu, jos kuntoutusta olisi annettu Kelan kuntoutuslain mukaisesti Suomessa. Jos henkilö on saanut ulkomailla korvausta samoista kuntoutuksen kustannuksista, joista hän hakee Kelan kuntoutuslain mukaista korvausta, hänelle maksetaan korvausta vain siltä osin kuin sen määrä ylittää ulkomailla maksetun korvauksen.

Kelalta voi pyytää ennakoon tiedon siitä, mihin määrään asti ulkomailla annettavaa kuntoutusta korvataan eli sen määrän, jonka kuntoutuksen järjestäminen Suomessa olisi maksanut. Jos asiakkaalla on kuntoutuspäätös tietylle palveluntuottajalle, niin Kelan tälle palveluntuottajalle sopima palvelun hinta on se enimmäismäärä, joka lain mukaan korvataan. Jos asiakkaalla ei ole kuntoutuspäätöstä tietylle palveluntuottajalle, niin korvattavat kustannukset arvioidaan sen perusteella, kuinka paljon ulkomailla annettua kuntoutusta vastaavasta kuntoutuspalvelusta on Kelan viimeisimpien tilastotietojen perusteella keskimäärin maksettu korvauksia.

Sovellettavat lainkohdat (KKRL 566/2005 14 § ja 16 §)

1.6.2.4 Matkakustannukset

Matkakustannusten korvaamisessa noudatetaan sairausvakuutuslain 4 luvun säännöksiä. Ulkomaille tehdyn matkan aiheuttamia kustannuksia ei korvata.

Ulkomailla kuntoutusta saavan asiakkaan matkakorvaus

Jos Suomessa vakuutetulle, ulkomailla oleskelevalle/asuvalle henkilölle tehdään Kelan kuntoutuspäätös, voidaan päätökseen liittyen korvata myös matkat. Matkat korvataan enintään niiden kustannusten mukaisesti, jotka olisivat syntyneet Suomessa kotia lähimpänä olevaan kuntoutuspaikkaan.

Tähän liittyen on tehty fraasi (KKW40): ”Ulkomailla annetusta kuntoutuksesta aiheutuneet matkakustannukset voidaan korvata enintään niiden kustannusten mukaisesti, jotka olisivat syntyneet Suomessa kotia lähimpänä olevaan kuntoutuspaikkaan.”

Fraasi lisätään ulkomaille kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

Sovellettavat lainkohdat (KKRL 566/2005 15 §) ja (SVL 1224/2004 4 luku 1 § 3 mom.)

1.6.3 Ammatillinen kuntoutus Pohjoismaissa

Pohjoismainen sosiaaliturvasopimus velvoittaa Pohjoismaita tekemään yhteistyötä rajat ylittävissä ammatillisessa kuntoutuksessa. Pohjoismaat ovat tehneet kahdenvälisiä hallinnollisia sopimuksia kuntoutuksen järjestämisestä ja käytännön toimintatavoista tilanteissa, joissa henkilö työskentelee toisessa Pohjoismaassa ja asuu toisessa. Sopimusten tarkoituksena on helpottaa kuntoutusasioiden hoitamista, kun henkilöt ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen.

Kuntoutuksen hakijan voi olla vaikeaa täyttää kuntoutuksen aikaisen rahaetuuden (esim. kuntoutusrahan) ja kuntoutustoimenpiteiden saamisedellytyksiä, jos sekä työskentelymaa että asuinmaa soveltavat tiukasti kansallista lainsäädäntöään. Näin ollen Pohjoismaat ovat tehneet kahdenvälisiä sopimuksia, jotta oikeus kuntoutuksen aikaiseen rahaetuuteen ja kuntoutustoimenpiteisiin toteutuisivat tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kahdenvälisiä kuntoutussopimuksia sovelletaan tilanteissa, joissa:

- henkilö työskentelee yhdessä Pohjoismaassa
- henkilö asuu jossakin muussa Pohjoismaassa kuin työskentelymaassa
- kuntoutuksen toimenpiteet tapahtuvat asuinmaassa
- rahaetus maksetaan työskentelymaasta.

Pohjoismaiset kuntoutussopimukset perustuvat EU-asetuksiin 883/2004 ja 987/2009 ja pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen rajat ylittäviä kuntoutusasioita koskeviin kohtiin.

Lue lisää:

Pohjoismainen yhteistyömenettely ammatillisessa kuntoutuksessa
Kahdenväliset hallinnolliset sopimukset (linkki tulossa)

1.7 Hakeminen

Ammatillista kuntoutusta haetaan kirjallisesti kuntoutushakemuslomakkeella [KU101](#) (poikkeuksena nuoren ammatillinen kuntoutus, katso alla). Ammatillisena kuntoutuksena myönnettäviä apuvälineitä haetaan lomakkeella KU 103. Elinkeinotukea haetaan kuntoutushakemuslomakkeella KU101, johon liitetään liitelomake KU105.

Kun työkyvyttömyyseläkeasian yhteydessä selvitetään oikeutta Kelan järjestämään kuntoutukseen, voi ammatillista kuntoutus selvitystä hakea poikkeuksellisesti suullisesti. Työkyvyttömyyseläkeratkaisija täyttää asiakkaan suostumuksella kuntoutushakemuslomakkeen siltä osin, kun tietoja ei ole saatu työkyvyttömyyseläkehakemuksesta, ja kirjaa suostumuksen hakemukseen. Tarvittaessa kuntoutushakemus voidaan pyytää kirjallisena. Esimerkiksi, jos asiakas ei anna suostumusta siihen, että työkyvyttömyyseläkehakemus lähetään tiedoksi palveluntuottajalle, voi olla tarpeen pyytää kirjallinen kuntoutushakemus.

Hakemukseen liitetään ajantasainen, kuitenkin enintään vuoden vanha B-lääkärinlausunto tai vastaavat tiedot sisältävä muu lääketieteellinen selvitys

(poikkeuksena nuoren ammatillinen kuntoutus, katso alla). Lausunnossa tulee olla suositus kuntoutuksesta perusteluineen, selvitys sairauden tai vamman nykytilasta ja kuntoutustarpeesta sekä kuntoutuksen tavoitteista.

Alkuperäisen lääkärinlausunnon lisäksi voidaan hyväksyä lääkärinlausuntokopio tai sähköisenä liitteenä toimitettu lääkärinlausunto, ellei ole aihetta epäillä sen alkuperäisyyttä. Lisäksi voidaan hyväksyä etävastaanoton perusteella laadittu lääkärinlausunto. Valvira on antanut ohjeet [potilaille annettavista terveydenhuollon etäpalveluista](#).

Hakijoina voivat olla asiakas, holhustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettu edunvalvoja, lähiomainen tai muu asiakkaasta pääasiallisesti huolehtiva henkilö. Hakemista koskevat kirjepohjat ovat KUH04–KUH22.

Sähköinen hakeminen ei ole toistaiseksi mahdollista kuntoutuksessa.

Katso lisätietoja KIILA-kuntoutuksen hakeminen, Koulutuksen hakeminen, Apuvälineen hakeminen, Elinkeinotuen hakeminen ja Taito-kurssin hakeminen.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen hakeminen

Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen ohjaututaan siten, että yhteistyötaho (esimerkiksi Etsivä nuorisotyö, ohjaamot, sosiaalitoimi tai muu nuoren kanssa työskentelevä taho) ottaa yhteyttä Kelaan, Kelan etuuskäsittelijä tai palveluneuvoja tunnistaa kuntoutuksellisen tuen tarpeessa olevan nuoren tai nuori itse tai hänen läheisensä ottaa yhteyttä Kelaan.

Mikäli yhteistyötaho on soittanut nuoren kanssa tai nuoren suostumuksella Kelaan tai nuoren kuntoutuksen tarve on tunnistettu Kelassa, Oiwaan on luotu kuntoutuksen toimeksiantotyö. Kuntoutuksen etuuskäsittelijä poimii Oiwan työjonosta työn tarkenteella *NUO ja ottaa nuoreen yhteyttä haastatteluaajan sopimiseksi. Katso lisää [haastattelusta](#).

Nuoren näkökulmasta on tärkeää, että hänen kanssaan asioi sama etuuskäsittelijä koko prosessin ajan mukaan lukien kuntoutuspalaute ja mahdolliset jatkotoimenpiteet.

Nuoren ammatillista kuntoutusta haetaan suullisesti ja jokainen nuori haastatellaan käyttäen nuoren ammatillisen kuntoutuksen haastattelulomaketta. Nuoren ammatillisen kuntoutuksen suullisessa hakemisessa on kyse siitä, että nuori ilmoittaa ääneen hakevansa kuntoutusta ja tämä dokumentoidaan.

Edellytyksenä tälle menettelylle on, että

- nuori tietää, mitä hän on hakenut ja millä tiedoilla
- nuorella on mahdollisuus saada tarvittaessa hakemisen yhteydessä antamansa tiedot nähtäväksi
- nuori tietää, mitä tietoja hänestä menee päätöksen liitteenä palveluntuottajalle
- nuoren suullinen hakemus on dokumentoitu

Haastattelussa etuuskäsittelijä käy läpi nuoren kanssa yllä mainitut edellytykset ja varmistaa, että Kelassa on riittävät tiedot nuoren ammatillisen kuntoutuksen ratkaisemiseksi sekä dokumentoi nuoren suullisen hakemuksen.

Jos nuori toimittaa Kelaan kuntoutushakemuksen hakeakseen nuoren ammatillista kuntoutusta, ottaa etuuskäsittelijä yhteyttä nuoreen. Kuntoutusasia tulee Kelassa vireille, kun nuori hakee kuntoutusta suullisesti tai hänen täyttämänsä kuntoutushakemus saapuu Kelaan.

Jos arvioit, että esitetietojen pohjalta nuori on 6§:n ja 7a§:n rajatapaus, nuori tulee haastatella. Tällöin ei ole merkitystä mitä hakemuslomaketta käytetään, vaan voidaan käyttää joustavasti haastattelurunkoa tai hakemuslomaketta. Tärkeintä on, että etuuden ratkaisemiseksi saadaan tarvittavat tiedot.

Hakeminen ei edellytä lääkärinlausuntoa. Nuori voi toimittaa Kelaan hakemisen yhteydessä itseään koskevia verkostojen lausuntoja, esimerkiksi ohjaavan tahon laatima [kooste toimintakyvyn arviosta](#).

Kun nuori on yhteydessä Kelaan yhdessä yhteistyökumppanin kanssa ja he kertovat, että nuori haluaa hakea nuoren ammatillista kuntoutusta, asiakaspalvelu pyytää suullisen suostumuksen nuorelta siihen, että Kelalla on oikeus tarvittaessa ottaa yhteyttä yhteistyötahoon. Katso lisää suostumusohjeesta.

1.7.1 Vireilletulo

Lue asian vireilletulosta.

Asian vireillepanotavat

Asia pannaan vireille **kirjallisesti** (myös sähköisesti) tai **Kelan suostumuksella suullisesti**. Hakemuksesta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Kelan etuuksien hakemisesta on erityissäännöksiä, joiden perusteella niitä haetaan yleensä erikseen vahvistetuilla hakemuslomakkeilla.

Postitse tai henkilökohtaisesti toimitettuna

Kun etuutta haetaan hakemuksella, hakemuslomake on allekirjoitettava. Jos hakemusta ei ole laadittu hakemuslomakkeelle, asia rekisteröidään vireille ja hakijaa pyydetään täyttämään hakemuslomake. Jos hakemus saapuu allekirjoittamattomana esimerkiksi postitse, siihen ei tarvitse pyytää allekirjoitusta, ellei ole syytä epäillä hakemuksen alkuperäisyyttä tai eheyttä eikä esimerkiksi sitä, että hakemus olisi asiakkaan tahdon vastainen. Lue myös Asiakirjan täydentämisestä kohdat [Hakemuslomakkeen täydentäminen](#) ja [Allekirjoitus](#).

Asia tulee vireille myös puutteellisella hakemuksella. Puutteellista hakemusta ei palauteta asiakkaalle, vaan asiakasta pyydetään täydentämään sitä. Pyydä hakemuksen täydentämistä viestillä, puhelimitse tai kirjeellä. Lue myös Asiakirjan täydentäminen.

Asiakkaalla on oikeus pyynnöstä saada todistus asiakirjan vastaanottamisesta (Kuitti Kelan toimistoon jätetyistä asiakirjoistaYHT02)

Sähköisesti OmaKelassa

Osassa etuuksista asiakas voi saattaa asian vireille myös sähköisellä hakemuksella käyttämällä sähköistä OmaKela -palvelua.

Asiakkaan on tällöin tunnistauduttava joko pankin verkkotunnuksilla, mobiilivarmenteella tai sähköisen henkilökortin avulla. OmaKelan kautta jätetyistä hakemuksista lähtee automaattinen vastaanottokuittaus lähettäjälle. Jos hakemusta ei voi tehdä OmaKelassa, asiakas voi suurimmassa osassa Kelan etuuksista tehdä hakemuksen pdf-lomakkeella. Pdf-lomake lähetetään tällöin OmaKelassa viestin liitteenä.

Asia voi tulla vireille myös muutoin viestipalvelun kautta viestillä.

Tutustu [verkkoasiointiin Kelassa](#).

Sähköpostitse tai faksilla

Asia voi tulla vireille myös sähköpostilla tai faksilla. Vireilletulotiedoista tulee käydä ilmi mitä asia koskee sekä lähettäjän nimi ja yhteystiedot.

Etuusasioita (etuuteen liittyvät tiedot, hakemus tai hakemuksen liitteet) **ei** kuitenkaan tule Kelaan lähettää **sähköpostilla** tietoturvasyistä, koska sähköpostin lähettäjää koskevaa tietoa voidaan muokata helposti teknisesti. Henkilön sähköinen tunnistaminen ei ole käytössä Kelan sähköpostissa. Kela ei voi ohjata tai suositella asiakasta lähettämään salassa pidettäviä tietoja sähköpostilla. Tämän vuoksi Kela ei ilmoita sähköpostiyhteystietoja, johon etuusasioita voidaan lähettää. Katso ohje miten toimia, kun asiakas lähettää sähköpostilla etuushakemuksen, liitteitä tai valituksen. Kela tarjoaa sähköisenä palveluna tietoturvallisen [OmaKela -palvelun](#). Jos etuutta koskeva viesti lähetetään Kelaan sähköpostilla, Kelassa ei voida turvata sitä, että sähköposti saapuu Kelaan ja etuusasia tulee vireille. Sähköinen viesti toimitetaan viranomaiselle lähettäjän omalla vastuulla, joten vastuu sähköpostin perille menosta jää sähköpostia lähetettäessä lähettäjälle.

Faksina toimitettu hakemus tulee vireille faksin saapumispäivänä. Faksatussa hakemuksessa oleva allekirjoitus on riittävä, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä ole syytä epäillä asiakirjan alkuperäisyyttä ja säilymistä muuttumattomana. Tällöin alkuperäistä hakemuslomaketta ei tarvitse toimittaa myöhemmin.

Suullisesti

Tietyissä tilanteissa asia voi tulla vireille myös asiakkaan suullisen hakemuksen tai ilmoituksen perusteella (esimerkiksi etuuden lakkautus tai päätöksen oikaisu asiakkaan eduksi). Suullisesti saadut tiedot on aina dokumentoitava Oiwan yhteydenottoon. Luo tarvittaessa toimeksiantotyö ja liitä yhteydenotto siihen.

Lue [suullisesta hakemisesta](#).

1.7.1.1 Lähettäjän vastuu

Lähettäjä vastaa asiakirjan perillemenosta oikeaan osoitteeseen oikeassa ajassa. Asiakkaalla on ensisijainen velvollisuus selvittää, minkä viranomaisen tehtäviin asiakirjan käsittely kuuluu. Asiakas vastaa myös siitä, että asiakirja tulee perille toimivaltaiseen viranomaiseen ennen määräajan päättymistä. Esimerkiksi postinkulun viivästyminen ei poista lähettäjän vastuuta. Asiakkaan on varmistettava, että kirjeessä on tarpeeksi postimerkkejä. Lue myös [asiakirjan siirrosta](#).

1.7.1.2 Asiakirjan siirto

Jos Kelaan on erehdyksessä toimitettu hakemus tai muu asiakirja, sitä ei saa jättää käsittelemättä vaan se on viipymättä siirrettävä toimivaltaiseksi katsottavalle viranomaiselle.

Lue asiakirjan siirrosta.

1.7.2 Kuka voi hakea etuutta?

Tässä ohjeessa on kerrottu yleiset säännöt siitä, kuka voi hakea etuutta missäkin tilanteessa. Tämän lisäksi on olemassa etuuskohtaisia säännöksiä, jotka voivat joko poiketa näistä yleisistä ohjeista tai täydentää niitä. Etuuksien osalta katso myös kohta Maksaminen.

1.7.2.1 Henkilö itse

---

18 vuotta täyttänyt henkilö

- hakee etuutta yleensä itse
- voi valtuuttaa toisen henkilön eli asiamiehen toimimaan puolestaan (esimerkiksi hakemaan etuutta)
- voi itse hakea etuutta, vaikka hänelle olisi määrätty edunvalvoja
  - ellei holhousviranomainen ole rajoittanut hänen toimintakelpoisuuttaan
- on täysivaltainen, ellei holhousviranomainen edunvalvojan määrätessään ole julistanut häntä vajaavaltaiseksi
  - vajaavaltaiseksi julistetun puolesta etuutta hakee edunvalvoja

Lue lisää asianosaisasemasta ja puhevallan käyttämisestä, täysi-ikäiselle määrätystä edunvalvojasta, rinnakkaisesta puhevallasta, toimintakelpoisuuden rajoittamisesta ja vajaavaltaisen puhevallasta

Alle 18-vuotias

- on vajaavaltainen ja hänen puolestaan etuuksia hakee yleensä hänen edunvalvojansa
  - edunvalvojina ovat yleensä hänen **huoltajansa**
- 15 vuotta täyttänyt on vajaavaltainen
  - mutta hänellä **on oikeus myös itse hakea** etuutta
- **katso tarkemmin etuuskohtaiset menettelyt**

Jos henkilöllä itsellään ei ole oikeutta hakea etuutta ja hän on jättänyt etuushakemuksen, ota yhteyttä tämän edunvalvojaan tai huoltajaan.

Lue lisää alaikäisen puhevallan käyttämisestä

1.7.2.2 Edunvalvoja

Jos edunvalvoja on määrätty hoitamaan päämiehen (edunvalvonnan alainen henkilö) **taloudellisia asioita** tai taloudellisia asioita ja varallisuutta/omaisuutta

- edunvalvojalla **on oikeus** hakea etuutta päämiehen puolesta
- eikä päämiehen **toimintakelpoisuutta ole rajoitettu taloudellisten asioiden hoitamisen osalta**, etuutta voi hakea ja hakemuksen allekirjoittaa **joko päämies itse tai edunvalvoja**. Jos etuutta hakee tai hakemuksen on allekirjoittanut päämies itse, on **edunvalvojaa kuultava asiassa**.
- mutta päämiehen oikeustoimikelpoisuutta **on rajoitettu** siten, ettei hän voi hoitaa taloudellisia asioitaan, etuutta voi hakea ja hakemuksen allekirjoittaa **vain** edunvalvoja.
- ja päämies on **julistettu vajaavaltaiseksi** etuutta voi hakea **vain** edunvalvoja

- etuus **maksetaan** edunvalvojalle tai hänen määräämälleen etuudensaajan tilille

Kela saa väestötietojärjestelmästä tiedon edunvalvojasta.

Tieto edunvalvonnasta näkyy Henkilötietojen kyselyllä HEKY/Henkilötiedot/Perhetiedot.

Tieto edunvalvonnasta näkyy Oiwan Asiakkaan palvelutiedot – näytöltä. **Tarkista** edunvalvojan **tehtävän sisältö** holhousasioiden rekisterikyselyllä. Holhousasioiden rekisteristä näkyy

- edunvalvojan nimi ja tunniste tiedot
- tieto edunvalvonnan alkamis- tai lakkaamisajankohdasta
- tieto edunvalvojan tehtävästä ja henkilön toimintakelpoisuuden rajoittamisesta (onko rajoitettu vai ei)
- tieto siitä, mikä viranomainen on ratkaissut asian.

Kyselyä pääset käyttämään Ratkaisutyön etuuskohtaisilta sivuilta kohdasta Työvälineet (Holhousasioiden rekisteri). Tee kysely antamalla etuudensaajan henkilötunnus. Kyselyä varten tulee anoa käyttöoikeudet Tahdin Käyttövaltuuksienhallintajärjestelmästä (KVH) / Etuuskyselyt / Holhousrekisterin kyselijä.

Huomaa, että voimassa oleva edunvalvontamääräys on voitu toimittaa Kelaan myös jo muun hakemuksen yhteydessä, jolloin määräys löytyy Oiwasta asiakkaan asiakirjoista.

Lue lisää edunvalvoja täysi-ikäiselle henkilölle, edunvalvojan rinnakkainen puhevalta, toimintakelpoisuuden rajoittaminen ja edunvalvojan puhevalta, täysi-ikäisen vajaavaltaisen puhevalta ja edunvalvonnan päättyminen.

1.7.2.3 Edunvalvontavaltuutettu

Edunvalvontavaltuutettu voi hakea etuutta päämiehensä puolesta

- jos edunvalvontavaltuutus on asianmukaisesti vahvistettu ja rekisteröity ja kun edunvalvontavaltuutus kattaa taloudellisten asioiden, kuten etuusasioiden hoidon – tuki maksetaan edunvalvontavaltuutetun ilmoittamalla tilille

Kela saa väestötietojärjestelmästä tiedon edunvalvontavaltuutuksesta.

- Edunvalvontavaltuutus merkitään holhousasioiden rekisteriin.
- Tiedon voimassa olevasta edunvalvontavaltuutuksesta saat henkilötietojen kyselyllä HEKY/Henkilötiedot/Perhetiedot.
- Tieto edunvalvontavaltuutuksesta näkyy Oiwan Asiakkaan palvelutiedot – näytöltä.
- **Holhousasioiden rekisteristä** rekisterikyselyllä näkyy **edunvalvontavaltuutetun nimi** ja tunniste.
- Tarkempi tieto edunvalvontavaltuutetun tehtävästä selviää edunvalvontavaltakirjasta.
- Selvitä aina myös edunvalvontavaltuutuksen sisältö
- Jos valtuutusta ei ole liitetty hakemukseen tai sitä ei ole toimitettu aiemmin Kelaan, pyydä edunvalvontavaltuutetulta kopio edunvalvontavaltakirjasta.

Lue lisää edunvalvontavaltuutuksesta ja miten menetellään kun edunvalvontavaltuutettu hoitaa taloudellisia asioita.

1.7.2.4 Asiamies eli valtuutettu

Asiamies eli valtuutettu voi hakea etuutta päämiehen puolesta. Asiamiehen on

- esitettävä valtakirja tai
- muulla luotettavalla tavalla osoitettava olevansa oikeutettu edustamaan valtuuttajaa

Jos asiamiehenä toimii julkinen oikeusavustaja, Suomen Asianajajaliittoon kuuluva asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, hänen ei tarvitse esittää valtakirjaa Kelassa, **ellei ole syytä epäillä** valtuutuksen todenperäisyyttä.

Luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista pidetään julkista luetteloa (oikeudenkäyntiavustajaluettelo). Tiedon siitä, onko lakimies saanut luvan toimia oikeudenkäyntiavustajana, voi tarkistaa oikeushallinnon asiointipalvelusta (<https://asiointi.oikeus.fi/web/asiointi/oikeudenkayntiavustajaluettelo>). Asianajajan kuulumisen Asianajajaliittoon voi tarkistaa Asianajajaliiton sivuilta etsi asianajaja -haulla (https://www.asianajajaliitto.fi/etsi_asianajaja).

Valtuuttajan on kuitenkin **asioitava henkilökohtaisesti, jos** se on tarpeen asian selvittämiseksi.

Lue lisää asiamiehen valtuutukseen perustuvasta oikeudesta toimia päämiehen puolesta ja asiamiehestä ilman valtakirjaa.

1.7.2.5 Lähiomainen tai muu henkilö

Lähiomainen tai muu henkilö, joka pääasiallisesti huolehtii henkilöstä **voi hakea etuutta toisen puolesta**

- jos henkilö **ei** sairauden, vanhuuden tai muun sellaisen syyn takia **itse pysty** hakemaan etuutta (tai muutoin huolehtimaan eduistaan ja oikeuksistaan) eikä hänellä ole **edunvalvojaa**. Tämä edellyttää myös sitä, että Kela **hyväksyy** lähiomaisen tai muun henkilön toimimaan toisen puolesta ja että **etuuslaissa on tästä asiasta säännös**
- kansaneläkelain etuudet (KEL 568/2007 54 § 2 mom.)
- vammaisetuudet (570/2007 15 § 2 mom.)
- kuntoutusetuudet ja kuntoutusrahaetuudet (566/2005 5 luku 42 §)
- eläkkeensaajan asumistuki (EAL 571/2007 3 luku 20 § 2 mom.)
- sairausvakuutuslain mukaiset etuudet (SVL 1224/2004 15 luku 2 § 3 mom.) ja
- vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelua koskevat asiat (133/2010 13 § 2 mom.)

Tällaisen henkilön ei tarvitse esittää valtakirjaa, vaan hänen esiintymisensä perustuu Kelan hyväksyntään.

Lue lisää miten lähiomainen tai muu päämiehestä huolehtinut henkilö voi käyttää puhevaltaa ja miten hyväksyminen kirjataan.

1.7.2.6 Hyvinvointialue

Jos lapsi on otettu hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimielimen huostaan, sillä on oikeus hakea lapselle kuuluvaa etuutta.

Perhehoitaja voi olla mukana kuntoutuksen suunnittelussa ja hakemisessa, mutta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee olla tietoinen kuntoutuksen

tarpeesta ja hakemisesta. Tämän vuoksi sosiaalityöntekijä allekirjoittaa hakemuksen. Sosiaalityöntekijä tiedottaa perhehoitajaa myös päätöksestä.

Perhehoitaja tai muu lapsen sijaishuoltopaikan edustaja ei voi hakea etuutta. Jos perhehoitaja tai muu lapsen sijaishuoltopaikan edustaja on allekirjoittanut huostaan otetun lapsen kuntoutushakemuksen, kuntoutushakemus tulee vireille, mutta lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä tulee pyytää suostumus kuntoutuksen hakemiseen.

Jos perhehoitaja on toimittanut hakemuksen, lähetä hänelle ilmoituskirje KUI41. Siinä kerrotaan, ettei perhehoitajalla ole oikeutta hakea etuutta lapsen puolesta. Ole sosiaalityöntekijään yhteydessä ensisijaisesti puhelimitse. Mikäli et tavoita sosiaalityöntekijää tällä tavoin, voit käyttää lomaketta KUL30, jossa sosiaalityöntekijää pyydetään vahvistamaan Kelalle tullut kuntoutushakemus. Tulosta kirje toimistosta ja laita sen liitteeksi kopio perhehoitajan täyttämästä hakemuksesta, jotta sosiaalityöntekijä voi ottaa kantaa kuntoutuksen hakemiseen. Kirjeen tiedot voi myös kopioida lähetettäväksi suojattuna sähköpostina yhdessä Oiwasta liitetyn hakemuslomakkeen kanssa.

1.7.3 Haku aika kuntoutusetuuksissa

Kuntoutusta järjestetään ja korvataan aikaisintaan sen kalenterikuukauden alusta lukien, jona kuntoutushakemus jätettiin Kelalle. Kuntoutus voidaan erityisestä syystä myöntää takautuvasti, kuitenkin enintään kuuden kuukauden ajalta, ennen sen hakemista. Erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi sellaista asiakkaan sairautta, joka on estänyt kuntoutuksen hakemisen ajoissa.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 41 §)

1.7.4 Palveluntuottajan valinta

Asiakkaalle tehdään kuntoutuspäätös palveluntuottajan toimipisteessä toteutettavaan ammatilliseen kuntoutukseen Kelan tekemän hankinnan perusteella hyväksytylle palveluntuottajalle. Palveluntuottajan valinnassa tulee ottaa huomioon, että palvelu voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lähtökohtana on, että palveluntuottaja ei asiakkaan näkökulmasta katsottuna voi sijaita kohtuuttoman kaukana tai hankalien liikenneyhteyksien päässä. Tästä poikkeuksena on NUOTTI-valmennus, joka toteutetaan pääasiassa siten, että valmentaja jalkautuu nuoren arkiympäristöön.

1.7.4.1 Asiakkaan valinta

Osassa ammatillisen kuntoutuksen palveluja noudatetaan hankinnan puitejärjestelyssä käytäntöä, jossa asiakas valitsee itse palveluntuottajan. Ne palvelut, joissa asiakas valitsee itse palveluntuottajan, ovat

- ammatillinen kuntoutusselvitys
- työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus
- Taito-kuntoutus
- NUOTTI-valmennus

Asiakas valitsee palveluntuottajan Kelan hyväksymistä palveluntuottajista. Alueellisesti tehdyissä hankinnoissa asiakas valitsee palveluntuottajan kyseisen alueen

palveluntuottajista ja valtakunnallisesti hankituissa palveluissa koko Suomen alueelta. Yllä olevista ammatillisen kuntoutuksen palveluista hankitaan valtakunnallisesti vain ruotsinkieliset palvelulinjat sekä kuulovammaisten ja näkövammaisten palvelulinjat.

Asiakas voi valita toisen hankinta-alueen palveluntuottajan **vain** seuraavista perustelluista syistä:

- pitkän välimatkan vuoksi asiakkaan kuntoutus on tarkoituksenmukaista toteuttaa toisen hankinta-alueen palveluntuottajan toimesta
- muusta hyvin perustellusta asiakaskohtaisesta syystä, esim. kuntoutusta toteuttavan palveluntuottajan henkilöstössä on asiakkaan tuttavilla/kollegoilla tai asiakkaan sairaus tai vamma aiheuttaa vaikean kokonaistilanteen, jonka vuoksi luottamuksellista kuntoutussuhdetta on järkevää jatkaa aiemman palveluntuottajan kanssa

Asiakas valitsee palveluntuottajan ennen kuntoutuspäätöksen tekemistä. Jos mahdollisia palveluntuottajia on kuitenkin vain yksi, voidaan päätös tehdä ilman asiakkaan tekemää valintaa. Jos asiakas tarvitsee majoituksen kuntoutusjakson ajalle, tulee ratkaisua tehtäessä tarkistaa, että asiakkaan valitsemalla palveluntuottajalla on mahdollisuus tarjota majoitus.

Asiakas tai hänen edustajansa valitsee palveluntuottajan käytettävissä olevien tietojen perusteella. Asiakas saa tietoa palveluntuottajista Kelan verkkosivuilta Kuntoutuksen palveluntuottajien haku-palvelusta sekä tarvittaessa lisätietoa palveluntuottajien omilta verkkosivuilta.

Neuvo asiakasta, jos hän tarvitsee tietoa hakemansa ammatillisen kuntoutuksen palveluntuottajista. Etuuskäsittelijänä ohjaat ja neuvot asiakasta valintaan liittyvissä kysymyksissä, mutta et tee valintaa asiakkaan puolesta ilman tämän valtuutusta. Kun ohjaat asiakasta ja teet kuntoutuspäätöstä, tarkista, että suunnitellulla palveluntuottajalla on sopimus kuntoutujan tarvitsemasta suomen- tai ruotsinkielisestä palvelusta.

Jos asiakas valitsee tai muuttaa palveluntuottajaa hakemuksen jättämisen jälkeen tai valtuuttaa Kelan toimihenkilön tekemään valinnan, kirjaa tieto OIWA:ssa ko. työn kommenttiin.

Kuntoutuksen palveluntuottajien haku-palvelu on myös terveydenhuollon käytettävissä. Asiakas voi tarvittaessa keskustella hoitavan tahon kanssa hänelle suositellun ammatillisen kuntoutuksen palveluntuottajan valintaan liittyvistä kysymyksistä.

1.7.5 Tiedonantovelvollisuus etuutta haettaessa

Asiakkaan on haettava kuntoutusetuutta kirjallisesti Kelalta. Hänen on esitettävä Kelalle selvitys kuntoutuslain mukaista etuutta koskevan hakemuksen ratkaisuun, kuntoutuksen sisältöön ja etuuden määrään vaikuttavista seikoista sekä annettava muut etuuksien maksamista varten tarpeelliset tiedot. Poikkeuksena tästä on nuoren ammatillinen kuntoutus, jota [haetaan suullisesti](#).

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 43 § 1 mom.)

Mikäli asiakas ei omatoimisesti esitä vaadittuja tietoja ja selvityksiä, etuuskäsittelijän on pyydettävä niitä häneltä. Asiakkaalle tulee varata kohtuullinen määräaika tietojen ja selvitysten esittämiselle. Kohtuullisena aikana pidetään yleensä kahta viikkoa, mutta vaaditun selvityksen laadusta riippuen aika voi olla pitempikin. Tarpeellisia tietoja ja

selvityksiä pyydetessä asiakkaalle tulee kertoa, että tietojen toimittamatta jättäminen johtaa asian ratkaisemiseen käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Jos asiakas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy antamasta hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellista tietoa tai esittämästä sellaista selvitystä, jota häneltä kohtuudella voidaan vaatia, kuntoutushakemus voidaan ratkaista käytettävissä olevien tietojen perusteella. Käytännössä tämä tarkoittaa yleensä hakemuksen hylkäämistä.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 44 §)

1.7.6 Ohjaus muuhun kuntoutukseen

Kelalla on velvollisuus ohjata ja neuvoa asiakasta kuntoutusmahdollisuuksien selvittämiseksi ja tarpeellisen kuntoutuksen järjestämiseksi. Jos asiakas tarvitsee sellaista kuntoutusta, jota Kela ei järjestä, on asiakasta ohjaavan etuuskäsittelijän annettava tarvittaessa tietoa muista kuntoutusmahdollisuuksista tai palveluista ja niitä toteuttavista tahoista.

Kelan etuuskäsittelijä tekee tarpeen mukaisesti yhteistyötä muita palveluita järjestävien tahojen kanssa, jotta asiakas saisi sujuvasti tarvitsemansa palvelut. Lisäksi etuuskäsittelijä ohjaa tarvittaessa nuoren, jolla on sairaus- tai vamma-diagnoosi hakemaan ammatillista kuntoutusta (6§) tai muuta kuntoutuslaissa tarkoitettua kuntoutusta, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Tämä on huomioitava erityisesti nuoren ammatillista kuntoutusta (7a§) hakevien nuorten kohdalla.

Asiakasta voidaan ohjata hakemaan harkinnanvaraista kuntoutusta, jos hän ei täytä järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan kuntoutuksen edellytyksiä, mutta soveltuisi harkinnanvaraisen kuntoutuksen toimenpiteisiin. Hakemus voidaan näissä tilanteissa asiakkaan luvalla käsitellä harkinnanvaraisen kuntoutuksen hakemuksena. Asiakkaalta saatu lupa hakemuksen muuttamiseen tulee kirjata Oiwan yhteydenoton lisätietoon, jos tieto on saatu puhelimitse tai asiakaspalvelussa. Yhteydenotto tulee liittää ko. työhön. Jos lupa on tullut kirjallisesti paperilla, joka on skannattu Oiwaan, liitetään ko. asiakirja ko. työhön.

Katso lisää Asiakkaan ohjaaminen.

1.7.6.1 Kelan ja työeläkelaitosten ammatillisen kuntoutuksen yhteistyö

Asiakas ei voi pääsääntöisesti valita kuntoutuksen järjestämistahoa, yhteistyömenettelyn kautta toteutetaan lainsäädännön työnjakoa Kelan ja työeläkelaitosten välillä. Poikkeuksena ovat ne tapaukset, joissa asiakkaan kuntoutuksen aikaisen kuntoutusrahan määrä jäisi työeläkekuntoutuksen yhteydessä alle Kelan ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahan minimimäärän. Tällöin asiakas voi valita hänelle edullisemman vaihtoehdon

Kela ja työeläkelaitokset ovat sopineet yhteistyöstä ja yhteistyömenettelystä ammatillisen kuntoutuksen hakemisessa. Yhteistyömenettely voi koskea myös niitä tilanteita, joissa asiakkaan kuntoutustarvetta selvitetään Kelassa esimerkiksi sairauspäivärahan tai työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutustuen hakemisen yhteydessä. Käytä etuusohjeiden ohella yhteistyömenettelyohjetta. Ohje tukee

yhteistyön aloittamista asiakkaan hakiessa ammatillista kuntoutusta ja yhteistyön jatkamista asiakkaan eri tilanteissa.

Huomaa! Kela voi järjestää seuraavia ammatillisen kuntoutuksen palveluja myös työeläkelaitosten vastuulle kuuluville asiakkaille:

- KILLA-kuntoutus
- Taito-kuntoutus (lue lisää [TEAK:n ja Taito-kuntoutuksen](#) myöntäminen työeläkelaitoksen asiakkaille)
- opiskelun ja työn apuvälineitä sekä apuvälineiden tarpeen kartoittamiseen tarvittavia selvityksiä
- näkövammaisen asiakkaan ammatillinen kuntoutuspalvelu
- työllistymistä edistävä ammatillisen kuntoutuksen työkokeilu ja työhönvalmennuksen palvelulinja (lue lisää [TEAK:n ja Taito-kuntoutuksen](#) myöntäminen työeläkelaitoksen asiakkaille).

Kela voi järjestää ammatillisen kuntoutuspalvelun alkuvaiheen (2-4 päivää) sellaisille työeläkelaitoksen asiakkaille, joilla ei ole voimassaolevaa ennakkopäätöstä työeläkekuntoutuksesta. Lue lisää [ammattillisen kuntoutuspalvelun myöntäminen työeläkelaitoksen asiakkaille](#).

Kelan ja työeläkelaitosten välisen vastuunjaon tarkastelu

1. Kun selvität, kuuluuko asiakas työeläkelaitoksen vastuulle, toimi näin:

- tarkista asiakkaan kuntouttava työeläkelaitos ja ansioedellytysten täyttyminen seuraavien tietojen perusteella:
  - hakemiseen liittyvät asiakirjat (kuntoutushakemus, lääkärinlausunto B)
  - kuntouttava työeläkelaitos
  - tiedot työeläkelaitoksen kuntoutuksen ennakkopäätöksestä tai hylkäävästä oikeuspäätöksestä, kuntoutusrahasta ja kuntoutustuesta (cics)
  - tiedot Kelan myöntämistä ja toteutuneista kuntoutuspalveluista
  - verotustiedot
  - tulorekisteritiedot
  - sairauspäiväraha-/kuntoutustukijaksot
- kokoa tiedot ja arvioi
  - onko asiakkaalla työskentelystä saatuja vakuutettuja ansioita viideltä edeltävältä kalenterivuodelta vähintään 39 157,84 € (vuonna 2023) ja
  - onko asiakkaalla työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita (65,26€) edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana.
- mikäli vastuu ammatillisen kuntoutuksen järjestämisestä on epäselvä, ota yhteyttä työeläkelaitokseen asian selvittämiseksi (sähköposti/puhelin).
  - jos työeläkelaitos vastaa alkuvaiheen tiedusteluun, että asiakkaan ammatillinen kuntoutus ei kuulu työeläkelaitokselle, liitä sähköpostilla saatu tieto asiakkaan asiakirjoihin. Älä ohjaa asiakasta hakemaan työeläkelaitoksesta hylkäävää päätöstä ammatillisesta kuntoutuksesta.
  - jos työeläkelaitos vastaa, että se on hylännyt asiakkaan oikeuden ammatilliseen kuntoutukseen tai hylännyt asiakkaan kuntoutussuunnitelman, pyydä asiakasta toimittamaan annetut päätökset Kelaan. Katso etuusohjeesta kohta [Hakemuksen käsittely Kelassa työeläkelaitoksen ratkaisun jälkeen](#).
  - jos työeläkelaitos vastaa, että asiakkaan työeläkekuntoutus ei ole ajankohtaista, toimi yhteistyömenettelyssä ohjeistetun mukaisesti.
  - jos työeläkelaitos vastaa, että työ- ja tulohistorian perusteella asiakas kuuluisi työeläkelaitoksen vastuulle, mutta työeläkekuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista (asiakas ei ole kuitenkaan hakenut kuntoutusta

työeläkelaitokselta, eikä hänellä ole työeläkekuntoutuksesta päätöstä), ohjaa asiakasta ottamaan yhteyttä työeläkelaitokseen kuntoutuksen hakemiseksi (ks. alla oleva kohta 2)

Huom! Työeläkelaitos arvioi työeläkekuntoutuksen myöntöedellytysten täyttymisen vasta sen jälkeen, kun asiakas on toimittanut työeläkelaitokseen hakemuksen liitteineen.

2. Kun asiakas kuuluu alustavan selvittelyn perusteella työeläkelaitoksen vastuulle, mutta asiakkaalla ei ole voimassa olevaa ennakkopäätöstä, toimi näin :

- ohjaa asiakasta ottamaan yhteys työeläkelaitokseen kuntoutuksen hakemiseksi
  - lähetä asiakkaalle tarvittaessa asiakaskirje KUI08, jossa on työeläkelaitoksen yhteystiedot
- jos asiakas on toimittanut Kelaan ammatillisen kuntoutuksen hakemuksen, keskustele asiakkaan kanssa hakemuksen peruuttamisesta
  - ota asiakkaalta suullinen/kirjallinen suostumus hakemuksen peruuttamiseen. Käytä viestimallia nro 29 tai kirjepohjaa KUS08.
  - kerro, että tässä vaiheessa Kelassa ei tutkita Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytyksiä. Jos työeläkelaitos ei myönnä kuntoutusta, asiakkaan tulee toimittaa Kelaan kopio hylkäyspäätöksestä, jonka työeläkelaitos on antanut. Tämän jälkeen Kelassa aktivoidaan nyt peruttu hakemus.
  - ohjaa asiakasta ottamaan yhteys omaan työeläkelaitokseen
  - lähetä asiakkaalle tieto hakemisen peruuttamisesta kirjeellä KUS07.
- jos asiakas on toimittanut Kelaan ammatillisen kuntoutuksen hakemuksen ja haluaa valituskelpoisen hylkäävän kuntoutuspäätöksen
  - hylkää asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen hakemus. Käytä hylkykoodia 39; Työeläkeoikeutta ei ole selvitetty ja fraasia KKBCX; Hylätty alkuselvittelyjen perusteella, työeläkelaitoksen vastuulla.

Hakemuksen käsittely Kelassa työeläkelaitoksen ratkaisun jälkeen

Kelalla ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta,

- jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien perusteella tai
- jos asiakas on saanut oikeudestaan työeläkekuntoutukseen ennakkopäätöksen, joka kuntoutusta haettaessa on voimassa tai
- jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty erityisopetusta koskevien säännösten perusteella

Työeläkelaitoksen ensisijainen vastuu asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen järjestämisestä syntyy, jos asiakkaan kohdalla täyttyvät työeläkelakeihin kirjatut ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytykset. Myös silloin, kun työeläkelaitos hylkää asiakkaan kuntoutussuunnitelman, voi ennakkopäätös ja siten oikeus työeläkekuntoutukseen olla edelleen voimassa. Tällöin järjestämisvastuu on edelleen työeläkelaitoksella ja Kela voi järjestää asiakkaalle yhteistyömenettelyn mukaisia ammatillisen kuntoutuksen palveluja.

Seuraavat linjaukset perustuvat vastuunjakoon Kelan ja työeläkelaitosten asiakkaiden ammatillisen kuntoutuksen järjestämisestä.

1. Tilanne, kun asiakas on saanut hylkäävän päätöksen oikeudesta työeläkekuntoutukseen:

- silloin asiakkaalla ei ole ollenkaan oikeutta työeläkekuntoutukseen eli työeläkelakiin kirjatut työeläkekuntoutuksen myöntämisen edellytykset eivät täyty
- silloin asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen järjestämisvastuu on Kelalla ja asiakas voi hakea Kelasta ammatillista kuntoutusta
- silloin Kelassa arvioidaan Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytykset. Työeläkelaitoksen ja Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytykset ovat erilaiset
- silloin, jos Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytykset täyttyvät, Kela myöntää ammatillisen kuntoutuksen.

Huomaa! Jos asiakas on valittanut työeläkelaitoksen hylkäävästä päätöksestä, Kela voi käsitellä ammatillisen kuntoutuksen hakemuksen valituksesta huolimatta.

2. Tilanne, kun asiakas on saanut työeläkelaitoksesta hylkäävän suunnitelmapäätöksen (hylkäävä päätös kuntoutussuunnitelmasta)

- työeläkelaitos ei ole hyväksynyt sille esitettyä kuntoutussuunnitelmaa ja on antanut asiakkaalle haetusta palvelusta (esim. koulutus) hylkäyspäätöksen
  - hylkäävässä päätöksessä perustellaan, miksi kuntoutuksen sisältöä ei pidetä tarkoituksenmukaisena
  - hylkäävässä päätöksessä todetaan, että oikeus työeläkekuntoutukseen on edelleen voimassa, kunhan asiakas esittää tarkoituksenmukaisen suunnitelman. Päätöksenannon yhteydessä työeläkelaitos yleensä kertoo, millaista kuntoutusta työeläkelaitos pitää tarkoituksenmukaisena
- työeläkelaitos pyytää asiakasta toimittamaan uuden suunnitelman tai sopivampi suunnitelma pyritään löytämään hakijan ja työeläkelaitoksen yhteistyöllä
- ammatillisen kuntoutuksen järjestämisvastuu on edelleen työeläkelaitoksella, joka järjestää asiakkaalle ne ammatillisen kuntoutuksen palvelut, jotka se katsoo tarkoituksenmukaisiksi
- Kela voi järjestää asiakkaalle Kelan ja työeläkelaitosten yhteistyömenettelyn mukaisia ammatillisen kuntoutuksen palveluja
- jos asiakas hakee Kelasta palvelua (esim. koulutusta), joka kuuluu työeläkelaitoksen palveluvalikkoon, ei Kela lähde ko. palvelua järjestämään, koska ammatillisen kuntoutuksen järjestämisvastuu on työeläkelaitoksella. Tällöin asiakkaan kuntoutushakemus hylätään hylkykoodilla 31; Ammatillinen kuntoutus työeläkelaitoksen vastuulla ja käytetään fraasia KKB40; Saa työeläkelakien mukaista ammatillista kuntoutusta.

3. Tilanne, kun asiakkaalle aiemmin annettu ennakkopäätös ei ole enää voimassa

- ennakkopäätös on voimassa 9 kuukauden ajan päätöksen lainvoimaiseksi tulosta (yhteensä noin 10 kk)
- jos asiakkaalle aiemmin annettu ennakkopäätös ei ole enää voimassa, Kela ja työeläkelaitos noudattavat normaalia työnjakoa
  - jos asiakas hakee Kelasta ammatillista kuntoutusta, toimi tässä ohjeessa ylempänä olevan kohdan "Kelan ja työeläkelaitosten välisen vastuunjaon tarkastelu" mukaisesti ja ohjaa asiakas tarvittaessa hakemaan ammatillista kuntoutusta ensin työeläkelaitoksesta uuden ennakkopäätöksen saamiseksi.

4. Tilanne, kun asiakkaalla on voimassa oleva ennakkopäätös, ja hän hakee muuta kuin yhteistyömenettelyn mukaista ammatillista kuntoutusta Kelasta

- Jos asiakkaalla on voimassa oleva ennakkopäätös, Kela ei järjestä ammatillista kuntoutusta, vaan ohjaa asiakkaan työeläkelaitokseen, jonka vastuulla ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen on.
- Hylkää asiakkaan kuntoutushakemus hylkykoodilla C4; Asiakkaalla voimassa oleva ennakkopäätös ja käytä fraasia KKBGS; Hylätty, asiakkaalla voimassa oleva työeläkelaitoksen ennakkopäätös.

Huomioi regressitilanne: Niissä poikkeuksellisissa tapauksissa, joissa työeläkekuntoutus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolle Kela on myöntänyt ammatillisen kuntoutuksen, toimi seuraavasti: ole yhteydessä osaamiskeskukseen ja pyydä lausuntoa vaikutuksesta Kelan ammatillisen kuntoutuksen päätökseen.

Ammatillisen kuntoutuspalveluksen myöntäminen työeläkelaitoksen asiakkaille

Kela voi järjestää ammatillisia kuntoutuspalveluksia myös työeläkelaitosten asiakkaille jotka eivät ole saaneet ennakkopäätöstä työeläkekuntoutuksesta. Näille asiakkaille ammatillinen kuntoutuspalvelus toteutetaan vain 2-4 päivän kestoisena. Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytysten tulee tällöin täyttyä.

Tyypillisiä tilanteita, jolloin ammatillisen kuntoutuspalveluksen alkuvaihe voidaan myöntää työeläkelaitoksen asiakkaalle, ovat esim.

- kun asiakkaan sairauspäivärahan tai osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luettavien päivien lukumäärä yhteensä ylittää 60 pv (SVL 16.2 §) ja on tarpeen arvioida, onko työkyky alentunut siten, että ammatillinen kuntoutus on tarpeen. Tämä on lain antama velvoite Kelalle kuntoutustarpeiden selvittämisestä (SVL 1224/2004 12 luku 6 §)
- kun asiakas hakee Kelan työkyvyttömyyseläkettä, on Kelalla velvollisuus selvittää KEL 13 §:n mukaan hakijan kuntoutusmahdollisuudet
- kun on tarpeen selvittää asiakkaan monimutkaista kokonaistilannetta ja sen perusteella arvioida mahdollisen lääkinnällisen tai ammatillisen kuntoutuksen tarvetta eikä asiakkaan kuntoutustarvetta ja kuntoutuksen edellytyksiä pystytä selvittämään Kelassa olevien lausuntojen, työterveyshuollon tai terveydenhuollon tekemien lääketieteellisten lisätutkimusten tai selvitysten perusteella.

Huomioi! Poikkeuksena ovat työeläkelaitoksen vastuulla olevat näkövammaiset asiakkaat, joille Kela voi järjestää ammatillisen kuntoutuspalveluksen kokonaisuudessaan, vaikka muu ammatillinen kuntoutus kuuluisi työeläkelaitoksen vastuulle. Kun tarkoituksena ei ole näkövammaisen asiakkaan ammatillisen kokonaisu suunnitelman laatiminen, vaan ainoastaan työn tai opiskelun apuvälineiden tarpeiden selvitys, järjestää Kela asiakkaalle apuvälinekartoituksen.

Hyvä tietää työeläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen omasta suunnittelusta:

- jos asiakkaalla on työeläkelaitoksen ennakkopäätös ammatilliseen kuntoutukseen voimassa, voi työeläkelaitos tehdä toimeksiannon kuntoutuksen palveluntuottajalle suunnitelman laatimiseksi. Lue lisää Työeläkelaitoksen kuntoutus alta kohdasta Työeläkelaitoksen kuntoutuksen suunnittelu ja suunnitelman arviointi

TEAK:n ja Taito -kuntoutuksen myöntäminen työeläkelaitoksen asiakkaille

Kelan ja työeläkelaitosten työnjaosta poiketen Kela voi järjestää ja korvata **TEAK:n työkokeilun ja työhönvalmennuksen palvelulinjan ja Taito-kuntoutuksen** työeläkelaitoksen vastuulle kuuluville asiakkaille.

Työeläkelaitos arvioi aina ensin työeläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteiden soveltuvuuden asiakkaan tilanteeseen ja kuntoutustarpeeseen. Vasta tämän jälkeen arvioidaan TEAK:in työkokeilun ja työhönvalmennuksen palvelulinjan tai Taito-kuntoutuksen soveltuvuus. Työeläkelaitoksen käsittelijä on yhteydessä Kelaan ja keskustelee Kelan kuntoutuksen ratkaisutyöntekijän kanssa asiakkaan kuntoutussuunnitelmasta ja asiakkaan tilanteesta sekä Kelan kuntoutustoimenpiteen soveltumisesta asiakkaalle.

Työeläkelaitoksen asiakkaalle ei voida myöntää pelkästään TEAK:n työkokeilun palvelulinjaa eikä työhönvalmennuksen palvelulinjaa. Jos asiakas tarvitsee pelkän työkokeilun tai työhönvalmennuksen, kuntoutus toteutetaan työeläkelaitoksen työkokeiluna tai työhönvalmennuksena.

TEAK:n työkokeilun ja työhönvalmennuksen palvelulinja soveltuu työeläkelaitoksen asiakkaalle, joka tarvitsee runsaasti työhönvalmentajien tukea uratavoitteiden, työkykyä vastaavien ammattialojen, soveltuvien työnkuvien ja työpaikkojen täsmentämisessä ennen ulkopuoliseen työpaikkaan siirtymistä. TEAK:n työkokeilun ja työhönvalmennuksen palvelulinja voidaan myöntää vain sellaiselle asiakkaalle, joka täyttää Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset.

TEAK:n työkokeilun ja työhönvalmennuksen palvelulinja voidaan myöntää esimerkiksi asiakkaalle,

- joka on ollut pitkäkestoisen sairauden vuoksi paljon poissa töistä ja joka tarvitsee runsaasti työhönvalmentajan tukea palatakseen omaan työhönsä
- jonka työelämään palaamista ei voida riittävästi tukea työeläkelaitoksen järjestämässä työkokeilussa tai työhönvalmennuksessa
- joka ei voi palata entiseen työhönsä, mutta joka tarvitsee tukea mietittäessä muita ratkaisuja työelämään palaamiseen.

Taito-kuntoutus soveltuu työeläkelaitoksen asiakkaalle, joka tarvitsee moniammatillista ja kuntoutuksellista tukea työelämässä jatkamiseen, työllistymiseen tai ammatillisen suunnitelman laatimiseen. Taito-kuntoutus voidaan myöntää vain sellaiselle asiakkaalle, joka täyttää Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset.

Taito-kuntoutus voidaan myöntää esimerkiksi asiakkaalle,

- jonka ammatillinen suunta työelämään on epäselvä
- jonka työkyky on olennaisesti heikentynyt, ja hän tarvitsee tilanteessaan moniammatillisen tiimin selvittelyä sekä keinoja työelämään siirtymiseen
- jolle sopii ryhmämuotoinen kuntoutus ja joka hyötyy vertaistuesta sekä työharjoittelusta.

Menettelyt eri tilanteissa

1. tilanne, jossa asiakas **hakee ensin** työeläkelaitoksesta ammatillista kuntoutusta tai työeläkelaitoksessa arvioidaan ammatillisen kuntoutuksen tarpeellisuutta kuntoutustuen käsittelyn yhteydessä.

Työeläkelaitos

- antaa ennakkopäätöksen ammatillisen kuntoutukseen
- arvioi TEAK:n tai Taito –kuntoutuksen tarkoituksenmukaiseksi palveluksi
- ottaa yhteyttä Kelaan TEAK:n tai Taito –kuntoutuksen järjestämiseksi
- ilmoittaa asiakkaalle, että Kela ottaa häneen yhteyttä TEAK:n tai Taito –kuntoutuksen järjestämiseksi

Kela

- ottaa yhteyttä asiakkaaseen ja samalla suullisen hakemuksen (jos asiakas haluaa hakea kuntoutusta)
- kertoo asiakkaan valitseman palvelun sisällöstä ja kuntoutusprosessista
- myöntää asiakkaalle kuntoutuksen
- ohjaa asiakasta kuntoutuksen päätyttyä ottamaan yhteyttä työeläkelaitokseen mahdollisen jatkosuosituksen mukaisesti.

2. tilanne, jossa asiakas **hakee ensin** Kelasta TEAK:ia tai Taito –kuntoutusta tai hoitava taho lähettää Kelaan B-lääkärintlausunnon, jossa suositellaan em. palveluita tai asiakkaan kuntoutustarve tulee esille esim. Kelan sairauspäiväraha-/ tai työkyvyttömyyseläkeprosessissa.

Kela

- selvittää, kuuluuko asiakas työeläkelaitoksen vastuulle
- saa tiedon, että asiakas näyttäisi kuuluvan työeläkelaitoksen vastuulle (Huom! Työeläkelaitos tutkii ja arvioi asiakkaan lopullisen tilanteen vasta sitten, kun heillä on hakemukseen liittyvät asiakirjat)
- ottaa yhteyden asiakkaaseen ja kertoo, että työeläkelaitos vastaa asiakkaan ammatillisesta kuntoutuksesta
- ohjaa asiakkaan hakemaan ammatillista kuntoutusta työeläkelaitoksesta, pyytää asiakkaan suostumuksen Kelaan toimitetun hakemuksen perumisesta

Työeläkelaitos

- arvioi asiakirjojen perusteella asiakkaan oikeuden työeläkekuntoutukseen
  - a) antaa hylkäävän päätöksen oikeudesta työeläkekuntoutukseen ja ohjaa asiakkaan Kelaan, kuntoutusvastuu Kelalla
  - b) antaa ennakkopäätöksen ja arvioi pitkän TEAK:n tai Taito-kuntoutuksen tarkoituksenmukaiseksi, ottaa yhteyttä Kelaan pitkän TEAK:n tai Taito -kuntoutuksen järjestämiseksi.

1.7.7 Vieraan kielen tulkkauksen järjestäminen

Asiakkaan vieraan kielen tulkkauksen tarve arvioidaan aina kuntoutushakemuksen käsittelyn yhteydessä.

Tietoa asiakkaan kielitaidosta ja tulkkauksen tarpeesta voi löytyä esimerkiksi hakemuslomakkeelta, kuntoutussuunnitelmasta, lääkärinlausunnosta tai Oiwasta asiakkaan palvelutiedoista, yhteydenotoista tai työkykyarvioinnin muistiinpanoista. Tietoa kielitaidosta voi saada myös kuntoutushaastattelun avulla.

Kieli ja murre

Jos asiakaspalvelutilanteessa on mahdollista selvittää asiakkaalta tai hänen asianhoitajaltaan tulkattava kieli murteineen, tulee se kirjata asiakkaan tietoihin asiakkaan palvelutiedot-kohtaan. Asiakkaan ei tässä tapauksessa tarvitse erikseen

täyttää lomaketta KU106, jos tulkin tarve ja tulkattava kieli murteineen ilmenee palvelutiedot-kohdasta.

Suomen-, ruotsin- ja saamenkielen tulkkaus

Kela pyrkii järjestämään suomea, ruotsia tai saamenkieltä puhuville asiakkaille kuntoutuspalveluja heidän äidinkielellään kielilakien perusteella. Kursseissa ja moniammatillisessa yksilökuntoutuksessa ei aina ole tarjolla ruotsin- tai saamenkielistä kuntoutusta. Kurssia hakeneeseen ruotsin- tai saamenkielisen asiakkaaseen ollaan yhteydessä ja pyritään ohjaamaan hänet moniammatilliseen yksilökuntoutukseen, ellei kurssin myöntämiselle ole erityisiä perusteita.

Ruotsin- ja saamenkielinen tulkkaus järjestetään myönnettävän kuntoutuspalvelun palvelukuvauksen mukaisen ohjelman ajalle myös kursseilla.

Vieraan kielen tulkkauksen periaatteet

Kela järjestää vieraan kielen tulkkausta tilanteissa, jotka ovat keskeisiä kuntoutuksen toteuttamisen kannalta. Tulkkausta ei järjestetä koko kuntoutusjaksolle eikä kaikkeen kuntoutukseen.

Tulkin tarve ilmenee kuntoutuspäätöksen antamisen jälkeen

Yhteydenottaja on useimmiten asiakas itse tai asiakkaan asianhoitaja tai palveluntuottaja. Kysy häneltä, millä kielellä ja murteella tulkkausta tarvitaan. Tee toimeksianto vakuutuspiiriin selvitettävänä asiana ja lisää toimeksiannon tarkennekohtaan ”tulkin tarve”.

Asiakkaalle on jo haettu tai myönnetty vieraan kielen tulkkaus kuntoutuspalveluun

Asiakas tai asiakkaan asianhoitaja on yhteydessä Kelaan ja tiedustelee, saako tulkkauksen kuntoutukseen. Vieraan kielen tulkkaus on kirjattu Oiwa-järjestelmän asiakastietoihin. Tieto näkyy avoimena työnä ” tulkkauksen järjestäminen”.

Katso lisää vieraan kielen tulkkauksen järjestämisestä kuntoutuspalveluissa vieraan kielen tulkkaus Kelan toimenpiteissä, sisältää tulkkauksen määrät toimenpiteittäin

1.7.8 Lisäselvitysten pyytäminen

Lue asian selvittämisestä ja lisäselvitysten pyytämisestä.

Jos asiakkaan toimittama hakemus on puutteellinen, pyydä asiakasta täydentämään hakemuslomakkeella ilmoitettuja tietoja tai toimittamaan hakemuslomakkeen liitteenä tarvittavia asiakirjoja. Selvitä ennen lisäselvitysten pyytämistä, onko tieto jo Kelassa ja voiko sitä käyttää (esimerkiksi asiakkaan aiempien hakemusten tai toisen etuuden hakemisen yhteydessä toimitetut tiedot, asiakkaan perheenjäsenten tiedot). Jos tieto on jo Kelassa käytettävissä, älä pyydä selvityksiä uudelleen. Tärkeää on, että pyydät kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat lisäselvitykset mahdollisuuksien mukaan kerralla.

Huomaa, että eri etuuslaeissa on määritelty, milloin Kela saa pyytää lisäselvityksiä suoraan ulkopuoliselta taholta. Lue lisää tietojen saamisesta muilta tahoilta.

Viestipalvelulla, soittamalla tai kirjallisesti

- Lisäselvitysten pyytämisen priorisointijärjestys on etuuskäsittelyssä
  - Viestipalvelu tai puhelin
  - Asiakaskirje (jos viestipalvelu tai puhelin eivät ole mahdollisia tai eivät sovellu asiakkaan tilanteeseen)
- Lisäselvitykset pyydetään ensisijaisesti viestipalvelulla tai puhelimella sen mukaan, kumpi näistä on tarkoituksenmukaisempi, ja saattaa asian paremmin päätökseen.
- Jos asiakasta ei tavoiteta viestillä tai soittamalla, asiakkaalle lähetetään asiakaskirje.
- Ilmoita asiakkaalle määräaika, mihin mennessä hänen tulee toimittaa pyydetty lisäselvitys. Kerro samalla, että asia voidaan määräajan kuluttua ratkaista, vaikka hän ei toimittaisi pyydettyä lisäselvitystä.
- Kirjaa suullisen lisäselvityspyynnön yhteydessä Oiwan yhteydenottoon, mitä lisäselvityksiä olet pyytänyt asiakkaalta ja mihin mennessä hänen tulee toimittaa ne.
- Jos asiakkaalla on jo vireillä työ Oiwassa, liitä yhteydenotto työhön, ja aseta sille tarvittaessa uusi odottamisaika.
- Ohjaa asiakas toimittamaan tarvittavat liitteet ensisijaisesti [OmaKelassa](#) Liitteet ja viestit -palvelun kautta tai kerro asiakkaalle vastausosoite, johon liitteet voi lähettää. Osoitteet löydät esim. Kela.fi:stä kohdasta [Henkilöasiakkaat - Postiosoitteet](#). Käytössä on asiakkaan asuinpaikan mukaiset postilokero-osoitteet.

Viestipalvelua käytetään etuuskäsittelyssä silloin, kun asiakas on hyväksynyt viestipalvelun käytön verkossa. Sitä kannattaa käyttää erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole tarvetta asiakkaan kokonaisvaltaiseen palvelutarpeen kartoittamiseen.

Jos asiakkaalle soimitaan, ja hän ei vastaa puheluun, hänelle lähetetään tekstiviesti tietokoneelta 16100-palvelusta (**Sinetin etusivu**)

- Kelassa on käytössä yhteiset tekstiviestimallit erilaisia tilanteita ja tarpeita varten. Etuuskien omat viestimallit löytyvät Etuuskien ohje -sivuilta Työvälineet otsikon alta.
- Muokkaa käyttämäsi mallia tarvittaessa asiakkaalle annetun puhelinnumeron osalta.
- Kopioi tekstiviesti ennen sen lähettämistä ja kirjaa se Oiwan yhteydenottoon

Lisäselvitykset on hyvä pyytää asiakaskirjeellä silloin, jos tämä on tarkoituksenmukaista asiakkaan tilanne, selvitysten määrä tai laatu huomioon ottaen. Vaativissa etuasioissa voi olla kuitenkin järkevää tavoitella asiakasta esim. puhelimitse parikin vuorokautta ennen asiakaskirjeen lähettämistä.

Asiakas voi toimittaa lisäselvityksen joko viestipalvelun liitteenä, suullisesti tai kirjallisesti. Asiakas voi esimerkiksi puhelimitse täydentää hakemuslomakkeella ilmoittamatta jääneitä tietoja. Hakemuksen liitteenä toimitettavat ulkopuolisen tahon antamat selvitykset, kuten palkkatodistus tai vuokrasopimus, on kuitenkin toimitettava viestin liitteenä tai kirjallisesti. Etuuskohtaisesti on määritelty, mitkä tiedot asiakkaan tulee aina toimittaa kirjallisesti.

Sähköposti ei ole tietoturvasyistä Kelassa virallinen asiointikanava. Jos asiakas kuitenkin toimittaa lisäselvityksen tai liitteitä sähköpostilla, ne hyväksytään. Lue lisää lisäselvitysten toimittamisesta sähköisesti ja Asiakirjat ja asiakirjojen käsittely.

Hakemuslomakkeen täydentäminen

- Jos asiakkaan toimittama hakemuslomake on **puutteellisesti täytetty**, älä palauta alkuperäistä hakemusta asiakkaalle täydennettäväksi, vaan pyydä häntä muutoin selvittämään hakemuslomakkeesta puuttuvia tietoja, ensisijaisesti viestipalvelun avulla.
- Kirjaa asiakkaan asiaan liittyvä täydennys tai muu tieto Oiwaan (ei-skannattavissa etuuksissa hakemuslomakkeelle tai erilliselle paperille). Jos kirjaat hakemuslomakkeelle asiakkaan ilmoittamia tietoja, erottele kirjaamasi tiedot asiakkaan omakätisistä merkinnöistä (esim. puumerkilläsi).
- Jos hakemuslomakkeesta puuttuu allekirjoitus, lue lisää allekirjoituksesta.

Lue lisää hakemuslomakkeen täydentämisestä ja asiakirjan täydentämisestä.

Määräaika lisäselvitysten toimittamiselle

Lue määräajasta lisäselvityksen toimittamiselle.

- Ilmoita lisäselvityspyynnön yhteydessä asiakkaalle määräaika, mihin mennessä pyydyt lisäselvitykset tulee toimittaa. Määräaikaa lisäselvitysten toimittamiselle on yleensä kaksi viikkoa, mutta se voi olla pidempikin, jos selvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Ulkomaille lähetettävään lisäselvityspyyntöön on syytä antaa pidempi määräaika. Määräaika voi olla toisaalta lyhyempikin kuin kaksi viikkoa, jos asiakas kertoo pystyvänsä toimittamaan selvityksen jo aiemmin.
- Älä pyydä samaa kerran jo pyydettyä lisäselvitystä uudelleen. Jos asiakas on kirjallisesti hakemuslomakkeessa tai muutoin ilmoittanut toimittavansa lisäselvityksiä tiettyyn määräpäivään mennessä, älä pyydä asiakasta toimittamaan näitä lisäselvityksiä.
- Jos asiakas ei toimita lisäselvityksiä määräajassa, asia voidaan määräajan kuluttua käsitellä käytettävissä olevien tietojen perusteella.
- Erityisesti ennen hylkäävän päätöksen antamista on hyvä tarkistaa, onko yhteydenotoissa, kommentteissa tai asiakaskirjeissä mainintaa asiakkaan kanssa sovitusta tai hänelle annetusta poikkeavasta määräajasta.
- Määräaikaa voidaan asiakkaan pyynnöstä pidentää, jos asiakas ei pysty toimittamaan lisäselvityksiä alkuperäiseen määräaikaan mennessä. Jos asiakas pyytää lisää aikaa, sovi hänen kanssaan uusi määräaika, kirjaa se Oiwan yhteydenottoon, liitä tämä odottavaan työhön ja aseta työlle tarvittaessa uusi odottamisaika. Voit antaa lisää aikaa yleensä vain kerran. Tarvittaessa määräaikaa voidaan tämänkin jälkeen pidentää, jos selvityksen viipyminen johtuu asiakkaasta riippumattomista syistä.
- Vaikka selvitys olisi saapunut määräajan kuluttua umpeen, se otetaan huomioon päätöksenteossa. Jos päätös on jo tehty, se voidaan tarvittaessa oikaista.

1.8 Ratkaiseminen

Kuntoutushakemus käsitellään ja ratkaistaan siinä vakuutuspiirissä, johon hakijan kotipaikkakunta kuuluu, ellei jäljempänä toisin sanota. Työn tasaamisen toimenpiteenä hakemuksia voidaan siirtää ratkaistaviksi muualle kuin omaan vakuutuspiiriin sovitusti.

Kuntoutushakemusta ratkaistaessa on tarpeen tunnistaa asiakkaan moniammatillisen palvelun tarve. Moniammatillista palvelua voidaan tarvita, kun asiakas tarvitsee elämäntilanteessaan linkkiä eri palveluiden välille, tukea ja seurantaa asioiden edistymisessä.

1.8.1 Esteellisydestä

Hallintolaissa säädettyjä virkamiesten esteellisyysperusteita sovelletaan Kelan toimihenkilöihin.

Lue lisää esteellisyydestä sekä käsittely- ja läsnäolokiellosta.

1.8.1.1 Käsittely- ja ratkaisukielto

Jos olet esteellinen, **et saa käsitellä tai ratkaista asiaa etkä olla läsnä asiaa käsiteltäessä**, jottei läsnäolosi vaikuta asian käsittelyyn.

Lue lisää esteellisyydestä.

1.8.1.2 Esteellisyyden toteaminen

Sinun on ensisijaisesti **itse** havaittava ja todettava oma esteellisytesi.

Jos **asiakas** esittää **väitteen** asiaa käsittelevän toimihenkilön esteellisyydestä, väitteeseen on viipymättä otettava kanta ja esteellisyysasia ratkaistava.

Lue lisää esteellisyyden ratkaisemisesta.

1.8.2 Haastattelu 6§

Asiakashaastattelussa etuuskäsittelijä ja asiakas kartoittavat yhdessä asiakkaan kuntoutuksen tarvetta ja tavoitteita sekä asiakkaan kuntoutukselle asettamia odotuksia. Asiakkaan haastattelemisella pyritään tukemaan kuntoutuspäätöksen ja kuntoutuksen toteuttamissuunnitelman tekemistä sekä kuntoutuksen tavoitteen määrittämistä ja vähentämään tarvetta lisäselvitysten pyytämiseen.

Etuuskäsittelijä arvioi alustavasti asiakkaan kuntoutustarpeen käytettävissä olevien asiakirjojen perusteella. Tässä arvioinnissa otetaan huomioon mm. asiakkaan sairauden tai vamman laatu ja ennuste sekä hänen ammattinsa ja työtehtävänsä. Tarvittaessa etuuskäsittelijä konsultoi tässä yhteydessä myös asiantuntijalääkäriä. Mikäli asiakkaalla katsotaan olevan kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia, haastattelu voidaan toteuttaa joko puhelimitse tai toimistossa.

Ammatillista kuntoutusta hakeva asiakas haastatellaan aina silloin, kun

- arvioidaan asiakkaan ammatillisen kuntoutuksen tarvetta ja suunnitellaan ammatillista kuntoutusta
- asiakkaan terveydentilaan ja elämäntilanteeseen liittyvä kuntoutuspalveluiden tarve tai kuntoutuksen tavoitteet ovat selkiytymättömät.

Asiakasta ei tarvitse haastatella silloin, kun

- ratkaisun tekemiseksi on olemassa riittävät tiedot eikä haastattelulla ole odotettavissa lisähyötyä asiakkaan informoinnin, ratkaisun tai kuntoutuksen etenemisen kannalta

- kysymyksessä on jatkopäätöksen tekeminen eikä haastattelun avulla ole tarvetta saada lisätietoja ratkaisun tueksi.

Asiakkaan haastattelussa

- jos työkyvyttömyyseläkeasian yhteydessä selvitetään oikeutta kuntoutukseen, pyydetään asiakkaalta suostumus siihen, että työkyvyttömyyseläkeasiantekijä saa täyttää kuntoutushakemuksen siltä osin, kun tietoja ei ole saatu työkyvyttömyyseläkehakemuksesta. Asiakkaalta pyydetään suostumus työkyvyttömyyseläkehakemuksen lähettämiseen palveluntuottajalle, kun työkyvyttömyyseläkeasian yhteydessä selvitetään oikeutta kuntoutukseen
- selvitetään mahdollisimman perusteelliset tiedot asiakkaan terveyden- ja elämäntilanteesta sekä koulutus- ja työhistoriasta
- selvitetään aiemmin tehdyt ja mahdollisesti suunnitellut lääketieteelliset tutkimukset ja annetut hoidot sekä toteutuneet kuntoutustoimenpiteet ja ammatinvalinnanohjaus
- keskustellaan asiakkaan ammatillisista suunnitelmista ja kuntoutustavoista sekä motivaatiosta ammatilliseen kuntoutukseen
- annetaan tietoa ammatillisen kuntoutuksen tarkoituksesta, sisällöstä ja toteutuksesta
- keskustellaan eri kuntoutusmahdollisuuksista sekä harkitaan käytettävissä olevien kuntoutusmuotojen soveltuvuus ja tarkoituksenmukaisuus
- tehdään yhdessä asiakkaan kanssa alustava suunnitelma siitä, miten kuntoutuksessa edetään. Määritellään kuntoutuksen aikana selvitettävät asiat ja muodostetaan mahdollinen kysymyksenasettelu. Ammatillisessa kuntoutus selvityksessä sekä työ- ja koulutuskokeilussa kysymyksenasettelun tarkoituksena on ohjata palveluntuottajaa selvittämään kuntoutujan tilannetta ja kuntoutustarpeita
- keskustellaan asioista, joilla on merkitystä ammatillisen kuntoutussuunnitelman jatkovaiheen kannalta
- pyydetään tarvittavat lisäselvitykset
- tarvittaessa informoidaan asiakasta palveluntuottajan valinnasta ja annetaan tietoa käytettävissä olevista palveluntuottajista (ks. 7.4.1 Asiakkaan valinta)
- tarvittaessa tiedotetaan Kelan ja työeläkelaitoksen yhteistyöstä.

Samalla asiakkaalle kerrotaan

- hänen oman aktiivisuutensa merkityksestä kuntoutuksen onnistumiselle sekä hänen velvollisuuksistaan kuntoutuksen aikana
- kuntoutuksen aikaisesta toimeentulosta ja matkakorvauksista sekä niiden hakemisesta.

1.8.3 Haastattelu 7a§

Nuoren ammatillista kuntoutusta ensimmäistä kertaa haettaessa nuori haastatellaan aina. Haastattelussa käytetään Nuoren ammatillinen kuntoutus -haastattelulomaketta (KU139), joka toimii myös suullisena hakemuksena.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen hakeminen edellyttää uudenlaista tapaa lähestyä nuorta. Huomioi, että nuori voi kuulla ensimmäistä kertaa Kelan kuntoutuspalveluista, minkä vuoksi asian sanoittaminen nuorten kielellä on tärkeää. Muista motivoivan haastattelun periaatteet, esimerkiksi kannustava lähestymistapa ja nuoren motivointi kuntoutukseen.

Haastattelu voidaan toteuttaa joko puhelimitse tai toimistossa. Lisäksi etuuskäsittelijä voi haastatella nuoren etäyhteyden välityksellä silloin, kun haastattelu on sovittu toteutettavaksi yhdessä nuoren ja ohjaavan tahon kanssa. Tällöin etäyhteys otetaan Kelan ja yhteistyökumppanin välille sovittuna ajankohtana.

Kerro nuorelle haastattelussa

- ammatillisesta kuntoutuksesta, sen tarkoituksesta ja mitä hyötyjä se tuo nuorelle
- että kirjaat ylös haastattelun aikana nuoren antamat tiedot ja lomake tallennetaan nuoren asiakirjoihin Kelassa
- että erillistä hakemuslomaketta ei tarvitse täyttää, vaan kuntoutusasia tulee vireille haastattelupäivästä lukien ja nuori saa hakemastaan kuntoutuksesta kirjallisen päätöksen
- että kooste haastattelusta (ja muut mahdolliset asiakirjat) liitetään palveluntuottajalle lähtevään päätökseen
- että nuori saa halutessaan kopion haastattelun aikana kirjatusta tiedoista

Haastattelun lopuksi varmista nuorelta, että tiedot on kirjattu oikein ja että hän haluaa hakea kuntoutusta. Haastattelun perusteella arvioi käytettävissä olevista kuntoutusmuodoista nuorelle soveltuvin ja kerro sen sisällöstä ja toteutuksesta nuorelle. Kerro nuorelle palveluntuottajan valinnasta ja käytettävissä olevista palveluntuottajista (Asiakkaan valinta).

Lisäksi keskustele nuoren kanssa kuntoutusrahasta ja matkakorvauksista. Täytä nuoren kanssa kuntoutusrahan suullinen hakemus.

Jos et tavoita nuorta puhelimitse, ota häneen yhteyttä viestipalvelun kautta tai asiakaskirjeellä.

1.8.4 Asiantuntijalääkärin arvion pyytäminen

Lue lisää asiantuntijalääkärin arvion pyytämisestä (Menettelyohjeet > Asiantuntijalääkärin arvio).

1.8.5 Olennaisten tulojen arvioiminen kuntoutusasian käsittelyssä

Olennaisten lisäansioiden arvioiminen palkansaajalla

Pääsääntöisesti olennaisten tulojen määrä kuntoutuksessa arvioidaan sen mukaan, mitä tietoja saamme asiakkaalta, verottajalta ja mitä tietoja on saatavissa tulorekisteristä. Kelalla on käytettävissä keskeneräisen verotuksen ja lopullisen verotuksen tiedot. Verotuksen valmistuminen on nopeutunut, joten lopullisia tietoja edellisen vuoden osalta voi olla saatavissa jo kesäkuussa.

Vuonna 2019 ja sen jälkeen maksetut palkka- ja ansiotulot palkanmaksaja ilmoittaa kansalliseen tulorekisteriin, josta tiedon käyttäjät hakevat tarvitsemansa tiedot. Kela saa vakuutetun palkkatulotiedot suoraan kansallisesta tulorekisteristä, joka on reaaliaikaista tietoa. Kansalliseen tulorekisteriin ilmoitetut tiedot ovat Kelassa käytettävissä seuraavana päivänä. Tulorekisteristä ei kuitenkaan ole saatavissa tietoa esim. yrittäjätuloista eikä pääomatuloista.

Huomioi tulorekisterin tietojen käytön ohjeet! Linkki tulorekisteriohjeeseen.

Olellaisten lisäansioiden arvioiminen yrittäjällä

Yrittäjätulot eli elinkeinotoiminnan tulot arvioidaan joko YEL-työtulon tai elinkeinotoiminnan tuloksen perusteella.

Yrittäjän ja maatalousyrittäjän verotuksessa todettuna työtulona on vahvistettu YEL- tai MYEL-työtulo tai jos yrittäjä ei ole vakuuttamisvelvollinen, työtulona huomioidaan elinkeinotoiminnan ansiotulo tai palkkatulo omasta yrityksestä. YEL- ja MYEL-työtuloista saadaan tieto suoraan työeläkelaitokselta. YEL-vakuutuksen voimassaolon ja vuosityötulon määrä voidaan tarkistaa; HEKY > Työeläkkeet ja korvaukset >YEL-/MYEL-työtulo.

Jos yrittäjällä ei ole vahvistettua YEL/MYEL-työtuloa, luotettava selvitys voi olla kirjanpitoon perustuva tuloslaskelma ja tase tai osatilikaudelta laadittu välitilinpäätös.

Yrittäjätulojen selvittämiseksi voidaan

- pyytää jäljennös veroilmoituksesta liitteineen, jos veroilmoituksen jättämisen määräaika on umpeutunut eivätkä elinkeinotoiminnan tulot ole vielä kyseltävissä keskeneräisen verotuksen kyselyssä.
- käyttää keskeneräisen verotuksen tietoja, jos viimeisimmän tilikauden tiedot ovat kyseltävissä, mutta verotuspäätöstä ei ole tehty. Asiakasta kuullaan ennen ratkaisun tekemistä, jos käytetään keskeneräisen verotuksen tietoja.
- käyttää henkilön verotuspäätöksen tietoja (Heky-> Verottajalta saadut tiedot -> Verotustietojen kysely), jos viimeisimmältä tilikaudelta on annettu verotuspäätös.

Pyydettyessä yrittäjältä tulotietoja voi viitetietona käyttää esim. lastenhoidon tuen liitelomakkeessa [Yrittäjän tulonselvitys](#) kysyttäviä tietoja soveltuvin osin.

Kokonaiselta tilikaudelta tehdystä tilinpäätöksestä ilmenevät yrityksen tulot ja niihin kohdistuneet menot eli yrityksen tulos ja varallisuusasema. Yrittäjätulot voidaan arvioida välitilinpäätöksen perusteella silloin, kun kysymyksessä on aloittava yritys tai yrityksen toiminnassa tai tuotantosuunnassa on tapahtunut olennainen muutos. Aloittavan yrityksen välitilinpäätöksessä ei yleensä ole nähtävissä kaikkia tilinpäätöstietoja kuten poistot ja varaukset tai yrityksen nettovarallisuus, koska kyseessä on vajaa tilikausi. Voit arvioida tietojen luotettavuuden esitetyn selvityksen perusteella.

Yrittäjän ja ammatinharjoittajan veroilmoituksesta sekä keskeneräisen verotuksen kyselystä saa enemmän tietoa kuin tuloslaskelmasta ja taseesta. Myös asiakkaan muihin etuuksiin toimittamia yrittäjätulonselvityksiä on hyvä huomioida ja hyödyntää.

Kirjaa asiakkaan päätökseen tieto siitä, miten asiakkaan olennaiset lisäansiot on arvioitu ja mitä tuloja siinä on huomioitu. Jos jotain asiakkaan esittämää tuloa ei ole voitu ottaa huomioon olennaisia tuloja arvioitaessa, niin ilmoita päätöksessä perustelut sille, miksi tuloja ei ole voitu huomioida. Kirjaa työn kommenttiin ne tiedot, joilla on päädytty siihen, että olennaiset lisäansiot täyttyvät. Päätökseen ei tarvitse laittaa laskelmaa tilanteesta, jossa päätös on myönteinen.

Esimerkki 1:

Asiakas saa työeläkettä 12 027 e/v ja kansaneläkettä 174 e. Eläkkeiden lisäksi hän on hakenut ja saanut perustoimeentulotukea, jota ei huomioida tuloksi olennaisia tuloja arvioitaessa.

Asiakas on esittänyt laskelman tilikaudelta 1.6.2018 - 31.5.2019, tuolloin tilikauden voitto 3820,50 e. Jos koko voitto olisi hänelle tuloa, sitä olisi vuodessa 1420 e, mikä tekisi kuukaudessa noin 320 euroa .

Päätöksessä pitää todeta, paljonko olennaiset lisäansiot olisivat asiakkaan tapauksessa eli $\frac{1}{4}$ eläkkeen määrästä. Asiakas saa työeläkettä sekä kansaneläkettä yht. 12 201,00 e ja sitä olisi kuukaudessa 1109 e. Lisäansion määrä pitäisi näin ollen olla noin 277 e/kk eli $\frac{1}{4}$ eläkkeen kuukausimäärästä. Yritystoiminnan voitto jaetaan kuukausituloksi, joka on 320 e ja verrataan asiakkaan eläkkeiden kuukausituloon. Työn kommenttiin merkitään laskelman euromäärät, jonka perusteella todetaan, että tuloja yrityksestä on $\frac{1}{4}$ eläkkeestä ja myöntämisedellytyksissä oleva vaatimus olennaisista lisäansioista täyttyy.

Esimerkki 2:

Elinkeinotoiminnasta saatu tulo on ollut vuonna 2018 yhteensä 2 013,04 e/vuosi ja 167,75 e/kk. Tämä tulo on tullut lomamökkien vuokraamisesta. Asiakkaalla on lomamökkien lisäksi kaksi osakehuoneistoa, joista toisessa hän asuu itse ja toinen on vuokralla. Osakehuoneiston vuokraaminen ei liity asiakkaan elinkeinotoimintaan. Verotuksessa elinkeinotoiminnan tulo ja vuokratulo on käsitelty erikseen.

Eläketuloja hakijalla on yhteensä 1015,08 e/kk. Lisäansioita tulisi olla vähintään $\frac{1}{4}$ eläketuloista eli n. 253 e/kk, jotta voitaisiin katsoa ansioiden olevan sellaisia olennaisia lisäansioita, joiden perusteella tuen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Elinkeinotoiminnasta saatu tulo on v. 2018 ollut 167,75 e/kk eikä asiakas näin ollen ole saanut olennaisia lisäansioita yritystoiminnasta eläkkeensä lisäksi. Asiakkaan osakehuoneistonsa vuokraamisesta saamaa vuokratuloa 370 e /kk ei huomioida, koska osakehuoneiston vuokraaminen ei liity asiakkaan elinkeinotoimintaan.

Työkorvaus

Ennakkoperintälain 25 §:n mukainen työkorvaus on työstä, tehtävästä tai palveluksesta muuna kuin palkkana saatu korvaus. Työkorvaus on korvausta omasta työstä tai toimeksiannosta saatua yrittäjätuloa silloin, kun henkilö ei ole työ- tai virkasuhteessa toimeksiantajaan. Jos työstä maksettu suoritus ei ole palkkaa, niin se on työkorvausta.

Työkorvauksena voidaan maksaa esim.

- luentopalkkio
- kirjoituspalkkio
- valokuvauspalkkio
- perhehoitajan palkkio
- erotuomarin palkkio

Työkorvaus voidaan ottaa huomioon olennaisia lisäansioita arvioitaessa, jos kysymys on jatkuvasta työstä eikä pelkästään harrastusluonteisesta työstä.

Pääomatulot ja osinkotulot

Pääomatuloja ja osinkoja, jotka eivät perustu hakijan omaan työpanokseen yrityksessä, ei katsota työtuloksi. Sen sijaan osingot, jotka perustuvat hakijan omaan työpanokseen, voidaan katsoa työtuloksi. Jos asiakkaalla on tili, niin se ei ole hänen työtuloaan vaan säästöjään silloin, kun rahat ovat tilillä (esim. osakesäästötili).

1.8.6 Kuuleminen

Kuuleminen merkitsee tilaisuuden varaamista asiakkaalle esittää oma käsityksensä asiasta ennen ratkaisua.

Lue lisää kuulemisesta.

1.8.6.1 Milloin asiakasta on kuultava?

Lue lisää milloin asiakasta on kuultava ja milloin asiakasta ei tarvitse kuulla.

1.8.6.2 Miten kuullaan?

Lue miten asiakasta kuullaan ja päämiehen ja edunvalvojan tai huoltajan kuulemisesta sekä suullisesta vaatimuksesta ja selvityksestä.

1.8.7 Päätöksen antaminen

Etuuspäätökset ovat **hallintopäätöksiä**. Hallintopäätöksellä tarkoitetaan viranomaisen hallintoasiassa tekemää ratkaisua, jolla on asian käsittelyn päättävä vaikutus.

Hakijalle tulee yleensä antaa kirjallinen päätös etuuden myöntämisestä, hylkäämisestä, lakkauttamisesta, tarkistamisesta, oikaisemisesta ja takaisinperinnästä. Kun päätös on kirjallinen, asiakas saa tietoonsa päätöksen perustelut ja hän voi harkintansa mukaan valittaa päätöksestä.

Lue etuuskohtaisista ohjeista, kuinka päätöksen antamisessa menetellään etuudensaajan, lapsen tai edunvalvojan kuolemantapauksessa. Lue myös hallintolain soveltamisen ohjeista edunvalvonnan päättymisestä etuudensaajan tai edunvalvojan kuoleman johdosta. Silloin, kun annat päätöstä etuudensaajan tai lapsen kuoleman vuoksi, lisää päätökseen sopivaan kohtaan pahoittelu, esim. *Osanottomme menetyksenne johdosta*. Mikäli asiaa on jo aiemmin pahoiteltu Kelan taholta kirjallisesti, ei osanottoa ole enää syytä uudelleen ilmaista päätöksessä tai kirjeessä.

Silloin, kun on kyse indeksitarkistuksesta johtuvasta etuuden tarkistamisesta, päätös annetaan vain pyynnöstä.

Lainmuutoksen yhteydessä voidaan säätää erikseen siitä, annetaanko lainmuutoksesta johtuvasta etuuden tarkistamisesta päätös. Kun etuus tarkistetaan viran puolesta lainmuutoksen vuoksi, ei tarkistuksesta aina anneta päätöstä muutoin kuin etuudensaajan pyynnöstä.

Etuuspäätös annetaan pääsääntöisesti lopullisena ja siihen voi hakea muutosta siten, kuin etuuslainsäädännössä on säädetty. Tietyissä tilanteissa päätös tulee kuitenkin antaa väliaikaisena. Päätöksen antamisesta väliaikaisena kerrotaan etuuskohtaisissa ohjeissa, muutoksenhaku-ohjeessa ja päätöksen oikaisu ja poistaminen -ohjeessa.

Etuuspäätökset annetaan maksutta.

Päätökset annetaan suomeksi tai ruotsiksi väestötietojärjestelmästä saatavan asiakkaan kielitiedon perusteella. Huomaa myös tilanteet, joissa päätös annetaan asiakkaan käyttämällä saamen kielellä.

Etuuskohtaisissa ohjeissa on kerrottu, kenelle päätös tulee antaa.

Lue lisää myös asiaratkaisu vai tutkimatta jättäminen, päätöksen muoto ja sisältö ja päätöksen perusteleva.

1.8.7.1 Kuntoutuspäätöksen antaminen

Kuntoutushakemukseen annetaan aina kirjallinen päätös, josta käy ilmi asian ratkaisu (myöntö, hylkäys, tarkistaminen, lakkauttaminen, tutkimatta jättäminen, takaisinperintä) perusteluineen. Lisäksi päätökseen liitetään valitusosoitus. Edellä mainitusta poiketen lakkauttamispäätöstä ei anneta, jos kuntoutuspäätös lakkautetaan asiakkaan kuoleman vuoksi.

Päätöksestä tulee käydä ilmi kuntoutuksen tavoite ja kuntoutuksen toteuttamiseksi tarvittavat tiedot. Erityisesti hylkäävä päätös tulee perustella selkeästi, yksilöllisesti ja ymmärrettävästi. Jos päätös perustuu keskeisiltä osin lääketieteellisiin seikkoihin, perustelujen tulee sisältää arviointiin pääasiallisesti vaikuttaneet seikat ja näiden seikkojen pohjalta tehdyt johtopäätökset. Päätöksessä tulee tuoda esiin kaikki ratkaisuun vaikuttavat seikat.

Katso lisää matkojen korvaamisesta Sairaanhoidonkorvausten etuusohjeesta kohdasta Kelan kuntoutus.

Myönteisen päätöksen liitteenä lähetetään ohjekirje, jossa kerrotaan kuntoutuksen toteuttamisesta.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 45 § KEL 22 a §, HL 45 §)

Päätökseen liitettävät ohjekirjeet vieraan kielen tulkkauksesta

Kun kuntoutusratkaisun valmistelussa on ilmennyt tarve tulkkaukseen, liitetään päätökseen ohjekirje mahdollisuudesta järjestää vieraan kielen tulkkauksen osaan kuntoutusta. Edellytyksenä on, että asiakkaalle myönnetään toimenpide, johon tulkkauksen voidaan järjestää, katso kohta [Vieraan kielen tulkkauksen järjestäminen](#).

- Asiakkaan päätöksen liitetään ohjekirje KU037
- Palveluntuottajan päätökseen liitetään ohjekirje KU38P

Katso päätöksenteon jälkeiset toimintaohjeet Vieraan kielen tulkkauksen järjestämistä koskevasta prosessista.

1.8.8 Päätöksensaajat

Kuntoutuspäätös ja valitusosoitus annetaan seuraaville tahoille:

- **asiakas**
- **asiakkaan huoltaja**, kun asiakas on alaikäinen
- **sosiaalihuollosta vastaava toimielin**, kun lapsi (alle 18-vuotias) on otettu lastensuojelulain mukaisesti huostaan
- **edunvalvoja, joka hoitaa asiakkaan taloudellisia asioita**
- **edunvalvontavaltuutettu, kun valtuutus kattaa taloudelliset asiat**

Asiakas ja asiakkaan huoltaja

Etuuskäsittelijä lähettää kuntoutuspäätöksen:

- 18 vuotta täyttäneelle asiakkaalle itselleen.

- Alle 15-vuotiaan huoltajalle. Kun huoltajat asuvat keskenään samassa osoitteessa, lähetetään päätös etuutta hakeneelle huoltajalle. Jos huoltajat asuvat eri osoitteissa, päätös lähetetään molemmille huoltajille.
- 15-17-vuotiaalle ja hänen huoltajalleen tai tarvittaessa molemmille huoltajille (katso edellä).

Oheishuoltaja

Vanhemmat voivat sopia tai tuomioistuin voi päättää, että lapsen huolto uskotaan vanhempien tai toisen vanhemman ohella muulle henkilölle eli oheishuoltajalle. Oheishuoltaja on lakimääräisen huoltajan kanssa samassa asemassa. Päätös tulee siten lähettää myös oheishuoltajalle. Lue lisää Alaikäisen edunvalvoja (**huoltaja**)

Sijaishuoltaja

Tuomioistuin voi määrätä vanhempien sijasta huoltajaksi sijaishuoltajan. Sijaishuoltaja on lakimääräisen huoltajan kanssa samassa asemassa. Päätös tulee siten lähettää myös sijaishuoltajalle. Lue lisää Alaikäisen edunvalvoja (**huoltaja**)

Huolto jaettu

Silloin, kun tuomioistuin on antanut huoltajien välisen tehtävänjakomääräyksen tai huoltajat ovat sosiaalitoimessa keskenään sopineet huollonjaosta, näkyy se Oiwassa lapsen Perhetiedoissa Huolto jaettu-tietona. Huolto jaettu- tiedolla ei ole vaikutusta huoltajan oikeuteen saada tiedoksi huollettavansa kuntoutusetuusasioita. Tämän vuoksi Huolto jaettu- tiedon sisältöä ei ole kuntoutusetuuksissa tarpeen selvittää Väestötietojärjestelmästä (VTJ) silloin, kun huoltajuus on voimassa.

Lue lisää Alaikäisen edunvalvoja (huoltaja)

Lue myös Oiwan Perhetietojen tulkinnasta Asiakaspalvelun ohjeesta.

Milloin päätöstä ei anneta huoltajalle?

Kuntoutuspäätöstä ei anneta tiedoksi asiakkaan huoltajalle, jos on jokin syy epäillä, että päätöksen tiedoksi antaminen huoltajalle olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua (laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 11 §). Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun asiakas on käyttänyt terveydenhuollossa potilaslain 9 §:n mukaista kielto-oikeuttaan tietojensa luovuttamiseen huoltajalle. Kela ei ole potilaslakia soveltava viranomainen mutta kielto-oikeus on huomioitava harkittaessa päätöksen tiedoksi antamista alaikäisen huoltajalle. Kyse on kokonaisharkinnasta, jossa on huomioitava alaikäisen itsemääräämisoikeus, yksityisyys ja huoltajan tiedonsaantioikeus.

- Ota tällaisissa tilanteissa yhteyttä osaamiskeskukseen.

Sosiaalihuollosta vastaava toimielin

Jos alaikäinen on huostaanotettu, huoltajan asema lapsen edunvalvojana ja huoltajana säilyy ennallaan, ellei toisin ole päätetty. Kuntoutuspäätös annetaan tällöin tiedoksi hänen huoltajalleen (tarvittaessa molemmille) ja sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle.

Kun lapsi on huostaanotettu, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on päätöksensaaaja. Sosiaalityöntekijä tiedottaa perhehoitajaa tai muuta lapsen sijaishuoltopaikan edustajaa kuntoutuspäätöksestä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi myös ilmoittaa Kelaan suullisesti tai kirjallisesti, että päätös voidaan lisäksi lähettää perhehoitajalle tiedoksi.

Miksi toimimme näin?

Lapsen huostaanotolla ei ole vaikutuksia lapsen huoltajuuteen tai lapsen edunvalvontaan. Siten lapsen huoltajuus tai oikeus päättää lapsen taloudellisista tai muista edunvalvontaan liittyvistä asioista ei siirry sosiaalihuollon toimielimelle. Kuitenkin valtaosa lapsen hoitoon liittyvistä tehtävistä siirtyy sosiaalihuollon toimielimelle. Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä (eli sosiaalitoimella) on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Lastensuojelulaki 45 §

Kuntoutuspäätös pyynnöstä ilman valitusosoitusta

Lähiomainen tai muu henkilö

Jos Kelan hyväksymä lähiomainen tai muu henkilö (KKRL 42 §) on hakenut etuutta etuudensaajan puolesta, päätös postitetaan etuudensaajalle itselleen hänen osoitteellaan. Pyyntöstä päätös voidaan postittaa myös puhevaltaa käyttäneelle henkilölle.

Lisätietoa asiasta lähiomaisen tai muun päämiehestä huolehtineen henkilön puhevalta (ns. lähiomaistilanteet)

Tiedonsaantioikeutettu

Tuomioistuimien voi päättää tai huoltajat voivat sosiaalitoimen vahvistamalla huollonjakosopimuksella sopia, että henkilöllä, joka ei ole lapsen huoltaja, on oikeus saada lasta koskevia salassa pidettäviä tietoja. Tällaisesta henkilöstä käytetään nimitystä tiedonsaantioikeutettu. Tiedonsaantioikeus ei koske taloudellisiksi asioiksi luokiteltavia Kela-asioita.

Jos henkilö, joka ei ole lapsen huoltaja, pyytää lasta koskevaa kuntoutuspäätöstä, tulee hänen esittää Kelalle huoltajien tekemä ja sosiaalilautakunnan vahvistama sopimus tai tuomioistuimen antama päätös. Jos Kelaan toimitetussa sopimuksessa tai päätöksessä ei nimenomaisesti anneta oikeutta saada lasta koskevia tietoja Kelasta, tietojen saamiseen tarvitaan huoltajan valtuutus. Tiedonsaantioikeuden laajuutta ei voi tarkistaa luotettavasti VTJ-kyselyltä, koska päätös on kirjattu sinne lyhennettynä.

Lue lisää tiedonsaantioikeutetuista Tietojen luovuttaminen ohjeesta.

Lue myös Oiwan Perhetietojen tulkinnasta Asiakaspalvelun ohjeesta.

1.8.8.1 Päätöksestä tiedottaminen

Kelan tulee ilmoittaa kuntoutuspäätöksestä eri yhteistyötahoille. Kuntoutuspäätös lähetetään tiedoksi kuntoutuksen toteuttajalle sekä asiakkaan hoidosta ja kuntoutuksesta sekä kuntoutussuunnitelman laatimisesta vastaavalle taholle. Päätöksestä ja sen liitteistä käyvät ilmi kuntoutuksen toteuttamiseksi välttämättömät tiedot, kuten asiakkaan taustatiedot, perustelut kuntoutuksen tarpeesta ja tiedot asiakkaan tavoitteista. Kuntoutuspäätöksen sisällöstä saa luovuttaa tietoa vain siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä kuntoutuksen toteuttamiseksi.

Palveluntuottajalle lähetetään

- myönteinen päätös paikanvarauksena ja maksusitoumuksena
- kopiot asiakkaan hakemuksesta ja muista kuntoutuksen toteuttamisen kannalta välttämättömistä asiakirjoista, kuten kuntoutussuunnitelmasta ja lääkärinlausunnoista.

Asiakkaan hoidosta vastaavalle taholle lähetetään

- myönteinen päätös
- hylkäävä päätös

Päätöksen lähettäminen on tarpeellista, jotta hoidosta vastaava taho saa tiedon asiakkaan kuntoutussuunnitelman toteutumisesta ja kuntoutuksen maksajasta tai siitä, että vastuu kuntoutusasian hoidosta palaa sille.

Kuntoutuksessa turvakieltoasiakkaiden osoite- ja sähköpostiosoitteet tulee peittää yhteistyötahoille lähetettävistä päätöksistä ja muista asiakirjoista. Tietoja ei voi jättää näkyviin edes asiakkaan suostumuksella. Puhelinnumero ei ole turvakiellon alainen tieto, mutta se voi kuitenkin olla salassa pidettävä tieto. Salassa pidettävää tietoa ei saa luovuttaa ilman asiakkaan suostumusta. Varmista turvakieltoasiakkaan suostumus puhelinnumeron luovuttamiseen. Tarvittaessa yhteydenpito palveluntuottajan ja turvakieltoasiakkaan välillä voi tapahtua Kelan välityksellä. Voit myös ohjata asiakasta olemaan itse yhteydessä palveluntuottajaan.

Huomioitavaa ammatillisessa kuntoutuksessa

Etuuskäsittelijä lähettää tiedot seuraavasti:

Palveluntuottajalle

- jos työkyvyttömyyseläkeasian yhteydessä selvitetään oikeutta kuntoutukseen, lähetetään päätöksen liitteenä kopio työkyvyttömyyseläkehakemuksesta, jos asiakas on kuntoutusta hakiessaan antanut suostumuksensa työkyvyttömyyseläkehakemuksen lähettämiseen palveluntuottajalle

Apuvälineen toimittajalle

- tieto myönteisestä kuntoutuspäätöksestä maksusitoumuksiksi.

Oppilaitokselle/koulutuspäätös

- ammatilliselle erityisoppilaitokselle tieto myönteisestä tai kielteisestä päätöksestä
- muulle oppilaitokselle myönteinen päätös vain asiakkaan pyynnöstä.

Oppilaitokselle/koulutuskokeilupäätös

- oppilaitokselle tieto myönteisestä tai kielteisestä päätöksestä

Huomioithan, että NUOTTI-valmennuksen jatkojaksosta tai TEAK:n jatkohakemuksesta annettua hylkäävää päätöstä ei voi lähettää palveluntuottajalle, vaan palveluntuottajalle soitetaan ja kerrotaan hylkäävästä päätöksestä. Näin palveluntuottaja ei pidä turhaan paikkaa varattuna asiakkaalle.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 63 §)

Huomioitavaa: Ammatillisessa kuntoutuksessa tieto siitä, että asiakkaalla on resistentti bakteeri-infektio (ESBL, MRSA, VRE), on kuntoutuksen toteuttamisen kannalta välttämätön tieto. Etuuskäsittelijän tulee huolehtia sen välittämisestä palveluntuottajalle.

1.8.9 Asiakasmuistio - Työ- ja toimintakyvyn arviointi

Asiakkaan työ-, opiskelu- ja toimintakykyyn liittyvät olennaiset tiedot kirjataan Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin asiakasmuistioon (ASMU). Kirjaaminen sujuvoittaa asiakkaan kokonaistilanteeseen perehtymistä ja kuntoutustarpeen arviointia. Asiakasmuistiossa on selkeä rakenne ja otsikot, jotka ohjaavat sinua kirjaamisessa.

Kirjaa asiakasmuistioon ne asiat, joista voi olla hyötyä seuraavalle etuuskäsittelijälle tai palveluneuvojalle. Kullakin asiakkaalla on yksi Työ- ja toimintakykyarvioinnin asiakasmuistio, jonka aloitat, kun tarve kirjaamiselle ilmenee. Jos asiakkaalla on muistio jo valmiina, muokkaa tätä. Varmista, että asiakasmuistion tiedot ovat ajan tasalla.

Lue lisää teknisestä ohjeesta.

Digitaalisen työkaverin tekemä kirjaus asiakasmuistioon sairaus- ja osasairauspäivärahassa

Digitaalinen työkaveri kirjaa Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin muistiinpanot aina, kun

- sairauspäivärahan ratkaisussa ylittyy 61 tai 150 suorituspäivää tai
- osasairauspäivärahaa myönnetään.

Käsitellessäsi sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa on erittäin tärkeää täyttää Onni -järjestelmän paneelit huolellisesti, jotta tarvittavat tiedot asiakkaan tilanteesta siirtyvät muistiinpanoon. Katso teknisestä ohjeesta erityisesti kohdat:

- Työ ja toiminta
- Kuntoutustarpeen selvittäminen

Katso sairauspäivärahan työvälitteet, Digitaalisen työkaverin ("Tarmo" -robotin) poimimat tiedot, ja lue, mitkä tiedot digitaalinen työkaveri poimii Onnista kirjausta tehdessään.

Jos Onniin vietyjen tietojen lisäksi ilmenee tarve kirjata Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin muistiinpanoihin jotain muuta asiakkaan tilanteesta, kirjaa tiedot.

Huomautus

Kun sairauspäivärahan enimmäisaika on täyttynyt ja asiakas hakee päivärahaa uudelleen, joudut selvittämään oikeutta sairauspäivärahaan. Tallenna näihin tilanteisiin liittyvän selvittämistyön johtopäätökset aina Työ- ja toimintakykyarvioinnin muistiinpanoihin (Etuushistoria, Aikaisemmat työkyvyttömyysjaksot), vaikka robotti kirjaisikin muistiinpanot muilta osin. Kirjaa tieto siitä, onko 12 kuukauden työkykyisyys täyttynyt enimmäisaikaan nähden ja mitkä sairaudet ovat aiheuttaneet enimmäisajan aikana työkyvyttömyyttä. Kirjaa myös tieto lisäpäiväoikeudesta ja lisäpäivien suorituspäivistä.

Huomautus

Digitaalinen työkaveri ei kirjaa muistiinpanoa tarkistus- ja oikaisuratkaisuissa. Tallenna tarvittaessa myös näihin liittyvät asiat itse Työ- ja toimintakykyarvioinnin muistiinpanoihin.

1.8.10 Asiakkaan ohjaaminen

Asiakasta on tarpeenmukaisesti ohjattava muiden kuntoutusmahdollisuuksien tai palvelujen piiriin, jos hänen kuntoutushakemuksensa hylätään Kelassa.

1.9 Maksaminen

Kela korvaa kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset asiakkaalle tai kuntoutuspalvelun tuottajalle.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 14 §)

Lisäksi Kela korvaa kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 15 §)

1.9.1 Kuntoutuskustannusten korvaaminen

Asiakkaalle tai palveluntuottajalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset. Kuntoutustoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten ja saavutettavan hyödyn tulee olla järkevässä suhteessa siten, ettei vähäisestä lisähyödystä tule suuria kustannuksia.

Kuntoutustoimenpiteitä myönnettäessä arvioidaan, että ne ovat tarpeellisia vaikuttavan kuntoutuksen toteuttamiseksi, kun tavoitteena on asiakkaan työ- tai toimintakykyyn turvaaminen tai parantaminen.

Kuntoutuksesta aiheutuvien kustannusten tulee olla myös kohtuullisia. Kustannuksia pidetään kohtuullisina silloin, kun kuntoutuspalvelut on hankittu tarjouskilpailun perusteella. Kilpailuttamattomien kustannusten kohtuullisuutta arvioidaan vertaamalla niitä kyseisen palvelun hankinnassa yleisesti muodostuneeseen kustannustasoon tai muihin vastaavissa kuntoutuspalveluissa noudatettavaan hintatasoon. Tavoitteena on, että kustannukset ovat sovitun mukaisia tai muutoin kohtuullisia.

Kuntoutuksena järjestettävien apuvälineiden tarpeellisuus ja kohtuullisuus arvioidaan suhteessa siihen, miten asiakas pystyy suoriutumaan tai selviytymään kyseisillä tai niitä vastaavilla apuvälineillä.

Katso lisää matkojen korvaamisesta Sairaanhoidonkorvausten etuusohjeesta kohdasta Kelan kuntoutus.

1.9.1.1 Korvattavat kustannukset

Kuntoutuspalvelun tuottaja on sitoutunut noudattamaan sopimuksenmukaisia laskutusperusteita. Sovittu hinta sisältää kaikki kyseisestä kuntoutuksesta

aiheutuvat kustannukset. Silloin, kun palvelulle ei ole vahvistettu hintaa, yksityiselle palveluntuottajalle maksetaan kohtuulliset kustannukset laskun mukaan. Koulutuskokeilun järjestävälle oppilaitokselle korvataan kohtuulliset kustannukset laskun mukaan. Koulutuskokeilun osalta korvataan kohtuulliset majoitus- ja ravintokustannukset, mutta ei erillisiä tutkimuskustannuksia.

Ammatillista kuntoutus selvitystä, TEAK:ia tai Taito-kuntoutusta toteuttavalle palveluntuottajalle maksetaan vuorokausihinta, ravinto sekä mahdolliset majoituskustannukset. Kustannukset maksetaan vain läsnäolopäiviltä. Palveluntuottaja käyttää laskutuksessaan sopimuksen liitteessä olevia hintoja ja hintalajeja.

Taito-kuntoutuksen ja TEAK:n aikana ulkopuolisessa työpaikassa tai palveluntuottajan työkokeilutiloissa olevalle asiakkaalle työnantajan on hankittava ja annettava asiakkaan käyttöön erikseen säädetty vaatimukset täyttävät ja tarkoituksenmukaiset henkilönsuojaimet. Henkilönsuojaimilla tarkoitetaan välineitä, varusteita ja vaatteita, jotka suojaavat tapaturmalta tai sairastumiselta työssä. Näitä ovat esimerkiksi suojalasit, turvakengät, suojakäsineet, kypärät, kuulon- ja hengityksensuojaimet, valjaat ja suojavaatetukset kuten suojahaalarit, joita käytetään tapaturman tai sairauden vaaran estämiseksi. Tietyille toimialoille suojainten käytöstä on säädetty erillismääräyksiä. Suojaimiin liittyvistä määräyksistä voidaan sopia myös työehtosopimuksissa. Kela voi korvata aiheutuneen kustannuksen, jos kyseessä on muu kuin tapaturman tai sairastumisen suojaamiseksi hankittava henkilönsuojain, ja se on tarpeellinen työn tekemisen kannalta. Lisäksi edellytetään, että korvattava määrä on kohtuullinen. Kustannukset maksetaan muuna kustannuksena.

Taito-kuntoutuksessa ja TEAK:ssa voidaan korvata asiakkaalle esim. työturvallisuuskortti, hygieniapassi, tulityökortti tai rikosrekisteriote, jos se on ulkopuolisen työharjoittelun toteutumisen kannalta välttämätöntä eikä työnantaja niitä korvaa. Tämä edellyttää kuitenkin, että ulkopuolisesta työharjoittelusta on jo alustavasti sovittu työnantajan kanssa. Kela ei kustanna edellä mainittuja ennakkoon ilman, että ulkopuolinen työharjoittelupaikka on jo tiedossa. Asiakas hakee itse korvausta kustannuksista KU204 lomakkeella, palveluntuottaja ei voi näitä kuluja laskuttaa.

KIILA-kuntoutuksessa Kela ei korvaa yhteistyökokoukseen osallistuvan työpaikan ja työterveyshuollon edustajien matkakustannuksia eikä suunnittelukokouksesta aiheutuneita kustannuksia kuntoutuksen palveluntuottajalle.

Elinkeinotukena myönnetyllä avustuksella hankittavista välineistä ja laitteista aiheutuvat kustannukset maksetaan laskun mukaan suoraan myyjälle. Maksu voidaan suorittaa tositetta vastaan asiakkaalle itselleen, jos tositteesta ilmenevät riittävät tiedot maksajasta ja laitteesta.

1.9.1.1.1 Koulutuksen kustannukset

Koulutus päätöksen perusteella asiakkaalle korvataan tarpeelliset ja kohtuulliset

- varsinaiset opiskelukustannukset
- koti- ja opiskelupaikkakunnan väliset matkakustannukset, jos opiskelija asuu opiskelun takia muualla kuin kotipaikkakunnallaan. Päivittäisiä opiskeluun liittyviä matkakustannuksia tai työpaikalla oppimisen jaksolla tai työharjoittelussa tehtäviä matkoja ei korvata. (ks. lisää ammatillisen koulutuksen Matkakustannusten korvaamisesta). Huom. Matkakorvauksia haetaan [lomakkeella SV4](#).

Opiskelijalla voi olla oikeus koulumatkatukeen. Ks. lisää koulumatkatuen etuusohjeesta.

Varsinaisia opiskelukustannuksia ovat

- koulutarvikekustannukset (koulutarvikemääräraha)
- lukukausi-, opinto-, kurssi-, kirjaamis- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekisteröintimaksut sekä muut vastaavat opiskelukustannukset
- kansanopistojen viikkomaksut
- majoituskustannukset lyhyiden koulutusjaksojen ajalta
- muut mahdolliset välttämättömät kustannukset.

Huomautus

Jos asiakas opiskelee oppivelvollisuuden piiriin kuuluvissa toisen asteen maksuttomassa koulutuksessa, hänelle ei pitäisi syntyä koulutuksesta kustannuksia. Näin ollen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvassa maksuttomassa koulutuksessa oleville opiskelijoille ei makseta koulutuspäätöksen perusteella koulutarvikemäärärahaa. Maksuttomassa koulutuksessa ei aiheudu myöskään muita koulutuskuluja (esimerkiksi kokin veitset, kampaajaopiskelijan välineet, hygieniapassi jne.), joita normaalisti korvaisimme koulutuspäätöksen perusteella koulutuskuluina. Mikäli opiskelija kuitenkin esittää koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia, ota yhteyttä Osaamiskeskukseen.

Koulutarvikemääräraha

Ammatilliseen koulutukseen osallistuville maksetaan tarpeellisten koulutarvikkeiden hankkimisesta aiheutuvien kustannusten korvauksena koulutarvikemäärärahaa. Se on liitännäinen etuus, joka maksetaan koulutuspäätöksen perusteella. Asiakasta informoidaan koulutarvikemäärärahasta päätöksen liitteenä menevässä ohjekirjeessä.

Koulutarvikekustannuksista annetun asetuksen mukaan tarpeellisina koulutarvikekustannuksina pidetään kysymyksessä olevan koulutuksen tai opiskelun kannalta tarpeellisten koulutarvikkeiden hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi oppikirjoista, tietokoneen hankkimisesta, opintomateriaalin kopioinnista ja sähköisestä hakemisesta, muistiinpanovälineistä, laskimista ja muista vastaavista tarvikkeista aiheutuvat kustannukset. Käytännössä koulutuksesta katsotaan aina aiheutuvan joitakin tällaisia kustannuksia. Koulutarvikemäärärahassa on kaksi maksuluokkaa:

- Yliopistoissa, korkeakouluissa, ammattikorkeakouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukioissa opiskelevien koulutarvikemääräraha on suuruudeltaan 350 euroa lukuvuodessa. Tämän suuruinen koulutarvikemääräraha maksetaan myös ammatilliseen perustutkintoon johtavassa sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa, joka järjestetään esimerkiksi kansanopistossa. Jos koulutusaika poikkeaa normaalista lukuvuodesta tai lukukaudesta, koulutarvikemäärärahaa maksetaan 35 euroa kuukaudessa.
- Ammatillisissa erityisoppilaitoksissa, kansanopistoissa (yleislinjat), valmentavissa koulutuksissa (TUVA ja Telma) sekä muussa ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien koulutarvikemääräraha on suuruudeltaan 250 euroa lukuvuodessa. Jos koulutusaika poikkeaa normaalista lukuvuodesta tai lukukaudesta, koulutarvikemäärärahaa maksetaan 25 euroa kuukaudessa.

Koulutarvikemääräraha maksetaan kahdessa osassa lukukausittain etukäteen. Yliopisto-, korkeakoulu- ja ammattikorkeakouluopiskelijoille koulutarvikemääräraha maksetaan kuitenkin kertasuorituksena lukuvuoden alussa. Koulutarvikemäärärahan

maksaminen edellyttää opintojen alussa, että opiskelijan läsnäolo oppilaitoksessa on selvitetty. Korkea-asteen opiskelijoilta edellytetään lisäksi opintosuunnitelmaa. Opintojen jatkuessa maksaminen edellyttää läsnäolon selvittämisen lisäksi, että opiskelijan opinnot ovat edenneet. Opintosuorituksia seurataan toisen asteen opinnoissa KOSKI-palvelusta ja korkea-asteen opinnoissa VIRTATietokannasta. Korkea-asteen opiskelijalta tarvitaan lisäksi tulevan lukuvuoden opintosuunnitelma.

Lukukausi-, tutkinto- ja laillistamismaksut sekä yksityisen oppilaitoksen kustannukset

Terveystieteiden ja sosiaalihuollon tutkinnon suorittaneet hakevat Valviralta oikeutta toimia laillistettuna ammatinharjoittajana koulutustaan vastaavassa ammatissa. Laillistamiseen liittyvät kustannukset voidaan korvata opiskelijalle koulutuspäätöksen perusteella.

Suuret kustannukset, kuten yksityisten oppilaitosten perimät lukukausi- tms. maksut, voidaan maksaa myös suoraan koulutuksen järjestäjälle sen laskutuksen perusteella. Tällöin lasku tulee olla osoitettu Kelalle. Asiakkaalle osoitettuja laskuja Kela ei maksa kuntoutuskustannuksina suoraan laskuttajalle.

Koulutusta koskevan kuntoutuspäätöksen perusteella voidaan opiskelijalle korvata lukukausi- ja tutkintomaksuja, mm. ylioppilaskunnan jäsenmaksu ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyvät maksut.

Opiskeluterveydenhuoltomaksun korvaaminen kuntoutuskustannuksena

Kelan tehtävinä ovat opiskeluterveydenhuollon järjestäminen ja terveydenhoitomaksun kerääminen sekä perintä. Laki korkeakoulujen opiskeluterveydenhuollosta (695/2019).

Korkeakouluopiskelijat (AMK-opiskelijat, yliopisto-opiskelijat) maksavat terveydenhoitomaksun Kelaan kaksi kertaa vuodessa, syksyllä ja keväällä. Maksu on pakollinen riippumatta siitä, käyttääkö palveluja vai ei. Terveydenhoitomaksun määrä.

Opiskelija maksaa maksun oma-aloitteisesti Kelaan jokaiselta lukukaudesta, Kela ei lähetä laskua maksusta. Opiskelija maksaa terveydenhoitomaksun Kelan asiointipalvelun verkkosovelluksen kautta tai jos hän ei voi käyttää Kelan asiointipalvelua, hän voi maksaa maksun Kelalle tilisiirtona.

Kun asiakkaalle on myönnetty koulutus Kelan ammatillisena kuntoutuksena, voidaan terveydenhoitomaksu korvata asiakkaalle välttämättömänä koulutukseen liittyvänä kustannuksena.

Asiakas maksaa terveydenhoitomaksun ensin itse, jonka jälkeen se voidaan korvata hänelle kuntoutuskustannuksena. Maksu korvataan asiakkaalle kuntoutusmaksujärjestelmän kautta kuten ennenkin.

Asiakkaan ei tarvitse toimittaa maksusta liitteitä Kelaan. Asiakas voi ilmoittaa maksaneensa maksun ja hakevansa sitä kuntoutuskustannuksena lähettämällä Kelaan viestin asiointipalvelun kautta ja valitsemalla viestitoiminnasta kuntoutus ja tarkenteeksi kuntoutusmaksu. Jos asiakas ei käytä asiointipalvelua, voi hän ilmoittaa asiasta suullisesti Kelaan.

Lue lisää korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksun etuusohjeesta

Lisätietoa löydät myös

- korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon [yleisinfosta](#)

- asiakaspalvelulle pidetyn koulutuksen [videotallenteesta](#) ja materiaalista

Toimi näin:

Hae kuntoutuksen ratkaisijana tai maksajana Tahdin käyttövaltuuksienhallinnasta oikeudet korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksun tietojen kyselyyn:

- Järjestelmäluokka on Etuuskyselyt
- Haettava rooli on Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksun kyselijä

Tieto asiakkaan maksamasta terveydenhoitomaksusta näkyy CICS:ltä:

- OTH-maksu näkyy HEKY:n aloitusvalikolla, jos asiakkaalla on maksutietoja opiskelijoiden terveydenhoitojärjestelmässä
- Maksutiedoista näet maksupäivän, summan, maksua koskevan lukukauden (rivin lopussa näytetään Palautus, vaikka kyseessä on opiskelijan Kelaan maksama maksu). Tieto maksusta päivittyy kahden pankkipäivän kuluessa asiakkaan maksusta
- Läsnaolotiedoissa näytetään tuoreimman lukukauden tiedot ylimpänä. Läsnaolotiedot näytetään vasta opiskelijoiden terveydenhoitomaksun eräpäivän jälkeen.
- Jos opiskelija on maksanut koko lukuvuoden maksut kerralla, ne näkyvät HEKY:n maksukyselyssä eriteltyinä oikeille lukukausille eli esim. vuodelta 2021 näkyvät maksettuina kevät 2021 ja syksy 2021.

Kansanopistojen viikkomaksut

Viikkomaksu kansanopiston yleissivistävillä linjoilla kattaa asumis-, ravinto ja opetuskustannukset. Viikkomaksusta maksetaan kuntoutuskustannuksina vain kansanopistojen määrittelemä opetuskustannusten osuus.

Kansanopiston viikkomaksun opetuskustannusten osuus maksetaan kuukausittain etukäteen tai selvissä tapauksissa lukukausittain. Kustannukset voidaan maksaa suoraan oppilaitokselle, jos oppilaitos osoittaa laskun Kelalle.

Majoituskustannukset

Lyhyiden, lähinnä muutaman päivän kestävien koulutus- ja valmennusjaksojen ajalta voidaan maksaa majoitus- ja täysihoidokustannuksia.

Oppilaitokselle tai muulle laitokselle voidaan korvata täysihoidokustannukset Kelalle osoitetun laskun perusteella, mikäli oppilaitos on järjestänyt majoituksen ja täysihoidon esim. lähiopetusjakson ajalle.

Opiskelijalle itselleen voidaan korvata tarpeelliset ja kohtuulliset majoituskustannukset, jos opiskelija on yöpynyt tilapäisesti opiskelupaikkakunnalla opiskeluun liittyvän syyn takia. Tällaisia ovat esimerkiksi lyhyet lähiopetusjaksot, tenttitilaisuudet tai muut tilapäistä oleskelua toisella paikkakunnalla edellyttävät jaksot.

Muita korvattavia koulutuskustannuksia

Koulutus päätöksen perusteella opiskelijalle korvataan opiskeluun liittyvät kustannukset, jotka ovat välttämättömiä opintojen ja tutkinnon suorittamiseksi sekä työelämään siirtymiseksi.

Muiden opiskelussa välttämättömien tarvikkeiden kustannuksia voidaan korvata koulutukseen liittyvinä kustannuksina. Opiskeluaikana tarvitaan koulussa tehtäviin harjoitteisiin yleensä työasu, esim. hoitajan puku tms.

Koulussa tapahtuvan harjoittelun onnistumiseksi voidaan korvata ammattialaan liittyviä tarvikesettejä, esim. kampaamo- ja kosmetologiopintoihin liittyviä tarvikesettejä.

Opiskeluissa tarvittavan tietokoneen kustannuksia ei erikseen korvata koulutuspäätöksen perusteella vaan kyseiset kustannukset kuuluvat koulutarvikemäärärahalla tuettaviin kustannuksiin.

Koulutuspäätöksen perusteella voidaan asiakkaalle korvata kustannuksia mm. seuraavista lupiin ja pätevyksiin liittyvistä asioista:

- Tulityökortti, työturvallisuuskortti, tieturvakortti
- Ammattiliikennelupiin liittyvät kustannukset (ajokorttivalokuvat, terveystarkastus ajokorttia varten, teoriakokeet, ajokokeet, lupamaksut ym.)
- Hygieniapassi
- EA-kortti
- ammattipätevyyskortti

Kun asiakkaalle on myönnetty ammatillisena kuntoutuksena koulutus, hänelle voidaan korvata koulutukseen liittyvän työharjoittelussa tai työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana tarvittavia välineitä, varusteita ja vaatteita, jos ne eivät kuulu työnantajan järjestettäväksi.

Työnantajan on hankittava ja annettava asiakkaan käyttöön erikseen säädetyt vaatimukset täyttävät ja tarkoituksenmukaiset henkilönsuojaimet. Henkilönsuojaimilla tarkoitetaan välineitä, varusteita ja vaatteita, jotka suojaavat tapaturmalta tai sairastumiselta työssä. Näitä ovat esimerkiksi suojalasit, turvakengät, suojakäsineet, kypärät, kuulon- ja hengityksensuojaimet, valjaat ja suojavaatetukset kuten suojahaalarit, joita käytetään tapaturman tai sairauden vaaran estämiseksi. Tietyille toimialoille suojainten käytöstä on säädetty erillismääräyksiä. Suojaimiin liittyvistä määräyksistä voidaan sopia myös työehtosopimuksissa.

Kela voi korvata aiheutuneen kustannuksen, jos kyseessä on muu kuin tapaturman tai sairastumisen suojaamiseksi hankittava henkilönsuojain ja se on tarpeellinen työn tekemisen kannalta. Lisäksi edellytetään, että korvattava määrä on kohtuullinen.

Hepatiittirokotus

THL:n mukaan opiskelijat, jotka joutuvat työharjoittelussa tai työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaksolla veritartuntavaaraan, saavat yleensä hepatiitti B -rokotuksen maksutta osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotukseen ovat oikeutettuja

- Terveystieteiden, sairaanhoitaja-, kättilö-, laboratoriohoitaja-, röntgenhoitaja- ja lähihoitajaopiskelijat, ensihoidon opiskelijat; hammashoitaja- ja suuhygienistiopiskelijat
- Lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat
- Välinehuollon opiskelijat
- Vanginvartija- ja poliisiopiskelijat

Yllämainittujen ryhmien lisäksi rokotus saattaa olla aiheellinen myös joillekin muille opiskelijaryhmille. Näissä tilanteissa rokotuspäätös tehdään paikallisen harkinnan pohjalta.

Mikäli opiskelija ei saa rokotusta maksutta opiskelijaterveydenhuollosta tai kotikunnan perusterveydenhuollosta ja joutuu hankkimaan rokotuksen itse, voidaan kustannukset korvata koulutukseen liittyvinä välttämättöminä kustannuksina.

Pistekirjoituksen opetus ja liikkumistaidon ohjaus

Pistekirjoituksen opetus ja liikkumistaidon ohjaus kuuluvat ensisijaisesti vammaispalvelulain mukaan sosiaalitoimen vastuulle. Kela voi korvata tällaista pistekirjoituksen opetusta näkövammaiselle, jolla on perustaidot pistekirjoituksessa ja tarve lisäopetukseen liittyy esimerkiksi näkökyvyn heikentymiseen pistekirjoitustaitoa vaativan opiskelun apuvälineen myöntämiseen. Liikkumistaidon ohjausta voidaan korvata näkövammaiselle opiskelijalle esimerkiksi silloin, kun koulussa tai koulumatkoissa tapahtuneet muutokset edellyttävät lisäohjausta.

1.9.1.1.2 Apuvälinekustannukset

Tutkimuslausunto

Tutkimuslausuntopäätöksen perusteella maksetaan apuvälinetarveselvityksen kustannukset. Ne maksetaan laskituksen mukaan, ellei selvitykselle ole vahvistettu esimerkiksi vuorokausihintaa.

Apuväline

Apuvälinepäätöksen perusteella maksetaan laitekustannukset sen toimittajalle, asiakkaalle, liikkeelle tai oppilaitokselle.

Apuvälinepäätöksen tai käytönopetuksesta annetun päätöksen perusteella korvataan:

- laitekustannukset hyväksytyin tarjouksen ja tarkistetun laskituksen mukaisesti
- tietokoneeseen liittyvät sairauden tai vamman vuoksi tarpeelliset ohjelmat sekä opiskelun tai työn kannalta tarpeelliset perusohjelmat
- laitteiden suunnittelusta, kehittämisestä ja kokoamisesta aiheutuvat kustannukset
- laitteiden asennuskulut
- laitteiden kuljetuskulut (sisältäen kuljetuksen vakuuttamisesta aiheutuvat kustannukset)
- huolto- ja korjauskustannukset mukaan lukien tarpeellisten lisä- ja virustorjuntaohjelmien päivitykset apuvälineen ollessa työ- tai opiskelukäytössä
- laitetoimittajan/käytönopetuksen antajan tarpeelliset ja kohtuulliset matka- ja yöpymiskustannukset valtion matkustussäännön mukaan. Korvaukset maksetaan kuntoutuksen maksujärjestelmällä.
- käytönopetuksesta ja sen mahdollisesta lisäopetuksesta syntyneet kustannukset annetun ja hyväksytyin tarjouksen mukaisesti laskituksen perusteella
- käytönopetuksen ajalta asiakkaalle ateriakustannukset, jos opetus tapahtuu palveluntuottajan tiloissa

Apuvälineiden käytönopetuksesta sen antajalle ja/tai laitetoimittajalle ei korvata:

- muita valtion matkustussäännössä mainittuja kustannuksia kuten päivärahaa tai matkustustuntia

1.9.1.1.3 Matkakustannukset ja yöpymisraha

Korvaa asiakkaalle Kelan ammatilliseen kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset siten kuin sairausvakuutuslaissa säädetään.

Asiakkaalla ja hänen saattajallaan on oikeus yöpymisrahaan muissa ammatillisen kuntoutuksen palveluissa, mutta ei ammatillisena kuntoutuksena myönnettyssä koulutuksessa. Yöpymisraha voidaan maksaa, jos asiakas on kuntoutuksen aloitusajan tai liikenneolosuhteiden vuoksi joutunut yöpymään matkalla kuntoutukseen ja hänelle on todistettavasti aiheutunut yöpymisestä kustannuksia.

Ammatillisen kuntoutuksen koulutuksen matkat

Korvaa opiskeluun liittyvinä koti- ja opiskelupaikkakunnan välisinä matkakustannuksina lukukauden alussa (meno) ja lopussa (paluu) tehdyt matkat. Lisäksi voit korvata yhden kerran kuukaudessa tehdyn koti- ja opiskelupaikkakunnan välisen edestakaisen matkan.

Jos kyseessä on asiakas, jolla on alaikäisiä lapsia, voit korvata lapsen tapaamisen turvaamiseksi yhden edestakaisen matkan viikossa.

Matkoja voi korvata useammin kuin kerran kuukaudessa, jos kyseessä on opiskelusta johtuva syy.

Opiskelusta johtuva hyväksyttävä syy **voi olla** vain se, että

- opiskelija suorittaa opintoja monimuoto- tai etäopiskeluna, voit korvata tentti –ja lähiopiskelumatkat koti –ja opiskelupaikkakunnan välillä. Opiskelijan tulee esittää koulun antama selvitys siitä, että kyseessä on monimuoto- tai etäopiskelu ja että kyseessä on ollut pakollinen lähiopiskelujakso
- yliopisto on järjestänyt osan opetuksesta hajautettuna eri paikkakunnille (voidaan rinnastaa monimuoto-opiskeluun)
- oppilasasuntola on suljettu viikonloppuisin, voit korvata koti- ja opiskelupaikkakunnan väliset viikonloppumatkat

Opiskelusta johtuva hyväksyttävä syy **ei voi olla** esimerkiksi se, että

- opiskelija menee etä- tai itsenäisen työskentelyn päivänä työskentelemään koululle
- opiskelija osallistuu esim. omaehtoiseen ryhmätyöskentelyyn, joka ei sisällä ohjattua lähiopetusta

Asiakkaan tulee esittää Kelalle perusteet opiskeluun liittyvästä matkasta. Pyydä selvitys (koulun antama todistus lähiopiskelusta) opiskelijalta, Kela ei selvitä tietoja oppilaitokselta. Jos opiskelija ei toimita selvitystä, haettua matkakorvausta ei myönnetä.

Älä korvaa päivittäisiä koulumatkoja tai koulutukseen liittyviä harjoittelun päivittäisiä matkoja. Näihin matkoihin asiakkaalla on mahdollisuus hakea koulumatkatukea tietyin edellytyksin (ei koske korkeakouluopintoja).

Jos asiakas tarvitsee erityiskulkuneuvoa ammatilliseen koulutukseen liittyvällä matkalla, huomioi vammaispalvelulain mukainen oikeus matkaan.

Asiakkaalla saattaa olla oikeus saada korvaus yöpymiskustannuksista kuntoutuskustannuksina. Opiskeluun, esim. lähipäiviin ja tenttitilaisuuksiin osallistumiseen, liittyvien yksittäisten yöpymisten kohtuullisia kustannuksia voidaan korvata kuntoutuskustannuksina.

Sovellettavat lainkohdat (KKRL 566/2005 15 §) ja (SVL1224/2004 4 luku)

Katso lisää matkojen korvaamisesta Sairaanhoidonkorvausten etuusohjeesta kohdasta Kelan kuntoutus.

1.9.1.1.4 Lausuntopalkkiot

Mikäli Kela tarvitsee kuntoutushakemuksen liitteenä olevan lääkärinlausunnon lisäksi muita lääketieteellisiä lausuntoja tai selvityksiä, ne voidaan korvata erillisen tutkimuslausuntopäätöksen perusteella.

1.9.1.1.5 Äkillisen sairauspoissaolon korvaaminen avomuotoisessa kuntoutuspalvelussa

---

Palveluntuottaja voi kuntoutuspalvelussa laskuttaa asiakkaan äkillisen sairastumisen ajalta aiheutuneet kustannukset. Korvausta maksetaan vain ensimmäisen poissaolopäivän osalta.

Korvausta voidaan maksaa vain, jos asiakas tai kuntoutukseen osallistuva läheinen on ilmoittanut sairastumisestaan palveluntuottajalle kuntoutuspäivää edeltävänä päivänä tai viimeistään kyseisen kuntoutuspäivän aamuna. Kela ei korvaa äkillistä poissaoloa, jonka syy on esimerkiksi asiakkaan lapsen sairastuminen, äkillinen loman tarve tai suunniteltu lomamatka.

Palveluntuottaja voi laskuttaa Kelaä vain asiakkaan tai kuntoutukseen osallistuvan läheisen äkillisen sairastumisen aiheuttaman poissaolon ensimmäisestä päivästä.

Jos asiakas sairastuu äkillisesti eikä voi osallistua kuntoutukseen eikä kuntoutukseen osallistuva läheinen tämän vuoksi myöskään osallistu kuntoutukseen, voi palveluntuottaja laskuttaa äkillisen sairastumisen ensimmäisestä päivästä kummankin osallistujan osalta.

Jos kuntoutukseen osallistuva läheinen sairastuu äkillisesti eikä voi osallistua kuntoutukseen eikä asiakas tämän vuoksi myöskään osallistu kuntoutukseen, palveluntuottaja voi laskuttaa äkillisen sairastumisen ensimmäisestä päivästä kummankin osallistujan osalta.

Asiakkaan tai kuntoutukseen osallistuvan läheisen äkillisestä sairastumisesta tulee ilmoittaa palveluntuottajalle edellisenä päivänä tai viimeistään kyseisen kuntoutuspäivän aamuna. Asiakkaan tai kuntoutukseen osallistuvan läheisen laskutettavan poissaolon syyksi hyväksytään vain äkillinen sairastuminen. Muiden poissaolojen perusteella palveluntuottaja ei voi laskuttaa. Kela ei hyväksy laskutettavaksi poissaolon syyksi äkillisen sairastumisen syyn lisäksi esimerkiksi asiakkaan lapsen sairastumista, äkillistä loman tarvetta tai lomamatkaa.

Kela korvaa äkillisen sairastumisen aiheuttaman poissaolon ensimmäisestä päivästä palveluntuottajalle hyväksytyyn laitospai- tai avomuotoisen vuorokausihinnan tai käyntikerran hinnan. Palveluntuottajalle maksetaan sama korvaus kuin maksettaisiin, jos asiakas osallistuisi kuntoutukseen.

Korvattu poissaolopäivä kuluttaa asiakkaalle myönnettyjä kuntoutuspäiviä/-vuorokausia.

Kuntoutuspalvelujen jatkumisesta poissaolon jälkeen on annettu ohjeita etuusohjeissa kuntoutuspalvelujen kohdissa Sisältö ja toteutus.

1.9.1.2 Kuntoutuskustannusten laskuttaminen

Ammatillisen kuntoutuksen kustannukset maksetaan yleensä jälkikäteen laskutuksen perusteella. Pitkäkestoisen kuntoutuksen, kuten esimerkiksi työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutuskustannukset voidaan maksaa kuukausittain jälkikäteen.

Korvaukset maksetaan pääsääntöisesti niistä vakuutuspiirien toimistoista, joihin maksaminen on keskitetty. Korvauksen hakijan on esitettävä selvitys kustannuksista.

Asiakas laskuttaa kustannukset käyttämällä laskulomakkeena

- lomaketta KU 204 Kuntoutuslasku

Lomakkeisiin on liitettävä selvitys niistä kuntoutukseen liittyvistä kustannuksista (esim. lasku), joista haetaan korvausta.

Palveluntuottaja laskuttaa kustannukset käyttämällä tilityslomaketta, joka toimii yksittäisten henkilöiden laskujen viitenumerollisena yhteenvetolomakkeena. Tilityslomakkeeseen liitetään henkilöiden yksilöidyt laskut. Laskuissa käytetään Kelan hyväksymiä hintalajeja ja hintoja. Käytettävät lomakkeet ovat

- lomake KU 206 Tilitys kuntoutuskustannuksista
- henkilöiden yksilöidyt laskulomakkeet, jotka ovat KU 203 Terapialasku, vaativa lääkinnällinen kuntoutus, KU 205 Terapialasku, harkinnanvarainen kuntoutus tai KU 201 Kuntoutuslasku
- palveluntuottaja voi käyttää sekä tilityslomakkeena että laskulomakkeina omia lomakkeitaan, joissa ovat Kelan lomakkeita vastaavat tiedot. Lomakkeesta tulee käydä ilmi, että se koskee kuntoutuskustannuksia.

Palveluntuottajan esittämä tilitys maksetaan sen jälkeen, kun palveluntuottaja on toimittanut maksamiseen vaadittavan selvityksen. Jaksotetussa kuntoutuksessa voidaan aloitusjaksolta tai välijaksoilta toimittaa pelkkä läsnäolotodistus tai lyhyt kuntoutuspalautte, jonka perusteella kustannukset voidaan maksaa.

Kelan tulee noudattaa kuntoutuskustannusten maksamisessa maksuehtolain (Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista, 30/2013) mukaista maksuaikaa, joka on enintään 30 päivää laskun vastaanottamisesta. Edellytyksenä on, että palveluntuottajan toimittamassa laskussa on riittävät tiedot ja selvitykset laskun maksamiseksi.

Jos Kela maksaa laskun myöhässä, maksetaan viivästysseuraamukset ilman palveluntuottajan erillistä vaatimusta. Jos laskun maksaminen on viivästynyt palveluntuottajasta johtuvasta syystä, ei palveluntuottajalle makseta maksun viivästymisestä johtuneita kuluja.

Viivästyskorkoon oikeuttavien korkopäivien laskeminen alkaa välittömästi 31. päivästä laskun vastaanottamisesta. Laskun maksamiseen annettua 30 päivää ja korkopäivien määrää laskettaessa otetaan huomioon arki- ja pyhäpäivät. Viivästyskorko kaupallisissa sopimuksissa on 8 % + viitekorko. Kulloinkin voimassa oleva viivästyskorko kaupallisissa sopimuksissa tulee tarkistaa [Suomen pankin sivuilta](#).

Laskun maksamisen viivästymisestä aiheutunut korko maksetaan kuntoutuslaskuun liittyvänä muuna kustannuksena. Viivästyskorko lasketaan seuraavan kaavan mukaan:

Kaupallisten sopimusten viivästyskorko x korkopäivät x laskun summa

100 x 360

Viivästyskoron laskemisessa voidaan käyttää apuna viivästyskorkolaskuria, joka löytyy Windowsin tehtäväpalkin hae-valikosta > Etuuslinkit > Viivästyskorkolaskuri.

Palveluntuottaja voi lisäksi esittää vaatimuksen perintäkuluista, jos Kela maksaa laskun myöhässä.

Viivästyskorkojen lisäksi Kela korvaa 40 euron vakiokorvauksen perintäkuluista, johon palveluntuottajalla on oikeus suoraan Kelan maksuviivästyksen perusteella. Vakiokorvauksen maksaminen ei edellytä, että velkoja olisi lähettänyt Kelalle maksumuistutuksen tai ryhtynyt muihin toimenpiteisiin saatavan perimiseksi.

Jos palveluntuottajan perintäkulut ovat suuremmat kuin vakiokorvauksena maksettava 40 euroa, korvataan palveluntuottajalle vaatimuksesta perinnästä aiheutuneet kohtuulliset kulut siltä osin kuin ne ylittävät vakiokorvauksen määrän.

Viivästysseuraamusten maksamisesta tai niiden epäämisestä ei anneta palveluntuottajalle päätöstä, sillä kyse ei ole Kelan kuntoutuslain mukaisista kustannuksista. Palveluntuottajalle annetaan asiasta ilmoituskirje (KQI01 tai KQI02). Ohjeet viivästysseuraamusten maksamiseen löydät täältä.

Jos laskun maksaminen on viivästynyt palveluntuottajasta johtuvasta syystä, ei viivästyskorkoa eikä muita maksun viivästymisestä johtuneita kuluja makseta.

Sovellettavat lainkohdat

[Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista](#)

Korkolaki luku 4a

Laki saatavien perinnästä 10 ja 10e §

1.9.1.3 Laskutusaika

Asiakkaan on haettava korvausta kuntoutuksesta aiheutuneista kustannuksista 6 kuukauden kuluessa palvelun antamisesta tai maksun suorittamisesta.

Palveluntuottajan on laskutettava kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset 2 kuukauden kuluessa palvelun antamisesta. Kurssien osalta tämä tarkoittaa sitä, että palveluntuottajan on laskutettava kustannukset kahden kuukauden kuluessa kunkin toteutuneen jakson päättymisestä lukien. Jos kuntoutuskurssiin tai yksilölliseen kuntoutusjaksoon kuuluu käyntikertoja tai seurantapäiviä, voi palveluntuottaja laskuttaa näiden kustannukset yhdessä tai useammassa erässä. Kustannukset tulee kuitenkin laskuttaa viimeistään 2 kuukauden kuluessa viimeisestä käyntikerrasta tai seurantapäivästä.

Korvaus tai osa siitä voidaan maksaa edellä mainittujen määräaikojen ylittymisestä huolimatta, jos maksun epääminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta. Palveluntuottajien kohdalla kohtuusharkinnassa tulee ottaa huomioon lyhyt määräaika. Käytännössä palveluntuottaja voi menettää oikeuden korvaukseen lähinnä silloin, kun laskujen lähettäminen on myöhästynyt toistuvasti määräaika koskevasta huomautuksesta huolimatta ja myöhästynyt lasku on lähetetty huomattavasti määräajan jälkeen.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 41 §)

1.9.2 Maksunsaajat

Oikeus saada korvausta kuntoutuksesta aiheutuvista kustannuksista kuuluu lähtökohtaisesti asiakkaalle. Kun kyseessä on alle 18-vuotias eli alaikäinen, voidaan korvaus maksaa myös huoltajan tilille. Täysi-ikäisen osalta korvaus voidaan maksaa ainoastaan asiakkaalle itselleen kuntoutuslaissa olevan siirtokiellon vuoksi.

KKRL 52§

Asiakkaan lisäksi kuntoutusetuus voidaan tietyissä tilanteissa maksaa myös muulle maksunsaajalle.

Muita maksunsaajia voivat olla:

- edunvalvoja tai laillisesti valtuutettu asiamies
- hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimitilain toimeentulotukilain (TOTUL 1412/1997 23 §) perusteella ennakona myönnetyn toimeentulotuen korvaukseksi
- hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (AML 734/1992 7 §) ja (AML 734/1992 14 §) mukaisten kustannusten korvaukseksi
- kuntoutuspalveluntuottaja ostopalvelu- tai valtakirjasopimuksen tai Kelan hyväksynnän perusteella (Valtakirjasopimus koskee harkinnanvaraista psykoterapiaa, jossa terapeuttina on lääkäri tai psykiatri. Kustannuksista maksetaan tällöin myös sairausvakuutuslain mukainen korvaus.)
- palvelunantaja, esimerkiksi apuvälineen käytön opetuskustannusten laskuttaja tai tuki- tai lukiopettaja
- muu laskuttaja, esimerkiksi apuvälinekustannusten laskuttaja tai suoraan Kelaa laskuttava oppilaitos
- ulosottoviranomainen palveluntuottajan työkorvausten osalta.

Kuntoutuskorvauksen laskuttajana voi toimia myös kuntoutuspalvelun tuottajan ilmoittama muu laskuttaja, esimerkiksi lääkäriasema. Maksunsaaja on näissä tapauksissa kuitenkin aina kuntoutuspalvelun tuottaja.

1.9.2.1 Hyvinvointialue

Kuntoutusetuus voidaan maksaa osittain tai kokonaan hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle seuraavasti:

- Jos hyvinvointialue on maksanut asiakkaalle Kelan järjestämää kuntoutusta vastaavia kuntoutuspalveluita täydentävänä toimeentulotukena ennakona odotettavissa olevaa kuntoutusetuutta vastaan
- Asiaksmaksun tai kustannusten korvaamiseen, jos vakuutettu on hyvinvointialueen järjestämässä perhe- tai laitoshoidossa tai lastensuojelun asumispalvelussa.

Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki

Hyvinvointialue voi periä ja nostaa henkilölle maksettavan kuntoutusetuuden samalta ajalta, jolta se on maksanut hänelle toimeentulotukea ennakona odotettavissa olevaa etuutta vastaan (TOTUL 1412/1997 23 §). Hyvinvointialueella on oikeus saada kuntoutusetuus siitä päivästä alkaen, josta etuus olisi voitu maksaa hakijalle itselleen edellyttäen, että hyvinvointialue on maksanut toimeentulotukea samalta ajalta. Oikeus

ulottuu siihen päivään asti, johon hyvinvointialue on maksanut toimeentulotukea kuntoutuspäätöksen antamishetkellä.

Kuntoutuspäätöksen antamisen jälkeen myönnetty tai maksuunpantu toimeentulotuki ei ole odotettavissa olevaa etuutta vastaan maksettua toimeentulotukea, eikä tällainen toimeentulotuki oikeuta hyvinvointialuetta kuntoutusetuutena maksettavan korvauksen saamiseen. Koska Kela ei saamansa maksuvaatimuksen perusteella kuitenkaan tiedä, kuinka pitkältä ajalta toimeentulotukea on kuntoutuspäätöksen antamishetkellä ehditty maksaa, Kela maksaa kuntoutusetuuden maksuvaatimuksen loppuun asti, ellei vaatimusta sitä ennen poisteta. Hyvinvointialueen tehtävänä on huolehtia, että maksuvaatimus poistetaan siitä päivästä alkaen, josta kuntoutusetuuden maksamiselle ei ole enää edellytyksiä.

Kela voi periä ja nostaa asiakkaalle maksettavan kuntoutusetuuden ajalta, jolta se on maksanut perustoimeentulotukea ennakkona odotettavissa olevaa etuutta vastaan. Kuntoutusetuus maksetaan ensin Kelalle, jos siihen kohdistuu sekä Kelan että hyvinvointialueen maksuvaatimus. Yli jäänyt osa maksetaan hyvinvointialueelle.

Menettely

Kuntoutusetuus maksetaan hyvinvointialueelle, jos tämä on ilmoittanut vaatimuksesta vähintään kaksi viikkoa ennen etuuden maksupäivää. Tällöin etuutta ei voida maksaa asiakkaalle itselleen tai muulle maksunsaajalle.

Hyvinvointialueen tulee tehdä maksuvaatimus Kelaan lomakkeella EV255 valitsemalla kohdassa Etuus, jota perintä koskee, Muu, mikä ja kirjoittamalla siihen Kuntoutus. Maksuvaatimuksen voi tehdä myös muulla tavoin kirjallisesti.

Maksuvaatimuksesta tulee ilmetä

- etuudensaajan tiedot
- että perintä koskee kuntoutusta. Pelkkä ilmoitus kuntoutusrahaetuuden perinnästä ei riitä, koska kyse on eri etuudesta
- lakiperuste (TOTUL 23 §)
- ajanjakso, jota perintä koskee
- perittävä määrä
- hyvinvointialueen maksuosoite

Perhe- ja laitoshoidon kustannukset

Jos hyvinvointialueen järjestämässä perhe- tai laitoshoidossa, esim. päihdekuntoutuksessa hoidossa oleva asiakas saa kuntoutusetuutta, voi hyvinvointialue periä ja nostaa samalta ajalta maksettavan kuntoutusetuuden suoraan Kelalta käytettäväksi asiakkaan hoidosta, ylläpidosta tai huollosta määrätyn maksun korvaamiseen (AML 734/1992 14 §).

Hyvinvointialue voi periä lastensuojelulain nojalla järjestämänsä perhehoidon, laitoshuollon (lastenkoti tms. lastensuojelulaitos) tai asumispalvelun aiheuttamista kustannuksista kohtuullisen korvauksen samalta ajalta maksettavasta kuntoutusetuudesta (KKRL 48 § 2 mom.).

Menettely

Kuntoutusetuus maksetaan hyvinvointialueelle, jos tämä on ilmoittanut vaatimuksesta vähintään kaksi viikkoa ennen etuuden maksupäivää. Tällöin etuutta ei voida maksaa asiakkaalle itselleen tai muulle maksunsaajalle.

Hyvinvointialueen tulee tehdä maksuvaatimus Kelaan lomakkeella EV255 tai muulla tavoin kirjallisesti.

Maksuvaatimuksesta tulee ilmetä

- etuudensaajan tiedot
- että perintä koskee kuntoutusta. Pelkkä ilmoitus kuntoutusrahaetuuden perinnästä ei riitä, koska kyse on eri etuudesta
- lakiperuste (AML 14 §)
- ajanjakso, jota perintä koskee
- perittävä määrä
- hyvinvointialueen maksuosoite

1.9.2.2 Ulosotto

Palveluntuottajalle maksettava työkorvaus on ulosmittauskelpoinen, joten se voidaan maksaa suoraan ulosottoviranomaiselle.

Asiakkaalle suoritettavia korvauksia kuntoutuskustannuksista tai myönnettyä elinkeinotukea ei saa ulosmitata.

1.9.3 Maksuosoite

Korvaus maksetaan korvauksen saajan ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. Jos tilille maksaminen ei ole mahdollista, esim. jos korvauksen saaja ei pyydettyessä anna tilinumeroa tai jos hän esittää Kelalle erityisen syyn, korvaus maksetaan maksuosoituksena Osuuspankin (OP) kautta. Tällöin edellytetään, että korvauksen saajalla on voimassa oleva postiosoite Suomeen.

Tilinumeromuutokset tehdään korvauksen saajan ilmoituksen perusteella. Asiakas voi ilmoittaa tilinumeromuutoksen lomakkeella Y 121, verkkoasioinnissa tai tietyissä tilanteissa suullisesti. Tilinumeromuutoksia ei oteta vastaan sähköpostitse.

Jos asiakas ilmoittaa tilinumerotietonsa ollessasi yhteydessä häneen etuusasiansa hoitamiseksi, ota tilinumerotieto vastaan tunnistettuasi asiakkaan. Tee tilinumeromuutos niihin etuusjärjestelmiin, joihin osaat. Jos asiakkaalla on etuuksia muissa järjestelmissä (esim. Onni, RAKE), tee Oiwaan Perustetietojen muutos -työ, tarkenteella tilinumeromuutos.

1.9.4 Ennakonpidätyksen yleiset periaatteet

Tuloverolain mukaan henkilö voi olla Suomessa joko yleisesti verovelvollinen tai rajoitetusti verovelvollinen.

Yleisesti verovelvollinen on henkilö, joka verotuksellisesti asuu Suomessa. Hän on velvollinen suorittamaan Suomessa veroa sekä Suomesta että ulkomailta saamastaan tulosta. Kela toimittaa ennakonpidätyksen yleisesti verovelvolliselle maksamastaan etuudesta tai eläkkeestä, jos niitä ei ole säädetty verovapaiksi (TVL 1535/1992 92 §). Ennakonpidätys tehdään myös työkorvauksesta, jos sen saajaa ei ole merkitty ennakoperintärekisteriin.

Rajoitetusti verovelvollinen on henkilö, joka ei vakinaisesti asu Suomessa. Hän on velvollinen maksamaan Suomessa veroa vain Suomesta saamastaan tulosta. Tällaisen

henkilön verotuksessa sovelletaan pääasiallisesti rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annettua lakia.

Lue lisää Ennakonpidätys > Lähdevero

Ulkomailla asuvan henkilön Suomesta maksettavasta eläketulosta ei peritä lähdeveroa, vaan siitä toimitetaan ennakonpidätys.

1.9.4.1 Ennakonpidätyksen perusteet

Ennakkoperintäasetuksessa ja Verohallinnon päätöksessä ennakonpidätyksen toimittamistavoista ja määrästä säädetään, millä perusteilla ennakonpidätys toimitetaan Kelan maksamista etuuksista ja veronalaisista työkorvauksista.

Ennakonpidätys- ja lisäprosentti

Ennakonpidätys toimitetaan palkkaa varten määrätyn prosentin mukaan siltä osin, kun maksettava määrä ei ylitä Verohallinnon määrittelemää henkilökohtaista tulorajaa. Tulorajan ylittävältä osalta pidätys toimitetaan lisäprosentin mukaan.

Määräprosentti

Ennakkoperintäasetuksessa ja Verohallinnon päätöksessä on määritelty tilanteita, joissa ennakonpidätys määräytyy eläkkeissä, muissa etuuksissa ja työkorvauksissa kaavamaisesti määräprosentin perusteella.

Taulukkoprosentti

Sairausvakuutuslain mukaisissa päivärahoissa ja kuntoutusrahasa pidätys voidaan toimittaa [Verohallinnon päätöksessä olevan prosentitaulukon mukaan](#). (VeroHp ennakonpidätyksen toimittamistavasta ja määrästä 6 § 3 mom.)

Muutosverokortti

Maksunsaaja voi hakea Verohallinnolta muutosta ennakonpidätykseen. Jos Verohallinto antaa maksunsaajalle sosiaalietuutta tai eläkettä taikka opintorahaa varten myönnetyn muutosverokortin, se saadaan pääsääntöisesti suorasiirtona (pl. opintoraha) Kelaan, jolloin tiedot kirjautuvat ohjelmallisesti. Jos Verohallinto tai asiakas toimittaa muutosverokortin suoraan toimistoon, rekisteröi muutosverokortin tiedot HEMU-tapahtumalla.

Verohallinto merkitsee muutosverokorttiin tiedon siitä, mihin tarkoitukseen sitä voidaan käyttää. Sosiaalietuuksien ennakonpidätyksessä voidaan käyttää vain sosiaalietuutta varten annettua muutosverokorttia. Kuitenkin opintorahassa ja eläkkeissä voidaan käyttää vain näitä varten annettua muutosverokorttia.

Muutosverokortissa on pidätysprosentti, jota käytetään verokortissa olevaan euromääräiseen tulokertymään asti, jonka jälkeen käytetään korttiin merkittyä lisäprosenttia. Tulokertymää laskettaessa huomioidaan voimassaoloaikana maksetut etuudet tai työkorvaukset. Jos muutosverokorttia käytetään vuodenvaihteen yli, tulokertymän seuranta aloitetaan alusta.

Eläkettä varten annetussa muutosverokortissa ei ole tulokertymää.

Muutosverokortissa voi myös olla merkittynä vain yksi pidätysprosentti.

Rajoitetusti verovelvollinen voi toimittaa Kelaan muutosverokortin.

Maksunsaajan oma pyyntö

Ennakonpidätysprosenttia voidaan korottaa etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saajan omasta pyynnöstä ilman Verohallinnon laskemaa uutta pidätysprosenttia. Etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saaja voi pyytää korotusta joko kirjallisesti tai suullisesti.

1.9.4.2 Lähdevero

Suomen kansalaista pidetään yleisesti verovelvollisena ulkomaille muuttovuoden lisäksi kolme seuraavaa vuotta. Tämän jälkeen hänet katsotaan rajoitetusti verovelvolliseksi. Ulkomaan kansalaista joka muuttaa pois Suomesta pidetään heti rajoitetusti verovelvollisena. Verohallinnon antamaa lähdeverokorttia käytetään rajoitetusti verovelvolliselle maksettaessa päivärahaetuuksia, kuntoutusrahaa, lastenhoidon tukea ja opintorahaa. Lähdeverokorttia käytetään myös maksettaessa kuntoutuksen ja lastenhoidon tuen työkorvauksia rajoitetusti verovelvollisille.

Sosiaalietuuksien lähdevero on 35 prosenttia. Jos Kela maksaa etuutta vajaalta kuukaudelta, etuudesta vähennetään maksun yhteydessä ohjelmallisesti 17 euroa/päivä (kalenteripäivä). Jos Kela maksaa etuutta kokonaiselta kuukaudelta, etuudesta vähennetään ohjelmallisesti 510 euroa/kuukausi. Erotuksesta peritään lähdevero. (Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 672/1978 6 §)

Etuuden saajan ollessa rajoitetusti verovelvollinen ja hän ei ole pyynnöstä huolimatta toimittanut Kelaan lähdeverokorttia, lähdevero peritään 35 prosentin mukaan ilman ohjelmallista lähdeverovähennystä. Näissä tapauksissa lähdeveron peruste rekisteröidään maksujenhallintaryhmässä. Näistä etuudensaajista tulee tehdä Oiwa-työ maksujenhallintaryhmän työjonoon Verotus- ja etuustilien korjaukset.

Kuntoutuksen ja lastenhoidon tuen työkorvauksista peritään vero lähdeverokorttiin merkityn prosentin mukaisesti. Lähdeverovähennystä ei tehdä ohjelmallisesti. Pidätyksestä saat tehdä lähdeverovähennyksen, mikäli siitä on merkintä verokortissa. Maksa korvauksen saajalle ennakonpidätyksen korjaus tai ohjaa korvauksen saaja tarvittaessa kääntymään Verohallinnon puoleen verotuksen oikaisemiseksi.

Lähdeveron alaisista etuuksista ei peritä sairaanhoitomaksua, vaikka kortissa olisi merkintä sen perimisestä.

Rajoitetusti verovelvollisen on myös mahdollista hakeutua verotusmenettelylain mukaiseen verotukseen. Tällöin rajoitetusti verovelvollisen tulee toimittaa Kelaan rajoitetusti verovelvollisen muutosverokortti, joka rekisteröidään maksujenhallintaryhmässä.

1.9.4.3 Työkorvausten saajien verotus

Työkorvausten maksamisen yhteydessä tutkitaan ohjelmallisesti, onko työkorvauksensaaja merkitty ennakkoperintärekisteriin, toimitetaan tarvittaessa ennakonpidätys tai peritään lähdevero. Työkorvauksista toimitetaan ennakonpidätys tai peritään lähdevero vain, jos saajaa ei ole merkitty ennakkoperintärekisteriin. (EPL 1118/1996 25 §)

Työkorvauksen maksajana Kela on velvollinen tarkistamaan aina ennen suorituksen maksamista, onko työkorvauksen saaja ennakkoperintärekisterissä vai ei. Ennakkoperintärekisteritiedot näkyvät APKYn Työkorvauksen saajan verotusperusteet -näytöllä.

Asiakkuudenhallinnan YTJ-kopiokannassa olevien virheiden vuoksi APKYllä näkyvät ennakkoperintärekisteritiedot on hyvä tarkistaa vielä YTJ:stä (www.ytj.fi). Jos APKYn Työkorvauksen saajien verotusperusteissa oleva tieto ennakkoperintärekisteriin kuulumisesta poikkeaa YTJ:n tiedosta, laita viesti asiasta maksujenhallintaryhmän ryhmäsähköpostilaatikkoon vekki@kela.fi. Kirjoita sähköpostiin palveluntuottajan nimi ja y-tunnus sekä tieto, että Kelassa oleva tieto ennakkoperintärekisteriin kuulumisesta on virheellinen. Maksujenhallintaryhmä välittää tiedon korjaustarpeesta Asiakuudenhallintaan. Verotusperusteen pitäisi korjaantua viimeistään seuraavaan päivään mennessä. Kuntoutustilityksen tai lasten yksityisen hoidon tuen yksittäismaksun voi maksaa vasta, kun tieto verotusperusteista on korjattu.

Uusien kuntoutuksen ja lasten yksityisen hoidon tuen palveluntuottajien ennakkoperintärekisteritiedot tulee aina pyytää päivittämään maksujenhallintaryhmästä. Laita viesti uudesta palveluntuottajasta maksujenhallintaryhmän ryhmäsähköpostilaatikkoon vekki@kela.fi. Kirjoita sähköpostiin palveluntuottajan nimi ja y-tunnus sekä tieto, että kyseessä on uusi palveluntuottaja. Maksujenhallintaryhmä pyytää Asiakuudenhallintaa päivittämään palveluntuottajan ennakkoperintärekisteritiedot. Kuntoutustilitystä tai lasten yksityisen hoidon tuen yksittäismaksuja ei saa ratkaista ennen kuin maksujenhallintaryhmä ilmoittaa, että palveluntuottajan ennakkoperintärekisteritiedot on päivitetty.

Käsittelijällä ei ole mahdollisuutta rekisteröidä APRElla tietoa ennakkoperintärekisteriin kuulumisesta tai lakkauttaa tietoa. Tämä on ohjelmallisesti estetty.

Ennakkoperintärekisteriin kuuluva palveluntuottaja saattaa toimittaa Kelaan muutosverokortin työkorvauksien maksamista varten. Näistä tapauksista pitää laittaa sähköposti maksujenhallintaryhmän ryhmäsähköpostilaatikkoon vekki@kela.fi. Kirjoita sähköpostiin, että palveluntuottaja kuuluu ennakkoperintärekisteriin, mutta hänelle on saapunut muutosverokortti jota hän haluaa käyttää ennakonpidätysperusteena. Maksujenhallintaryhmä ilmoittaa, kun tieto muutosverokortista on rekisteröity.

1.9.4.4 Tietojen saanti ja käyttöönotto

Etuuksien ennakonpidätyksen toimittamisessa käytetään hyväksi Kelaan suorasiirtona saatuja ennakonpidätysperusteita. Maksunsaaja voi toimittaa Kelaan myös verokortin tai ilmoittaa muun pidätysperusteen.

Lue lisää kohdasta [Oma pyyntö](#) (Tiedot maksusaajalta > Oma pyyntö)

Työkorvauksista ei toimiteta ennakonpidätystä, jos saaja on merkitty ennakkoperintärekisteriin.

Rajoitetusti verovelvollisen eläkkeensaajan myöntöpäätöksen jälkeen maksujenhallintaryhmä lähettää Verohallintoon ennakonpidätysprosentin pyyntökirjeen. Verohallinto antaa sen perusteella eläkettä varten kirjoitetun henkilökohtaisen pidätysprosentin.

1.9.4.4.1 Suorasiirtotiedot

Kela saa suoraan Verohallinnolta vuosittain tiedot Suomessa verovelvollisten etuudensaajien ennakonpidätysperusteista. Muutosverokortit saadaan Kelaan suoraan Verohallinnolta joka arkipäivä.

Eläkettä varten määrätyt henkilökohtaiset ennakonpidätysprosentit saadaan Kelan pyynnöstä yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisille eläkkeensaajille, joiden eläke on maksussa marraskuussa tai joille eläke on myönnetty etukäteen. Pyyntö lähetetään ohjelmallisesti yleensä marraskuussa ja siinä ilmoitetaan arvio seuraavana vuonna maksettavasta eläkkeestä. Verohallinnolta saadut uudet ennakonpidätysprosentit seuraavaa vuotta varten tallennetaan järjestelmään ohjelmallisesti.

Verohallinnolta suoraan saadut ennakonpidätysprosentit otetaan vuosittain käyttöön erikseen ilmoitettavana ajankohtana. Siihen asti käytetään edellisen vuoden joulukuussa voimassa olleita ennakonpidätysperusteita.

1.9.4.4.2 Tiedot maksunsaajalta

Verokortti

Jos maksunsaaja tai Verohallinto toimittaa sosiaalietuutta, opintorahaa, eläkettä tai työkorvausta varten muutosverokortin, ennakonpidätys lasketaan muutosverokortin mukaisesti. Tarkistettua ennakonpidätystä sovelletaan yleensä seuraavan maksuerän alusta lukien.

Takautuvaan aikaan kohdistuvan muutoksen voi kuitenkin ottaa huomioon, jos muutosverokortin voimassaoloaika ulottuu maksettujen erien ajalle. Lue lisää [Ennakonpidätyksen korjaus ja palautus](#)

Palkkaa varten annettuja muutosverokortteja ei käytetä etuuksien eikä eläkkeiden ennakonpidätyksessä.

Rajoitetusti verovelvollinen etuudensaaja voi pyytää Verohallinnolta muutosverokortin. Verohallinto toimittaa verokortin postitse Kelaan.

Oma pyyntö

Ennakonpidätysprosenttia voidaan korottaa etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saajan omasta pyynnöstä ilman Verohallinnon laskemaa uutta pidätysprosenttia. Etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saaja voi pyytää korotusta joko kirjallisesti tai suullisesti.

Lähdevero

Lähdeverotusta varten etuuden tai työkorvauksen saaja toimittaa lähdeverokortin. Lähdeverokortin pitää olla Kelaan varten kirjoitettu. Rajoitetusti verovelvollinen voi toimittaa Kelaan muutosverokortin. Jos rajoitetusti verovelvollinen ei pyydä Verohallinnolta muutosverokorttia, verotetaan häntä lähdeverokortin mukaisesti.

Eläkkeistä ei peritä lähdeveroa, vaan rajoitetusti verovelvolliselle eläkkeensaajalle määrätään ennakonpidätys.

1.9.4.4.3 Ennakonpidätyksen tallennus

Ennakonpidätystietojärjestelmään tallennetaan kaikki etuudensaajien ja Verohallinnon toimittamat ennakonpidätysperusteet. Rekisteröi tiedot valitsemalla HEMU-aloiusvalikolta Ennakonpidätystiedot.

Rajoitetusti verovelvollisten ennakonpidätysperusteet tallennetaan kansainvälisten asioiden keskuksessa, työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisukeskuksessa tai maksujenhallintaryhmässä.

Verokorteissa olevia tulo- ja menoja seurataan ohjelmallisesti. Kertymätiedot päivitetään ohjelmallisesti maksujen eräajoissa ja palautusten kirjaamisen yhteydessä. Mikäli kertymätietojen korjaamisessa ilmenee ongelmia, ota yhteyttä maksujenhallintaryhmään.

1.9.4.4.4 Kelan selvitettävä

Voit tarkistaa kuuluko palveluntuottaja ennakkoperintärekisteriin APKYn Työkorvausten saajien verotusperusteista, jossa näkyy tieto "Ep-rekisterissä" "kyllä" tai "ei". Lisäksi näytöllä näkyy päivämäärä, jolloin tieto on tarkistettu YTJ:stä. Ennakkoperintärekisteriin kuulumisen historiatiedot löydät osoitteesta www.ytj.fi.

Lue lisää Ennakonpidätys > Työkorvausten saajien verotus.

Kela tarkistaa ohjelmallisesti maksuhetkellä ennakkoperintärekisterissä olon. Tiedot tarkistetaan Kelassa olevasta Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (YTJ) tietojen kopiosta. Kopio päivittyy Kelaan aina tietojen muuttuessa (yön aikana). Käsittelijä ei voi rekisteröidä tietoa työkorvauksen saajan ennakkoperintärekisterissäolosta.

1.9.4.5 Toimittaminen

Ennakonpidätys toimitetaan ennakkoperintäasetuksen (1124/1996) ja Verohallinnon päätöksen ennakonpidätyksen toimittamistavoista ja määrästä mukaisesti.

Ensisijaisia pidätysperusteita ovat

- muutosverokortti
- lähdeverokortti tai
- oma ilmoitus muuta perustetta suuremmasta pidätysprosentista.

1.9.4.5.1 Kuntoutusetuudet

Kuntoutuspalveluntuottajat ovat pääsääntöisesti ennakoperintärekisterissä, jolloin heille maksetusta työkorvauksesta ei tehdä ennakonpidätystä. Sen sijaan jokaisen työkorvauksen maksun yhteydessä tutkitaan ohjelmallisesti, kuuluuko maksunsaaja ennakoperintärekisteriin.

Lue lisää: Työkorvausten saajien verotus

Korvauksesta vähennetään mahdollisen arvonlisäveron osuus ennen ennakonpidätyksen toimittamista.

Jos palveluntuottaja vaatii muun kuluosuuden huomioon ottamista, ohjataan hänet Verohallintoon hakemaan muutosverokorttia.

Ennakonpidätys työkorvauksesta toimitetaan

- perus- ja lisäprosentin mukaan tai
- työkorvausta varten annetun muutosverokortin mukaan.

Jos edellä mainittuja ennakonpidätysperusteita ei ole Kelan tiedossa, ennakonpidätys tehdään 60 %:n suuruisena.

Yhteisölle ja yhtymälle maksettavasta korvauksesta tehdään ennakonpidätys 13 %:n suuruisena, ellei yhteisöä tai yhtymää ole merkitty ennakoperintärekisteriin.

1.9.4.6 Ennakonpidätyksen korjaus ja palautus

Muutosverokortti

Voit korjata ennakonpidätyksen, jos Kelaan on tullut muutosverokortti, joka on voimassa takautuvasti. Liikaa pidätettyä ennakonpidätystä voidaan korjata vain maksuvuoden aikana. Palautettavan määrän on oltava maksussa viimeistään saman vuoden joulukuun lopussa.

Jos eläkkeensaajalle on maksettu eläkettä takautuvalta ajalta, saadakse ennakonpidätyksen korjauksen, asiakkaan pitää pyytää muutosverokortti säännöllisesti ja takautuvasti maksettavaa eläkettä varten. Muutosverokortin saavuttua Kelaan, eläkkeensaajan ennakonpidätys korjataan automaattisesti.

Esimerkki

Asiakkaalle on maksettu takautuvaa etuutta ajalta 3.6.-31.8., maksupäivä on ollut 31.8. Asiakkaan tulee toimittaa Kelaan muutosverokortti jonka on oltava voimassa maksupäivänä 31.8.

Esimerkki

Asiakkaalle on maksettu etuutta kuukausittain kesä-elokuulta. Asiakkaan tulee toimittaa Kelaan muutosverokortti jonka on oltava voimassa 1.6. alkaen.

Lähdevero

Jos etuudesta on peritty liikaa lähdeveroa, voit korjata liikapidätyksen vain saman maksuvuoden aikana.

Palveluntuottaja ennakonpidätysrekisteriin

Korjaa ennakonpidätys aina silloin, kun työkorvauksensaaja ilmoittaa kesken vuotta tiedon ennakkoperintärekisteriin kuulumisesta.

Kelan virhe

Jos Kela on toimittanut ennakonpidätyksen virheellisesti liian suurena, voit korjata virheen ilman muutosverokorttia. Kelan virhe on kyseessä esimerkiksi silloin, kun Verohallinnon antama ennakonpidätysprosentti on tallennettu väärin liian suurena.

Korjauksen voit tehdä verovuoden aikana. Palautettavan määrän on oltava maksussa viimeistään saman vuoden joulukuun lopussa. Verovuosi on kalenterivuosi, jolta vero määrätään.

Ennakonpidätyksen korjaaminen

Muutosverokortin saavuttua Kelaan, eläkkeensaajan ennakonpidätys korjataan automaattisesti. Voit korjata ja maksaa liikaa perityn ennakonpidätyksen HERE-aloitusvalikon Ennakonpidätyksen korjaus -toiminnolla. RAKE-eläkkeiden ennakonpidätyksen korjaukset ja palautukset tehdään aina maksujenhallintaryhmässä.

1.9.4.7 Takaisin maksetut etuudet

Maksettua etuutta voidaan periä takaisin ja kuitata nettomääräisenä etuuden maksuvuotta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun saakka. Tämän jälkeen perintä ja kuittaus tehdään bruttomääräisenä.

Jos etuudensaaja maksaa takaisin etuutta sellaiselta vuodelta, jonka verotus on jo vahvistettu, Kela ilmoittaa palautetun etuuden määrän tulorekisteriin. Verohallinto ottaa palautetun etuuden määrän huomioon takaisinmaksuvuoden verotuksessa.

(TVL 1535/1992 112 a § 1 ja 2 mom.)

Lastenhoidon tuen työkorvauksia ei peritä takaisin työkorvauksen saajalta, vaan perintäpäättös tehdään lastenhoidon tuen hakijalle (perheelle). Kun työsopimussuhteinen hoitaja palauttaa tuen takaisin perheelle tai suoraan Kelalle, Kela korjaa palautetun tuen määrän tulorekisteriin. Tulorekisterin korjaamista varten hoitajan tai perheen täytyy toimittaa Kelaan kuitti palautuksesta ja vapaamuotoinen selvitys tuen liikamaksusta sähköpostilla osoitteeseen vekki@kela.fi.

Jos ennakkoperintärekisterissä oleva varhaiskasvatuksen tuottaja palauttaa tuen perheelle tai suoraan Kelalle, hän huolehtii itse tietojen ilmoittamisesta Verohallinnolle. Kela ei ilmoita ennakkoperintärekisteriin kuuluvien tuloja tulorekisteriin.

Kuntoutuksen työkorvausten palautukset on ilmoitettu tulorekisteriin verovuodesta 2019 alkaen.

1.9.4.8 Regressisuoritukset

Eri laitosten väliset ja (Kelan) saman maksajan eri veronalaisten etuuksien väliset regressisuoritukset käsitellään ja maksetaan verottomina bruttomäärinä. Jos kuitenkin regressinä perittävä etuus tai sen osa on verotonta, on maksettava etuus verottomalta

osin veronalaista esim. kun kuntoutusrahasta peritään opintotuen asumislisää. (TVL 1535/1992 112 a § 3 mom.)

Lue lisää regressiperinnästä ao. etuuden ohjeesta Regressiperintä-kohdasta.

Asiakkaan veronalaista tuloa on aina hänelle itselleen maksettu etuus.

1.9.4.9 Vuosi-ilmoitukset

Työkorvaukset, eläkkeet ja etuudet ilmoitetaan tulorekisteriin, joten niistä ei enää anneta erillistä vuosi-ilmoitusta Verohallintoon. Verohallinto saa tarvitsemansa tiedot tulorekisteristä. Kela kuitenkin ilmoittaa edelleen asiakkaalle maksamiensa veronalaisten etuuksien määrät ja ennakonpidätykset.

Lisäksi Verohallintoon ilmoitetaan seuraavat tiedot:

- asiakkaan takausvastuusaatavien pääomat
- asiakkaan opintolainan lyhennystiedot.
- opintolainavähennyksen myöntämistä varten Kela ilmoittaa tarpeelliset tiedot kuukausittain

Verohallinto ottaa huomioon edellä mainitut Kelan ilmoittamat tiedot asiakkaan lopullisessa verotuksessa.

Alle 18-vuotiaille etuudensaajille, edunvalvojille, kuolinpesille lähetetään vuosi-ilmoituskirje. Työkorvausten saajille lähetetään tosite Kelan maksamista etuuksista ja niistä toimitetusta ennakonpidätyksestä. Muut etuuden- ja eläkkeensaajat voivat katsoa vuosi-ilmoitustiedot Kelan sähköisestä asiointipalvelusta. Eläkkeensaajille lähetetään tiedot myös postitse. Jos työkorvauksen saaja pyytää toiminnan päättyessä tositetta maksetuista määristä, tulosta hänelle tosite.

Eläkkeiden ja etuuksien vuosi-ilmoitustiedot ja mahdolliset korjaustiedot ovat toimistojen kyseltävissä HEKY > Etuussummat > Verotusta varten annetut tiedot.

Päivähoidontuottajien tositteet ja mahdolliset korjaustiedot ovat toimistojen kyseltävissä APKY-aloitusvalikoita kohdassa 'Maksetut työkorvaukset' valinnalla 'Verotukseen annetut tiedot'.

Tietojen korjaaminen

Vuosi-ilmoitustietoja voidaan korjata ennen verotuksen päättymistä, jos etuuden tai ennakonpidätyksen määrä muuttuu esimerkiksi takaisinperinnän vuoksi. Edellisen vuoden nettopalautukset on tehtävä huhtikuun loppuun mennessä.

1.9.4.10 Kuukausivalvonta

Kirjanpito- ja maksuliikenneryhmä tekee kuukausittain (viimeistään 10. päivä) Verohallinnolle valvontailmoituksen ennakonpidätyksistä ja lähdeveroista. Ilmoitus sisältää ilmoituskuukautta edeltävän kuukauden tiedot. Ennakonpidätys ja lähdevero maksetaan kuukausittain viimeistään maksukuukautta seuraavan kuukauden 10. päivänä.

1.10 Ilmoitusvelvollisuus

Asiakkaan tulee ilmoittaa Kelaan kaikista muutoksista, joilla on tai voi olla vaikutusta hänelle myönnettyyn kuntoutusetuuteen.

1.10.1 Olosuhteiden muutos

Asiakkaan on viipymättä ilmoitettava Kelalle, jos kuntoutus keskeytyy, kuntoutuksen aloittaminen siirtyy tai kuntoutuksen ajankohta muuttuu siten, että se vaikuttaa oikeuteen saada etuutta tai pienentää etuuden määrää. Etuuskäsittelijä tutkii ilmoituksen vaikutuksen myönnettyyn kuntoutukseen, tekee ratkaisuun tarvittavat muutokset ja ilmoittaa niistä palveluntuottajille.

Asiakas ja palveluntuottaja eivät voi yleensä keskenään sopia kuntoutuksen ajankohtaan tehtävistä muutoksista. Jos esimerkiksi asiakas ei voi aloittaa kurssia tai jatkaa jo aloittamaansa kurssia, hänen tulee ilmoittaa esteestä Kelaan. Etuuskäsittelijä tutkii, onko kurssin vaihtamiseen olemassa ennalta arvaamaton pätevä syy, kuten sairastuminen tai työhön tai lastenhoitoon liittyvä syy. Jos pätevä syy on olemassa, aikaisempi päätös lakkautetaan ja asiakkaalle tehdään uusi ratkaisu asiakkaalle sopivasta kurssista.

Jos Kela saa tietoonsa sellaisen asiakkaan olosuhteissa tapahtuneen muutoksen, joka voi vaikuttaa tälle myönnettyyn tai maksettavaan etuuteen, etuuskäsittelijä pyytää asiakkaalta selvityksen olosuhteiden muutoksesta. Etuuskäsittelijä tekee selvityksen perusteella tarvittavat toimenpiteet, esimerkiksi lakkauttaa kuntoutuspäätöksen.

Sovellettava lainkohta

(KKRL 566/2005 43 §)

1.10.2 Osallistumisen peruuttaminen

Asiakkaan on peruutettava osallistumisensa myönnettyyn kuntoutukseen, jos hän ei voi aloittaa sitä. Peruutuksesta on ilmoitettava seitsemän vuorokauden kuluessa siitä, kun asiakas on saanut tiedon kuntoutuksen ajankohdasta. Jos este ilmenee tämän määräajan jälkeen, siitä on ilmoitettava välittömästi. Määräajan jälkeen asiakas voi peruuttaa osallistumisensa kuntoutukseen vain, jos sairaus, työ tai muu hyväksyttävä syy estää kuntoutuksen aloittamisen. Ilmoitus esteestä on tehtävä Kelaan. Etuuskäsittelijä välittää tiedon välittömästi palveluntuottajan toimipisteeseen ja tekee kuntoutusratkaisuun tarvittavat muutokset.

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 43 § 4 mom.)

1.11 Päätöksen oikaisu ja poistaminen

Kaikille etuuksille yhteinen Päätöksen oikaisu ja poistaminen.

1.12 Tarkistaminen

Kuntoutuspäätöstä tarkistetaan, jos kuntoutuksen myöntämisperusteissa tapahtuu sellainen muutos, joka vaikuttaa oikeuteen saada kuntoutusetuutta tai joka

aiheuttaa tarvetta arvioida uudelleen kuntoutustoimenpiteen laatua ja/tai laajuutta. Tarkistuspäätöksen antaminen perustuu asiakkaan hakemukseen tai muuhun tarkistuksen aiheuttaneeseen selvitykseen.

Tarkistuspäätöksellä voidaan muuttaa esimerkiksi myönnettyä aikaa tai käyntikertojen tai vuorokausien määrää. Sillä voidaan myös myöntää uusi toimenpide tai toimenpiteen jatkojako. Tarkistuspäätöksellä voidaan myös aikaistaa haettua aikaa. Sillä ei voida kuitenkaan lyhentää kuntoutusaikaa, vaan tällaisessa tapauksessa käsittelijän on lakkautettava toimenpide.

Tarkistusratkaisulla ei voida muuttaa ratkaisun laatua hylkäävästä myönteiseksi tai myönteisestä hylkääväksi. Tällaisessa tilanteessa asiasta tehdään uusi ratkaisu.

1.13 Keskeyttäminen

Jos muuttuneiden olosuhteiden vuoksi on perusteltu syy olettaa, että kuntoutusetuus olisi lakkautettava, se voidaan osittain tai kokonaan keskeyttää, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Keskeyttämisestä on välittömästi ilmoitettava asiakkaalle ja etuutta koskeva päätös on annettava viivytyksettä. Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 49 §)

Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun Kela saa tietää asiakasta kohdanneesta jälkiseikasta, jonka vaikutuksesta etuuden myöntämisen edellytys poistuu.

1.14 Lakkauttaminen

Kuntoutuspäätös lakkautetaan, jos kuntoutus keskeytyy tai kuntoutuksen myöntämisen edellytykset eivät enää täyty. Kuntoutuspäätös lakkautetaan myös silloin, jos kuntoutusaikaa on tarvetta lyhentää ratkaisun jälkeen.

Lakkautuspäätös tehdään tosiasiallista keskeytymispäivää tai myöntämisedellytysten päättymispäivää seuraavasta päivästä alkaen, riippumatta kuntoutuspäätöksen lakkauttamiseen johtavan tiedon saapumispäivästä. Näin palveluntuottajalle voidaan maksaa korvaus myös päivästä, jona kuntoutus on keskeytynyt.

Kuntoutuspäätös lakkautetaan asiakkaan kuoleman vuoksi. Kelasta ollaan yhteydessä palveluntuottajaan ja kerrotaan, että kuntoutus keskeytyy. Kirjallinen päätös lähetetään myöhemmin. Lakkauttamispäätöstä ei lähetetä asiakkaalle eli tässä tapauksessa asiakkaan kuolinpesälle, vaan lakkauttamispäätös lähetetään ainoastaan palveluntuottajalle.

Kuntoutuksen keskeytyminen

Ennen lakkautuspäätöksen tekemistä tarkistetaan, ettei kuntoutuksesta ole maksettu korvausta ilmoitetun keskeytymisajankohdan jälkeen. Kuntoutuspäätöksen voi lakkauttaa vasta viimeisen toteutuneen kuntoutuspäivän tai käyntikerran jälkeen.

Asiakas voi pyytää kuntoutuspäätöksen lakkauttamista suullisesti tai kirjallisesti. Jos tieto kuntoutuksen keskeytymisestä tulee muualta kuin asiakkaalta itseltään, on asiakasta kuultava.

Kuntoutuksen myöntämisedellytysten päättyminen

Kuntoutuksen myöntämisen edellytykset voivat päättyä esimerkiksi tilanteessa, jossa asiakas ei enää ole vakuutettuna Suomessa.

Kuntoutusoikeuden päättymisen jälkeen on kuntoutuksesta voinut syntyä kustannuksia. Näissä tilanteissa etuuskäsittelijä selvittää maksamisen edellytykset ja mahdollisten liikamaksujen käsittelyn. Tieto maksamisen edellytyksistä kirjataan kustannusten maksamista varten OIWA:an. Ennen päätöksen lakkauttamista asiakasta on kuultava.

Lue lisää kuntoutusrahan lakkauttamisesta.

Lue lisää [kuulemisesta](#).

Sovellettava lainkohta (KKRL 566/2005 49 §)

Huomioitavaa nuoren ammatillisen kuntoutuksen lakkauttamisessa

Tilanne, jossa nuoren kuntoutus ei ole käynnistynyt lainkaan, ja palveluntuottaja ei saa nuoreen yhteyttä:

- etuuskäsittelijän tulee tavoitella nuorta ja kysyä, aikooko hän aloittaa kuntoutuksen (kuuleminen)
- jos nuorta ei tavoiteta puhelimitse useamman yrittämisen jälkeen (tavoitellaan useampana päivänä, mielellään eri aikaan), lähetetään nuorelle kuuleminen mahdollisesta kuntoutus- ja kuntoutusrahapäätöksen lakkauttamisesta
- kuulemisen jälkeen kuntoutus lakkautetaan kuntoutuspäätöksen alusta lukien.

Tilanne, jossa palveluntuottaja on saanut yhteyden nuoreen esim. puhelimitse pari kertaa, mutta varsinaisia käyntejä ei ole ollut. Palveluntuottaja on keskustellut nuoren kanssa ja sopinut kuntoutuksen aloittamisesta, mutta nuori ei halua kuntoutusta aloittaa tai ei ilmesty sovituille ajoille eikä kuntoutus siten käynnisty:

- etuuskäsittelijän tulee tavoitella nuorta ja kysyä, aikooko hän aloittaa kuntoutuksen (kuuleminen)
- jos nuorta ei tavoiteta puhelimitse useamman yrittämisen jälkeen (tavoitellaan useampana päivänä, mielellään eri aikaan), lähetetään nuorelle kuuleminen mahdollisesta kuntoutus- ja kuntoutusrahapäätöksen lakkauttamisesta
- kuntoutus lakkautetaan palveluntuottajan ilmoituspäivästä lukien.

Tilanne, jossa nuoren kuntoutus on alkanut (esim. yksi käyntikerta toteutunut), ja palveluntuottaja ei saa enää nuoreen yhteyttä:

- etuuskäsittelijän tulee tavoitella nuorta ja kysyä, aikooko hän jatkaa kuntoutusta (kuuleminen)
- jos nuorta ei tavoiteta puhelimitse useamman yrittämisen jälkeen (tavoitellaan useampana päivänä, mielellään eri aikaan), lähetetään nuorelle kuuleminen mahdollisesta kuntoutus- ja kuntoutusrahapäätöksen lakkauttamisesta
- kuntoutus lakkautetaan palveluntuottajan ilmoituspäivästä lukien

Tilanne, jossa nuorelle on tehty päätös kuntoutukseen, mutta palveluntuottaja ilmoittaa, että ei pysty ottamaan nuorta asiakkaakseen:

- etuuskäsittelijän tulee tavoitella nuorta ja keskustella hänen kanssaan palveluntuottajan vaihtamisesta
- keskustelun jälkeen kuntoutus lakkautetaan kuntoutuspäätöksen alusta lukien
- uusi kuntoutuspäätös tehdään uudelle palveluntuottajalle
- koska kuntoutus ei ole alkanut suunnitellusti nuoresta johtumattomista syistä, tulee etuuskäsittelijän keskustella kuntoutusrahapäätöksestä ja mahdollisesti siihen liittyvästä takaisinperinnästä luopumisesta kuntoutusrahan etuuskäsittelijän kanssa

1.15 Liikamaksu

Ammatillisessa kuntoutuksessa on harvoin tilanteita, jolloin syntyy takaisinperittävää liikamaksua. Käytännössä takaisinperintätilanne voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun ammatillisessa koulutuksessa oleva asiakas ilman pätevää syytä keskeyttää opiskelun, jonka ajalle hänelle on maksettu koulutarvikemääräraha. Takaisinperittävää liikamaksua syntyy myös siinä tapauksessa, jos palveluntuottaja laskuttaa toteutumatta jääneitä kuntoutuspäiviä.

Regressioikeuden perusteella Kela voi periä takaisin korvaamansa kuntoutuksen silloin, kun kuntoutusvastuu on ensisijaisesti toisella järjestäjätaholla.

1.15.1 Takaisinperintä

Kaikille etuuksille yhteinen Takaisinperintä-ohje.

1.15.2 Regressi

Kelalla on oikeus periä takaisin korvaamansa kuntoutus silloin, kun kuntoutusvastuu on ensisijaisesti toisella järjestäjätaholla.

Jos Kela on viivästymistodistuksen perusteella järjestänyt tai korvannut kuntoutusta, vaikka asiakkaalla on oikeus tarvitsemaansa kuntoutukseen tai korvaukseen kuntoutuksen aiheuttamista kustannuksista

- Työtapaturma- ja ammattitautilain,
- liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain,
- sotilasvammalain tai
- sotilastapaturmalain

nojalla, siirtyy asiakkaan oikeus mainittujen lakien mukaiseen korvaukseen Kelalle sen järjestämään kuntoutusta vastaavalta osalta.

Työtapaturmien ja ammattitautien sekä liikennevahinkojen perusteella annettavasta kuntoutuksesta huolehtivat asianomaiset vakuutusyhtiöt. Sotilasvammoihin ja sotilastapaturmiin perustuvat kuntoutukset kuuluvat puolestaan Valtiokonttorin vastuulle.

Perimisen toteuttaminen

Kun kuntoutusetuus on myönnetty viivästymistodistuksen perusteella, vakuutuslaitos pyytää ennen korvauspäätöksensä antamista Kelasta perimisilmoituksen joko puhelimitse tai kirjeitse. Perimisilmoitus kuntoutusetuudesta tehdään asiakaskirjeellä KQG72 ja KQG73.

Kuntoutusetuuden takautumissuoritusten käsittelyyn ja seurantaan käytetään YHTE-perintäjärjestelmää.

1.16 Muutoksenhaku

Kaikille etuuksille yhteinen Muutoksenhaku-ohje.

1.17 Kuntoutuspalvelujen hankinta

Kela voi järjestää kuntoutuksen joko tuottamalla palvelut itse tai hankkimalla niitä muilta palvelujen tuottajilta.

Yleiset palvelujen hankinnan periaatteet vahvistetaan Yhteisten palvelujen tulosityksikössä. Kuntoutuspalvelujen tuottajina käytetään pääsääntöisesti yksityisiä palveluntuottajia. Julkiselta tai julkiseen tahoon rinnastettavalta taholta voidaan hankkia kuntoutuspalveluja vain silloin, kun Kelan kuntoutuksen järjestämisvelvollisuutta ei voida täyttää hankkimalla kuntoutuspalveluja yksityisiltä palveluntuottajilta.

Sovellettava lainkohta (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista KKRL 566/2005 53§)

1.17.1 Palveluntuottajien valinta

Avo- ja laitospuotoisen kuntoutuksen palveluntuottajat hankitaan Yhteisten palvelujen tulosityksikössä.

1.17.2 Luettelot palveluntuottajista

Kuntoutuksen palveluntuottajien perustietoja sekä sopimus- ja hintatietoja ylläpidetään Palveluntuottajarekisterissä. Rekisteröinti- ja kyselytapahtumat toimivat CICS:n APRE-, APKY- ja OSKY-aloitusvalikkojen alaisina. Kela ylläpitää avo- ja laitospuotoisia kuntoutuspalveluja tuottavien palveluntuottajien perustietoja ja vahvistamia sopimus- ja hintatietoja.

Kelan internetsivuilla on linkki [palveluntuottajahakuun](#), josta löytyvät kaikki Kelan palveluntuottajat. Palveluntuottajahausta on linkit palveluntuottajien kotisivuille, joilla on tietoja muun muassa palveluntuottajan tiloista ja henkilöstöstä.

1.17.3 Laadunvalvonta

Kelassa seurataan sovitun työnjaon mukaisesti palveluntuottajien toteuttaman kuntoutuksen laatutasoa muun muassa auditointi- ja vuosiraporttien sekä asiakaspalautteiden avulla. Kela seuraa asiakaskohtaisista kuntoutuspalautteista kuntoutuksen toteuttamista ja tuloksellisuutta.

1.17.4 Avo- ja laitospuotoisten kuntoutuspalvelujen hankinta

Hankintapalveluryhmä hankkii palveluntuottajat yleensä julkisella tarjouskilpailulla. Valintaperusteena käytetään yleensä halvinta hintaa. Avo- ja laitospuotoisille kuntoutuspalveluille on vahvistettu palvelukohtaiset palvelukuvaukset ja niiden yleiset osat. Palvelukuvaukset asettavat laatuvaatimuksia kuntoutusprosessin toteuttamiselle,

sisällölle, asiakkaan osallistumiselle sekä palveluntuottajan kuntoutusprosessiin liittyvälle yhteistyölle Kelan ja muiden eri tahojen kanssa. Kuntoutuspalvelun tulee olla Kelan palvelukuvauksien mukaista. Tarjouskilpailussa käytössä oleva tarjouspyyntömateriaali on Kelan internetsivuilla www.kela.fi/kuntoutuspalvelut kohdassa Hankinnat > [Kuntoutusryhmän hankinnat](#).

Kelan avo- ja laitospuotoisen kuntoutuksen voimassa olevat palvelukuvaukset ovat Kelan internetsivuilla www.kela.fi/kuntoutuspalvelut kohdassa Palvelukuvaukset > [Hyväksytyt palvelukuvaukset](#).

2 Asiakasmuistio - Työ- ja toimintakyvyn arviointi

Asiakkaan työ-, opiskelu- ja toimintakyvyn liittyvät olennaiset tiedot kirjataan Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin asiakasmuistioon (ASMU). Kirjaaminen sujuvoittaa asiakkaan kokonaistilanteeseen perehtymistä ja kuntoutustarpeen arviointia. Asiakasmuistiossa on selkeä rakenne ja otsikot, jotka ohjaavat sinua kirjaamisessa.

Kirjaa asiakasmuistioon ne asiat, joista voi olla hyötyä seuraavalle etuuskäsittelijälle tai palveluneuvojalle. Kullakin asiakkaalla on yksi Työ- ja toimintakykyarvioinnin asiakasmuistio, jonka aloitat, kun tarve kirjaamiselle ilmenee. Jos asiakkaalla on muistio jo valmiina, muokkaa tätä. Varmista, että asiakasmuistion tiedot ovat ajan tasalla.

Lue lisää teknisestä ohjeesta.

Digitaalisen työkaverin tekemä kirjaus asiakasmuistioon sairaus- ja osasairauspäivärahassa

Digitaalinen työkaveri kirjaa Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin muistiinpanot aina, kun

- sairauspäivärahan ratkaisussa ylittyy 61 tai 150 suorituspäivää tai
- osasairauspäivärahaa myönnetään.

Käsitellessäsi sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa on erittäin tärkeää täyttää Onni -järjestelmän paneelit huolellisesti, jotta tarvittavat tiedot asiakkaan tilanteesta siirtyvät muistiinpanoon. Katso teknisestä ohjeesta erityisesti kohdat:

- Työ ja toiminta
- Kuntoutustarpeen selvittäminen

Katso sairauspäivärahan työvälaineet, Digitaalisen työkaverin ("Tarmo" -robotin) poimimat tiedot, ja lue, mitkä tiedot digitaalinen työkaveri poimii Onnista kirjausta tehdessään.

Jos Onniin vietyjen tietojen lisäksi ilmenee tarve kirjata Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin muistiinpanoihin jotain muuta asiakkaan tilanteesta, kirjaa tiedot.

Huomautus

Kun sairauspäivärahan enimmäisaika on täyttynyt ja asiakas hakee päivärahaa uudelleen, joudut selvittämään oikeutta sairauspäivärahaan. Tallenna näihin tilanteisiin liittyvän selvittämistyön johtopäätökset aina Työ- ja toimintakykyarvioinnin muistiinpanoihin (Etuushistoria, Aikaisemmat

työkyvyttömyysjaksot), vaikka robotti kirjaisikin muistiinpanot muilta osin. Kirjaa tieto siitä, onko 12 kuukauden työkykyisyys täytynyt enimmäisaikaan nähden ja mitkä sairaudet ovat aiheuttaneet enimmäisajan aikana työkyvyttömyyttä. Kirjaa myös tieto lisäpäiväoikeudesta ja lisäpäivien suorituspäivistä.

Huomautus

Digitaalinen työkaveri ei kirjaa muistiinpanoa tarkistus- ja oikaisuratkaisuissa. Tallenna tarvittaessa myös näihin liittyvät asiat itse Työ- ja toimintakykyarvioinnin muistiinpanoihin.